

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БУРЯК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

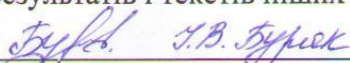
УДК 316.334.3:364.3(477)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна
економіка і політика
Економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник
Гончарова Світлана Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент

Харків – 2019

АНОТАЦІЯ

Буряк І. В. – Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» (08 – економічні науки). – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2019.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних засад, методичних положень і практичних рекомендацій щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

У роботі розглянуто сучасні концепції економіки домогосподарств, уточнено визначення сутності поняття «домогосподарство» та проаналізовано його співвідношення з поняттям «сім'я», визначено склад та змістовність основних, додаткових та синтезованих функцій домогосподарств в умовах формування нової економіки, розглянуто значення та умови формування «нової економіки», сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств та визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств, узагальнено теоретичні засади моніторингу, визначено сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств.

З метою уточнення визначення сутності поняття «домогосподарство» проведений аналіз понятійно-категоріального апарату, який дозволив систематизувати запропоновані дослідниками визначення та надати узагальнююче трактування поняття «домогосподарство». У результаті проведеного аналізу виділені та узагальнені основні функції домогосподарств, які уможливають розширення діяльності домогосподарств України в умовах формування нової економіки, а саме: синтезовані (організаційно-виробнича, ощадно-інвестиційна) та додаткові (обов'язкових платежів, господарсько-

побутова), що стало підґрунтям для проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

На основі підходів зарубіжних та вітчизняних вчених опрацьовано сутність «нової економіки», досліджено її принципи, основні характеристики, етапи формування та розвитку. Проведений аналіз дозволив виявити фактори, що визначають розвиток інноваційного процесу: економічні, технологічні, політичні, правові, соціально-психологічні, культурні, організаційні та управлінські; визначити проблеми розвитку національної інноваційної системи в Україні та запропонувати шляхи їх подолання.

За результатами ґрунтовно проведеного аналізу в роботі було сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств, в якій виділені головні умови формування нової економіки: технологічні, інформаційно-комунікаційні, фінансові та глобалізаційні, враховані основні ризики впливу нової економіки на соціально-економічну діяльність домогосподарств (економічні, соціальні та технологічні) та визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств, одним з яких є соціальне підприємництво.

Доведено, що в умовах формування нової економіки відбуваються трансформаційні зміни соціально-економічної діяльності домогосподарств, які несуть в собі: зміну професійних статусів, збільшення рівня безробіття, ускладнення адаптації членів домогосподарств до умов нової економіки, поляризація доходів населення, фінансове навантаження на державний бюджет, кредитні ризики та недосконалість платіжних систем, недовіра до державних фінансових інститутів, хакерські та вірусні атаки, перебої в роботі ІКТ, збільшення видів шахрайських дій (фішинг, клікфорд та ін.), збільшення кількості економічних кіберзлочинів, навантаження на електромережі тощо. З метою виявлення змін та впливу нової економіки на соціально-економічну діяльність домогосподарств необхідно проводити моніторингові дослідження з урахуванням показників формування нової економіки.

Узагальнено сутність основних складових моніторингу діяльності домогосподарств, визначено головну мету моніторингового дослідження соціально-економічної діяльності домогосподарств, суб'єкт, об'єкт, предмет, основні завдання та запропоновано етапи його проведення.

Головним принципом організації моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є його цілеспрямованість. Такий принцип окреслює рамки проведення самого моніторингу та наголошує на рішення конкретних завдань. Дотримання принципу цілеспрямованості створює передумови для розроблення економічно обґрунтованої системи розвитку домогосподарств.

При проведенні моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки доцільно врахувати інноваційні види їх соціально-економічної діяльності, а саме – соціальне підприємництво; функції домогосподарств в умовах формування нової економіки; освітню та інноваційну складову членів домогосподарств, оскільки вони є основними і характеристики нової економіки.

Обґрунтовано важливість та особливості впровадження й використання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Проведено загальний аналіз діяльності українських домогосподарств.

Проведено структурний аналіз соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, а саме: моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами; визначено основні показники їх соціально-економічної діяльності; проаналізовано бюджет домогосподарств за балансовим методом в умовах формування нової економіки.

Беручи до уваги Доповідь Національного інституту статистики та економічних досліджень (Рекомендації комісії Стіглиця) від 06.12.2010 року, в якій зазначено, що діяльність домогосподарства розглядається з точки зору формування їх доходів та витрат, які супроводжують членів домогосподарства у процесі виконання ними своїх функцій, був проведений структурний аналіз доходів та витрат домогосподарств України методом факторного аналізу, що

дало змогу виявити основні дохідні і витратні показники діяльності домогосподарств.

Результати проведеного моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами (методом кластеризації із застосування програмного забезпечення Statistica) надають можливість виявити чотири основні групи регіонів, які відрізняються між собою умовами для розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств. За отриманими результатами надані рекомендації щодо покращення рівня діяльності домогосподарств, у тому числі й впровадження інноваційного виду діяльності в умовах формування нової економіки – соціального підприємництва.

В регіонах з найнижчим рівнем доходів домогосподарств та досить з неефективною ціновою політикою щодо товарів та послуг рекомендовано створення та підтримка на регіональному або державному рівнях нових видів діяльності домогосподарств, якими можуть бути такі види підприємницької діяльності, як соціальне підприємництво, розвиток мережевого бізнесу, «стартами» тощо.

Результати проведеного аналізу показують, що навіть регіони, які розташовані у географічній близькості, суттєво відрізняються рівнем сукупних доходів та витрат та не можуть бути віднесені до одного соціально-економічного кластеру.

Проведений аналіз бюджету домогосподарств України з використанням балансового методу дає можливість розрахувати та раціоналізувати витрати відповідно до доходів та одночасно сформулювати механізми отримання заощаджень, нових видів прибутку та можливостей інвестування, тобто виконувати головні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки.

У зв'язку з інформатизацією суспільства та розвитку нової економіки статистична значимість балансу зростатиме й надалі. На сьогоднішній день баланс бюджету домогосподарств є найважливішим інформаційним ресурсом, який у повній мірі відображає соціально-економічну діяльність

домогосподарств. Отримана інформація за допомогою балансового методу не тільки характеризує минулу діяльність домогосподарств, а й надає можливість спрогнозувати показники їх діяльності як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу розвитку.

Однак, існуючі сучасні системи моніторингу діяльності домогосподарств не дають можливість спостерігати за динамікою їх стану. Тому, на основі узагальнення суб'єктивних та об'єктивних показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств розроблений методичний підхід до кількісного оцінювання рівня діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки з використанням трьох системоутворюючих груп показників: соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, що в свою чергу забезпечує більш глибоке та всебічне оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств. Таку групу показників було сформовано за результатами проведеної експертної оцінки (методом колективного блокноту), яка повністю відображає міру задоволеності матеріальними та духовними потребами домогосподарств. За результатами проведеної експертної оцінки сформовано три системоутворюючі групи показників соціально-економічної діяльності домогосподарств, які відображають міру задоволеності матеріальними та духовними потребами домогосподарств.

В групі показників економічної діяльності запропоновано для використання два нових для домогосподарств показники, а саме: індекс рентабельності діяльності домогосподарств (характеризує, на скільки успішно домогосподарство використовує свій внутрішній потенціал) та індекс заощадливості домогосподарств (дає можливість визначити їх спроможність до заощаджень та рівень ліквідності домогосподарств).

Оцінити ефективність діяльності домогосподарств, яка в умовах нової економіки зазнає динамічних змін, дає змогу індекс рентабельності соціально-економічної діяльності домогосподарства. Даний показник характеризує, на скільки успішно домогосподарство використовує свій внутрішній потенціал. Для візуалізації отриманих результатів за допомогою засобів «Front-end»

(з використанням інструментів та мов програмування: -html, -jquery, -raphaeljs, -css та -javascript) було розроблено моніторингову мапу України. Використання даного програмного забезпечення дає можливість автоматичної побудови мапи з виділенням кольорами регіонів від білого до темно-синього в залежності від розрахованого індексу.

У роботі уточнено змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств.

За результатами проведеного аналізу та моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами визначено, що в умовах проведення державних реформ та формування нової економіки зростає соціальна напруга у суспільстві, з'являються регіони з нестабільною діяльністю домогосподарств та різким збільшенням соціально незахищених верств населення, що підтверджене кластерним аналізом соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами, який був проведений у розділі 2. Проведене дослідження доводить, що для вирішення головних соціальних проблем та підвищення рівня життя домогосподарствам необхідно знайти альтернативні інноваційні види самозайнятості, за допомогою яких можливо здійснювати позитивні зміни в інфраструктурі суспільної системи з довгостроковим соціальним ефектом.

Одним з інноваційних видів діяльності домогосподарств є соціальне підприємництво, за допомогою якого можливо поліпшити наслідки соціальних трансформацій в країні та, досягаючи поставленої мети, впровадити інноваційні методи виробництва і створити нові товари й послуги.

В рамках соціального підприємництва працюють головні елементи «теорії соціального впливу» та «бізнес-моделі», що в свою чергу спонукає членів домогосподарства на досягнення успіху за допомогою розвитку існуючих та набуття нових компетентностей.

В роботі наведені головні передумови виникнення соціального підприємництва та результати його впливу на суспільство та модель міжсекторної взаємодії соціального підприємництва з іншими ланками економічних відносин;

наведена динаміка зростання масштабів соціального підприємництва у світі, яка підтверджує тезу про те, що соціальне підприємництво стає невід'ємною ланкою світового бізнесу.

Узагальнюючи зарубіжний досвід, виділено та конкретизовано основні сфери діяльності соціального підприємництва, серед яких:

соціальні послуги (догляд за людьми, дошкільна освіта дітей, створення спортивних організацій для молоді, побутові послуги, надання послуг малозабезпеченим сім'ям); ініціативи в області соціально-професійної реінтеграції (спрямовані на перенавчання та/або здобуття нової робочої спеціальності, створення робочих місць для інвалідів); реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації; місцевий розвиток (агротуризм, вирішення екологічних проблем на місцевому рівні); сільськогосподарський розвиток; фінансові послуги (надання послуг у мікрокредитуванні); юридичні послуги (надання послуг у консультуванні та юридичному супроводі соціально незахищеної верстви населення); медичні послуги (надання якісних медичних послуг з використанням інноваційного підходу для соціально незахищених та асоціальних верств населення).

Оскільки сьогодні домінуючим соціально-економічним фактором стійкого розвитку економіки є середній, малий та мікробізнес, що за структурними характеристиками відповідають світовій практиці соціального підприємництва, то в роботі наведена структура підприємств України за розмірами на кінець 2017 року.

Тенденція щодо збільшення їх кількості соціальних підприємств підтверджує висновки щодо доцільності впровадження такого виду діяльності стосовно домогосподарств в умовах формування нової економіки. Тому, в процесі моніторингу соціально-економічної діяльності необхідно відстежувати динаміку та тенденції зміни розвитку соціального підприємництва, як інноваційного виду діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

У роботі запропонований методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, наведені особливості та відмінності

моніторингу та оцінки, наведені принципи, на яких базується методичний підхід до моніторингу.

В рамках методичного підходу приділена увага удосконаленню організаційно-технологічного забезпечення за рахунок чіткого розмежування етапів та термінів його проведення (наведений паспорт моніторингу та його етапи з урахуванням оцінки соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки), формуванню стабільної вибірки домогосподарств, що дозволило забезпечити комплексність та достовірність результатів на основі складання звіту про проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Запропоновані положення щодо впровадження методичних рекомендацій проведення моніторингових досліджень домогосподарств застосовані у роботі Головного управління статистики у Харківській області (довідка № 01/03/51 від 15.10.2018 року). Розроблений методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств України застосований у роботі Управління соціального захисту населення Чугуївської міської ради Харківської області (довідка № 4290 від 17.10.2018 року). Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використані в навчальному процесі кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Соціальна економіка та політика» (підготовка магістрів зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами») (довідка № 18/86-04Д-231 від 12.10.2018 року).

Ключові слова: моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств, домогосподарство, функції домогосподарств, умови формування нової економіки, структурно-логічна модель впливу нової економіки, сукупні доходи та витрати, бюджет домогосподарств, рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств, соціальне підприємництво.

ABSTRACT

Buriak I. V. – Monitoring of socioeconomic activity of households under conditions of new economy formation. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economic Sciences (doctor of philosophy) in specialty 08.00.07 «Demography, labor economics, social economy and politics» (08 – economic sciences). – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2019.

Thesis is devoted to the development of theoretical foundations, methodological provisions and practical recommendations concerning socioeconomic activity of households under conditions of new economy formation.

The paper presents modern concepts of household economics, clarifies the definition of the concept's essence of "household" and analyzes its correlation with the concept of "family", determines the composition and content of the main, additional and synthesized functions of households under conditions of new economy formation, considers the significance and conditions of "new economy formation", forms the structural-logical model of new economy influence on the activity of households and determines the possibility of introducing innovative types of activity, summarizes the theoretical background of monitoring, determines essence of its main components concerning household activity.

In order to clarify the definition of concept's essence "household" it is analyzed the conceptual-categorical apparatus which allows to systematize the definition proposed by researchers and to provide a generalized interpretation of the concept "household". As a result of analysis, it determines and generalizes the main functions of households which enable expansion of Ukrainian households under conditions of new economy formation, namely: synthesized (organization and production, savings and investment) and additional (mandatory payments and household), which became the basis for monitoring the socioeconomic activity of households.

Based on the approaches of foreign and domestic scientists there were studied the essence of the "new economy", its principles, main characteristics, stages of formation and development. The conducted analysis allowed to identify the factors

that determine the development of the innovation process: economic, technological, political, legal, social-psychological, cultural, organizational and managerial; to identify problems of the development of the national innovation system in Ukraine and to develop ways to overcome them.

Based on the results of thoroughly conducted analysis, there was formed the structural and logical model of influence of new economy on the activity of households which distinguishes the main conditions for formation of new economy: technological, informative and communicative, financial and globalized, the main risks of the influence of the new economy on the socioeconomic activity of households (economic, social and technological) and the possibility of introducing innovative types of households' activity, one of which is social entrepreneurship.

It is proved that under conditions of new economy formation there are transformational changes in the socioeconomic activity of households which mean changes of professional status, increase of unemployment, complication of household members' adaptation to the conditions of new economy, polarization of household income, financial pressure on the state budget, credit risks and imperfections of payment services, distrust to public financial institutions, hacker and virus attacks, interruptions of ICT work, increase of fraudulent activities (phishing, click fraud etc.), increase of economic cybercrimes, load on the electrical grid etc. In order to identify the changes and the impact of new economy on the socioeconomic activities of households it is necessary to conduct monitoring studies and to take into consideration the indicators of new economy formation.

It is generalized the essence of the main components of the monitoring of households' activity, it is determined the main objective of the monitoring research of socioeconomic households' activity, subject, object, scope of research, main tasks and stages of its conduction.

The main principle of monitoring organization of households' socioeconomic activity is its purposefulness. Such a principle outlines the scope of monitoring itself and emphasizes the solutions of specific tasks. Adherence to the principle of

purposefulness creates the preconditions for developing an economically reasonable system of households' development.

While conducting the monitoring of households' socioeconomic activity under conditions of new economy formation it is expedient to take into account innovative types of socioeconomic activity, namely, social entrepreneurship; functions of households under conditions of new economy formation; educational and innovative component of households' members as they are the main features of the new economy.

It is proved the importance and features of introduction and use of monitoring of households' socioeconomic activity. It is carried out a general analysis of Ukrainian households' activities.

It is carried out a structural analysis of households' socioeconomic activity under conditions of new economy formation, namely: monitoring of households' socioeconomic activity by regions; it is determined the main indicators of their socioeconomic activity; it is analyzed the households' budget using the balance method under conditions of new economy formation.

Taking into account the Report of the National Institute of Statistics and Economic Studies (Recommendations of the Commission of Stiglitz) dated 06.12.2010, which states that the households' activities are considered in relation to formation of their income and expenses that accompany the households' members in the process of performing their functions, it was carried out the structural analysis of Ukrainian households' incomes and expenses by means of factor analysis which enabled to reveal the main income and expense indicators of households' activity.

The results of the monitoring of households' socioeconomic activity by regions (using the method of cluster analysis and software Statistica) provide an opportunity to identify the four main groups of regions that differ in development of households' socioeconomic activities. Based on the results there were made recommendations on improving the level of households' activity, including implementation of an innovative type of activity under conditions of new economy formation – social entrepreneurship.

In the regions with the lowest household incomes and rather ineffective pricing policy for goods and services, it is recommended to create and support new types of households' activity at the regional or state level, which may include such types of entrepreneurial activities as social entrepreneurship, network business development, "start-ups" etc.

The results of analysis show that even geographically adjacent regions significantly differ in the level of incomes and expenses and cannot be classified as one socioeconomic cluster.

The conducted analysis of Ukrainian households' budget using the balance method permits to calculate and rationalize expenses in accordance with incomes and simultaneously form mechanisms for obtaining savings, new types of profit and investment opportunities, that is, to fulfill the main functions of households under conditions of new economy formation.

Due to the fact of informational support of society and development of new economy, the statistical significance of the balance will continue to increase. Currently, the budget balance of households is the most important informational resource, which fully reflects the households' socioeconomic activity. The information obtained using the balance method characterizes not only the former activities of households, but also provides an opportunity to predict the indicators of activities in both the short-term and long-term development perspectives.

However, existing modern systems for monitoring households' activities do not allow monitoring the dynamics of their condition. Therefore, on the basis of generalization of subjective and objective indicators of the level of households' socioeconomic activity, there was developed a methodical approach for quantitative assessment of the level of households' activity under conditions of new economy formation by means of using three system-forming groups of indicators: social, economic, innovative and educational activity, which provide a deeper and more comprehensive assessment of the households' socioeconomic activity. Such group of indicators was formed on the basis of the expert assessment (collective notebook

method), which fully reflects the degree of satisfaction with the material and spiritual needs of households.

According to the results of the expert evaluation, there have been formed three system-forming groups of indicators of households' socioeconomic activity which reflect the level of satisfaction with the material and spiritual needs of households.

In the group of indicators of economic activity it is proposed to use two new indicators for households, namely: the index of profitability of households (characterizing how much the household uses its internal potential) and the household savings index (which helps to determine their capacity for savings and the level of liquidity of households).

Index of profitability of households' socioeconomic activity enables evaluating of the households' efficiency which undergoes dynamic changes under conditions of new economy. This indicator describes how successfully household uses its internal potential. For visualization of the results by means of "Front-end development" (using the tools and programming languages: -html, -jquery, -raphaeljs, -css and -javascript) there was developed a monitoring map of Ukraine. The use of this software allows to automatically build a map with the allocation of color regions from white to dark blue, depending on the calculated index.

The paper specifies the substantial content and role of social entrepreneurship under conditions of new economy formation and suggests scientific and practical recommendations for its use in households' activity.

According to the results of the analysis and monitoring of households' socioeconomic activity by regions, it was determined that under conditions of state reforms and new economy formation, social tensions in society are growing, regions with unstable household activities and a sharp increase in socially vulnerable segments of the population appear, it is confirmed by cluster analysis of households' socioeconomic activity by regions, which was conducted in section 2.

The conducted research proves that for solution of the main social problems and amelioration of households' living it is necessary to find alternative innovative types of

self-employment through which it is possible to make positive changes in the infrastructure of a social system with a long-term social effect.

One of the innovative types of activity of households is social entrepreneurship, which can help to improve the consequences of social transformations in the country and to introduce innovative methods of production and create new products and services.

The main elements of the "theory of social impact" and "business model" work within the framework of social entrepreneurship and encourage the members of the household to succeed by means of developing existing and gaining new skills.

The paper presents the main preconditions for the emergence of social entrepreneurship and the results of its impact on society as well as the model of intersectoral cooperation of social entrepreneurship with other branches of economic relations; presents dynamics of the growth of the scale of social entrepreneurship in the world which confirms the point that social entrepreneurship becomes an integral part of the world business.

Summarizing foreign experience, there were specified the main areas of activity of social enterprise, among which: social services (care for people, preschool education of children, creation of sports organizations for youth, domestic services, provision of services to low-income families); initiatives in the field of socio-professional reintegration (aimed at retraining and/or gaining new work profession, creating jobs for the disabled people); rehabilitation of people who struggle difficult life situations; local development (rural tourism, solving ecological problems at a local level); agricultural development; financial services (provision of services in microbanking); legal services (provision of services in counseling and legal support of the socially unprotected population); medical services (provision of qualitative medical services using an innovative approach for socially vulnerable and associational groups).

Since today the dominant socioeconomic factor of stable economic development is medium, small and microbusiness, which according to the

structural characteristics correspond to the world practice of social entrepreneurship, therefore, the paper determines the structure of enterprises of Ukraine as of 2017.

The tendency concerning increase of number of social enterprises confirms the conclusions about the expediency of introducing this type of activity in relation to households under conditions of new economy formation. Therefore, while monitoring socioeconomic activity, it is necessary to monitor the dynamics and trends of changes in the development of social entrepreneurship as an innovative type of activity of households under conditions of new economy formation.

The paper presents the methodical approach for monitoring of households' socioeconomic activity, specifies the features and differences of monitoring and evaluation as well as the principles on which the methodical approach for monitoring is based.

Within the framework of the methodological approach, there was studied the improvement of organizational and technological support due to the clear differentiation of the stages and timing of its implementation (the given monitoring passport and its stages with taking into account the assessment of households' socioeconomic activity under conditions of new economy formation), the formation of a stable sample of households which allows to provide complexity and reliability of the results on the basis of drawing up a report on monitoring of households' socioeconomic activity under conditions of new economy formation.

The proposed provisions on the implementation of the methodological approach of calculation of the level of socioeconomic activity of households are used in the work of the Office of Labor and Social Protection of the Population (reference No. 4290 dated October 17, 2018). The practical recommendations for monitoring the households' socioeconomic activity were practically used in the activities of the Main Department of Statistics of Kharkiv region (reference No. 01/03/51 dated 10/15/2018). The results of the studies are used in the educational process of the Kharkiv National University of Economics named after Semen Kuznets while teaching the subject "Social Economics and Politics"; for masters in speciality

232 "Social security" of the educational program " Management of social projects" (reference number 18/86-04D-231 dated 10/12/2018).

Key words: monitoring of socioeconomic activity of households, household, household`s functions, conditions for the formation of a new economy, structural and logical model of the impact of the new economy, aggregate incomes and expenditures, household budget, level of social and economic activity of households, social entrepreneurship.

Список публікацій здобувача

1. Гончарова С. Ю. Науково-методичні підходи щодо визначення поняття домогосподарства та його ролі в економіці / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Вісник Одеського Національного Університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 4 (46). – Т. 21. – С. 135–139. *Особистий внесок здобувача: надано авторське трактування поняття «домогосподарство» та узагальнено основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

2. Буряк І. В. Моніторинг якості життя домогосподарств / І. В. Буряк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : Вид. дім «Гельветика». – 2016. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 23–27.

3. Буряк І. В. Методичний підхід до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Управління розвитком: збірник наукових праць. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – № 3 – С. 61–68.

4. Гончарова С. Ю. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномену / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 52–58. (Index Copernicus, CiteFactor (США), Scientific Indexing Services). *Особистий внесок здобувача: розроблено структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств.*

5. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Херсон : Вид. дім «Гельветика» – 2017. – Вип. 27. – Ч. 2. – С. 125–130. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: виявлено основні сфери діяльності домогосподарств, розроблено модель взаємодії соціального підприємництва з ринковим сектором, запропоновано рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств.*

6. Гончарова С. Ю. Методичний підхід до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2018. – №4 – С. 1–12. (Google Scholar, OAJI). *Особистий внесок здобувача: сформовано показники розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, розроблено моніторингову мапу.*

7. Буряк І. В. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами / І. В. Буряк // Чернігівський науковий часопис: ел. зб. наукових праць. Серія 1. Економіка і управління. – Чернігів : Вид. ЧНТУ, 2018. – №1(9). – С. 7–14. (Ulrich, РІНЦ, Google Академія).

8. Гончарова С. Ю. Роль та значення діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 24–25 березня 2016 р.). – Харків : Вид. «НТМТ», 2016. – С. 198–200. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

9. Гончарова С. Ю. Роль домогосподарства та сім'ї в розвитку економіки країни / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 10–11 червня 2016 р.). – Кіровоград : «Ексклюзив – Систем», 2016. – С. 220–221. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз ототожнення сім'ї та домогосподарства.*

10. Гончарова С. Ю. Складові соціально-економічної адаптації діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 30–31 березня 2017 р.). – Харків : Видавець ФОП Панов А. М., 2017. – С. 217–219. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: запропоновано інноваційні види діяльності домогосподарств.*

11. Гончарова С. Ю. Сучасні напрямки діяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. – С. 328–330. *Особистий внесок здобувача: виявлено сучасні напрями діяльності домогосподарств під впливом формування нової економіки.*

12. Гончарова С. Ю. Сучасна структура домогосподарств України / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 29–30 березня 2018 р.). – Харків : Видавець ФОП Мезіна, 2017. – С. 143–144. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано склад і структуру домогосподарств України.*

13. Goncharova S. Y. Quantitative and structural changes in the Ukrainian household's activity / S. Y. Goncharova, I. V. Buryak // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – С. 288–289. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано структурний розвиток домогосподарств за роками.*

14. Буряк І. В. Структура доходів домогосподарств України / І. В. Буряк // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація

національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (Миколаїв, 9 листопада 2018 року) – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2018 – С. 52–55.

15. Буряк І. В. Головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Матеріали III Всеукраїнської наукової Інтернет–конференції «Освітньо–інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (Київ, 6 грудня 2018 року) – Київ : КНУТД, 2018. – С. 271–274.

ЗМІСТ

ВСТУП	23
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ	32
1.1 Сутнісно-змістовна характеристика домогосподарств та сім'ї, їх співвідношення	32
1.2 Сутність формування нової економіки та її вплив на діяльність домогосподарств	52
1.3 Теоретичні засади моніторингу діяльності домогосподарств України	76
Висновки до розділу 1	97
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ	99
2.1 Структурний аналіз доходів та витрат домогосподарств України	99
2.2 Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в регіональному розрізі	121
2.3 Аналіз та формування бюджету домогосподарств за балансовим методом	139
Висновки до розділу 2	156
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ	159
3.1 Методичний підхід до кількісного оцінювання рівня соціально-	

	22
економічної діяльності домогосподарств	159
3.2 Науково-практичні рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств	178
3.3 Розроблення методичного підходу до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств України	194
Висновки до розділу 3	213
ВИСНОВКИ	215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	219
ДОДАТКИ	249

ВСТУП

В сучасних умовах домогосподарства відіграють важливу роль в економіці країни. З огляду на зростання їх економічної самостійності, набувають особливого значення питання моніторингу соціальної-економічної діяльності та визначення основних пріоритетів розвитку домогосподарств в умовах нової економіки.

Домогосподарство є первинною економічною ланкою суспільства, бо воно є власником більшості ресурсів та завдяки своїй діяльності відіграє вагомую роль в організації суспільного виробництва. Крім того, домашнє господарство є соціальним осередком суспільства, який реалізує ті завдання, що знаходяться поза економічною діяльністю (виховання дітей, розвиток особистості, взаємодопомога, організація відпочинку). Також домогосподарства відіграють важливу роль при формуванні доходів бюджетів усіх рівнів завдяки сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів). Крім того, сектор домогосподарств впливає на якісну структуру ВВП та сприяє переходу до інноваційного типу економічного зростання. Тому роль домогосподарств в економіці України важко переоцінити. Так, питома вага кінцевих споживчих витрат домашніх господарств із врахуванням індивідуальних споживчих витрат у ВВП протягом останніх років перевищує 60 %.

Сьогодні в Україні налічується 14986 тис. одиниць домогосподарств. Майже дві третини домогосподарств мають у своєму складі працюючих осіб (у містах – 69% домогосподарств, на селі – 53%). У 51% домогосподарств, до складу якого входять працюючі особи, працює одна, у 42% таких домогосподарств – дві, у 7% – три і більше осіб.

Коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства (відношення загальної кількості членів домогосподарства до кількості працюючих) у середньому по країні становить 2,56.

Дослідження сучасних тенденцій функціонування домогосподарств в економіці посідають чільне місце в колі інтересів А. Аткинсона [257],

Дж. Беккера [5], О. Березіної [248], Є. Болотіної [12], І. Бочан [16], С. Бурлуцького [18], Ж. Дерій [61], В. Здрока [82], О. Зухби [89], С. Іванова [93], І. Кичко [97], Л. Ключник [101], О. Кузик [107], Є. Кучеренка [114], О. Марець [129], М. Муислової [140], Дж. Стігліц [63], Ю. Янель [240] та ін. Фахівцями в сфері моніторингових досліджень є Г. Балабанов [2], Д. Бірюков [8], Н. Внукова [34], В. Галіцин [37], В. Едрінова [71], І. Журавльова [80], С. Злупко [86], А. Кавінова [70], Т. Максимова [125], А. Шубравська [234] та ін. Питаннями дослідження соціальної сфери займаються: С. Гончарова [262], О. Макарова [210], М. Мартиненко [131], Г. Назарова [143], Л. Шаульська [230] та ін. Питання якості життя населення ретельно опрацьовано у роботах багатьох українських авторів, а саме: Т. Богданової [150], Н. Гаркавенко [38], О. Зотової [87], О. Крикун [10], А. Малікова [239], В. Никифорова [150], В. Пономаренко [171], О. Ястремська [243] та ін. Оцінкою рівня життя населення займаються як закордонні, так і вітчизняні науковці, серед яких С. Аннад [256], Д. Богиня [5], Дж. Гелбрейт [57], Дж. Лі [281], О. Лібанова [118], В. Мандибура [128], А. Медісон [268], О. Новікова [157], В. Щербак [237], та ін.

Поряд з тим, що існує значна кількість досліджень, що стосуються становлення домогосподарства як окремої економічної ланки, але спостерігається ототожнення його з поняттям сім'ї. В Україні дослідження економічної природи домогосподарства тільки починаються. Важливо виділити те, що в сучасних умовах домогосподарства та їхні функції охоплюють всі сфери економічної діяльності і відіграють важливу роль у розвитку країни, особливо на фоні глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі.

Відаючи належне напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених, слід зазначити, що проблема наявності повної, своєчасної та достовірної інформації про процеси, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності населення є необхідною умовою для прогнозування, успішної адаптації до негативних факторів та ефективного розвитку діяльності домогосподарств.

Однак, необхідно підкреслити, що існуючі методичні підходи до дослідження домогосподарств не дають можливості системного та комплексного отримання даних та виявлення причинно-наслідкових змін щодо їх діяльності. Тому особливої значущості набуває розроблення науково-методичного підходу до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, який би дав можливість безперервного відслідковування процесів та змін, що відбуваються у діяльності домогосподарств, а саме: їх стану, рівня та якості їх життя. Актуальність і недослідженість вказаних проблем визначили вибір теми дисертації, мету і задачі роботи.

Дисертація виконана відповідно до тематики наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. В основу роботи покладено науково-методичні і практичні розробки, що є частиною госпдогвірної науково-дослідної роботи за темою «Вплив діяльності домогосподарств на формування безпеки людського розвитку» (номер державної реєстрації 0117U000986), за якою здобувачем розроблено підрозділ «Сутність та роль діяльності домогосподарств в сучасній економіці», в межах якого визначено сутність та роль домогосподарств в розвитку економіки країни та обґрунтовано теоретико-методичні рекомендації щодо підвищення рівня їх соціально-економічної діяльності в умовах формування нової економіки; бюджетної науково-дослідної роботи за темою «Перспективи розвитку економіки праці та соціальної сфери в Україні» (номер державної реєстрації 0117U007538), в межах якої виконано розділ «Роль та функції домогосподарств в розвитку соціальної сфери в Україні», де автором визначено та обґрунтовано головні функції домогосподарств в соціально-економічній сфері України.

Метою дисертаційної роботи є удосконалення та подальший розвиток теоретичних положень, методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Досягнення поставленої мети зумовило визначення та вирішення таких завдань:

уточнити зміст поняття «домогосподарство», визначити його співвідношення з поняттям «сім'я»;

узагальнити основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки;

розглянути значення та умови формування «нової економіки», сформуванню структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств та визначити можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств України;

узагальнити теоретичні засади моніторингу, визначити сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств;

здійснити аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств; провести моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами; проаналізувати їх бюджет за балансовим методом в умовах формування нової економіки;

розробити методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

уточнити змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропонувати науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств;

розробити методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки з формуванням стабільної вибірки та наведенням паспорту моніторингу.

Об'єктом дослідження є процес моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні підходи та практичні рекомендації щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств з урахуванням умов формування нової економіки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано такі загальні та спеціальні методи дослідження, зокрема: методи наукового абстрагування, теоретичного узагальнення, морфологічного та

контент-аналізу – для визначення поняття «домогосподарство» та формулювання наукових і методичних положень щодо основних характеристик діяльності домогосподарств; дедукції та індукції – для систематизації теоретико-методичних підходів до обумовлення суб'єктів та показників соціально-економічної діяльності домогосподарств; методи класифікації, структурного аналізу – для виявлення структури домогосподарств, їх видів та функцій; системний підхід – для систематизації, адаптації та розробки пропозицій з використання міжнародних стандартів щодо підвищення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; аналізу та синтезу – для розкриття сутності й змісту нової економіки та соціального підприємництва; багатовимірний факторний аналіз – для обґрунтування основних показників доходів та витрат домогосподарств; багатовимірний кластерний аналіз – для виділення основних груп регіонів за дохідними та витратними показниками домогосподарств; балансовий метод – для моніторингу та прогнозування бюджету домогосподарств; метод експертних оцінок – для визначення переліку показників розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; метод таксономічного аналізу – для побудови інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; метод програмування Front-end (з використанням інструментів та мов програмування: -html, -jquery, -raphaeljs, -css та -javascript) – для розроблення моніторингової мапи України; метод графічної та табличної інтерпретації – для наочного відображення емпіричних даних і схематичного зображення основних теоретичних та практичних положень дисертаційної роботи.

Поставлені завдання вирішено з використанням пакетів прикладних програм Microsoft Excel, Statistica 10.0.

Інформаційну базу дослідження становлять чинні законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність домогосподарств та проведення моніторингових досліджень, офіційні матеріали та публікації міжнародних організацій, офіційні дані Державної служби статистики України, довідково-інформаційні видання, статистичні бази міжнародних організацій, науково-

дослідних установ і аналітичних центрів, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій, періодичних видань, інформаційні ресурси мережі Internet, результати аналітичних розрахунків, здійснених безпосередньо автором.

Наукова новизна одержаних результатів. Відповідно до поставленої мети і завдань дисертації одержано результати, які характеризуються науковою новизною. Наукову новизну одержаних результатів відображено в таких положеннях:

вперше:

розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств як основи їх моніторингу в умовах формування нової економіки за запропонованою системою показників, що складається з трьох системоутворюючих груп (соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності), які об'єднані в інтегральний показник (рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств). До групи показників економічної діяльності включено два нових для домогосподарств; показники – індекси рентабельності та заощадливості домогосподарств; для врахування особливостей функціонування нової економіки запропоновано визначати групу показників інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств, яка враховує соціальне підприємництво та актуалізує оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств;

удосконалено:

визначення поняття «домогосподарство», відмінність якого полягає у трактуванні домогосподарства як соціально-економічного інституту; уточненні мети його діяльності як комплексу задоволення потреб; створенні й використанні людського потенціалу, що враховує провідний вид соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки – соціальне підприємництво;

структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств, особливістю якої є комплекс економічних, соціальних,

технологічних ризиків та умов її формування (технологічних, інформаційно-комунікаційних, фінансових, глобалізаційних), що актуалізує процес моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Відмінність даної моделі полягає у врахуванні спільної дії виділених умов та ризиків (синергетичному ефекті), що дозволяє отримати достовірні результати соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

змістовність та роль соціального підприємництва як інноваційного напрямку соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, особливістю якого є конкретизація сфер застосування соціально-підприємницького та людського потенціалу й виділення основних ознак соціального підприємництва, а саме: фінансової доцільності та обґрунтованості, двоєдиної спрямованості, автономності, інноваційності, масштабності та соціальної віддачі з метою зростання результатів соціально-економічної діяльності домогосподарств у новій економіці, що підтверджено результатами моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств;

дістало подальшого розвитку:

методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, особливістю якого є: удосконалення організаційно-технологічного забезпечення за рахунок чіткого розмежування етапів та термінів його проведення; формування стабільної вибірки домогосподарств, розроблення паспорту моніторингу, що дозволило забезпечити комплексність та достовірність результатів на основі використання балансового методу та складання звіту про проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

склад та змістовність основних функцій домогосподарств, особливість яких полягає у виділенні двох груп функцій в умовах формування нової економіки: синтезованих (організаційно-виробничої, ощадно-інвестиційної) та додаткових (обов'язкових платежів, господарсько-побутової), що є підґрунтям

для проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для розроблення програм соціально-економічного та інвестиційного розвитку на державному і регіональному рівнях, щодо підтримки діяльності домогосподарств. Рекомендації прикладного характеру можуть бути використані при формуванні соціальної політики та для підтримки діяльності домогосподарств. Запропоновані положення щодо впровадження методичних рекомендацій проведення моніторингових досліджень домогосподарств застосовані у роботі Головного управління статистики у Харківській області (довідка № 01/03/51 від 15.10.2018 року). Розроблений методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств України застосований у роботі Управління соціального захисту населення Чугуївської міської ради Харківської області (довідка № 4290 від 17.10.2018 року). Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використані в навчальному процесі кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Соціальна економіка та політика» (підготовка магістрів зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами») (довідка № 18/86-04Д-231 від 12.10.2018 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Висновки та рекомендації, які подані до захисту, розроблені автором особисто. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, в роботі використано лише ті ідеї та положення, які належать особисто автору.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на таких Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків,

2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 2017 р.); Міжнародна наукова конференція «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (м. Харків, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (м. Харків, 2018 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (м. Миколаїв, 2018 р.); III Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (м. Київ, 2018 р.).

Публікації. Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення в 15 наукових працях загальним обсягом 5,77 ум.-др. арк., з яких дисертанту належить 3,61 ум.-др. арк. Серед них 7 статей (з них 4 статті, які включені до міжнародних наукометричних баз) та 8 публікацій за матеріалами конференцій, що відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 317 сторінок (13,2 ум.-друк. арк.). Текст дисертації містить 27 таблиць (з них 7 займають 7 повних сторінок), 51 рисунок (з них 5 займають 5 повних сторінок), список використаних джерел із 283 найменувань на 30 сторінках, 11 додатків на 68 сторінках. Основний текст дисертації становить 206 сторінок (8,58 ум.-друк. арк.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Сутнісно-змістовна характеристика домогосподарств та сім'ї, їх співвідношення

Домогосподарство є однією з головних складових українського суспільства, що яскраво відображає активність кожного його члена

Термін «домогосподарство» сьогодні широко використовується в різних країнах світу. Та найчастіше це поняття ототожнюють з поняттям «сім'я». Але, необхідно чітко розрізняти значення даних термінів, хоча найбільш характерні ознаки домогосподарства та сім'ї найчастіше співпадають, більш того, сім'я є ядром домогосподарства.

Слід підкреслити, що ступінь близькості понять «домогосподарство» та «сім'я», як правило, пов'язана із соціокультурними особливостями суспільства, залежить від релігії, пануючої моралі та економічної ментальності.

Існує безліч дефініцій «сім'я». Складність наукового визначення сім'ї, як соціального об'єднання обумовлена її багатою тисячолітньою історією, недостатніми науковими дослідженнями людських спільнот та етапів їх розвитку та різноманітними підходами щодо його трактування.

Сім'я як найдавніша людська система має історично визначену і непостійну форму відносин між подружжям та родичами, батьками та дітьми [250]. Саме через надзвичайну складність та багатогранність цього соціального об'єкту немає єдиної макротеорії сім'ї. Сім'я як об'єкт дослідження цікавила та цікавить науковців різних напрямків та спеціалізацій : філософів, соціологів, психологів, медиків, економістів та ін.

Особливістю розвитку науки про сім'ю на сучасному етапі є плюралізм думок, велика кількість напрямків та поглядів. Найбільш значними, які помітно

вплинули на формування психологічних концепцій сім'ї є, на думку автора, філософські ідеї класичного позитивізму (О. Конт, М. Вебер, Е. Дюркгейм), які заклали основу функціоналізму; ідеї К. Маркса та Ф. Енгельса [130], погляди Л. Моргана [138], які в багато чому погоджуються з ідеями позитивістів стосовно сім'ї та підкреслюють важливість її еволюції в історичному контексті.

Позитивісти розглядали сім'ю як історичну категорію, яка схильна до структурних та функціональних змін, а суспільство – як сукупність сімей. В подібному трактуванні позитивістські концепції сім'ї співпадають з поглядами на сім'ю, що представлені у роботі К. Маркса та Ф. Енгельса «Походження сім'ї, приватної власності та держави» [130]. Автори відзначають, що суспільні порядки кожної певної історичної епохи та кожної країни, визначаються двома видами виробництва: ступінь розвитку, з однієї сторони – праці, з іншої – сім'ї. Дані підходи в різних аспектах демонструють нам історичність форм сімейного утворення та взаємозалежності сім'ї і суспільства.

Слід зазначити, що кожен з розглянутих підходів має свої вади та обмеження. Трактування даного поняття залежить від завдання дослідження та від певних історичних, етнічних та соціально-економічних умов розвитку суспільства. Так, не можливо не погодитись з вченими – психологами А. Варги та Г. Будинайте [141], що різноманітність поглядів на конкретні проблеми сім'ї в сучасній науковій літературі лише підкреслює, те що спроба подолати закони утворення висловлювань ускладнює не тільки самі висловлювання, а й їх сприйняття [89;141].

Сучасне соціологічне визначення поняття сім'ї полягає в тому, що це одна з перших історичних форм соціальної спільності людей і соціальних відносин, елемент структури суспільства і є його «осередком» [62;252].

Вчений В. Столін дав визначення поняттю «сім'я» як системному явищу. Він стверджує, що сім'я – це «відкрита система, яка схильна до зовнішнього впливу» [213].

Т. Зубкова визначає сім'ю як складну, соціальну, комплексну структурну форму діяльності суспільства, яка визначена існуючими суспільно-

економічними та інституціональними нормами. Сім'я є структурною системою, яка основана на взаєминах між людьми та несе в собі цілий ряд різних функцій. Дане поняття тісно пов'язане зі суспільством, державою та водночас розвивається разом з нею [88].

З точки зору Л. Шнейдер [233], сім'я – є системою, яка за своїми функціями поєднання близьких людей шлюбом, спорідненістю або батьківства.

Відповідно до Сімейного кодексу України, «сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки» [205].

В Академічному тлумачному словнику української мови термін «сім'я» розглядається як група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які проживають разом [17].

Автор Великого тлумачного словника С. Ожегов пояснює поняття сім'ї як об'єднання людей, яких поєднують загальні інтереси [160].

Вчені В. Єлізаров, Н. Зверева [65] є авторами посібника «Домогосподарство, сім'я та сімейна політика» та дають таке визначення: сім'я – група осіб, пов'язані родинними зв'язками або здатністю, яка реалізує потреби в любові, житті, харчуванні, емоційній підтримці, взаємодопомозі, що виконують спільні стратегії існування, виживання, успадкування, виховання дітей, міграції, соціальної мобільності [65].

Демографи Д. Валентей та А. Кваша під сім'єю розуміють сукупність осіб, які проживають разом, пов'язані спорідненістю та загальним бюджетом [58].

Соціолог Джордж Мердок трактував поняття сім'ї, як соціальної групи, що характеризується сумісним проживанням, загальним веденням господарства та відтворення. До цієї групи належать дорослі особи різних статей, спільні або прийомні діти [85].

Е. Гідденс вважає, що сім'я – це суспільна ланка, яка складається з осіб, що підтримують один одного одним чи певними способами [1]. Наприклад, соціально, економічно чи психологічно (любов, турбота, прихильність) .

В інституціональній економіці сім'я визначається як група, що має спільні сімейно-родинні стосунки (можуть не мати загального житла та бюджет) [186;204].

Вивчаючи підходи різних авторів до трактування поняття сім'я, автор погоджується з визначенням сім'ї, як «соціального інституту, базової ланки суспільства, що ґрунтується на шлюбних або любовних зв'язках, пов'язана кровними узами, загальним веденням господарства та взаємною відповідальністю. Сім'я створюється з метою народження та виховання дітей [203]. Ця група людей об'єднана сімейно-родинними зв'язками, але не обов'язково проживає під одним дахом і не обов'язково має загальний бюджет. Головним критерієм сім'ї є демографічний, тобто родинні зв'язки, та соціальні функції» [117].

Вперше в науці поняття «домогосподарство» вжив давньогрецький мислитель Ксенофонт (430-354 рр. д.н.е.). У своїй роботі «Домострой» він розглядав правила ведення рабовласницького, натурального господарства. У вузькому сенсі поняття «домашнє господарство» включає в себе всю сукупність традиційно домашніх робіт по веденню господарства, таких як побутове обслуговування членів сім'ї, ведення особистого підсобного господарства, домашнє натуральне виробництво [221]. У давньогрецького філософа Аристотеля (III ст. до н. е.) у праці “Політика” відображено уявлення про домоводство [75]. Він досліджував зв'язок між умінням наживати багатство і домоводством, підкреслюючи їх відмінність.

Протягом розвитку суспільству дослідженню домогосподарства, його сутності та ролі у розвитку було присвячено роботи представників різних шкіл та течій, а саме: фізіократів (Ф. Кене) [75]; класичної економічної теорії (В. Петті, А. Сміт) [62]; вульгарної економічної теорії (Дж.-Б. Сей, Т. Мальтус) [126]; марксистської школи (Ф. Енгельс, К. Маркс) [75]; історичної школи

(К. Бюхер); маржиналізму (неокласичний напрямок) представники якого є : У. Джевонс, К. Менгер, Л. Вальрас, В. Парето, Є. Слуцький, Р. Аллен та ін. [75]; аграрна школа (П. Столипін та А. Чаянов); раннього екзистенціалізму (М. Бердяєва) та ін. [151].

Однак необхідно зауважити, що в історії розвитку економічної думки «теорія домогосподарства» набула широкого розвитку у 30-х роках ХХ ст. та триває й по сьогодні. З початку ХХ століття домогосподарство в роботах вітчизняних та закордонних вчених представляється як особлива економічна категорія, що розкривається в рамках міждисциплінарного підходу, тобто з позицій економічної теорії, філософії, статистики, історії, соціології. Синтез різних підходів, перш за все, економічного та соціологічного, обумовлений тим, що домогосподарство є, з одного боку, явищем соціальним, але, з іншого боку, в цій соціальній структурі чітко проявляються економічні відносини виробництва, розподілу, обміну і споживання. Саме історичний підхід як до самого домогосподарства, так і до сім'ї проявляється в протиставленнях один одному в історично визначених умовах, зокрема, в умовах формування нової економіки [12, 13].

У цей період склалися основні концепції, що формують теорію економіки домогосподарства, а саме: неокласична, кейнсіанська, немарксистська та неінституціональна (табл. 1.1) [117; 170; 186; 218].

В сучасній економічній думці виділяють три основні підходи до визначення домогосподарства, а саме: обліково-статистичний (домогосподарство є як окремою одиницею, що складається з одної або більше осіб, які спільно проживають і об'єднують свій бюджет); функціональний (домогосподарство є основним постачальником економічних ресурсів та водночас споживачем створених в суспільстві благ. У той же час аналізується й ощадна поведінка домогосподарств, його взаємодія з державою, але головна увага приділяється їх виробничій функції); інституційний (діяльність домогосподарств визначається розвитком економіки взагалі, а мета діяльності та її напрямок формуються суспільством).

Сучасні концепції теорії економіки домогосподарства

Назва	Період виникнення	Представники	Основні теорії	Характеристика
Неокласична	кінець 19 – початок XX ст.	Є. Слуцький, Ф. Еджворт, Дж. Хікс, Л. Вальрас, У. Джевонс	Теорія граничної корисності. Теорія рівноваги споживача. Теорія оптимального вибору споживача	Базується на припущенні, що домогосподарства мають раціональну поведінку за будь-яких умов та воно є різновидом економічної людини – раціонального максимізатора.
	Початок XX ст. – 50-ті р. XX ст.	Т. Шульц, Дж. Колдуел, П. Самуельсон	Модель сімейного консенсусу. Теорія сімейного способу виробництва	
Кейнсіанська	40 – 60-ті роки XX ст.	Дж. Кейнс, І. Фішер, Дж. Дюзенберрі, А. Фрідмен	Моделі споживання домогосподарств (теорія абсолютного, відносного та постійного доходу; міжчасового вибору, теорія життєвого циклу)	Подвійна роль домогосподарства в економіці: як основного постачальника економічних ресурсів та як основної витратної групи у національному господарстві.
Немарксистська	70 – 80-ті роки XX ст.	К. Дельфі, Х. Хартманн	Теорія домогосподарського виробництва. Теорія двох систем	Переважно гендерні проблеми аналізу домогосподарства: нерівність у розподілі праці, доходів, рішень усередині домогосподарства чоловіком та жінкою.
Неоінституціональна	80-ті роки XX ст.	Р. Поллак, Е. Гідденс, Дж. Ходжсон	Концепція зниження трансакційних витрат. Переговорні моделі внутрішнього домогосподарського розподілу ресурсів.	Розширює та узагальнює концепцію нової економіки домогосподарства, визнаючи значущість внутрішньої структури та організації домогосподарства, мотивів його створення, цілей діяльності.

Доповнено автором за [117;170;173]

Визначень поняття «домогосподарство» досить багато, і з огляду на його багатогранність воно є об'єктом дослідження багатьох галузей науки, що і впливає на неоднозначність тлумачення даної категорії. Розглянемо поняття «домогосподарство» з точки зору економічного підходу. Так, згідно з рекомендаціями комісії ООН (1981 р.) домогосподарство ґрунтується на побутовому порядку, відповідно до якого окремі особи чи певні групи осіб забезпечують себе їжею та всім необхідним для життєдіяльності [59].

К. Макконнелл та С. Брю пояснюють домогосподарство як «економічну одиницю, яка складається з однієї або більше осіб, постачає економіку ресурсами та використовує отримані за них кошти для купівлі товарів і послуг, що задовольняють матеріальні потреби людини» [124, с. 771].

В. Жеребін, А. Романов в процесі фундаментальних досліджень економіки домогосподарств приходять до висновку, що під домашнім господарством слід розуміти «господарство, яке ведеться одним або декількома індивідами, які проживають разом і мають загальний бюджет» [77, с. 16].

На думку В. Радаєва, домогосподарство є «сферою зайнятості, в якій члени сім'ї або між сімейного клану мають можливість забезпечувати своєю плідною працею потреби цієї родини (клану) в формі натуральних продуктів і послуг» [188, с. 209].

Б. Райзберг, Л. Лозовський та Е. Стародубцева в сучасному економічному словнику визначають домогосподарство як «головний суб'єкт економічної діяльності». Вони доводять, що така категорія «охоплює всі економічні об'єкти та процеси, які відбуваються на постійному місці проживання людини або сім'ї» [190, с. 128].

Відповідно до рекомендацій Державного служби статистики України, домогосподарство визначається як «сукупність осіб (або одна особа), які спільно проживають у одному житловому приміщенні (його частині), ведуть спільне господарство (мають спільні витрати на утримання житла, харчування тощо), повністю або частково об'єднують або витрачають кошти. Ці особи

мають перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких із цих стосунків або бути й у тих і в тих стосунках» [164].

Вчені В. Єлізаров та Н. Зверева вважають, що домогосподарство – є головним об’єктом соціального та біологічного відтворення, що тісно співпрацює з соціально – економічною макроструктурою, та визначається як особа або їх група, що проживають сумісно та ведуть господарство [65].

А. Олійник у посібнику «Інституціональна економіка» визначає домогосподарство як групу людей, об’єднані спільними задачами, місцем проживання, бюджетом, та, звичайно, родинними зв’язками [103].

Т. Кізіма визначає домогосподарство як специфічний вид соціально-економічної організації людей, які в основному перебувають у родинних стосунках, розділяють спільний побут, постачають на відповідні ринки різноманітні ресурси (працю, капітал, підприємницькі здібності) та спільно приймають економічні рішення щодо формування доходів і здійснення витрат [99]. Для того, щоб мати чітке уявлення, які ключові складові входять необхідно зробити порівняльний аналіз вище наведених визначень (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз визначень поняття «домогосподарство» різних авторів

Автор	Ознака								
	У складі одна особа та більше осіб	Забезпечують себе їжею	Задовольняють матеріальні особисті потреби	Постачають в економіку ресурси	Проживають в одному приміщенні	Перебувають у родинних стосунках	Займаються підприємницькою діяльністю	Соціальне об’єднання	Економічне об’єднання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ООН	+	+	-	-	-	-	-	-	-
К. Макконелл, С. Брю	+	-	+	+	-	-	-	-	+
В.Жеребін, А. Романов	+	-	-	-	+	-	-	+	-

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
В.Радаєв	+	-	+	+	-	-	-	-	-
Б. Райзберг, Л. Лозовський	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Державна служба статистики України	+	+	+	-	+	+	-	-	-
В. Єлізаров	+	-	+	-	+	-	-	+	-
А. Олійник	-	+	-	-	+	+	-	-	-
Т. Кізіма	-	-	-	+	+	+	-	+	+

Складено автором за [59;65;77;103;99;124;164;188;190]

Виходячи з аналізу поняття «домогосподарство» та економічних підходів зарубіжних та вітчизняних науковців та беручи за основу «концепцію нової економіки домогосподарства», яка в деякій мірі близька з положеннями інституціоналізму, можна зробити узагальнюючий висновок, що дане поняття поєднує в собі одну та більше осіб, які задовольняють матеріальні особисті потреби, забезпечують себе їжею та постачають в економіку ресурси.

На підставі узагальнення підходів різних авторів до визначення «домогосподарство» пропонується наступне авторське трактування даного поняття: «домогосподарство» — як соціально-економічного інституту, до складу якого входить одна особа або добровільне об'єднання декількох осіб, що можуть перебувати в родинних стосунках (сім'я) або не перебувати в них. Метою існування домогосподарства може бути, по-перше, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб; по-друге, створення та використання людського потенціалу; по-третє, реалізація підприємницького потенціалу для підтримки соціально-економічного статусу в умовах формування нової економіки [44].

Наголошуючи на визначенні сутності домогосподарства як інституту [228], в роботі було взято за основу позицію Н. Лебедевої, згідно з якою інститут розглядається, як «система стійких відносин відносно упорядкування форм сумісної взаємодії індивідів на основі використання норм та правил, розділеними серед учасників» [116].

Таким чином, члени домогосподарства об'єднані на основі узгодженого використання норм, правил і вимог, які визначають місце проживання, бюджет, спільно вирішують завдання щодо покращення рівня соціально-економічної діяльності, що в свою чергу, відповідно до позиції інституціонального напрямку, дозволяє знижувати рівень витрат кожного члена домогосподарства.

В умовах формування нової економіки, саме інститут домогосподарства [18], в якому будуть чітко визначені ролі, норми поведінки або діяльності та головні цінності є основою для розвитку сучасного вітчизняного виробництва, науки, культури тощо.

Для більш детального вивчення співвідношення термінів «домогосподарство» та «сім'я» необхідно провести порівняльний аналіз їхніх головних ознак (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Порівняльний аналіз понять «домогосподарство» та «сім'я»

Ознака	Наявність або відсутність ознаки в понятті «домогосподарство»	Наявність або відсутність ознаки в понятті «сім'я»
Один учасник	+	-
Декілька учасників	+	+
Сумісне проживання	+/-	+
Наявність спорідненості	+/-	+
Наймани працівники	+	-
Загальний бюджет	+	+/-

Джерело [48]

З проведеного аналізу видно, що дані поняття окрім відмінностей мають і загальні характеристики. Це говорить про те, що сім'я є однією зі складових домогосподарств. Слід зазначити, що поняття «домогосподарство» ширше за змістом ніж поняття «сім'я». До його складу входять особи, які є найманими працівниками, ведуть спільне з сім'єю господарство, але не є членами сім'ї: няні, вихователі, домашні вчителі та ін.

Наведемо деякі приклади. Група студентів, які живуть разом і мають спільні затрати на життя – це домогосподарство, але не сім'я. Два покоління в одному житлі – це розширена сім'я, але якщо ці дві сім'ї мають загальний бюджет – це одне домогосподарство, а якщо різний – два домогосподарства. Не повна сім'я (тобто один з батьків та дитина) – це одне домогосподарство. Загальна квартира за радянських часів – декілька сімей та декілька домогосподарств [163].

У роботі доведено, що сім'я є важливою ланкою утворення домогосподарств, тому доцільним буде розглянути питання про класифікацію та типології сімей. Існуюча класифікація дає можливість визначити та більш ретельно вивчити окремі категорії сімей у існуючій великій їх кількості для запозичення досвіду в організації життя та вирішенні окремих проблем. На сьогодні сім'ї розрізняють (рис.1.1): за формою шлюбу, за статтю подружжя, за їх складом, за кількістю дітей та ієрархією впливу.

До моногамних сімей відносять класичні союзи чоловіка та жінки. У протилежно до класичної сім'ї виділяють полігамну, в якій один чоловік є законним чоловіком для декількох дружин. Існування такої сім'ї допускалося в багатьох доіндустріальних суспільствах та за поширеністю такий тип сім'ї займав друге місце [85]. Однак, як показує досвід та сьогоднішні реалії, навіть в суспільствах, які допускають полігінію, це явище стало досить рідкісне. Зазвичай не більше 3 – 5% шлюбів включають більше однієї дружини.

Стосовно типу сім'ї за статтю, то виділяють одностатеві та різностатеві шлюби, але відповідно до Конституції України одностатеві шлюби в Україні офіційно заборонені. Починаючи з 2001 року такий вид сім'ї був легалізований у Нідерландах, потім Бельгія, Іспанія, Канада, США тощо [258].

За складом виділяють: прості сім'ї, а ті поділяються на повні (є мати та батько) та не повні (є один з батьків) та складні патріархальні сім'ї (складаються з представників кількох поколінь).

Рис.1.1. Загальноприйняті типи сімей

Джерело [1;16;88;107;257]

За кількістю дітей виділяють такі різновиди сімей [206]:

бездітні (інфертильні) сім'ї, коли протягом 10 років спільного проживання не народилась дитина;

одно дітні (таких сімей переважна кількість близько 54 % у містах та 39 % у селах;

виділяють сім'ї з двома, трьома дітьми у сім'ї та багатодітні (більше трьох дітей).

За ієрархією впливу розрізняють:

рівноправну (егалітарну) сім'ю, питома вага такого типу сім'ї є найбільшою та дорівнює 60 – 80% від загального числа сімей;

авторитарна сім'я (основується на авторитеті лідера одного члена сім'ї над іншими) [233].

партнерські (до таких сімей відносять цивільні партнерства).

Універсальність сім'ї як інституту розкривається в понятті «функції сім'ї». Це одна з тих характеристик, яка безпосередньо пов'язана з матеріальними та духовними, соціальними процесами, які проходять у суспільстві. Вчені виділяють такі основні функції сім'ї [215;258]:

репродуктивна (біологічне відтворення населення – в суспільному плані, та задоволення особистих потреб у дітях);

виховна та функція соціалізації (пов'язана з репродуктивною, коли йдеться про соціальне відтворенні населення, сім'я виховує в людині основи певних ідейно-політичних поглядів, світоглядних установок, в родині дитина пізнає та освоює моральні норми, тут у неї виробляються первинні навички та зразки поведінки);

рекреативна, комунікативна (надають можливість людині реалізувати себе повноцінно у соціальній діяльності та задовольнити потреби у спілкуванні);

господарсько-економічна (полягає у підтримці неповнолітніх та недієздатних членів суспільства, та в отриманні матеріальних благ або господарсько-побутових послуг одними членами сім'ї від інших)

Сімейні функції пов'язані одна з одною, тому чітко розмежити їх достатньо складно.

Розглянувши типи сімей та їх основні функції можна дійти висновку, що поняття, діяльність та функції сім'ї орієнтовані перш за все на соціологічні концепції. В свою чергу, напрямки економічних концепцій стосуються скоріше домогосподарств, хоча деякі з вчених і застосовували у своїх роботах термін «сім'я». Наприклад, Г. Беккер у своїй роботі «Трактат про сім'ю» [1].

Домогосподарства найчастіше формують сім'ї. Але і іншими суб'єктами домогосподарства можуть бути: некомерційні структури, фірми, суспільні організації, політичні партії та ін.

Класифікація домогосподарств може здійснюватися за рядом ознак: територіальній, демографічній, дохідній, за трудовим або соціальним статусом його членів тощо.

Вчені виділяють основні типи домогосподарств (рис. 1.2):

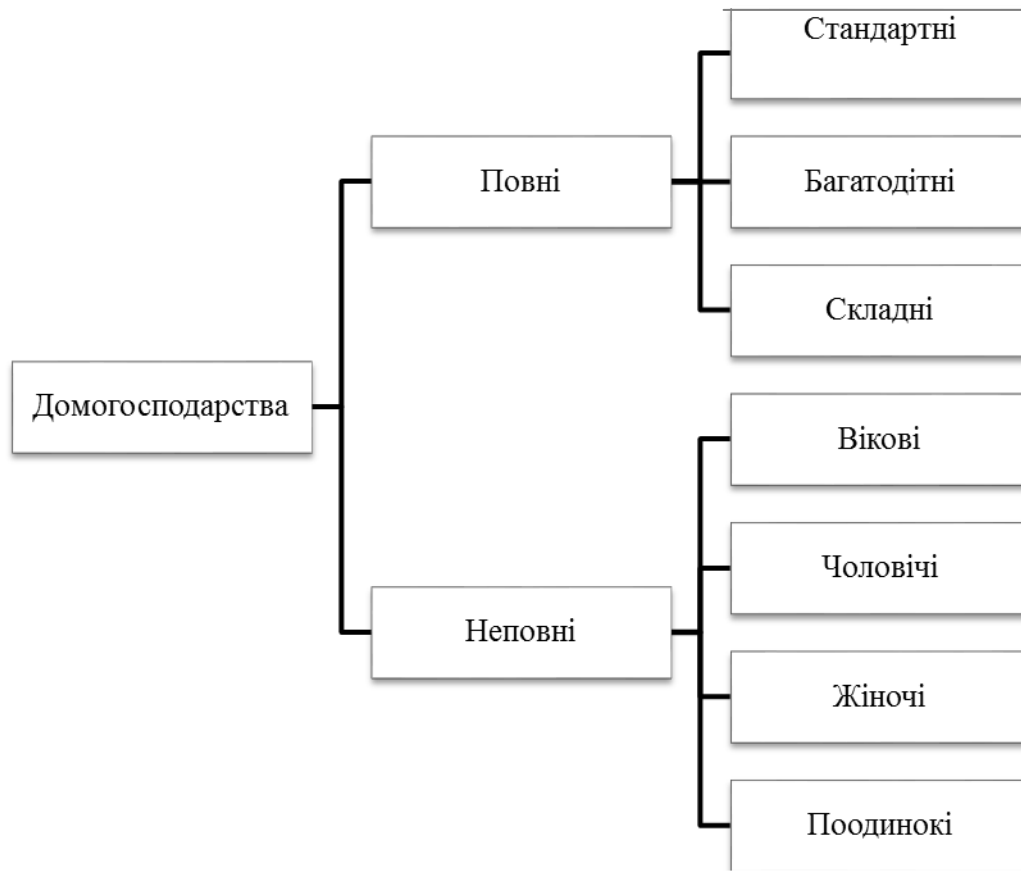

Рис. 1.2. Основні типи домогосподарств

Джерело [164]

повні стандартні домогосподарства – обов’язково складаються з двох дорослих осіб та не більш двох дітей, які не досягли повноліття. Такі домогосподарства спроможні робити заощадження та раціонально витратити кошти;

повні багатодітні домогосподарства – мають більше двох дітей, що в свою чергу змушує одні домогосподарства діяти в рамках бюджетного дефіциту, а інші – шукати інші джерела основного або додаткового доходу, такі як нові види підприємницької діяльності;

до складу повних складних домогосподарств окрім основної сім’ї, зазвичай, входять й батьки дорослих членів домогосподарств. Даний тип домогосподарства характеризується невизначеністю орієнтації на цінності,

оскільки лідерство в такому домогосподарстві має розділений характер між представниками різних поколінь;

неповні вікові домогосподарства складаються з подружніх пар пенсіонерів. Діти таких пар проживають окремо та періодично надають батькам допомогу. До цієї ж категорії відносять бездітних поодиноких людей середнього віку, які мешкають з батьками. Їх поведінка на ринку товарів та послуг цілком визначається розміром пенсій та заробітної плати. Представники такого домогосподарства вкрай раціональні в своїх діях й купують, переважно, товари короткострокового користування, відкладаючи невелику частину своїх доходів «на чорний день». На ринку праці представники цього типу, що реєструються як «працюючі пенсіонери», зайняті на низькооплачуваних роботах з помірним режимом праці;

до неповних чоловічих домогосподарств входять поодинокі чоловіки з дітьми. Наявність неповнолітніх дітей дуже ускладнює функціонування такого виду домогосподарства, та на споживчому ринку таке домогосподарство схильне до неупорядкованої діяльності з орієнтацією на придбання товарів короткострокового користування;

неповні жіночі домогосподарства, мабуть, найчастіше зустрічаються в Україні як різновид неповного типу, що відрізняється від чоловічого тим, що діти позбавлені батьківської підтримки. Такий тип домогосподарства вирізняється надзвичайно активною роллю жінки на ринку праці, вираженою тим сильніше, чим більше утриманців у складі домогосподарства. На споживчому ринку таке домогосподарство діє найпослідовніше й раціонально з акцентом на придбання товарів коротко- та середньострокового користування. В силу обмеженості матеріальних засобів воно схильне до самозайнятості та знаходиться в сфері неформального сектора регіональної та місцевої економіки;

до неповних поодиноких домогосподарств входять люди, що живуть на самоті, незалежно від статі і віку. Різниця в доходах у таких домогосподарствах може досягати значних розмірів, що робить реакцію на територіальних ринках з боку цих домогосподарств невизначеною та мало прогнозованою.

Кількість, типологія і структура домогосподарств в залежить від багатьох факторів. В «молодих» містах періоду індустріалізації і освоєння нових територій було багато дітей та менше людей пенсійного віку, але в депресивних містах з дефіцитом робочих місць структура домогосподарств може суттєво відрізнятись. В роботі доцільно проводити аналіз не окремого виду домогосподарств, а сукупний аналіз усіх видів, оскільки дані показники відносяться до числа стратегічних та є точним індикатором стану домогосподарств та перспектив їх розвитку.

З урахуванням «концепції нової економіки домогосподарства», виділяють три основні сфери його діяльності:

здійснення ринкової діяльності (праця, за яку домогосподарство отримує дохід, організація підприємницької діяльності);

здійснення домогосподарської діяльності;

організації дозвілля (відпочинку).

Використання такого поділу уможливило виділення та уточнення основних та синтезованих функцій домогосподарства.

До основних функцій домогосподарства, зазвичай, відносять: функцію основного постачальника факторів виробництва, функцію основного споживача товарів та послуг та функцію формування та накопичення людського капіталу [119].

Найбільш важливими та інтенсивно досліджуваними функціями домогосподарств є споживча та заощаджувальна функції. Вони відображають задоволення безпосередньо потреб людей, не залежно від характеру цих потреб (у їжі, одязі, житлові, освіті, відпочинку і т.д.), а також форми і способи їх задоволення. Якщо більш деталізовано поглянути на функцію споживання, то окрім задоволення потреб людини дана функція формує і попит на товари та послуги. Функція споживання, на думку авторів В. Здрока та М. Жука, є дещо вагоміша серед інших, оскільки агреговане споживання усіх домогосподарств є рушієм економіки та створює можливості для економічного зростання у країні [82, с.79].

Соціально спрямованою функцією домогосподарства є відтворювальна, яка відповідає за відтворення та розвиток людського капіталу у домогосподарстві. До людського капіталу можна віднести особливі та загальні знання людей, рівень їх ментального та фізичного здоров'я, рівень освіти, а також безпосередньо учасників системи домогосподарства [263].

Вкрай важливою для домогосподарств є функція заощадження, яка полягає у накопиченні фінансів після здійснення процесу споживання. З розвитком суспільства відбуваються процеси акумулювання заощаджень, тобто їх трансформація в інвестиційний потенціал або реалізація в інвестиційний продукт. Відповідно до таких процесів деякі вчені виділяють інвестиційну функцію [191, с.23]. На думку автора, на сьогоднішній день в умовах формування нової економіки, з точки зору їх фінансової однорідності доцільним буде їх поєднання (рис. 1.3).

Слід зазначити, що заощаджувальні процеси домогосподарств відіграють важливу роль у відновленні фінансової стабілізації у післякризовий період і забезпеченні інвестиційного потенціалу для модернізації та зростання економіки, оскільки вони потенційно спроможні акумулювати значний внутрішній ресурс країни [150, с.1]. Це можуть бути інвестиції у земельні ділянки, засоби виробництва, людський капітал, інвестиції у знання та інноваційні технології тощо.

Домогосподарства виступають безпосередніми виробниками різних товарів та послуг для продажу та обміну, або для власного використання та накопичення. У сучасних умовах це найчастіше означає виробництво сільськогосподарської продукції, ремісництво, різноманітні ремонтні, будівельні та побутові послуги. Тому не менш важливою функцією з економічної точки зору є виробнича, яка відображає основну частину життєдіяльності домогосподарств. Вона проявляється у реалізації ресурсного потенціалу його членів, у суспільному та домашньому виробництві товарів та послуг [44].

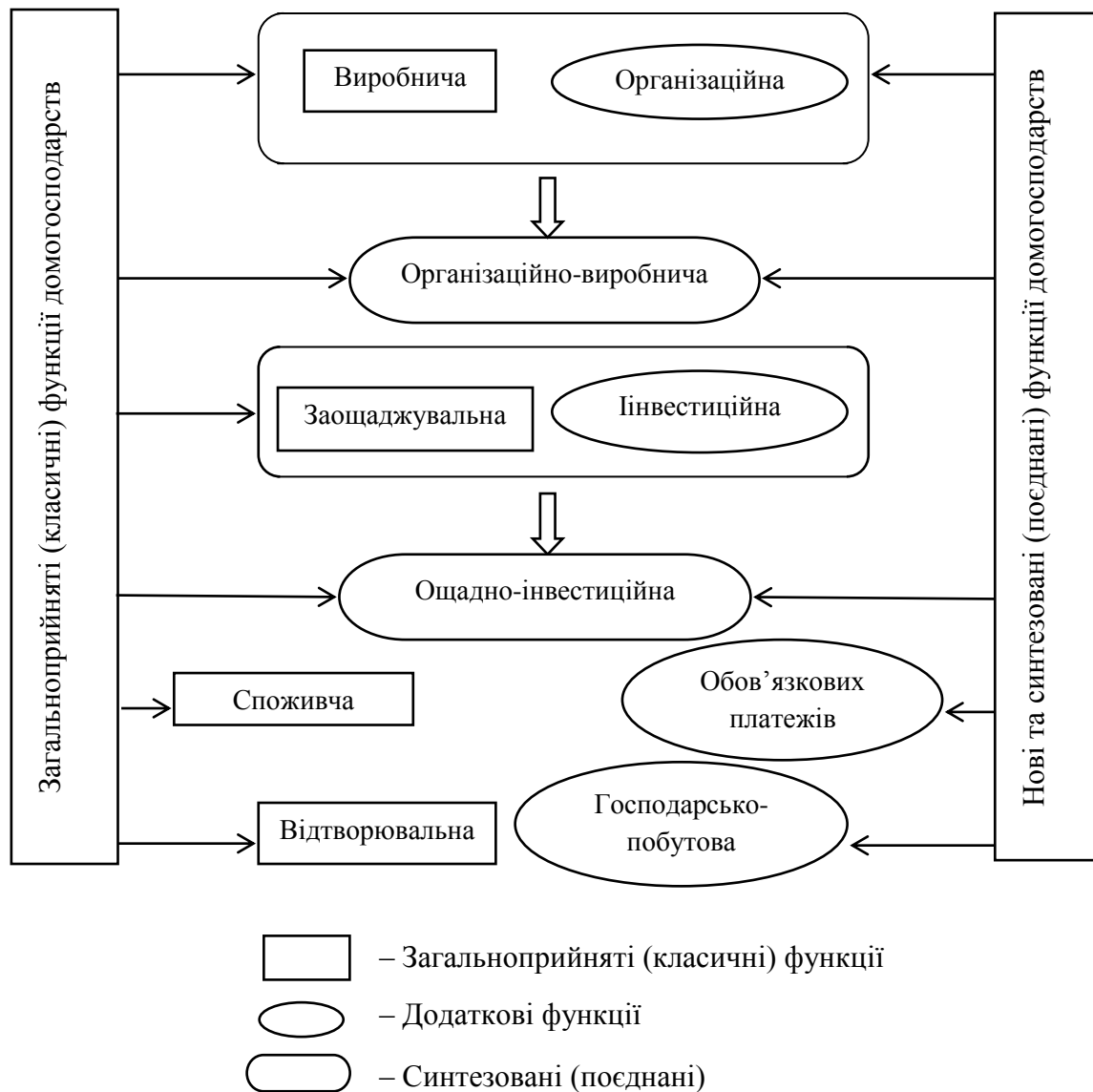

Рис. 1.3. Функції домогосподарств в сучасній економіці

Розроблено автором [4;44;82;191]

У зв'язку з розвитком індивідуальної трудової діяльності чи фермерства виробнича функція потребує підкріплення основними науковими принципами організації праці для створення певних умов, які б забезпечили найбільш ефективно досягнення бажаного результату. Досягненню цієї мети сприятиме одна з функцій менеджменту – організаційна. Тому, на думку автора, дані функції необхідно синтезувати для більш ефективної соціально-економічної діяльності домогосподарств [200].

Проаналізувавши загальноприйняті (класичні) та синтезовані (поєднані) функції домогосподарств в економіці, у роботі виявлено, що значна частина діяльності домогосподарства, спрямована на побутове обслуговування своєї суспільної ланки та обслуговування споживчих товарів. Цей бізнес-процес має на меті задоволення потреб споживачів, що спонукає до виділення ще однієї функції домогосподарства – господарсько-побутової. Метою даної функції, окрім обслуговування, є ще задоволення особистих потреб членів домогосподарства, тобто придбання та утримання певного майна, продуктів харчування, одягу, взуття та ін. До даної функції можна віднести також оплату житла та комунальних продуктів і послуг. Роль цієї функції підтверджується значною часткою валових витрат у сукупних витратах домогосподарств, а саме: за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств у 2015 році найбільш вагомою статтею витрат є харчування – 55%, а на купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг домогосподарства направляли 34% сукупних витрат, на утримання житла (включаючи поточний ремонт), воду, електроенергію, газ та інші види палива пересічне домогосподарство витрачало десятю частину свого бюджету [164].

Ще однією функцією, яка не знайшла відображення у працях науковців, але заслуговує на увагу є функція обов'язкових платежів. До обов'язкових платежів відносять внески до бюджету відповідного рівня або до позабюджетного фонду, які здійснюються платниками в порядку та на умовах, визначених законодавчими актами. Це – податки, збори та мито [169]. У сучасному суспільстві саме внески до бюджету є основним джерелом доходів держави. Тому їх використовують як інструмент економічного впливу держави на структуру і динаміку суспільного відтворення та на напрями соціально-економічного розвитку суспільства [61]. Домогосподарства є важливою складовою фінансової системи країни, тому з метою самовідтворення і розвитку вони отримують доходи (від підприємницької діяльності, власності та ін.), а з них відраховують до держбюджету визначений відсоток обов'язкових платежів [256]. Питома вага витрат на сплату податків у

загальних витратах та заощадженнях домогосподарств коливається в межах від 4% до 6% [81]. Таким чином, домогосподарства України є одними із стабільних платників податків, поповнюючи державний бюджет, що в свою чергу сприяє розвитку економіки держави.

Якщо порівняти функції сім'ї та домогосподарства, то основною цільовою функцією сім'ї є відтворення людини, а домогосподарства – відтворення людського потенціалу. Поняття людський потенціал значно глибше відображає суть багатогранного процесу відтворення, який включає в себе і біологічне, і соціальне, і господарсько-економічне відтворення не тільки людини як особистості і домогосподарства як колективу, а й умов його життєдіяльності. Дане поняття включає в себе всю сукупність матеріальних, людських, духовних, етнічних, релігійних основ існування домогосподарства, і тим самим, підкреслює його багатогранність і багатозначність, але з точки зору його економічної оцінки, найчастіше, розглядається як відтворення людського капіталу.

Підсумовуючи викладений матеріал, необхідно підкреслити те, що поняття «домогосподарство» та «сім'я» є близькими за своїм значенням, але необхідно їх розрізняти, бо саме сім'я є складовим ядром домогосподарства.

Домогосподарство є кінцевим споживачем більшості товарів та послуг, що виробляються, тому воно забезпечує формування споживчого попиту, створюючи таким чином умови для функціонування усього ринкового механізму.

В сучасних умовах домашні господарства відіграють важливу роль в економіці країни, це пов'язано із розвитком внутрішньої виробничої діяльності, яка проводиться окремими членами домогосподарств шляхом створення ринкових підприємств (фізичні особи-підприємці), окрім цього домогосподарство є постачальником факторів виробництва підприємствам-виробникам, і це не лише робоча сила, але й інші фактори виробництва.

1.2. Сутність та умови формування нової економіки

Економіка будь-якої країни функціонує як самостійна система, до якої входять різноманітні види діяльності людини. Кожна її ланка є компонентом системи та існує тільки тому, що перебуває у взаємозв'язку та взаємозалежності з іншими ланками господарювання. Різні економічні системи світу різняться між собою за своїми ідеологіям, а також за підходом до вирішення проблем економіки.

Початок нового тисячоліття не тільки визначив нову історичну епоху розвитку людства, але й вніс кардинальні зміни у звичне життя домогосподарств.

Сучасне суспільство створило нове середовище – інформаційний простір, який, подібно до природних явищ, існує самостійно, розвивається і формує життя людини. Поява інформаційного простору – це черговий виток еволюції людства, покликаний вивести наше суспільство на новий рівень розвитку і обумовлений глобальними змінами в самих вимогах до всього, що його оточує.

З розвитком інформаційного середовища з'являються інноваційні види підприємницької діяльності, які вчені – економісти інноваційної школи Й. Шумптера розглядають сутність інноваційної соціально-економічної діяльності домогосподарств, як діяльність, що спрямована на створення нових комбінацій діяльності, факторів виробництва, що породжує нові товари та послуги [236].

Всі трансформаційні процеси в економіці дослідники намагаються описати з різних точок зору, зокрема, як «постіндустріальне суспільство» (Д. Белл), «інформаційне суспільство» (Р. Катц, М. Порат, Й. Масуда та ін.), «технотронне суспільство» (З. Бжезинський), «постмодернізм» (Л. Мейер, Е. Гідденс, Л. Фідлер, С. Крук), «третя хвиля цивілізації» (О. Тоффлер), «посткапіталістичне суспільство» (П. Дракер) [6; 7; 224; 235]. Зазначені підходи

в цілому поєднуються в теорію постіндустріального суспільства, авторами якої можна вважати Д. Белла і О. Тоффлера [6; 135]. Сутність головних економічних теорій ХХ ст. наведені в табл. 1.4 [4;6;68;75;91;106;173;175;199;217;218;219].

Таблиця 1.4

Сутність економічних теорій ХХ – ХХІ століття

Назва	Період виникнення	Представники	Характеристика
1	2	3	4
Нова економіка домогосподарств	60-ті роки ХХ ст.	Г. Беккер, Дж. Мінсер, К. Ланкастер, Р. Гронау, Е. Тофлер	Домогосподарство є не пасивним споживачем ринкових товарів, а активним виробником споживчих благ
Теорія індустріального суспільства	60-ті роки ХХ ст.	Р. Арон	Поділ між підприємством та сім'єю; поділ праці, заснований на виокремленні технологічної праці від інших виробничих процесів; виробництво є накопиченням капіталу; суспільство неможливо побудувати без чіткого економічного розрахунку; повна організація робочих місць власниками виробництв, результат – висока концентрація робочої сили.
Концепція стадій економічного зростання	60-70-ті роки ХХ ст.	У. Ростоу	п'ять стадій економічного зростання: 1-традиційне суспільство, 2-перехідне суспільство, 3-підйом, 4-швидке дозрівання, 5-"століття високого масового споживання".
Теорія «нового індустріального суспільства»	1967 рік	Дж. Гелбрейт	усунення конкуренції внаслідок концентрації капіталу не призводить до утворення монополій, оскільки той самий процес породжує нейтралізуючу,

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
			«врівноважуючу силу» у вигляді великих об'єднань покупців та постачальників. «Врівноважуюча силою» є кооперативні організації, фермерські об'єднання, профспілки, різні торговельні об'єднання тощо.
Теорія «постіндустріального суспільства»	70 – ті роки XX ст.	Д. Белл	зростання ролі знань та інформації в розвитку соціально-економічного прогресу
«Хвильова теорія суспільного розвитку» «Третя хвиля» «Електронний котедж»	70 – 90 ті роки XX ст.	О. Тоффлер	Перехід до відновлювальних джерел енергії; розвиток високих технологій; на зміну стандартизованому виробництву індустріального суспільства в високотехнологічних галузях приходить виробництво, що частково чи повністю працює на замовлення.
Теорія «інформаційного суспільства»	70 – 80-ті роки XXI ст.	М. Кастельс	Зростання нематеріальних факторів виробництва, зокрема, інформації та інформаційно-знанневих ресурсів.
	70 – 80-ті роки XXI ст.	Й. Масуда	В основі суспільних змін лежить перехід від виробництва матеріальних цінностей до виробництва інформаційних цінностей.
	80 – 90-ті роки XX ст.	П. Друкер	Інформація є інструментом обґрунтування прискореного розвитку суспільства.
Теорія «нової економіки»	90-ті роки XX ст.	Д. Тапскотт, У. Демінг, Д. Гілмор та ін.	Технології інформаційного суспільства формують нову економіку, яка ґрунтується на знаннях, а не на розширеному споживанні; Опора на нову соціальну конфігурацію, в рамках якої з'являються нові громадські групи зі спільними інтересами; Трансформується роль держави та її інститутів.

В останні десятиліття в економічній науці все частіше та активніше використовується термін «нова економіка» [7], за допомогою якого робляться спроби сформулювати більш адекватні принципи функціонування економічної

системи, відобразити новітні зміни в економічній теорії та практиці. Потреба появи нової термінології пов'язана з неможливістю існуючих економічних теорій впевнено пояснити деякі явища сучасного економічного життя стосовно соціальної та економічної ситуації у світі.

Вивчення феномена нової економіки є досить важливим, оскільки воно може допомогти в розумінні механізмів зростання економіки із зовсім іншим змістом, обумовленим впровадженням інформаційних технологій .

Як результат четвертої промислової революції з'являється феномен нової економіки. Він ґрунтується на широкому впровадженні в практику сучасної господарської діяльності новітніх інформаційних та комунікаційних технологій, становленні мережевої економіки, формуванні економіки високих технологій та економіки знань. Дані сфери переплітаються між собою, є взаємопов'язаними та забезпечують розвиток одна одної. При цьому кожна з цих сфер виконує свою індивідуальну функцію у загальній господарській діяльності [152].

Інформаційний простір, як наслідок діяльності сучасного суспільства, може існувати самостійно, розвиватися та формувати людське життя. Саме ця «наступна ланка еволюції людства може вивести наше суспільство на новий рівень розвитку, несучи в собі глобальні зміни в самих вимогах до всього, що його оточує» [90].

Основна складність у вивченні нової економіки в Україні полягає в тому, що, незважаючи на велику зацікавленість даною проблемою, досі не сформовано комплексну теорію нової економіки, яка б знайшла підтримку в науковій спільноті. На сьогодні не існує єдиного теоретичного підходу до визначення змісту та сутності нової економіки, її особливостей, історичного місця, характерних рис тощо. Втім, вчені-економісти у своїх дослідженнях констатують появу економіки нового типу, для позначення якої широко використовуються такі терміни, як: «економіка знань», тобто економіка, заснована на знаннях; «інформаційна економіка», тобто економіка, заснована на інформації; «нова економіка» [217].

Слід відмітити, що в наукових колах багатьох країн зазначену проблематику сприйняли як сучасну новітню наукову концепцію, тому дослідження в цьому науковому напрямку є вельми актуальними.

Основною передумовою, яка підштовхнула до усвідомлення явища «нової економіки», стала сукупність історичних етапів, що відбулись у світовому господарстві в останній третині ХХ століття – етапи розвитку технологій, інформаційна, комунікаційна та фінансова революції. Серед інших важливих передумов переходу до нової економіки слід виділити лібералізацію ринків; посилення мобільності капіталу; глобалізацію міжнародних економічних відносин; появу нового інформаційного простору як нової комунікаційної моделі [7].

Термін «нова економіка» виник на початку 1980-х рр. у США, проте вживався він здебільшого у сфері послуг. Нова економіка швидко увійшла в обіг як ділової сфери, так і науки, хоча на початкових етапах була сприйнята науковою спільнотою з певною часткою скептицизму. Також варто відзначити й те, що на сьогодні окремі економісти не визнають факту нової економіки, вважаючи її абсолютною утопією [72].

Стосовно економіки, заснованої на високих технологіях, то поняття «нова економіка» почали вживати у 1990-х роках в США, тобто «нова економіка» з'являється в момент процесу масової інформатизації суспільства, зокрема появи нових інформаційних технологій, Інтернету і т. ін. [54;68]. Коли розвиток економіки та інформатизації мали вражаюче високі результати на фоні зниження безробіття, виникла гіпотеза про наявність причинно-наслідкового зв'язку між розвитком інформаційних технологій та стійким зростанням економіки США. Цей феномен американські економісти і назвали «новою економікою». Дане визначення з'явилося як узагальнююча назва для тих галузей, які пов'язані з виробництвом, передачею та обробкою інформації.

На сьогоднішній день термін «нова економіка» використовується як одна зі стадій і як синонім постіндустріальної, постеконічної стадії розвитку

людської цивілізації, в якій нові елементи інтегруються в традиційний сектор економіки, внаслідок чого вся система набуває якісного та нового вигляду.

Науковець А. О. Пороховський визначає «нову економіку» як безсумнівний фундамент інформаційної ери, до складу якого входить сукупність певних галузей національного господарства, в яких виробляються комп'ютерне та комунікаційне обладнання, операційне забезпечення, а також система формування, оброблення, зберігання, поширення та отримання інформації, значною мірою побудована в мережі Інтернет [174].

Дон Тапскотт визначає нову економіку як «економіку нових галузей, таких як телекомунікації, комп'ютери, програмне забезпечення, нанотехнології, біотехнології» [278].

Кевін Келлі визначає нову економіку як мережеву. Таким чином прирівнює їх між собою та вказує на такі її аспекти: глобальний масштаб технологічних перетворень, «віртуалізація» благ (перш за все інформаційних) [266].

В. А. Кузнецов розрізняє декілька підходів щодо трактування дефініції «нова економіка» [109]:

- економіка, яка здатна мати розвиток відносно високими темпами при низькому рівні інфляції та безробіття;

- галузі народного господарства, які пов'язані зі створенням і розповсюдженням інформації, що застосовують новітні інформаційні технології та реалізують нові мережеві можливості для розвитку бізнесу;

- процеси глобалізації, що змінюють умови діяльності національних економік та бізнес-моделей (аутсорсинг, управління знаннями, використання нанотехнологій) і, своєю чергою, вимагають чіткої координації економічної політики різних країн [226].

Академік В. Л. Макаров сформулював термін «нова економіка» як «тип економіки, де сектор технологічної матеріалізації знань відіграє вирішальну роль, а виробництво знань є джерелом економічного зростання» [123].

При збільшенні соціально-економічної ролі науки та при становленні виробництва знань, як найголовнішого фактора економічного зростання,

економіку знань стали вважати особливим типом економіки. Знання стають цінним товаром, а найголовніше – одним із головних факторів виробництва.

Звичайно, у соціальному контексті, технології, що є важливими з точки зору науки, сприятимуть покращенню демократичних процедур щодо прийняття рішень. Постає можливість підвищення результатів управління та безперервного навчання суспільства протягом усього життя. В економічному ж контексті мова йде про формування феномена «економіки знань» [153].

Основоположниками «економіки знань» є випускники Віденського університету Й. Шумпетер, Ф. Хайек і Ф. Махлуп [222;235]. «Економіку знань» як дисципліну засновує Ф. Махлуп, автор книги «Виробництво і поширення знань в США» [153;154]. Раніше при використанні терміна «економіка знань» мали на увазі один із секторів економіки. Для позначення змін, що відбуваються в останні десятиліття у світовій економіці, західні науковці почали широко використовувати два терміни: «*knowledge economy*» – «економіка знань» та «*information economy*» – «інформаційна економіка» [199].

Відмінною рисою та фундаментальною основою є підвищена увага до знань як до безпосередньої продуктивної сили та головному виробничому ресурсу. Звідси закономірна і актуальна проблема ефективності використання накопичуваних людством знань, стимулів і умов значного розширення попиту на нові технології.

Вчені О. Ястремська та Д. Ріпка визначають нову економіку через економіку знань та наголошують, що це така економіка, в якій джерелом зростання є як наукові так і повсякденні знання, в результаті використання яких поряд із природними ресурсами, капіталом і працею домінуючим фактором стають процеси накопичення та використання знань, внаслідок чого постійно зростає конкурентоспроможність економіки [244].

На сьогоднішній день термін «нова економіка» використовується як одна із стадій і як синонім постіндустріальної, постеконічної стадії розвитку людської цивілізації, в якій нові елементи інтегруються в традиційний сектор економіки, внаслідок чого вся система набуває якісний та новий вигляд.

Вивчення феномену нової економіки є досить важливим, оскільки воно може допомогти у розумінні механізмів росту економіки з зовсім іншим змістом, обумовленим впровадженням інформаційних технологій [50].

Узагальнюючи вищенаведені визначення, можна помітити єдність вчених щодо основних характеристик нової економіки: економіки знань, інтернет-технологій та інноваційних процесів, використання яких дає змогу забезпечити лідерство та конкурентоспроможність. Розглянемо ці характеристики докладніше.

Всесвітній банк (The World Bank) опублікував дані про рівень розвитку економіки, заснованої на знаннях, в країнах і регіонах світу в 2005 році. В рамках дослідження випускається два зведених індексу - Індекс економіки знань (The Knowledge Economy Index) та Індекс знань (The Knowledge Index), а також супроводжуючий їх рейтинг за станом країн світу [90; 281].

Індекс економіки знань – це комплексний показник, що характеризує рівень розвитку економіки, заснованої на знаннях, в країнах і регіонах світу [281].

Індекс економіки знань – це середнє значення з чотирьох індексів – індексу економічного та інституційного режиму, індексу освіти, індексу інновацій та індексу інформаційних технологій і комунікацій. Розроблений у 2004 році групою Світового банку в рамках спеціальної програми «Знання для розвитку» (Knowledge for Development) для оцінки здатності країн створювати, приймати та поширювати знання. Передбачається, що Індекс повинен використовуватися державами для аналізу проблемних моментів в їх політиці та вимірювати готовність країни до переходу на модель розвитку, заснованої на знаннях [281].

Індекс знань – комплексний економічний показник, який оцінює здатність країни створювати, приймати та поширювати знання. Він характеризує потенціал тієї чи іншої країни або регіону по відношенню до економіки знань [241].

Оцінки здійснюються за десятибальною шкалою, де 10 – максимально можлива оцінка, 0 – мінімальна.

У 2005 році в першу десятку країн, які отримали найвищі оцінки в рейтингу The Knowledge Index, який показує загальний науково-технічний потенціал держави, увійшли: Швеція (9,25 бала), Фінляндія (9,11), Данія (9,08), Швейцарія (8,84), Великобританія (8,80), Ісландія (8,76), Нідерланди (8,71), Австралія (8,70), Норвегія (8,65) і США (8,58) [92;192;281].

З пострадянських держав найбільш високим потенціалом володіє Естонія (22 місце) – 8,05. Литва на 32 місці (7,26), Латвія – на 33 (7,06), Росія – на 41 (5,97), Україна – на 49 [92;192;281].

А у 2012 році до першої десятки країн увійшли (табл. 1.5) [192]:

Таблиця 1.5

Індекс економіки знань за його показниками в країнах світу

Рейтинг	Тренд	Країна	Індекс економіки знань	Індекс знань
1	2	3	4	5
1	0	Швеція	9.43	9.38
2	6	Фінляндія	9.33	9.22
3	0	Данія	9.16	9.00
4	-2	Нідерланди	9.11	9.22
5	2	Норвегія	9.11	8.99
6	3	Нова Зеландія	8.97	8.93
7	3	Канада	8.92	8.72
8	7	Німеччина	8.90	8.83
9	-3	Австралія	8.88	8.98
10...	-5	Швейцарія	8.87	8.65
...26...	7	Чехія	8.14	8.00
...38...	-3	Польща	7.41	7.20
...56...	-2	Україна	5.73	6.33

Джерело [192]

Виходячи з рейтингу країн, в Україні за 7 років значно зменшилися досліджувані індекси розвитку економіки знань (або нової економіки). Згідно з

даними Всесвітнього банку рейтинг країн світу за рівнем витрат на НДДКР показує, що Україна знаходиться на 36 місці серед 91 з витратами 0,86%. Рівень національних витрат на НДДКР розшифровується як відносна величина сукупних робіт, для розрахунку якої необхідно взяти загальний обсяг державних і приватних витрат на НДДКР протягом року (державні бюджети на всіх рівнях, бюджети комерційних організацій, гранти та пожертвування від приватних фондів і неурядових організацій). Рівень витрат на НДДКР виражається у відсотках від валового внутрішнього продукту (ВВП). Його показники розраховуються за статистичними даними та даними зі звітів міжнародних організацій, джерелом яких є бази даних Інституту статистики Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) [192;281].

Найважливішою умовою розвитку інформаційної ринкової інфраструктури світового господарства визнано Інтернет-технології. Інтернет-ресурси – це одна з можливостей збільшити економічний розвиток домогосподарств, хоча на даному етапі не всі суб'єкти господарської діяльності можуть це використати саме для економічного зростання. Ситуацію, яка склалася, можна порівняти з тим, як у XIX ст. не кожен міг отримати свою вигоду з розвитку залізниць. Перш за все з'являється необхідність у розвитку відповідної інфраструктура та створенні необхідних інститутів. Прикладом може служити розвиток нової економіки у США, яка стрімко пішла вперед лише тоді, коли комп'ютерами та доступом до глобальної мережі Інтернет було забезпечено майже половину домогосподарств. І хоча для такого прискореного розвитку необхідне зростання комп'ютерної інфраструктури (як однієї зі складових результативної діяльності мережі), сьогодні навіть відсталі економічно регіони мають можливість користуватися пріоритетами, які дають їм комп'ютерна революція та Інтернет [64].

Для того, щоб уявити весь механізм даного процесу, необхідно розглянути динамічну складову проникнення електронного бізнесу на ринки країн світу.

Всесвітній економічний форум (World Economic Forum) опублікував Індекс мережевої готовності 2015 року (Networked Readiness Index 2015), який характеризується рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у світі, та показав його вплив на конкурентоспроможність держави. У доповіді «Глобальний звіт про розвиток інформаційних технологій-2015» (The Global Information Technology Report 2015: ICTs for Inclusive Growth) представлені дані про розвиток ІКТ у 143 країнах світу [36;88].

Індекс вимірює рівень розвитку ІКТ по 53 параметрах, об'єднаних у три основні групи:

- наявність умов для розвитку ІКТ;
- готовність громадян, ділових кіл і державних органів до використання ІКТ;
- рівень використання ІКТ у громадському, комерційному та державному секторах.

За наведеними даними можна побачити, що перше місце у рейтингу розвитку ІКТ займає Сінгапур. До першої десятки найбільш розвинених у цьому контексті країн увійшли: Фінляндія, Швеція, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Сполучені Штати Америки, Великобританія, Люксембург і Японія [36].

Китай займає 62 місце, Україна – 71, Бразилія – 84, Індія – 89 . У даних державах виникають проблеми, які не дозволяють активно впроваджувати і використовувати ІКТ, вони зазнають труднощів зі здійсненням своїх намірів з реалізації певного потенціалу. До основних факторів, які стримують розвиток інноваційної діяльності, можна віднести такі: недостатній рівень кваліфікації населення, нерозвинені інститути, політична нестабільність, соціальна нерівність, несприятливий бізнес-клімат. Однак якщо поглянути з іншого ракурсу, то можна навести приклади країн, у яких був певний стратегічний погляд щодо розвитку потенціалу ІКТ та, наразі, вони показують більш позитивну динаміку, їх позиції в рейтингу за останні роки значно зросли. Серед

них, зокрема, Об'єднані Арабські Емірати (23 місце), Латвія (33), Маврикій (45), Македонія (47), Вірменія (58) і Грузія (60) [36;281].

Визначальну роль у формуванні нової економіки відіграє діяльність з розвитку інноваційних технологій, яка завжди була пов'язана з певними ризиками як загальноекономічними, так і специфічними для інновацій. До цих ризиків, які необхідно мінімізувати з боку держави, можна віднести: податки, інфляція, кредитні ставки, бюджетне фінансування, права власності, включаючи інтелектуальну. Макрооточення інноваційних компаній необхідно формувати та регулювати державі. Зокрема, до цих завдань належить і підготовка висококваліфікованих кадрів, фахівців і менеджерів, готових працювати в інноваційній економіці [156].

Для впровадження інновацій в практичну діяльність підприємства необхідно врахувати чинники, що можуть загальмувати або прискорити інноваційний процес розвитку. До основних факторів, що впливають на розвиток інноваційного процесу, можна віднести такі (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Фактори, що визначають розвиток інноваційного процесу

Фактори	Фактори, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності	Фактори, які сприяють розвитку інновацій
1	2	3
Економічні, технологічні	Недостатнє фінансування інноваційної діяльності, малорозвиненість наукової та технічної баз, першочергові інтереси поточного виробництва	Фінансування інноваційної діяльності, приватних винаходів, нанотехнологій; розвинута наукова інфраструктура
Політичні та правові	Недосконала податкова система стосовно інноваційної діяльності, законодавчі прогалини	Удосконалена законодавча система, відсутність податкового тиску на інноваційну підприємницьку діяльність
Соціально-психологічні, культурні	Несприйняття змін співробітниками, зміна статусу, необхідність у навчанні, перекваліфікації	Моральне заохочення учасників інноваційного процесу, статус, можливість до реалізації потенціалу працівника, сприятливий психологічний

Продовження таблиці 1.6

1	2	3
		клімат у трудовому колективі
Організаційно-управлінські	Узвичаєна організаційна структура фірми, непомірна централізація, авторитарний стиль управління, замкнутість вищої ланки управління, проблеми у міжгалузевих взаємодіях, орієнтованість на короткострокову окупність	Можливість гнучкої організаційної структури, демократичний стиль управління, для деяких організацій – можливість виконання роботи точно (тобто, у час, коли це зручно для співробітника), доступність інформації, самопланування, децентралізація

Узагальнено автором за [152;155;172]

Серед проблем, які постають при впровадженні інноваційних систем в Україні, що вимагають участі і держави і бізнесу, слід виділити такі:

- відсутність певного механізму для послідовного переходу від фундаментальних досліджень до НДДКР і до комерційних технологій;
- недосконалість цільових державних програм;
- присутність певного податкового тиску на інноваційні компанії;
- підприємницький сектор орієнтований в основному на імпорт технологій, обладнання, що веде до використання значних ресурсів поза інноваційної діяльності [155].

Розвиток «нової економіки» є однією з основних умов, що забезпечить стрімке та якісне зростання економіки країни, здійснення якого певним чином відбуватиметься не за рахунок збільшення традиційних факторів виробництва (сировинних ресурсів, чисельності зайнятих і обсягу основного капіталу), а на основі, з одного боку, зростання числа винаходів і їх активного впровадження в економіку через венчурний бізнес, а з іншого боку, – через широке використання нових інформаційних і комунікаційних технологій [54].

Прикладом може служити досвід країн світових лідерів. Так, у США поширеним явищем є венчурний бізнес, тобто інвестування або фінансування проектів стартап (*start-up*). Іншими словами, можна сказати, що такий вид

діяльності використовується на початковій стадії розробки продукту та створення дослідного зразка. Малі підприємства, які займаються наукомісткими розробками, усе частіше звертаються саме до венчурного капіталу. Основа ринкового успіху цих фірм – у їх швидкому зростанні. У подальшому малі підприємства можуть захопити більшу частку ринку, особливо якщо це пов'язано з новітніми технологіями [23].

Оскільки рушійною силою нової економіки є ступінь впливу фактора знань на продуктивність праці і економічне зростання, то до її основних відмінних рис та принципів можна віднести: (рис. 1.4)

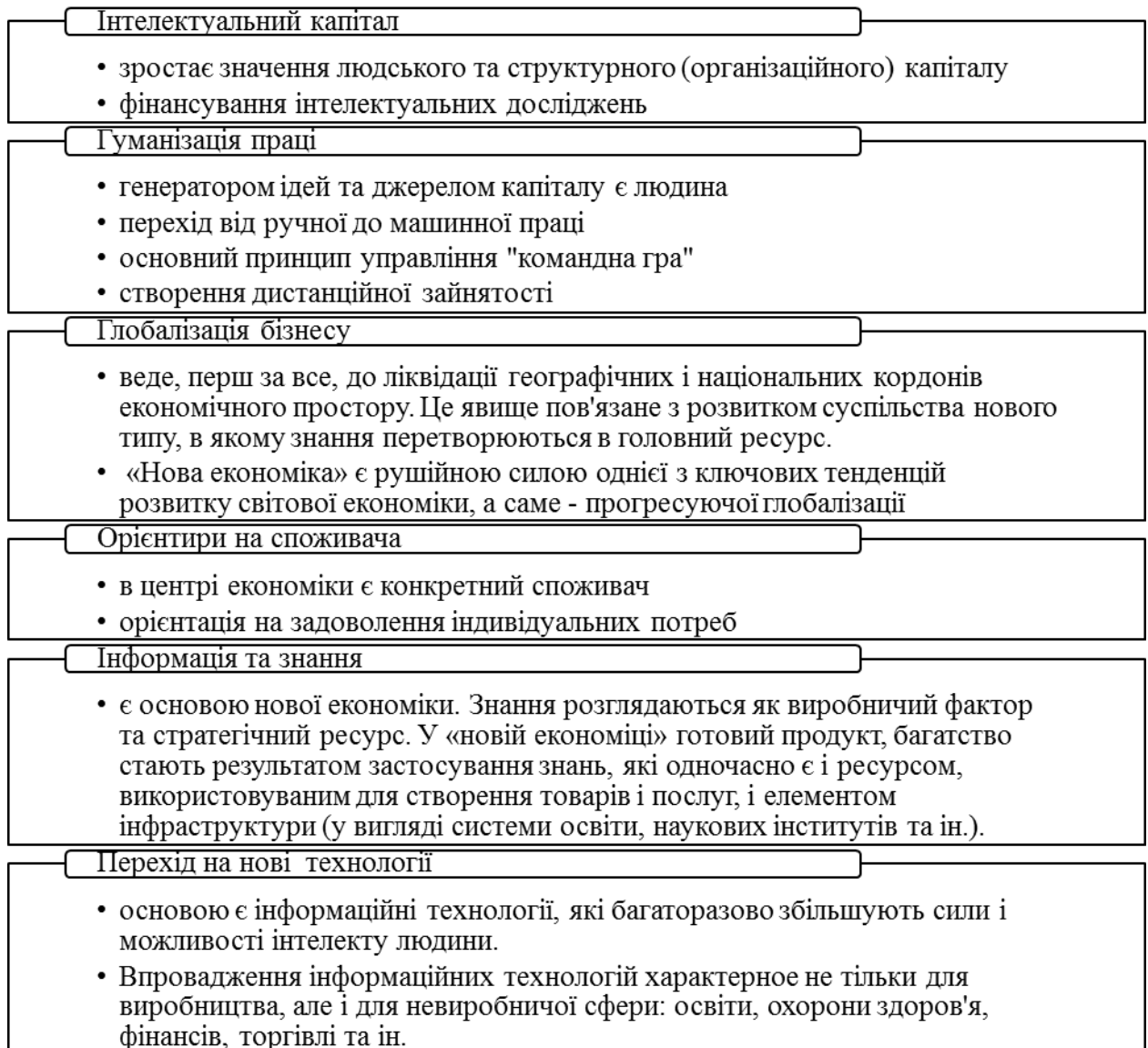

Рис. 1.4. Основні характеристики нової економіки

Узагальнено автором за [156;218]

Значна роль при цьому відводиться державі, яка, своєю чергою, потребує інноваційних впроваджень саме у промислову галузь [54]. Вона повинна сформувати стратегічний розвиток, пріоритетом якого має бути соціально-економічне зростання, та взяти на себе певну частку фінансування, забезпечити правову базу інноваційних перетворень та стимулювати ті чи інші види підприємницької діяльності.

Домогосподарства відіграють дуже важливу роль у розвитку соціально-економічного середовища в період формування нової економіки. Поряд з такими актуальними тенденціями прояву нової економіки, як інтеграція, глобалізація, інноваційна та інвестиційна діяльність, необхідно приділити більше уваги ролі домогосподарств, як ключового суб'єкту економічної діяльності. Це пояснюється, з одного боку, відсутністю позитивної динаміки в промисловому виробництві і агропромисловому комплексі, а з іншого – усвідомлення недостатності сформованого підходу в соціально-економічних дослідженнях населення і суспільства, які розглядаються переважно у вигляді середньо - статистичних індивідуумів або соціально демографічних груп.

Тим часом домогосподарства є власниками значної частини ресурсів у національній економіці та людського капіталу. Саме вони формують споживчий попит на ринку товарів та послуг, а також пропозицію на ринку праці. Навіть динаміку фондових ринків визначають домогосподарства, точніше, їх представники, які стараються якомога вигідніше розпоряджатися своїми заощадженнями [174;248].

Вищенаведені міркування про роль та значення нової економіки в розвитку країн світу дозволяють навести структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств (рис. 1.5).

В умовах формування нової економіки домогосподарство змінює форми та методи реалізації своїх функцій, зокрема у відтворювальному процесі. Так, відбуваються інноваційні зрушення в технологіях і організації процесу виробництва, на основі яких з'являються нові форми залучення домогосподарства в суспільний розподіл праці: робота вдома, віртуальний офіс.

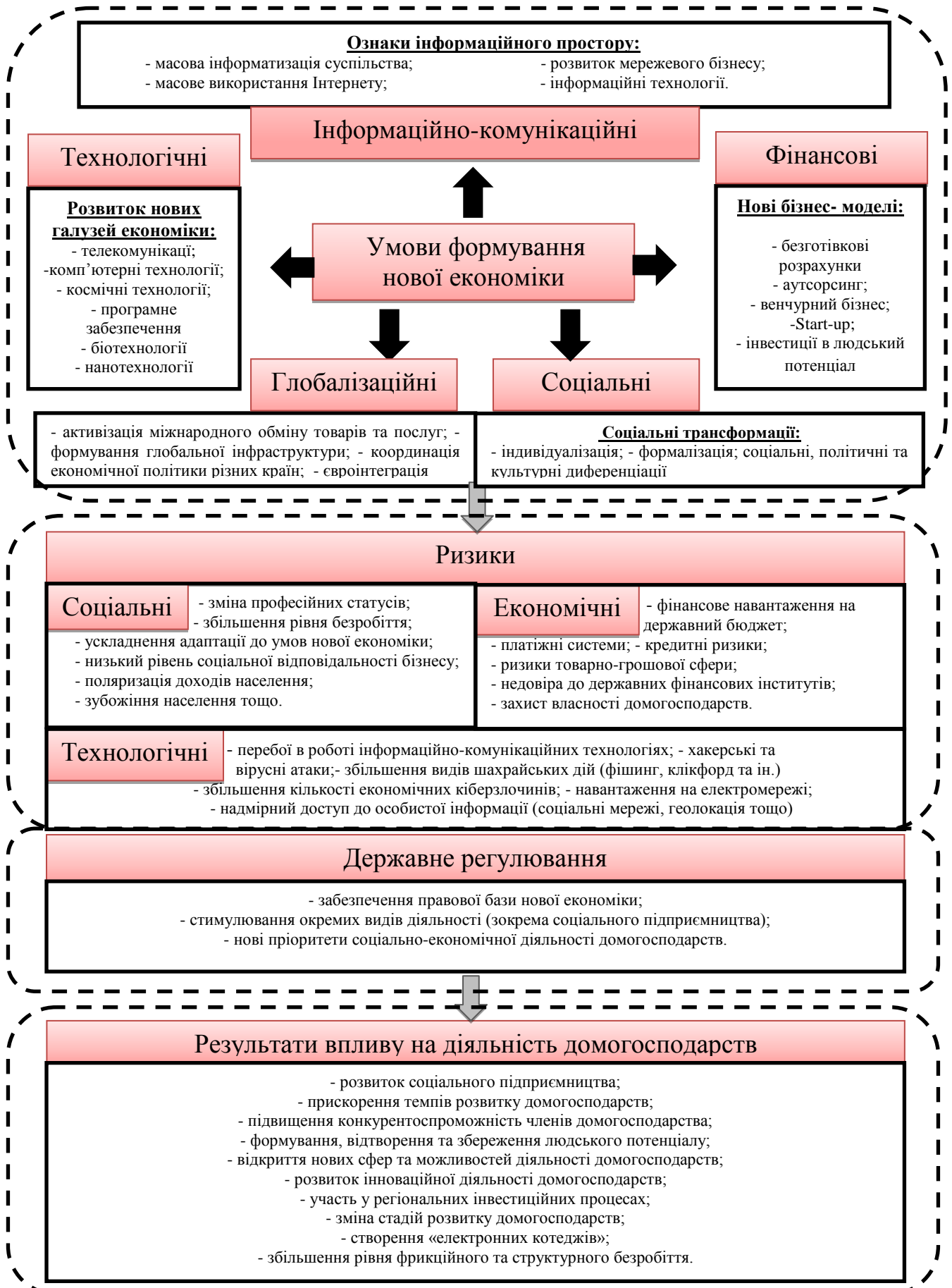

Рис. 1.5. Структурно-логічна модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств

Фактично відбувається зрощування домогосподарства та офісу (виробництва). Таке явище нової економіки має назву «електронного котеджу», автором якого є відомий футуролог Е. Тоффлер [219]. Сутність «електронного котеджу» висвітлена на сторінках його наукової праці «Третя хвиля», яка була опублікована в середині ХХ ст., однак, вона й сьогодні залишається вельми актуальною і періодично потрапляє в поле зору критиків та прихильників. Під електронним котеджем автор концепції розуміє приміщення для співробітників, що виконують свої виробничі обов'язки за допомогою дистанційного доступу. В даному випадку відбувається переміщення роботи з офісу в житло працівника, що за своєю суттю частково нагадує фріланс. Тоффлер стверджує, що сучасне підприємство не вимагає 100% присутності робочої сили в цехах, а нова виробнича система може перенести буквально мільйони робочих місць з заводів і з офісів, куди вони були занесені «другою хвилею», і повернути їх туди, де вони були до того: в будинок. Це призводить до трансформації будь-якого соціального інституту, від сім'ї до школи і корпорації.

Такі зміни економічно обґрунтовані та пов'язані зі зниженням явних і прихованих витрат, вирішенням проблем переміщення працівників, гнучким графіком роботи, залученням працівників з обмеженими можливостями, тобто мають позитивні соціально-економічні наслідки.

«Електронні котеджі» мають ряд переваг як для працівників, так і для роботодавців. Так, по відношенню до першої категорії з'являється можливість самостійно визначати часові межі робочого дня, зекономити 2 – 3 години на добу на дорогу та постійно перебувати поруч з рідними, що є вельми актуальним для неповних домогосподарств з дітьми [218].

З ідеєю «електронного котеджу» Е. Тоффлер пов'язує надії на зміну всього технічного базису суспільства, вважаючи, що існує можливість перетворення найманих робітників в незалежних підприємців, які володіють засобами виробництва (в даному випадку, електронним обладнанням)

[218;219]. Для людей з господарським типом мотивації дана перевага дозволяє позбутися від постійного тиску з боку роботодавця.

Таким змінам сприяють й технологічні умови – зв'язок за допомогою Інтернету або комп'ютерних мереж. У внутрішньому домогосподарському виробництві, як і в суспільному, відбуваються структурні зміни: зростає роль та частка інформаційних продуктів, послуг, наукових досліджень; використовуються новітні технології приготування їжі, догляду за одягом, прибирання, консервування тощо, які допомагають зекономити на витратах [147].

Значні зміни в діяльності домогосподарств відбуваються у сфері споживання: поширюються можливості задоволення потреб через систему суспільного споживання, розвивається суспільна сфера послуг, яка повторює традиційні послуги домогосподарств. Розроблений та широко впроваджений комплекс машин і механізмів для автоматизації хатньої роботи змінює зміст домашньої праці, зростають вимоги до хатньої робочої сили. Одночасно змінюються технології споживання: воно набуває глобального характеру, стираються національні та кастові відмінності, прискорюється темп процесу споживання, зростає його економічна ефективність. Результати таких тенденцій у споживанні не можна розглядати однобічно: вони мають як позитивні, так і негативні економічні, соціальні, демографічні та інші наслідки (екстерналії) для здоров'я, культурної спадщини, інституціонального розвитку тощо [23].

Україна, як і інші країни пострадянського простору, стоять перед необхідністю якісних перетворень в економіці. Країни, що не орієнтовані на випуск наукомісткої продукції, безперечно, будуть залишатися в ролі постачальників сировини і, деякий час, інтелектуальних ресурсів.

Для визначення гідного місця України у світових господарських зв'язках необхідно більш детально розглянути тенденції, що формують розвиток нової

економіки, та розробити напрямки входження в цей інформаційно-інноваційний потік (рис. 1.6).

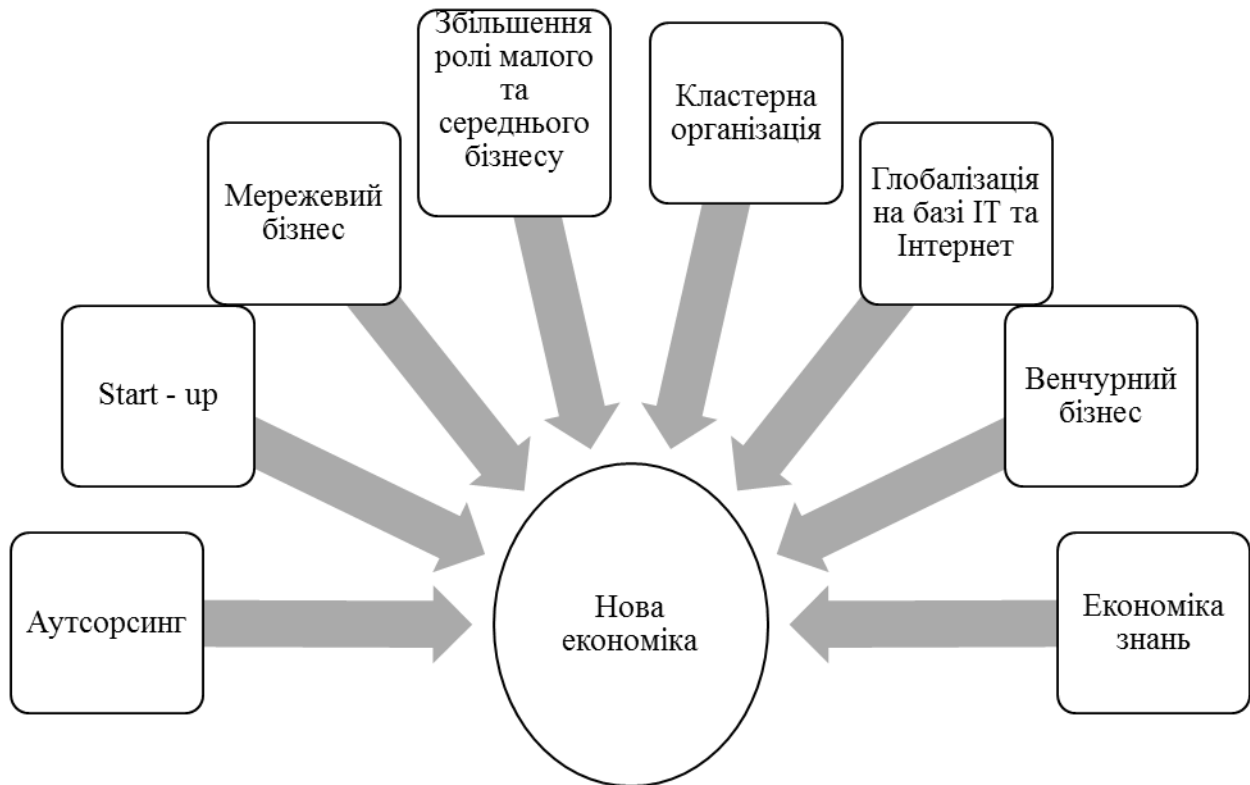

Рис. 1.6. Тенденції нової економіки

Узагальнено автором за [7;5;23;21;33;57]

Однією з поширених тенденцій прояву нової економіки є поширення аутсорсингу, тобто екстерналізації господарських процесів фірм [42]. Аутсорсинг передбачає використання зовнішніх ресурсів за допомогою укладення договорів субпідряду з компаніями, які спеціалізуються на тих видах діяльності, які основна компанія не вважає домінуючими. Багато в чому широке поширення аутсорсинг отримав завдяки ІКТ, що призвело до виникнення так званого ІТ-аутсорсингу. Перевагами використання останнього є економія витрат та можливість концентрації на основних напрямках бізнесу.

Мережеве функціонування економічної системи відкрили нові можливості для домогосподарств – це мережеві форми організації та мережеві інституційні структури (горизонтальні структури). Дані принципи диктують підпорядкованість майбутніх утворень існуючим структурам, напрямками

інформаційних потоків. Існування мереж зробило можливим формування структур «тут і зараз», що включили в значимі параметри фактор часу.

Потенційна можливість сформувати будь-які зв'язки, створити мережу, підпорядковану меті створюваного проекту, гнучкість і мінливість змінюють середовище функціонування для суб'єктів економічної системи. Крім того, постає питання про необхідність дослідження динаміки розвитку економічної системи, представленій різноманітним знову створених та зникаючих утворень. Стимулами, що підтримують такі процеси, стають мережеві ефекти. Мережеві структури створюють залежність функціонування окремих суб'єктів, одночасно з цим продукуючи мультиплікаційний ефект, який обумовлений зростанням мережі.

В умовах формування нової економіки відчувається значне збільшення ролі малого бізнесу, представниками якого є домогосподарства [16]. Цьому сприяє гнучкість і оперативність мережевих структур, що в свою чергу роблять фірми менш залежними від розмірів власне фірм та є відсутність нагальної потреби у високій концентрації виробництва.

Стосовно кластерної організації економічного середовища, то необхідно розглянути саме поняття «кластер» [207]. Кластер – це об'єднання декількох однорідних елементів, які можуть розглядатися як самостійна одиниця, що володіє певними властивостями. Кластер – це таке об'єднання, яке по суті має риси мережевої структури [207]. Його фрагментарність бере за основу об'єднання компаній, фірм, що територіально наближені один до одного, та приймають участь у процесі ціноутворення. Кластер, на думку Ф. Хайєка, як ефективно функціонуюча структура, добре узгоджується з ідеєю «розсіяних знань» [222]. Цей термін означає використанні кожним учасником господарської діяльності індивідуальні та розрізнені відомості фрагментарного характеру. Феноменальний успіх кластерів полягає у використанні цієї інформації, що служить процесу оптимального вибору контрагента [207]. Віртуальний простір бізнес-мережі, який дає можливість кожному контрагенту отримати

інформацію та можливість контактувати з будь-яким з учасників мережі, стає реальністю на даний момент і сприяє створенню кластерів.

Незаперечним є той факт, що глобальна обчислювальна мережа Інтернет є потужним засобом розвитку глобальних процесів і найяскравішим виявом соціальної інтеграції та глобалізації. Нова економіка має напрямок, перш за все, до ліквідації географічних і національних кордонів економічного простору. Це явище пов'язане з розвитком суспільства нового типу, в якому знання перетворюються в головний ресурс. П. Друкер зауважив: «Знання не відає кордонів» [88]. Тому «нова економіка» є рушійною силою однієї з ключових тенденцій розвитку світової економіки, а саме - прогресуючої глобалізації. Останню можна розглядати як процес формування єдиного військово-політичного, фінансово-економічного та інформаційного простору, який функціонує майже виключно на основі високих і комп'ютерних технологій [84]. Економіка нового типу приводиться в рух і одночасно є двигуном нових знань і технологій, що дозволяють здійснювати діяльність в масштабах всієї планети. Отже, «нова економіка» є основною передумовою, чинником і джерелом розвитку глобалізації.

Одним з компонентів формування нової економіки є венчурний бізнес. Венчурний бізнес – це вид бізнесу, орієнтований на практичне використання технічних і технологічних новинок, результатів наукових досягнень, ще не випробуваних на практиці. Цей вид бізнесу пов'язаний з великим ризиком, тому венчурний бізнес часто називають ризиковим. Підраховано, що венчурний (ризиковий) капітал, вкладений в реалізацію проектів, в 15% втрачається повністю, в 25% приносить збитки, в 30% дає вельми скромний прибуток. Однак в останніх 30% випадків досягнутий успіх і отриманий при цьому прибуток дозволяють в 30 – 200 разів перекрыти вкладені кошти [5]. Такий вид діяльності добре розвинутий у США, у Європі та Японії – менше.

Слово «стартап» утворено від англійського виразу «start-up», яке означає «запускати». Під стартапом розуміють організацію, яка прагне реалізувати нову сміливу ідею і запропонувати цікаву продукцію [56]. Як правило, стартап

представлений молоді, новоствореною фірмою, хоча може зародитися і в рамках діючої компанії. Для нього не характерні ні агресивний маркетинг, ні потужний PR.

Найчастіше стартапи асоціюються зі сферою ІТ, хоча не обмежуються цією галуззю. Першою компанією – стартапом вважається корпорація Hewlett-Packard, заснована у 1939 р. двома вчорашніми студентами. Сьогодні про цю компанію знає весь світ. Успішні приклади наших днів – це Wikipedia (2001 рік), Вконтакте (2006 г.), YouTube (2005 рік) та інші [185].

В останні десятиліття інформаційна революція все більше встановлює вигляд нашої епохи. «Новітні інформаційні технології та їх найяскравіше втілення – Інтернет потужно перетворює та впливає на всі сфери життя сучасного суспільства» [50].

Таким чином, Інтернет-технології стали найважливішою умовою розвитку інформаційної ринкової інфраструктури світового господарства. Для більш повного уявлення про механізми розгортання цього процесу потрібно розглянути динамічну складову проникнення електронного бізнесу на ринок.

Підсумовуючи вище сказане, можна говорити, що нова економіка формує принципово новий механізм економічного зростання, оскільки базується на знаннях і передових технологіях. На перший план виходять інтелектуальні складові товарів та послуг. Успіх компаній, величина прибутків визначаються тепер оригінальністю ідей, технологіями, методами ведення бізнесу. Відповідно науковість продуктів стає вирішальним фактором економічного зростання.

Розвиток «нової економіки» є важливою умовою забезпечення високого, стійкого і якісного економічного зростання, який відбувається головним чином не за рахунок збільшення традиційних факторів виробництва (сировинних ресурсів, чисельності зайнятих і обсягу основного капіталу), а на основі, з одного боку, зростання числа винаходів і їх активного впровадження в економіку через венчурний бізнес, а з іншого боку, через широке використання нових інформаційних і комунікаційних технологій. У США справжнім венчурним інвестуванням вважається фінансування проектів стартап (start-up)

[33], тобто венчурний капітал частіше використовується на початковій стадії розробки продукту і створення дослідного зразка. Тому малі підприємства та домогосподарства, які займаються наукомісткими розробками, частіше звертаються саме до венчурного капіталу. Основа ринкового успіху цих фірм – в їх швидкому зростанні. Надалі малі підприємства можуть захопити більшу частку ринку, особливо якщо це пов'язано з новітніми технологіями.

Інтернет ресурси – це шанс домогтися максимального прискорення темпів розвитку домогосподарств, хоча поки вони не в однаковій мірі можуть ними скористатися, подібно до того, як у XIX ст. не кожному було дано отримати вигоду з розвитку залізниць [156]. Перш за все повинні розвиватися відповідна інфраструктура і створюватися необхідні інститути. Так, навіть у США "нова" економіка різко пішла вперед тільки тоді, коли комп'ютери з'явилися майже у половини домогосподарств. І хоча багато ще має відбутися в розвитку комп'ютерної інфраструктури, необхідної для ефективного функціонування мережі, деякі райони не високо розвинених технологічно, а іноді навіть відсталіх економік можуть вже сьогодні використовувати можливості, які дають їм комп'ютерна революція і Інтернет [153].

Епоху нової економіки досить часто називають періодом революції знань, коли здатність виробляти, придбати і використовувати знання стає найважливішим чинником конкурентоспроможності як окремої фірми, домогосподарства так і національної економіки в цілому. Саме тому в найбільш розвинутих країнах інвестиції в знання (науково-дослідні і конструкторські розробки, освіту, інформаційні технології) доганяють і навіть переганяють за своїми обсягами інвестиції в основний капітал.

У підсумку, можна розраховувати на привабливі перспективи розвитку України. Багато чого буде залежати від здатності ознайомитися з додатковими варіантами, які надають глобалізація і комп'ютеризація економік, а також від уміння нейтралізувати додаткові ризики, що виникають у зв'язку з даними процесами.

Які будуть темпи і якість економічного зростання, в основному залежить від проведеної політики і обраної стратегії розвитку. Геополітичне становище може в даному випадку допомогти або перешкодити, але ключем до успіху є проведена політика зростання. Її елементом, безсумнівно, повинна стати турбота про використання додаткових можливостей, що створюються економікою комп'ютерної ери. Конструюючи нові стратегії розвитку в рамках вимог ХХІ ст., варто спробувати використовувати з цією метою також можливості вирішення старих проблем за допомогою інструментів нової економіки. Існує нагальна необхідність працювати даній області – в тому числі більше інвестувати в розвиток інфраструктури Інтернет, приділяти більше уваги комп'ютерного утворення суспільства, фінансової підтримки розвитку мережі, що в свою чергу забезпечить більш високі темпи зростання, оскільки будуть розвиватися домогосподарства з більшою конкурентоспроможністю.

Таким чином, в умовах формування нової економіки відбуваються трансформаційні зміни, соціально-економічної діяльності домогосподарств, які несуть в собі: соціальні (зміну професійних статусів, збільшення рівня безробіття, ускладнення адаптації членів домогосподарств до умов нової економіки, поляризація доходів населення тощо), економічні (фінансове навантаження на державний бюджет, кредитні ризики та недосконалість платіжних систем, недовіра до державних фінансових інститутів та ін.) та технологічні ризики (хакерські та вірусні атаки, перебої в роботі ІКТ, збільшення видів шахрайських дій (фішинг, клікфорд та ін.), збільшення кількості економічних кіберзлочинів, навантаження на електромережі тощо). З метою виявлення змін та впливу нової економіки на соціально-економічну діяльність домогосподарств може бути використаний моніторинг, як інструмент отримання достовірної інформації та основа для вибору пріоритетних напрямків розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств як соціально-економічного інституту в умовах формування нової економіки.

1.3. Моніторинг діяльності домогосподарств України

В сучасних умовах формування нової економіки змінюється та зростає роль домогосподарства та його діяльності, що в свою чергу впливає не тільки на добробут окремої родини, але й на господарську систему в цілому. У період трансформаційних економічних процесів та зі зростанням значущості приватної ініціативи населення статус домогосподарства поступово змінюється. Останніми роками підвищується інтерес вітчизняних науковців до домогосподарства як одного з головних суб'єктів економічних відносин, тому що в нових умовах господарювання принципово змінилося значення його поведінки, сфера соціально-економічної діяльності та особливості взаємозв'язків з іншими господарюючими суб'єктами. Зміна умов господарювання та видів діяльності домогосподарств викликає необхідність здійснення ретельного моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, а також вивчати зміни та проблеми діяльності, які виникають під впливом впровадження реформування економіки країни, децентралізації, глобалізації світової економіки, формування нової економіки тощо. У зв'язку з цим набуває актуальності моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств України на різних рівнях.

Поняття «діяльність» зазвичай означає процес взаємодії суб'єкта з об'єктом, під час якого суб'єкт спрямовано впливає на об'єкт та задовольняє будь-які свої потреби, досягаючи поставленої мети [17;29].

У широкому сенсі під діяльністю розуміють послідовність дій спрямованого характеру. З цієї точки зору доцільно розглядати та досліджувати діяльність домогосподарств, що виступає однією з найважливіших складових ефективного розвитку суспільства.

Беручи до уваги Доповідь Національного інституту статистики та економічних досліджень від 06.12.2010 року (Рекомендації комісії Стіглиця, головним завданням якої розроблення критерію оцінки економічної діяльності та соціального прогресу, не враховуючи на ВВП країни), в якій зазначено, що діяльність домогосподарств слід розглядати не з точки зору виробництва (як для звичайного підприємства), а з точки зору формування їх доходів та витрат в процесі соціально-економічної діяльності [63].

В «Дванадцяти рекомендаціях» комісії Стіглиця [63] зазначено, що необхідно:

надавати привілейоване місце в статистичних дослідження домогосподарствам та їх рівню життя;

впроваджувати в моніторинг діяльності домогосподарств балансовий метод (беручи за основу модель балансу підприємств);

включати в статистичний облік показники діяльності всередині домогосподарств.

Домогосподарство, на думку Г. Россинської, при здійсненні соціально-економічної діяльності забезпечує економічні умови виробництва, накопичення і збереження людського капіталу, а також організовує власну діяльність [195].

Отже, на думку автора, при вивченні соціально-економічної діяльності домогосподарств доцільним буде розглядати діяльність з точки зору рекомендацій Стіглиця.

Сучасне суспільство характеризується динамічним розвитком інформаційних технологій та значною роллю інформації в соціально-економічних відносинах. Тому наявність повної, своєчасної та достовірної інформації про процеси, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності населення, є необхідною умовою для прогнозування, успішної адаптації до негативних факторів та ефективного розвитку діяльності домогосподарств.

До основних джерел інформації про соціально-економічні характеристики та діяльність домогосподарств можна віднести [150;164;220]:

переписи та мікропереписи населення (дані про демографічні та деякі соціальні характеристики);

національні рахунки (агреговані дані на макрорівні про функцію споживання, про потоки товарів та прибутки між секторами підприємницької діяльності та домогосподарств);

бюджетні та інші вибіркові обстеження статистичних установ;

вбіркові соціологічні обстеження (панельні, моніторингові та одиничні).

Як правило, інформація з перших трьох джерел доступна дослідникам лише у вигляді макропоказників [164]. У той же час найбільш цінними є мікродані, які дозволяють більш точно змоделювати соціально-економічну діяльність домогосподарств, виявити їхню типологію та головні фактори впливу на їх діяльність.

Через те, що суцільні дослідження вимагають великих фінансових затрат, практично єдиним видом збору інформацій є переписи населення. Для інших досліджень використовуються вибіркові обстеження.

На сьогоднішній день найбільш важливим інструментом спостереження, аналізу та прогнозування, а також важелем у прийнятті обґрунтованих і найбільш ефективних рішень, є система моніторингу, яка застосовується в рамках різних сфер науково-практичної діяльності домогосподарств, підприємств та організацій. Моніторингові опитування використовують один і той же інструментарій, що дозволяє відстежити зміни у часі, чи порівняти між собою країни, регіони і т. ін.

Саме можливості, які пов'язані з реалізацією моніторингів соціальних об'єктів й приваблюють увагу сучасних науковців та фахівців-практиків. Майже всі дослідники наголошують на певні елементи невизначеності, які присутні в соціально-економічному середовищі. Підтвердженням цього є постійні пошуки комплексних інноваційних методів вимірювання існуючих

соціально-економічних явищ, їх адекватного відображення й розроблення рекомендацій щодо оптимального управлінського впливу.

Дослідженню особливостей впровадження і використання моніторингу в різних сферах діяльності присвячені праці таких вчених, як: В. Едрінова, А. Кавінов, Т. Максимова, А. Васильєва, А. Новикова, А. Мельника, Є. Бойко, Л. Кравцова, А. Шубравської та інших [30;71;125;234].

Однак, в основному результатами праці вчених є наукові статті, які є дещо обмеженими та спостерігається не глибокий і не повний аналіз системи моніторингу, і в першу чергу відсутність належної розробки теоретико-методологічних основ. Особливо слід відзначити, що моніторинг практично не розглядається в контексті сучасних процесів формування інформаційного суспільства, що в свою чергу дозволяє глибше зрозуміти роль моніторингу в управлінні суспільними процесами. Не дослідженими лишаються і питання організаційного забезпечення моніторингу і, особливо, – аналізу одержуваної інформації з метою прийняття оптимальних рішень.

Моніторинг є достатньо складним та неоднозначним процесом, для більш чіткого розуміння сутності даного поняття у роботі проведено літературний огляд цього питання.

А. Кузнєцов у великому тлумачному словнику визначає моніторинг, як «систему постійних спостережень, оцінки і прогнозування змін стану будь-якого природного, соціального і економічного об'єкта» [108].

В. Кушлін тлумачить моніторинг як «технологію спостереження і аналізу змін об'єкту управління, яка характеризується постійністю, регулярністю здійснення протягом всього управлінського циклу» [115].

На думку О. Кібанова моніторинг – це система збору даних про складні явища, процеси, які описуються за допомогою певних ключових показників, що дозволяють діагностувати стан об'єкта дослідження, оперативно відстежувати тенденції і динаміку його змін і на цій основі приймати оптимальні управлінські рішення [98].

Отже, розглянувши трактування поняття «моніторинг» різними вченими, можна зробити висновок, що їх поєднує збір даних, або спостереження. Різноманітність визначень даного поняття пояснюється сферою його застосування. Графічно загальноприйняті складові моніторингу зображено на рис. 1.7.

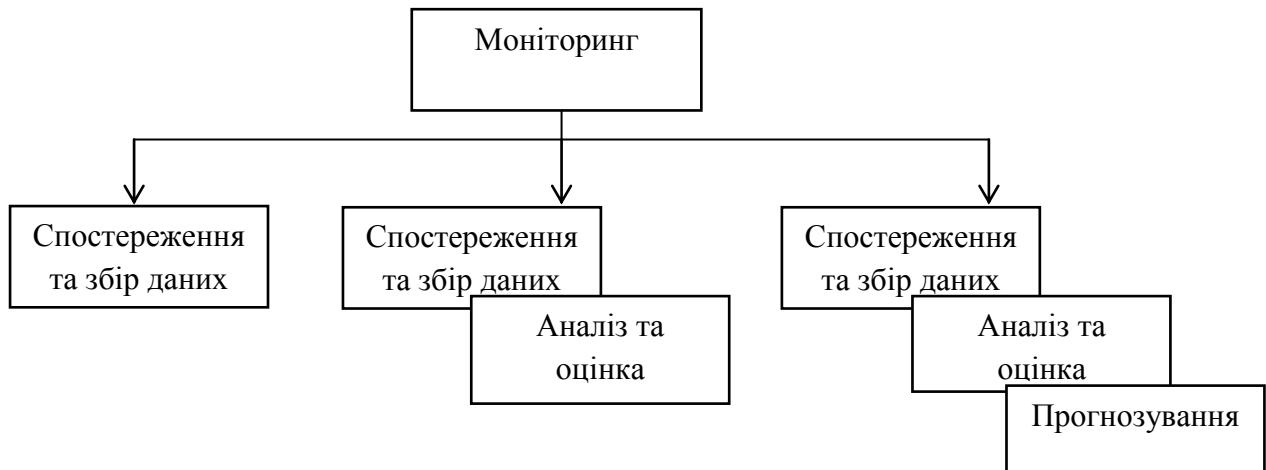

Рис. 1.7. Складові моніторингу

Узагальнено автором [98;108;115]

Якщо розглянути моніторинг з економічної точки зору, то він характеризує особливий тип економічного спостереження, що передбачає систематичне спостереження за будь-якими господарськими процесами і явищами, оцінки передбачуваних змін, а також прогнозування і виявлення тих чи інших економічних тенденцій [187]. Тобто, економічний моніторинг складається зі спостереження, аналізу даних та прогнозування. Він дозволяє передбачити майбутні тренди і тенденції економічного розвитку і, тим самим, заздалегідь підготувати прийняття адекватних заходів щодо виправлення і поліпшення господарської ситуації [20].

Залежно від масштабу охоплення, економічний моніторинг, на думку О. Орехова та В. Ядова [33], може бути: глобальним, національним, регіональним, локальним і точковим. За типом спостережуваних явищ

економічний моніторинг ділиться на демографічний, аграрний, промисловий, транспортний, фінансовий, еколого-економічний і т.д. Можна назвати також загальноекономічний моніторинг, коли спостереження охоплюють всі господарські сфери і галузі [53].

Головною метою функціонування моніторингу, з економічної точки зору, є забезпечення органів управління повною, своєчасною і достовірною інформацією про процеси, що протікають в різних сферах економіки та про стан соціальної сфери [242].

Моніторинг, який обмежується здійсненням спостереження або збору даних ототожнюють з соціологічними спостереженнями, а оцінка та прогнозування зазвичай відокремлюється від моніторингу та розглядається в якості самостійних функцій [187].

Головною ознакою моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є безперервність спостереження, що дає можливість у розрахунках та прогнозуванні оцінюванні соціальних об'єктів отримувати більш точні результати, навіть за допомогою загальноприйнятого набору показників.

Головною функцією моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є забезпечення відповідних органів проведення моніторингу повною, достовірною та своєчасною інформацією про діяльність та загальні процеси, які можуть відбуватися безпосередньо з домогосподарством у різних сферах його економічної або соціальної діяльності, а також про соціально-економічні зміни, які відбуваються у суспільстві [110].

Основним та головним принципом організації моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є його цілеспрямованість. Такий принцип окреслює рамки проведення самого моніторингу та наголошує на рішення конкретних завдань. Дотримання якого дає можливість не займатися не потрібним збором та обробкою інформації та уможливорює відокремлення від надлишковості, та як результат створить передумови для розроблення економічно ефективною системи розвитку домогосподарств.

Важливим аспектом при організації моніторингу є необхідність у дотриманні основних вимог до інформації, яка використовується в соціально-економічній сфері діяльності домогосподарств. Мова йде про її повноту, достовірність, своєчасність, репрезентативність [223].

В сучасних умовах в Україні існує досить велика кількість організацій, які проводять дослідження та розробляють безліч специфічних проблем за допомогою соціального моніторингу. Такий стан зумовлюється особливостями кожної досліджуваної галузі народного господарства, інтересами вчених і т.д. Основними моніторинговими дослідженнями діяльності домогосподарств в Україні є [136;138;164]:

моніторинг економічних умов в Україні; бюджетне дослідження Держстату; моніторинг соціально-економічного потенціалу сім'ї, який проводиться Міністерством праці та соціального розвитку; моніторинг соціального захисту та ін.

Вище наведені приклади моніторингових досліджень мають різну цілеспрямованість, та мають за основу різноманітні методики проведення. Система моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки наведено на рис. 1.8.

Звертаючи увагу на підходи до вибірки об'єктів та самого процесу моніторингу, необхідно наголосити, що у зв'язку с швидким розвитком суспільства та становленням нової економіки, необхідно постійно оновлювати показники вибірки об'єктів моніторингу та їхньої діяльності. Необхідно аналізувати та проводити відбір основних варіантів класифікацій цільового проведення моніторингу. А внаслідок змін у структурі населення необхідно враховувати рівень економічної активності, зайнятості й безробіття у суспільстві тощо.

Існуюча в Україні класифікація домогосподарств за типами та розмірами дає можливість вивчати не тільки структуру домогосподарств, а й охарактеризувати сімейні осередки по типу домогосподарств, за розміром і кількістю дітей до 18-ти років.

Рис. 1.8. Система моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки

Так, на початку 2009 року на території України функціонувало 17097 тис. домогосподарств, а в 2017 році – 14986 тис. одиниць. Останнім часом в Україні є стійка тенденція зменшення кількості домогосподарств (рис. 1.9).

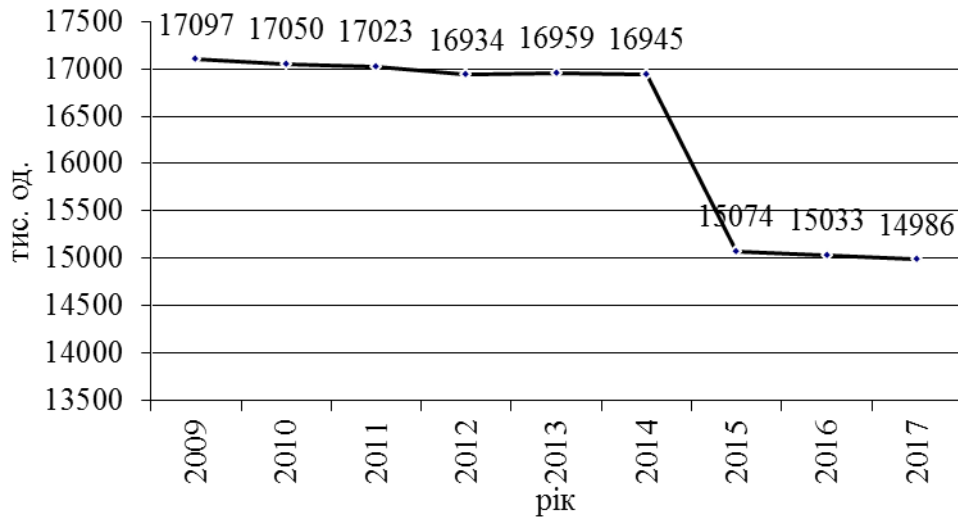

Рис. 1.9. Динаміка кількості домогосподарств України за період з 2009 по 2017 рр. (побудовано без даних про кількість домогосподарств на тимчасово окупованій території АР Крим та частини зони проведення АТО (Донецького та Луганського регіонів)

Джерело [164]

Як видно з рис. 1.9 загальна кількість домогосподарств України зменшилась на 2111 тис. одиниць. Така негативна динаміка пов'язана, перш за все, з відсутністю даних про кількість домогосподарств на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції (Донецького та Луганського регіонів). Однак, не зважаючи на відсутність значної частини даних, скорочення кількості домогосподарств відбувається як у міській так і у сільській місцевості. Так у міській місцевості за 2009 – 2017 роки кількість домогосподарств зменшилось, але питома вага домогосподарств в сільській місцевості збільшилась [46].

Важливою характеристикою домогосподарств на макроекономічному рівні є їхній середній розмір. В Україні середній розмір домогосподарств не досягає трьох осіб. У 2009 році він складав 2,6 особи, а у 2017 році – 2,53 особи.

Не значний середній розмір домогосподарств України обумовлений збільшенням кількості домогосподарств, які складаються з однієї та двох осіб (рис. 1.10).

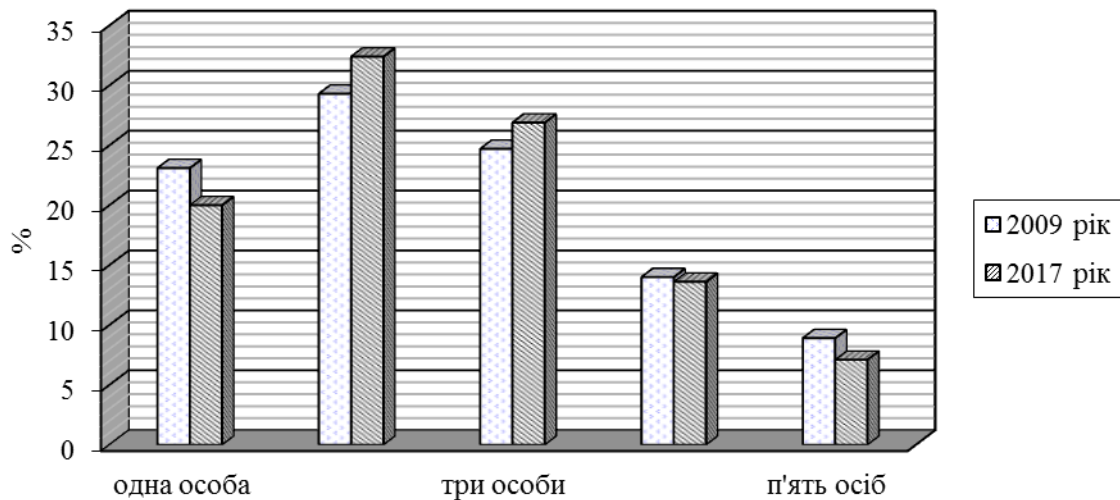

Рис. 1.10. Кількісний розподіл домогосподарств України за 2009 та 2017 роки

Джерело [164]

Частка домогосподарств України, що складається з однієї та двох осіб становить 52,4 %. В основному такі домогосподарства складають поодинокі пенсіонери, подружні пари, які не мають дитину або поодинокі матері з однією дитиною. Частка домогосподарств, які складаються з трьох осіб, становить 26,9 %. Такі домогосподарства в основному складаються з подружньої пари з однією дитиною. Частка великих домогосподарств, що складаються з чотирьох осіб (13,6 %) та п'яти осіб (7,1 %) є найменшою [164].

За результатами дослідження за період з 2009 по 2017 роки чітко видно зменшення одноосібних домогосподарств на 3,1 % та відбувається збільшення

двоосібних домогосподарств на 3,1%. Питома вага домогосподарств, що складаються з трьох осіб у 2017 році у порівнянні з 2009 роком збільшилась на 2,2%. Це пов'язано з підвищенням кількості укладених шлюбів та народженням дитини в сім'ї. Частка домогосподарств, які складаються з чотирьох та п'яти осіб зменшились на 0,4 % та 1,8 % відповідно.

Середній розмір домогосподарств в Європейських країнах за останні 10 років зменшується та коливається від 2 осіб (Німеччина, Данія, Фінляндія) до 2,9 людини (Румунія). Дана тенденція змін середнього розміру домогосподарств відбувається на фоні зростання населення, це пов'язано з тим, що збільшується кількість одноосібних домогосподарств. Винятком є Хорватія та Угорщина, де середній розмір домогосподарств зростає з 2,5 осіб до 2,6 [280;281].

Не менш важливим чинником розвитку домогосподарств є наявність дітей, що стимулює розвиток домогосподарств України за основними якісними та кількісними показниками.

Згідно з даними Державної Служби Статистики у 2017 році близько 38 % домогосподарств мають дітей віком до 18 років [164]. Традиційно серед регіонів найбільша частка домогосподарств, які мають дітей до 18 років, у Закарпатському, Чернівецькому, Волинському, Рівненському, Івано-Франківському, Тернопільському та Львівському регіонах (55–46 %) [164].

Аналіз статистичних даних показав, що частка домогосподарств з однією дитиною за останні 9 років зросла на 4%, а частка з двома та трьома та більше дітьми зменшилась на 4% та 1% відповідно. Зменшення кількості багатодітних сімей, нажаль, є нормою для України, ніж виняток.

За результатами аналізу видно, що існуюча система класифікації домогосподарств в Україні є не доскональною та в період формування нової економіки потребує розширення видів домогосподарств та їх діяльностей з урахуванням додаткових та синтезованих функцій.

Зміни, які відбулись у складі домогосподарств за кількістю дітей, представлено на рис. 1.11:

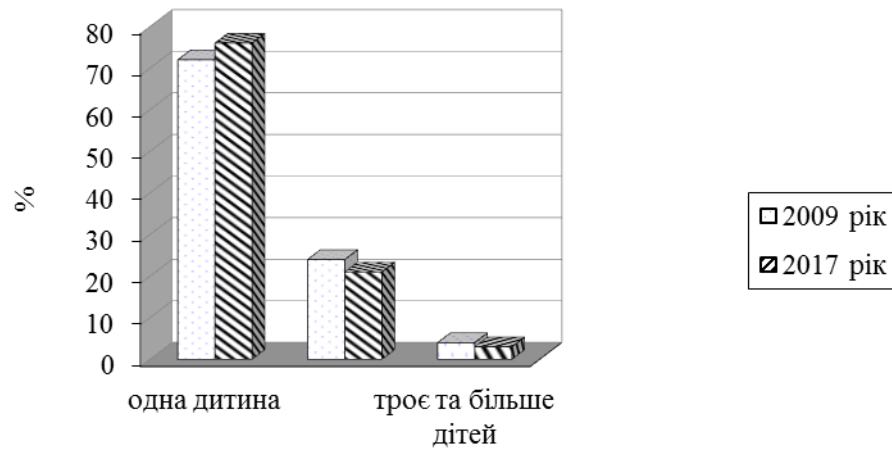

Рис. 1.11. Динаміка розподілу домогосподарств за кількістю дітей, %

Джерело [164]

Наглядним прикладом існуючих вибірок є більш детальна класифікація домогосподарств, в якій виділялися такі типи домогосподарств [164;196]:

домогосподарства, що складаються з однієї людини;

домогосподарства, що складаються з однієї подружньої пари;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми та без дітей;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми та без дітей, з одним із батьків подружжя;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми та без дітей і матері з дітьми;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми та без дітей; батька з дітьми;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми та без дітей, з одним із батьків подружжя (без нього), з матір'ю (батьком) з дітьми (без них) та іншими родичами або не родичами;

домогосподарства, що складаються з подружньої пари з дітьми і без дітей та обома батьками одного з подружжя з дітьми і без дітей, з іншими родичами, не родичами (без них);

домогосподарства, що складаються з двох подружніх пар з дітьми та без дітей, з родичами, не родичами (без них);

домогосподарства, що складаються з трьох і більше подружніх пар з дітьми та без дітей, з родичами, не родичами (без них);

домогосподарства, що складаються з матері з дітьми;

домогосподарства, що складаються з батька з дітьми;

домогосподарства, що складаються з матері з дітьми та одним із батьків матері;

домогосподарства, що складаються з батька з дітьми та одним із батьків батька;

домогосподарства, що складаються з матері з дітьми, з одним із батьків матері (без нього), з іншими родичами (без них);

домогосподарства, що складаються з батька з дітьми, з одним із батьків батька (без нього), з іншими родичами (без них);

домогосподарства, які складаються з осіб, не пов'язаних родинними зв'язками та ін.

Ще один існуючий тип класифікації домогосподарств за ознаками представлена у (табл. 1.7) [41;164;233]:

Таблиця 1.7

Класифікація домогосподарств

Ознака	Типи домогосподарств
1	2
За формою власності	власні домогосподарства – об'єднання співвласників багатоквартирних будинків; домогосподарства у багатоквартирному державному будинку, які функціонують на основі оренди житла у держави; гуртожитки.

Продовження таблиці 1.7

1	2
За характером функції, яка переважає	<p>факторні домогосподарства (більшість членів домогосподарств - наймані працівники, що задовольняють потребу в такому факторі виробництва, як праця);</p> <p>виробничо - трудові домогосподарства (члени домогосподарств в основному зайняті в особистому підсобному господарстві, індивідуально-трудовою діяльністю, індивідуально-сімейною торгівлею);</p> <p>споживчі домогосподарства (більшість членів - безробітні та економічно неактивні люди, тому домінуючою функцією є особисте споживання);</p> <p>заощаджувальні домогосподарства (при розподілі доходу члени домогосподарств віддають перевагу заощадженням, за допомогою яких в подальшому будуть отримані орендні платежі, також будуть придбані цінні папери).</p>
За рівнем сукупного доходу	<p>бідні;</p> <p>малозабезпечені (дохід у розрахунку на одну особу не перевищує прожиткового мінімуму);</p> <p>середньозабезпечені (дохід у розрахунку на одну людину перевищує прожитковий мінімум;)</p> <p>забезпечені (дохід у розрахунку на кожного члена домашнього господарства перевищує прожитковий мінімум в декілька разів);</p> <p>заможні (дохід у розрахунку на кожного члена домашнього господарства перевищує прожитковий мінімум в десятки</p>
За кількістю осіб, які є у складі домогосподарства	<p>одноосібне домогосподарство</p> <p>нуклеарне домогосподарство, яке складається як мінімум з двох дорослих осіб, які отримують дохід з метою загального споживання;</p> <p>розширене домогосподарство - домогосподарство, до складу якого входить безліч неповнолітніх і дорослих людей, об'єднаних шлюбом і родинними зв'язками, які живуть спільно і отримують дохід з метою загального споживання.</p>
За демографічною ознакою	домогосподарства великих міст;

Продовження таблиці 1.7

1	2
За демографічною ознакою	домогосподарства малих міст; селищні домогосподарства; сільські домогосподарства.
За складністю структури	домогосподарства, що складаються з однієї людини; домогосподарства, що складаються з однієї подружньої пари; домогосподарства, що складаються з двох подружніх пар; домогосподарства, які складаються з осіб, не пов'язаних родинними зв'язками.
За інституціональною ознакою	інституціональні неінституціональні; одержувачі доходів від власності з трансфертів; наймані працівники; самостійно зайняті працівники.
За стадією життєвого циклу	молоді домогосподарства «середньовікові» домогосподарства домогосподарства пізніх стадій життєвого циклу

Класифікація домогосподарств на ринку праці може бути представлена в різних варіантах в залежності від змісту вихідної інформації, області практичного використання матеріалів, цільового призначення, можливості поділу на типи і інші параметри. Обстежувані домогосподарства, перш за все, розподіляються на економічно активні (зайняті та безробітні) і пасивні. Відповідно можливе виділення наступних параметрів [164]:

чисельність економічно активного населення і рівень економічної активності домогосподарств;

середньорічна чисельність зайнятих в економіці (за розрахунками балансу трудових ресурсів) та рівень зайнятості домогосподарств;

зайняте населення за видами економічної діяльності, занять;

чисельність незайнятих трудовою діяльністю громадян;

чисельність безробітних в тому числі, зареєстрованих в державних установах служби зайнятості населення, і рівень безробіття серед населення (домогосподарств);

що працюють за наймом на основній роботі за видами трудового договору;

зайняте населення (його структура) за видами економічної діяльності на основній роботі;

зайняті домогосподарства (населення) за статусом;

зайняті домогосподарства (населення), що шукає додаткову роботу, за видом додаткової зайнятості;

зайнятість населення виробництвом продукції в домашньому господарстві товарів або послуг;

чисельність і структура безробітних, в тому числі за тривалістю пошуку роботи;

безробітні за наявністю досвіду роботи і причинами незайнятості;

безробітні за видами діяльності за останнім місцем роботи;

рівень безробіття за видами діяльності за останнім місцем роботи та ін.

Дана класифікація може бути ускладнена демографічними ознаками: число членів у домогосподарстві, число дітей у віці до 16 років серед членів домогосподарства, вік, стать, рівень освіти, національність членів домогосподарства; число членів домогосподарства, що мають самостійне джерело засобів існування; число зайнятих (утриманців) серед членів домогосподарства; середній місячний дохід на душу населення тощо [2]. Наприклад, зайняті домогосподарства (їх структура) за статтю, віком, рівнем освіти; структура зайнятих домогосподарств за кількістю утриманців; структура безробітних за статтю, віком, рівнем освіти та ін.

Взагалі система моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є одним з основних методів дослідження, виявлення та своєчасного реагування на проблеми, які виникають у господарській діяльності домогосподарств.

Система соціально-економічного моніторингу дає можливість постійно відстежувати основні потреби домогосподарств (які постійно змінюються), визначати точки соціальної напруги населення та виявляти її першочергові причини. Та найголовніше за допомогою моніторингу визначають основні програми розвитку в соціально-економічній сфері як на макро-, так і на мезорівнях.

Отже, моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств України повинен використовувати інформацію з різних джерел, таких як: дані Державної служби статистики України, дані соціологічних досліджень, результати спостережень проведених органами місцевого самоврядування, приватними або науковими організаціями та ін.

Цікавим фактом є те, що в Україні дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств використовуються як основна інформаційна база дослідження рівня добробуту різних соціальних верств населення [212]. Безсумнім залишається й те, що соціально-економічна діяльність домогосподарств повноцінно відображає вплив економіко-трансформаційних процесів на соціально-економічний розвиток України.

Відповідно до «Програми реформування державної статистики на період до 2002 року» [182], Державною службою статистики України з 1 січня 1999 року було оновлено сутність вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України. За такою програмою обстеження домогосподарств повинно здійснюватись щорічно та мати за основу загальноприйняті міжнародні стандарти.

Вибіркові обстеження умов життя домогосподарств є досить інформаційною та в свою чергу унікальною базою даних та джерелом для соціально-економічних досліджень як основної діяльності домогосподарств, так і рівня життя населення [118;212], диференціації доходів населення та соціальної стратифікації та ін. В залежності від рівня сукупних доходів та витрат домогосподарств, основного складу, наявності дітей та іншими ознаками

надається можливість проаналізувати основні сфери життєдіяльності домогосподарств.

Основна система показників, методологія, принципи відбору інформації, аналіз результатів обстеження відповідають вимогам міжнародної статистики. Сьогодні обстеження умов життя домогосподарств України проводиться відповідно до міжнародних рекомендацій у цій галузі, а саме [164]:

принцип формування вибірки домогосподарств для обстеження як імовірнісної, стратифікованої, багатоступеневої, територіальної;

добровільна згода домогосподарства на участь в обстеженні;

відмова від методу балансу доходів і витрат сімейних бюджетів для отримання більш надійної інформації щодо їх розмірів та складу;

мінімальне навантаження на домогосподарство;

вивчення споживання домогосподарства протягом короткого часу;

можливість отримання науково обґрунтованих оцінок якості інформації, зокрема, точності;

поширення даних вибіркового обстеження на генеральну сукупність – всі домогосподарства країни;

супровід публікацій результатів обстеження методологічними коментарями для користувачів даними.

Основу програми обстеження домогосподарств, як головний інструментарій збору інформації, розроблено у 1998 році за підтримки Міжнародного банку реконструкції та розвитку [164;183;281]. Подальше покращення програми відбувалось с метою відповідності сучасним трансформаційним процесам соціально-економічної сфери. Саме вдосконалення та подальший розвиток програми обстеження умов життя домогосподарств відбулось завдяки плідній співпраці органів законодавчої та виконавчої влади, вітчизняних та зарубіжних науковців, та співробітників статистичних організацій Швеції, Фінляндії та інших країн.

Враховуючи постійні зміни в економіці та розвиток інноваційних технологій, нових видів діяльності домогосподарств виникає необхідність у

можливості інтеграції до програм обстежень домогосподарств України окремих нових блоків запитань соціально-економічного спрямування із застосуванням «суб'єктивних» оцінок. Особливо це стосується нових перспективних видів діяльності домогосподарств, таких як соціальне підприємництво, які не занесені окремим пунктом до податкової системи країни та не враховуються у національних статистичних джерелах як окремий вид господарської діяльності. Актуальною залишається інформація щодо настроїв членів домогосподарств, їх очікувань та сподівань, задоволення основних та вторинних потреб. Такий вид тематичних опитувань надають потенційну можливість проаналізувати дані об'єктивного матеріального становища, споживчих можливостей, рівня обмеженості для задоволення першочергових потреб з суб'єктивними оцінками.

Обстеження умов життя домогосподарств відбувається серед респондентів, які щорічно повністю замінюються. Щороку для участі в цьому обстеженні відбираються адреси близько 13 тисяч домогосподарств, які представляють всі регіони України. Найчастіше в обстеженні приймають участь близько 10,5 тисячі домогосподарств, а це в свою чергу 80% відібраних адрес. Ситуація по відборі респондентів складається таким чином, що будь-яке домогосподарство має можливість потрапити до вибірки. Формування вибірки здійснюється на основі процедури стратифікованого багатоступеневого відбору [134;164].

Процес опитування домогосподарств відбувається на початку обстеження у відповідності до затвердженого опитники. Основними загальноприйнятими запитаннями є інформація про загальну характеристику домогосподарств, їх склад, житлових умов, наявність та використання земельних ділянок, худоби, рівень сукупних доходів та витрат. Дані такого характеру яскраво відображають соціально-економічну діяльність домогосподарств та надають можливість відстежити зміни у їх діяльності. Окремим, не менш головним, пунктом є рівень освіти, статусів зайнятості. З 2015 року в запитальниках домогосподарств новим пунктом виділяють доступ домогосподарств до

всесвітньої мережі Інтернет, що в свою чергу пов'язано з розвитком нової економіки та поширенням інноваційних видів діяльності домогосподарств [134].

Поширення результатів вибіркового обстеження на всі домогосподарства України здійснюється методом статистичного зважування [179]. Статистичні ваги враховують при оцінюванні показників ймовірностей включення домогосподарств до вибірки та фактичних рівнів їх участі в обстеженні, узгодження результатів обстеження із зовнішньою інформацією, зокрема, з даними демографічної статистики щодо чисельності та статево-вікової структури населення, даними соціальної статистики щодо чисельності та розміщення інституціонального населення тощо. Система статистичних ваг надає можливість підвищити рівень надійності оцінок показників, які вимірюються шляхом вибірових спостережень. Для сприяння більш коректному застосуванню результатів обстеження, вони публікуються з одночасним аналізом якості оцінок основних показників.

Однак, не зважаючи на широкий спектр блоків питань в обстеженні умов життя домогосподарств України, виділено певні обмеження та недоліки таких запитальників. В першу чергу до них можна віднести не систематичність та недостатню періодичність в обстеженні доходів та витрат домогосподарств, що в свою чергу має не високий рівень надійності даних та унеможливорює детальний аналіз з прогнозуванням подальшого розвитку доходів та витрат. Наступним недоліком є не бажання заможних членів домогосподарств приймати участь в таких обстеженнях, що в свою чергу впливає на об'єктивність результатів розрахунків щодо диференціації добробуту домогосподарств України.

Майже на всіх етапах моніторингу з'являються різні похибки, які притаманні будь-яким вибіровим обстеженням:

приховування респондентами реальних доходів або витрат (що пов'язано з отриманням певних соціальних пільг на житлово-комунальні послуги), соціального становища (в основному стосується жінок, які перебуваючи у

поширеному «громадському» шлюбі при народженні дитини не вказують батька);

звичайні помилки респондентів (людський фактор);

похибки вибірки;

відсутність компетенцій у веденні та кодуванні даних та ін.

Частково ці похибки залишаються, оскільки їх виправлення вимагає неадекватних, порівняно з результатами витрат, ресурсів, інша частина мінімізується або компенсується на етапах обробки первинних та агрегованих даних. Саме у зв'язку зі складністю таких процедур, обробка даних практично здійснюється централізовано і передбачає проведення декількох етапів: уточнення первинних даних, агрегація інформації з різних інструментів обстеження, розрахунок системи статистичних ваг та підготовка файлів для подальшого аналізу.

Підсумовуючи викладений матеріал необхідно наголосити, що за останні 8 років відбулись суттєві зміни у структурному та кількісному складі домогосподарств, а саме:

зменшення кількості домогосподарств у середньому за рік на 47 тис. од.;

збільшення двоосібних домогосподарств на 3,1%;

зростання кількості домогосподарств з однією дитиною, та зменшення багатодітних домогосподарств;

через відсутність даних щодо вікового складу територіального розташування поодиноких домогосподарств виявлені складності в аналізі низки таких питань як старіння населення та ін.

Слід відзначити, що виявлені тенденції характеризують негативні наслідки соціально-економічних реформ, що здійснюються в Україні останні десятиріччя. Їх вплив перш за все відчують на собі домогосподарства як найменш захищені одиниці соціальної економіки. Тому важливим напрямком формування соціальної політики держави повинна стати всебічна підтримка діяльності домогосподарств як з фінансово-економічної, так і з соціальної сторони; створення вигідних умов їх функціонування тощо.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дисертаційної роботи поглиблено теоретичні положення про роль домогосподарства, розвиток нової економіки, її вплив на діяльність домогосподарств та, зокрема, моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки. На основі узагальнення та аналізу наукових поглядів визначення основні функції домогосподарств, та їх трансформація під впливом нової економіки.

1. З метою визначення сутності поняття «домогосподарство», проведений аналіз понятійно-категоріального апарату дозволив систематизувати запропоновані дослідниками визначення та надати узагальнююче трактування поняття «домогосподарство». Відповідно до інституційної теорії домогосподарство є інститутом, в якому чітко визначені ролі, норми поведінки або діяльності та головні цінності, та в умовах формування нової економіки є основою для розвитку сучасного вітчизняного виробництва, науки, культури тощо.

2. В результаті проведеного аналізу виділені та узагальнені основні функції домогосподарств, які уможливають розширення діяльності домогосподарств України в умовах формування нової економіки, а саме: синтезовані (організаційно-виробнича, ощадно-інвестиційна) та додаткові (обов'язкових платежів, господарсько-побутова), що й стало підґрунтям для проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

3. На основі підходів зарубіжних та вітчизняних вчених опрацьовано сутність «нової економіки», досліджено її принципи, етапи формування та розвитку. Проведений аналіз дозволив виявити фактори, що визначають розвиток інноваційного процесу: економічні, технологічні, політичні, правові, соціально-психологічні, культурні, організаційні та управлінські; визначити проблеми становлення національної інноваційної системи в Україні та запропонувати шляхи їх подолання. За результатами ґрунтовно проведеного

аналізу в роботі було сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств, в якій виділені головні умови формування нової економіки: технологічні, інформаційно-комунікаційні, фінансові та глобалізаційні; враховані основні ризики впливу нової економіки на соціально-економічну діяльність домогосподарств (економічні, соціальні та технологічні); та визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств, одним з яких є соціальне підприємництво.

4. Узагальнено основну складову моніторингу діяльності домогосподарств, визначено головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств та запропоновано етапи його проведення. Обґрунтовано важливість та особливості впровадження й використання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Проведено загальний аналіз українських домогосподарств. Уточнено сутність діяльності домогосподарств відповідно до доповіді комісії Стіглиця та розглянуті основні джерела інформації про діяльність домогосподарств.

Список використаних джерел: [1;2;4; 5;6;7;12;13;16;17;20; 21; 23;29;30; 33; 36; 41; 42; 44; 46; 48; 50; 53; 54; 56; 57; 58; 59; 61; 62; 63; 64; 65; 68; 71; 72; 75; 77; 81; 82; 84; 85; 88; 89; 90; 91; 92; 94; 98; 99; 103; 106; 107; 108; 109; 110; 115; 116; 117; 118; 119; 123; 124; 125; 126; 130; 134; 136; 138; 139; 141; 147; 149; 150; 151; 152; 153; 154; 155; 156; 160; 163; 164; 166; 169; 170; 172; 173; 174; 175; 179; 182; 183; 185; 186; 187; 188; 190; 191; 192; 195; 196; 199; 200; 203; 204; 205; 206; 207; 212; 213; 215; 217; 218; 219; 220; 221; 222; 223; 224; 226; 228; 233; 234; 235; 236; 241; 242; 244; 248; 250; 252; 256; 257; 258; 261; 263; 266]

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

2.1. Структурний аналіз доходів та витрат як основний індикатор діяльності домогосподарств

Ґрунтуючись на Доповіді Національного інституту статистики та економічних досліджень (Рекомендації комісії Стіглиця) [62;63], діяльність домогосподарства розглядається з точки зору формування їх доходів та витрат, які супроводжують членів домогосподарства у процесі виконання ними своїх функцій.

Реалізуючись у цій сфері, домогосподарство залучається до кругообігу ринкової економіки, при цьому змінює свій соціально-економічний статус та значення у суспільстві, та тісно взаємодіє з підприємницьким сектором на ринку ресурсів, товарів та послуг.

В умовах формування нової економіки дослідження рівня та структури дохідно-витратної діяльності домогосподарств дають можливість сформувати повноцінну картину загального стану та розвитку життєдіяльності домогосподарств. Розмір доходів та їх розподіл, безпосередньо, впливають на формування та розвиток соціально-економічної діяльності домогосподарств країни. Витрати домогосподарств, у свою чергу, є одним з важливих показників розвитку економіки країни. Домогосподарства, використовуючи свої доходи, трансформують ринок товарів та послуг, а при збільшенні рівня споживчих витрат – забезпечують покращення якості життя.

У світовій практиці проблеми доходів домогосподарств посідають провідне місце в соціально-економічній системі суспільства та є одними з головних компонентів аналізу якості життя населення. Саме це спонукає

розглянути та проаналізувати структуру доходів домогосподарств України, їх джерела надходжень, види тощо.

Економічний енциклопедичний словник трактує дохід виходячи трьох основних позицій, а саме, як:

- 1) гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності;
- 2) різницю між виторгом від реалізації продукції, робіт чи послуг і матеріальними витратами на їх виготовлення;
- 3) суму дивідендів і відсотків, отриманих відповідно від акцій та вкладів і депозитів [74].

Можна дійти висновку, що доходи населення поєднують в собі обсяг нарахованих в грошовій та натуральній формі: заробітної плати, прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, соціальної допомоги та інших поточних трансфертів.

Державна служба статистики України, характеризуючи величину доходів домогосподарств, використовує поняття «сукупних ресурсів» (рис. 2.1) [164], що є цілком логічним і мотивованим, адже заощадження домогосподарств (скажімо, неорганізовані заощадження у вигляді готівки, яка зберігається у населення) не є надходженнями за певний період часу (тобто доходами), а лише відображають ресурсний потенціал домашнього господарства, формуючи його багатство. Водночас, рівень загальних доходів, а також обсяг і структура споживання, слугують показником соціального статусу людини, її становища у суспільстві.

На рис. 2.1 представлено структуру сукупних доходів та витрат домогосподарств, яку використовують при щорічному вибірковому обстеженні умов життя домогосподарств, складають такі елементи: грошові доходи (оплата праці; доходи від підприємницької діяльності; доходи від продажу сільськогосподарської продукції, особистого домашнього майна та нерухомості; доходи від власності (дивіденди, акції, відсотки по вкладах тощо), пенсії, стипендії, аліменти, субсидії, пільги, компенсації (надані готівкою);

допомога від родичів), негрошові доходи (вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги та субсидії безготівкові, грошову оцінку допомоги від родичів) та ресурси домогосподарств (величина загальних доходів, а також використаних заощаджень, наявність позик, кредитів, боргів, узятих домогосподарством та повернутих йому боргів) [164].

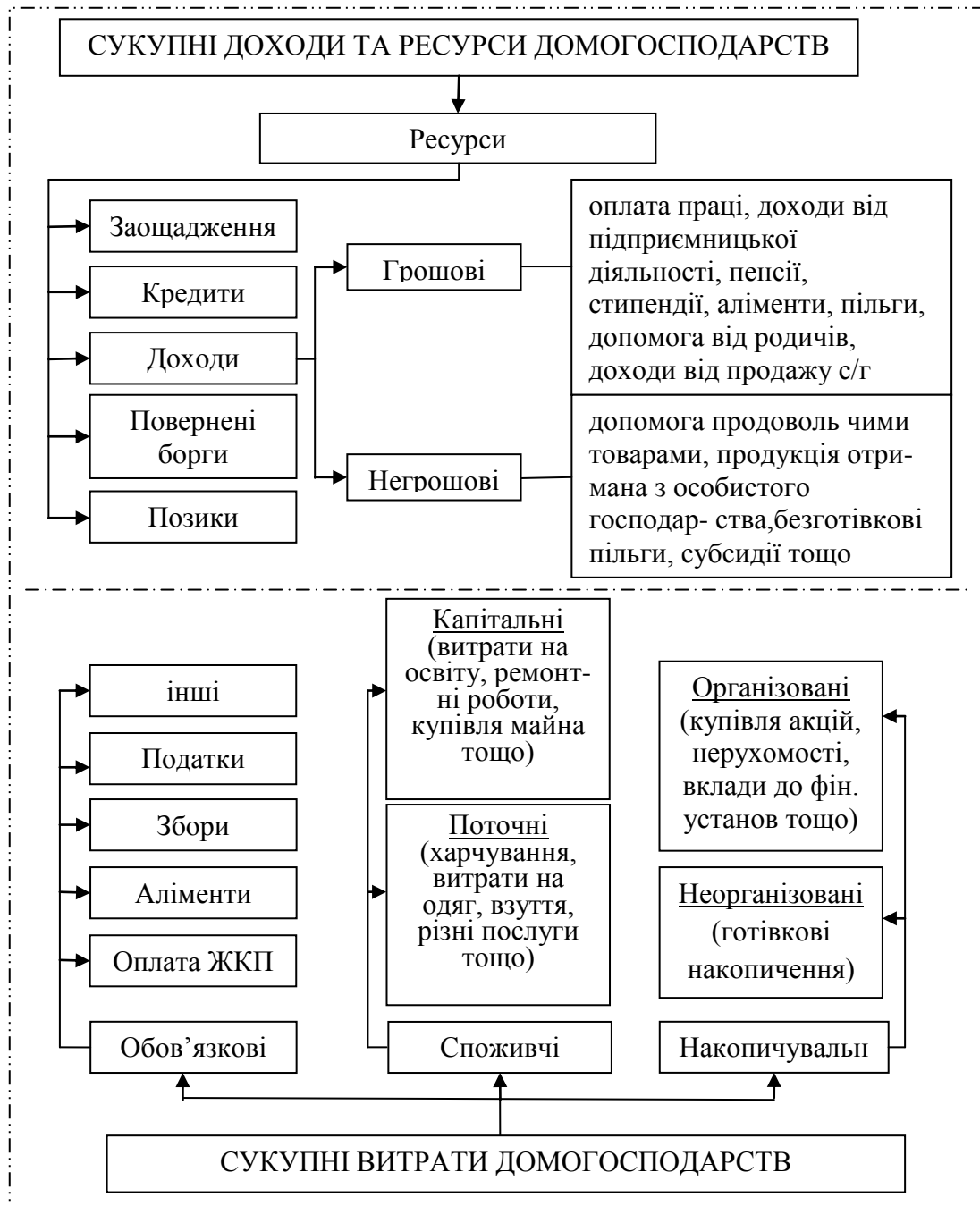

Рис. 2.1. Система сукупних доходів, ресурсів та витрат домогосподарств

Узагальнено автором за [164]

Вчений С. Мочерний визначає витрати домогосподарств як загальну суму усіх грошових коштів та матеріальних благ, які використані на забезпечення життєдіяльності домогосподарств. До того ж, автор, виділяє такі статті витрат як: витрати на сплату податків, витрати на харчування та одяг, витрати на оплату комунальних послуг та оплату житла, витрати на здобуття освіти та ін. [139].

Існують різні підходи до класифікації витрат домогосподарства. З точки зору періодичності вчені – економісти виділяють три групи витрат домогосподарств: короткострокові, середньострокові та довгострокові витрати. З точки зору призначення витрат інші економісти поділяють їх на наступні групи: особисті витрати, податки та інші обов'язкові сплати, грошові накопичення та збереження. В деяких дослідженнях витрати поділяють за мірою необхідності (першочергові, бажані витрати та інші)

Для повної характеристики витрат домогосподарств, доцільно використовувати таку класифікацію витрат, яка б охоплювала всі критерії витрат. Державна Служба Статистики України надає класифікацію витрат домогосподарств, як сукупні витрати, що включає обов'язкові платежі, витрати на споживання та витрати на накопичення (рис. 2.1), а отже поєднує усі класифікації витрат. Сукупні витрати характеризують структуру використання домогосподарством сукупних ресурсів та відображають реальний поточний стан матеріального добробуту домогосподарства [164].

Отже, сукупні витрати – складаються з суми споживчих та неспоживчих сукупних витрат[74]. Сукупні витрати поєднують фактично сплачені грошові витрати домогосподарства, вартість натуральних надходжень, суми пільг та безготівкових субсидій. Оцінка натуральних надходжень здійснюється за середніми цінами купівлі відповідних товарів.

До обов'язкових платежів відносять податки та збори з фізичних осіб, комунальні та інші платежі. Такі витрати скорочують реальні доходи домогосподарств та не дають можливість накопичувати доходи.

Споживчі витрати поділяються на поточні та капітальні. Поточні витрати включають витрати на придбання продовольчих та непродовольчих товарів, а також витрати, які входять до періодичних витрат за надання послуг (послуги перукарів, косметологів, поточне обслуговування у лікарів і т.д.). Капітальні витрати є витратами на придбання коштовних товарів та можуть бути: витратами на придбання меблів, житла, транспортних засобів, витратами на освіту або придбання туристичної путівки та ін. [112].

Накопичувальні витрати можуть бути як організованими (наявність коштів домогосподарств в різних фінансових структурах, будь-то банківські депозити, або купівля цінних паперів), так і неорганізованими (наявність готівкових коштів у домогосподарств) [140].

Згідно з даними Державної Служби Статистики до складу сукупних витрат домогосподарств входять такі витрати [164]: на продукти харчування та безалкогольні напої, на алкогольні напої, на тютюнові вироби, на одяг та взуття (товари та послуги), витрати на оплату житла, комунальних продуктів та послуг на інші житлові товари та види палива, на предмети домашнього вжитку (товари та послуги), витрати на охорону здоров'я (товари та послуги), на транспорт та зв'язок, на освіту, на освіту та культурний відпочинок, на допомогу родичам, на купівлю акцій та ін.

Однак, з математичної точки зору, при наявності великої кількості змінних ознак постає гостра необхідність у виявленні основних показників, які дають можливість показати та проаналізувати основні аспекти економічного розвитку або економічної депресії окремих регіонів країни.

Отже, виникає необхідність у виявленні основних джерел доходів та витрат домогосподарств, які формують основу для їх життєдіяльності. Для вирішення даного завдання автором застосований метод статистичного аналізу скорочення даних факторного аналізу, для розрахунку якого використана система Statistica.

Дослідження нідерландського вченого Д. де Вінтера «Exploratory factor analysis with small sample sizes» [265] виявили, що адекватний розмір вибірки

частково визначається характером даних, тому на невеликих вибірках достатньо того, щоб кількість досліджуваних точок була більшою за кількість показників. Дане правило підтверджується роботою американського науковця Д. Осборном «Best practices in exploratory factor analysis: four recommendations for getting the most from your analysis» [253], в якій було проаналізовано більше 30 досліджень методом факторного аналізу та виявлено, що близько 15 % таких досліджень проводились з невеликою різницею точок спостереження над показниками.

Не менш важливі й дослідження українських вчених, таких як: В. Пономаренко та Л. Малярець, які в роботі «Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем» [171] досліджують факторний аналіз з різних боків та наводять приклади, які уможливають процес факторного аналізу з невеликою різницею між показниками та точками спостереження. Тому в даному дослідженні співвідношення між кількістю показників – 21 та кількістю точок дослідження – 27 є допустимим, та дозволяє отримати достовірні результати.

Весь процес факторного аналізу можна представити у вигляді структурно – логічної схеми (рис. 2.2).

Відповідно до першого етапу, метою проведення факторного аналізу є виявлення основних показників доходу та витрат домогосподарств України, які формують основу їх життєдіяльності.

На другому етапі для вирішення поставленого завдання необхідно визначити метод факторного аналізу.

На третьому етапі відбувається відбір даних, а саме показників за сукупною структурою доходів та ресурсів домогосподарств з 2009 по 2017 роки за регіонами, які використовуються Департаментом Державної Служби Статистики. Але, для уникнення повторень та помилок у вибірці даних, деякі показники необхідно об'єднати. Наприклад, субсидії готівкові та безготівкові, пільги на оплату охорони здоров'я готівкові та безготівкові.

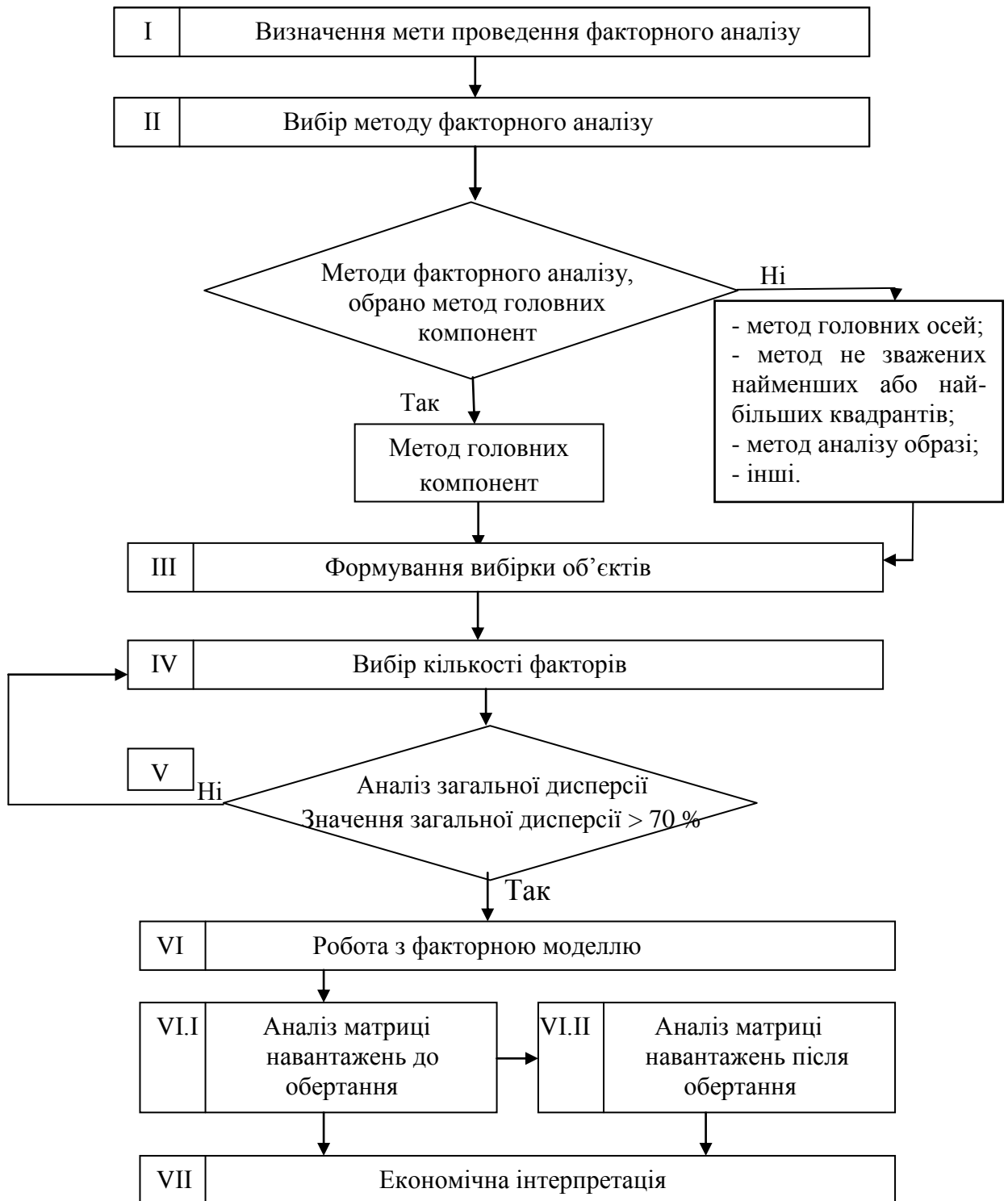

Рис. 2.2. Структурно – логічна схема проведення факторного аналізу

Узагальнено автором за [147, 152, 180]

Отже, після певного синтезу даних, вихідними показниками для факторного аналізу є:

оплата праці – X1;

- доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості – X2;
- доходи від продажу сільськогосподарської продукції – X3;
- доходи від продажу особистого і домашнього майна – X4;
- доходи від продажу нерухомості – X5;
- доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі майна) – X6;
- пенсії – X7;
- стипендії – X8;
- субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати – X9;
- допомога по безробіттю – X10;
- допомога малозабезпеченим сім'ям – X11;
- допомоги на дітей – X12;
- інші соціальні допомоги – X13;
- грошова допомога від родичів або інших осіб – X14;
- аліменти – X15;
- інші грошові доходи – X16;
- вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель – X17;
- пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг – X18;
- пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку – X19;
- грошова оцінка допомоги продовольчими товарами – X20;
- використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги – X21.

Згідно з Законом України «Про публічну інформацію» [179] дана інформація знаходиться у публічному доступі на головному сайті Державної Служби Статистики України, та після оброблення, представлена у Додатку А.

Вихідні дані для факторного аналізу сукупних витрат представлені в Додатку Б. Процес факторного аналізу є аналогічним, використаному при аналізі доходів домогосподарств. Тому є можливість одразу перейти до

третього етапу факторного аналізу, а саме відбір даних сукупних ресурсів домогосподарств України з 2009 року по 2017 рік за регіонами:

Споживчі витрати:

витрати на продукти харчування та безалкогольні напої – Y_1 ;

витрати на алкогольні напої – Y_2 ;

витрати на тютюнові вироби – Y_3 ;

витрати на одяг та взуття – Y_4 ;

витрати на оплату житла, комунальних продуктів та послуг на інші житлові товари та види палива – Y_5 ;

витрати на предмети домашнього вжитку – Y_6 ;

витрати на охорону здоров'я – Y_7 ;

витрати на транспорт – Y_8 ;

витрати на зв'язок – Y_9 ;

витрати на відпочинок та культуру – Y_{10} ;

витрати на освіту – Y_{11} ;

витрати на ресторани та готелі – Y_{12} ;

витрати на різні товари та послуги – Y_{13} .

Нespoживчі витрати:

витрати на допомогу родичам та іншим особам – Y_{14} ;

витрати на купівлю акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків – Y_{15} ;

інші неспоживчі витрати – Y_{16} .

Четвертий етап ґрунтується на процедурі вибору кількості факторів. Основну кількість головних компонент доцільно визначити за допомогою критерію «каменистого осипу», який розробив англійський вчений Реймонд Бернар Кеттел [238].

Суть даного критерію полягає у графічному зображенні власних значень матриці кореляцій у вигляді «каменистого осипу» (рис. 2.3), де спадання власних значень зліва на право максимально сповільнюється.

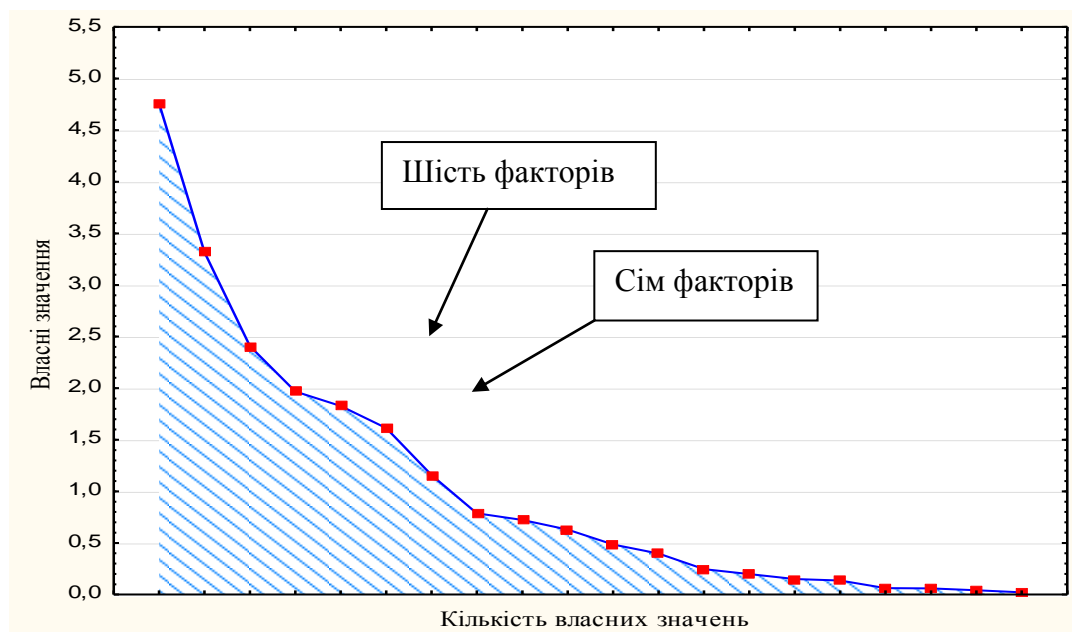

Рис. 2.3. Графік «каменистого осипу». Вихідні дані: сукупні ресурси та доходи домогосподарств у 2009 році

З рис. 2.3 чітко видно, що уповільнення власних значень відповідає фактору 7, але на практиці необхідно перевіряти як мінімум два варіанти. У даному випадку перевірці підлягає і фактор 6.

Для більш точного визначення кількості факторів (п'ятий етап проведення факторного аналізу) доцільно взяти за основу відсоток пояснюючої дисперсії, кумулятивний відсоток якої за кількістю факторів повинен бути більше або дорівнювати 75 %. За вихідними даними сукупних ресурсів та доходів домогосподарств за 2009 – 2017 рр. в основному сформовано шість основних компонентів, загальна дисперсія яких ≥ 75 %. Винятком є 2012 рік, де сформовано сім факторів навантаження. Статистичні характеристики головних компонент по роках представлені у Додатку В.

На шостому етапі виконання факторного аналізу відбулось обертання факторного простору різними методами.

Сьомий етап аналізу передбачає оцінку якості результатів та визначення відповідної структури факторів головних компонент та, відповідно зробити підсумок аналізу.

Результати аналізу основних ознак сукупних доходів та ресурсів, та витрат домогосподарств України за 2009 – 2017 р.р. наведені у таблиці 2.1 та у Додатку Г відповідно.

Таблиця 2.1

Підсумок факторних навантажень за 2009 – 2017 р.р.

Рік	Фактори	Показники	Ступінь навантаження
1	2	4	5
2009	Фактор 1	X1, X3, X8, X19	Високе навантаження мають: оплата праці, доходи від п/п діяльності, стипендії; низьке: використання
	Фактор 2	X2, X12	
	Фактор 3	X17, X20	
	Фактор 4	X7, X16	
	Фактор 5	X5, X13	
	Фактор 6	X21	
2010	Фактор 1	X1, X5, X19	Високе навантаження: заробітна плата, доходи від продажу нерухомості; низьке: доходи від власності на фінансовому ринку
	Фактор 2	X2, X14, X21	
	Фактор 3	X6	
	Фактор 4	X17, X20	
	Фактор 5	X16	
	Фактор 6	X15	
2011	Фактор 1	X14, X19, X21	Високе навантаження: аліменти, вартість продукції отриманої з власного господарства; низьке: пільги на оплату охорони здоров'я
	Фактор 2	X12	
	Фактор 3	X5, X10	
	Фактор 4	X9	
	Фактор 5	X18	
	Фактор 6	X15, X17, X20	
2012	Фактор 1	X13, X17, X20	Високе навантаження: соціальної допомоги; низьке: доходи від продажу нерухомості
	Фактор 2	X21	
	Фактор 3	X18	
	Фактор 4	X1, X3, X19	
	Фактор 5	X5	
	Фактор 6	X4	
	Фактор 7	X2	
2013	Фактор 1	X11, X13, X20	Високе навантаження: стипендії, допомога від родичів; низьке: доходи від підприємницької діяльності
	Фактор 2	X8, X14, X19	
	Фактор 3	X12, X16	
	Фактор 4	X7, X9	
	Фактор 5	X6, X10	
	Фактор 6	X2, X4	
2014	Фактор 1	X17, X20	Високе навантаження: спожита продукція від особистого майна, допомога продовольчими товарами
	Фактор 2	X1, X7, X19	
	Фактор 3	X2, X4, X14	
	Фактор 4	X5	
	Фактор 5	X7, X9	
	Фактор 6	X18	

Продовження таблиці 2.1

1	2	4	5
2015	Фактор 1	X15, X20	Високе навантаження: заробітна плата, стипендії, доходи від с/х продукції; низьке: доходи від продажу майна.
	Фактор 2	X1, X3, X8	
	Фактор 3	X21	
	Фактор 4	X4	
	Фактор 5	X13	
	Фактор 6	X2, X12	
2016	Фактор 1	X2, X4, X14, X21	Високе навантаження мають: з/п, доходи від продажу майна, стипендії; низьке: інші соціальні допомоги
	Фактор 2	X1, X3, X8, X19	
	Фактор 3	X9, X16, X17, X20	
	Фактор 4	X7	
	Фактор 5	X18	
	Фактор 6	X13	
2017	Фактор 1	X5	Високе навантаження мають: з/п, доходи від продажу майна, стипендії; низьке: інші соціальні допомоги
	Фактор 2	X7, X9	
	Фактор 3	X1, X3, X8	
	Фактор 4	X14, X21	
	Фактор 5	X2, X19, X20	
	Фактор 6	X4	

Складено автором за результатами факторного аналізу

Виходячи з результатів факторного аналізу необхідно зробити детальний порівняльний аналіз показників діяльності, що представлено в таблиці 2.2.

За результатами факторного аналізу до основних доходних показників діяльності домогосподарств відносяться: оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості, доходи від продажу особистого і домашнього майна, доходи від продажу нерухомості, пенсії, стипендії, субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати, інші соціальні допомоги, грошова допомога від родичів або інших осіб, вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку, грошова оцінка допомоги продовольчими товарами та використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги.

Так, у 2009 році склали 92,56 %, у 2010 році – 89,46 %, в 2011 році – 91,52 %, в 2012 році – 91,4 %, у 2013 році – 91,21 %, у 2014 році – 90,18 %, в

2015 році – 90,12 %, в 2016 році – 90,64 % та мають вагоме навантаження на основну частину доходів.

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз результатів факторного аналізу сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за 2009 – 2017 рр.

№ п. п.	Фактори	X	Роки								
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Оплата праці	X1	+	+		+		+	+	+	+
2	Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	X2	+	+		+	+	+	+	+	+
3	Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	X3	+			+			+		+
4	Доходи від продажу особистого і домашнього майна	X4				+	+	+	+	+	
5	Доходи від продажу нерухомості	X5	+	+	+	+		+		+	+
6	Доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі внайми нерухомості тощо)	X6		+			+				
7	Пенсії	X7	+				+	+		+	+
8	Стипендії	X8	+				+	+	+	+	+
9	Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати	X9			+		+	+		+	+
10	Допомога по безробіттю	X10			+		+				
11	Допомога малозабезпеченим сім'ям	X11					+				
12	Допомоги на дітей	X12	+		+		+		+		
13	інші соціальні допомоги	X13	+			+	+		+	+	

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
14	Грошова допомога від родичів та інших осіб	X14		+	+		+	+		+	+
15	Аліменти	X15		+	+				+		
16	Інші грошові доходи	X16	+	+			+			+	
17	Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	X17	+	+	+	+		+		+	
18	Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг. путівок на бази відпочинку тощо	X18			+	+		+		+	
19	Пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	X19	+	+	+	+	+	+	+	+	+
20	Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами	X20	+	+	+	+	+	+	+	+	+
21	Використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги	X21	+	+	+	+			+	+	+

Умовні позначення:

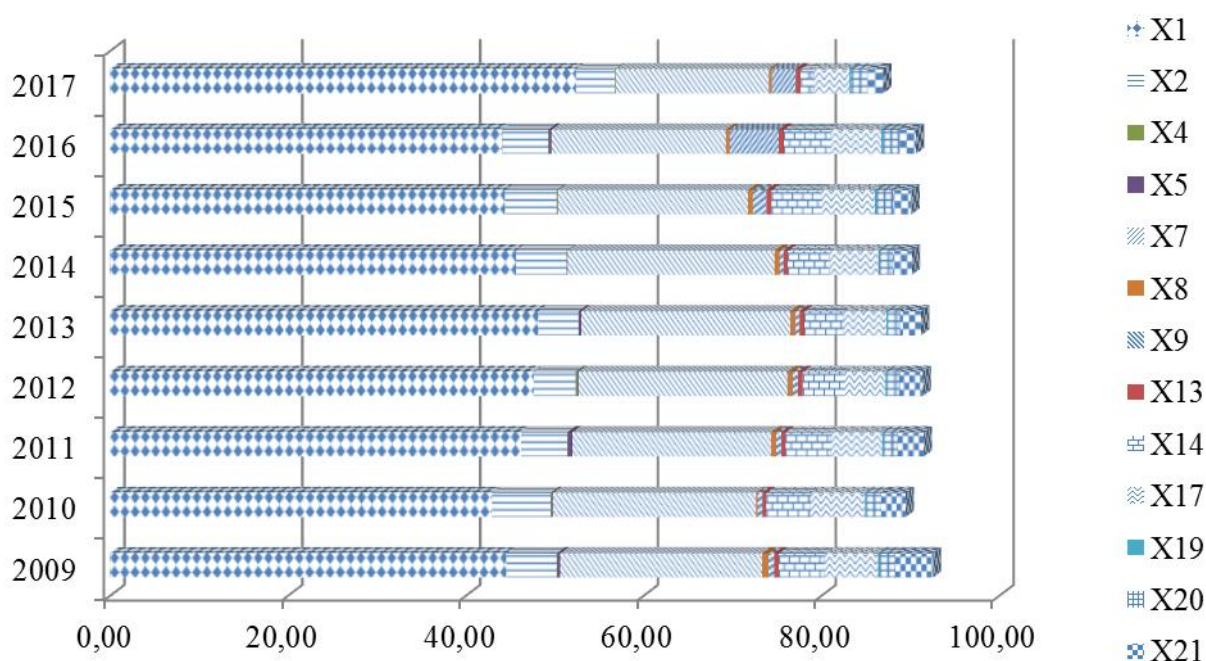
 – повторюваний показник

Складено автором за результатами факторного аналізу

На рис. 2.4 представлено структуру сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за результатами факторного аналізу по роках. З якого чітко видно, що показники сукупних доходів домогосподарств України (за регіонами), які було виділено за допомогою факторного аналізу складають основну частину бюджету домогосподарств.

Такі показники діяльності домогосподарств, як: доходи від продажу сільськогосподарської продукції, доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по доходах, доходи від здачі майна), можливо, і

мали б високе навантаження окремого відсотку домогосподарств, але за відсутності точних статистичних даних та наявності конфіденційної інформації (стосовно фінансових установ), мають не суттєве навантаження на загальний бюджет домогосподарств та складають приблизно 3 % від кінцевого місячного доходу.

Умовні позначення:

(X1) - оплата праці, (X2) - доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, (X4) - доходи від продажу особистого і домашнього майна, (X5) - доходи від продажу нерухомості, (X7) - пенсії, (X8) - стипендії, (X9) - субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати, (X13) - інші соціальні допомоги, (X14) - грошова допомога від родичів або інших осіб, (X17) - вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, (X19) - пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку, (X20) - грошова оцінка допомоги продовольчими товарами та використання заощаджень, (X21) - позики, повернені домогосподарству борги

Рис. 2.4. Структура сукупних доходів домогосподарств за результатами факторного аналізу, 2009 – 2017 рр.

Складено автором за результатами факторного аналізу

Допомоги по безробіттю, допомога малозабезпеченим сім'ям, допомога на дітей, аліменти, пільги на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я складають приблизно 7 – 9 % від загального доходу домогосподарств. Це

пов'язано з тим, що дані показники, майже всі, відносяться до виплат державного соціального сектору. Такі виплати є не суттєвими у порівнянні з основною заробітною платою та не носять великого навантаження на весь дохід домогосподарств (рис. 2.5)

Однак, слід враховувати, що дані офіційної статистики не відповідають сучасним реаліям через вплив тіньової діяльності. Так, вчені та спеціалісти у сфері економіки визначають домінуючі сегментами сучасної тіньової економіки та головні механізмами одержання тіньових доходів домогосподарств, а саме [14,с.6;161,с.28-29]: «приховування реальних доходів громадян, а також доходів і прибутків підприємств від оподаткування, одержання тіньових доходів шляхом прихованого вилучення з обігу різниці між офіційними і реальними цінами на товари і послуги, корупція, випуск і реалізація неврахованої продукції та надання неврахованих послуг, кримінальний промисел (рекет, наркобізнес, проституція, розкрадання та грабежі), нелегальні валютні та зовнішньоекономічні операції (контрабанда), нелегальний експорт капіталів, фінансове шахрайство».

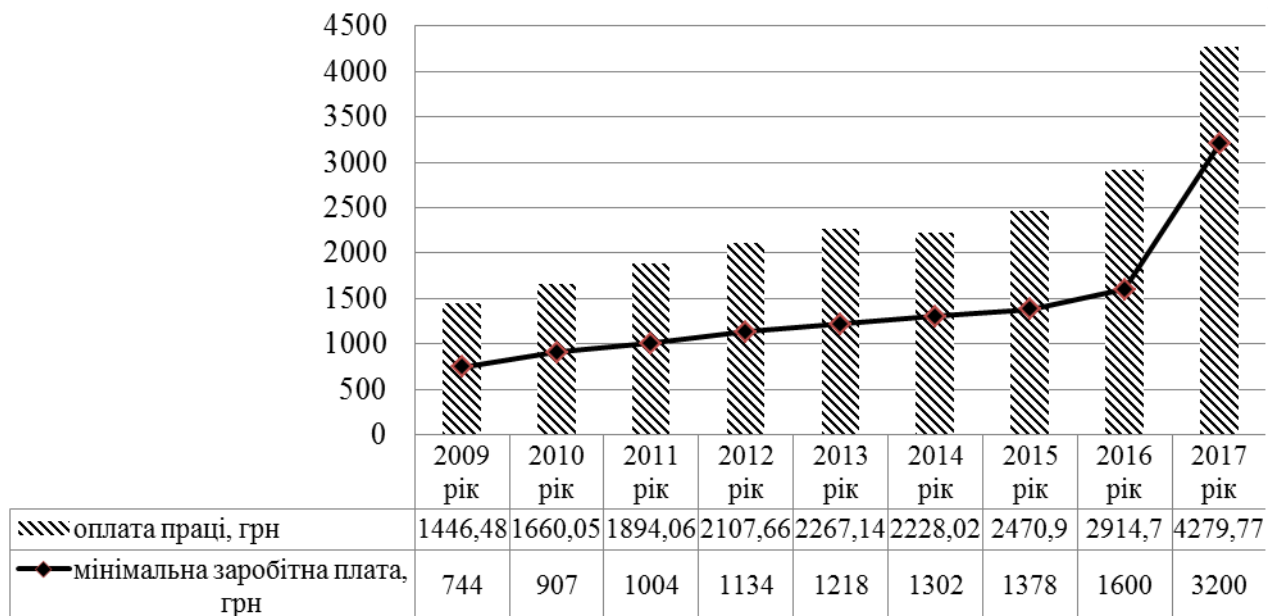

Рис. 2.5. Порівняння динаміки середньорічного доходу домогосподарств та мінімальної заробітної плати протягом 2009 – 2017 рр., грн.

Складено автором за [164]

Фактично, тіньова економіка стала однією з органічних складових економічної системи і, у цій якості, відіграє певні системні функції. Зокрема, вона частково вирішує низку поточних проблем, які виявляються неспроможними вирішити легальні економічні відносини та держава: забезпечує акумуляцію вільних грошових коштів, формує прошарок підприємців, створює умови для самозайнятості та є джерелом доходів широких верств населення, збільшуючи споживчий попит тощо. Згідно з оцінками Державної фіскальної служби України, обсяг тіньового сектора української економіки становить як мінімум 350 млрд. грн. на рік [165].

Тому, для більш повного уявлення про структуру доходів домогосподарств України, доцільним буде провести порівняння зі структурою доходів закордонних домогосподарств. Важливо врахувати дані прикордонних країн і країн з соціально орієнтованою та нової економікою (рис.2.6). За результатами аналізу видно, що в економічно успішних країнах велику питому вагу в доходах домогосподарств складають доходи від заощаджень, що інвестуються в економіку на фінансовому ринку країни.

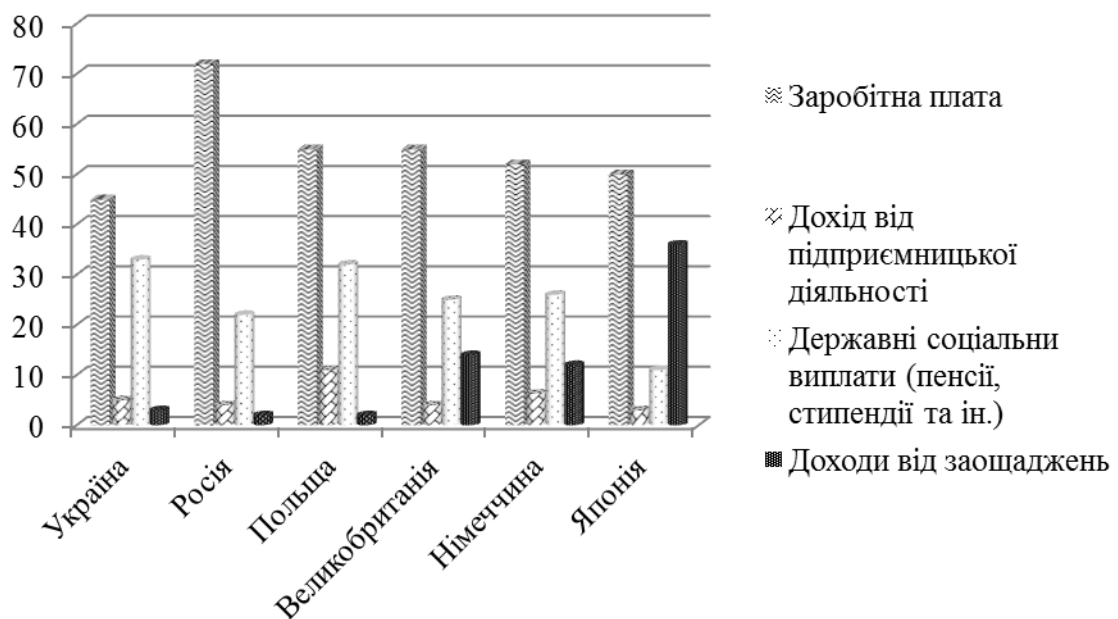

Рис. 2.6. Порівняльна структура доходів домогосподарств, %

Складено автором за [281]

В Японії цей показник складає 36 %, у Великобританії та Німеччині 14 % та 12 % відповідно [281]. Такий відсоток пояснюється стабільною банківською системою та доступом до новітніх способів заощаджень. Також необхідно відмітити, що все ж таки основну долю доходів домогосподарств складає заробітна плата.

Звертає та себе увагу суттєва диференціація доходів домогосподарств, яка спостерігається як у закордонних країнах, так і в Україні. У США, наприклад, рівень доходів знижується з віком, приблизно після 55 років [267]. В Україні ж різниця у доходах домогосподарств, на думку автора, пов'язана не тільки з демографічними, а й з географічними характеристиками.

За результатами факторного аналізу сукупних витрат діяльності домогосподарств України за 2009 – 2017 р.р. доцільно розглянути зміни виділених показників у динаміці (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Порівняльний аналіз результатів факторного аналізу сукупних витрат домогосподарств за 2009 – 2017 рр.

№ п. п.	Показники витрат	Y	Роки								
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Продукти харчування та безалкогольні напої	Y_1	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Алкогільні напої	Y_2	+		+	+			+		
3	Тютюнові вироби	Y_3	+	+			+			+	+
4	Одяг і взуття	Y_4	+		+	+	+	+	+	+	+
5	Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	Y_5		+	+				+	+	+
6	Предмети домашнього вжитку, побутова техніка	Y_6	+		+		+			+	
7	Охорона здоров'я	Y_7		+		+	+	+	+		+
8	Транспорт	Y_8		+	+	+				+	
9	Зв'язок	Y_9			+				+		

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	Відпочинок і культура	Y_10	+		+				+	+	
11	Освіта	Y_11	+	+	+			+	+	+	
12	Ресторани та готелі	Y_12	+	+		+	+	+	+	+	+
13	Різні товари та послуги	Y_13		+		+	+	+		+	
14	Допомога родичам, іншим особам	Y_14	+		+	+			+		
15	Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків	Y_15	+	+			+	+	+	+	+
16	Інші витрати	Y_16	+		+	+			+		

Умовні позначення:

 – повторюваний показник

Складено автором за результатами факторного аналізу

Отже, за результатами факторного аналізу до основних витрат у діяльності домогосподарств з 2009 року по 2017 рік відносять споживчі витрати: витрати на продукти харчування та безалкогольні напої (Y_1), витрати на одяг та взуття (Y_4), витрати на охорону здоров'я (Y_7), витрати на освіту (Y_11), витрати на ресторани та готелі (Y_12), витрати на різні товари та послуги (Y_13) та неспоживчі витрати на купівлю акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків (Y_15).

Середньомісячні витрати домогосподарств у 2009 році склали 2754 грн, а у 2016 році – 5576 грн. та зросли, порівняно із січнем–вереснем 2015 р. на 17%, а у порівнянні з 2009 році витрати зросли на 102,50 %. Серед сукупних витрат у 2009 році 88 % становили споживчі витрати, у 2016 році – 93 %. З них витрати на харчування складають близько 52 % у 2009 році та 50 % у 2016 році (рис. 2.7).

З рис. 2.7 видно, що основні показники сукупних витрат діяльності домогосподарств складають більш ніж 70 % всіх витрат домогосподарств.

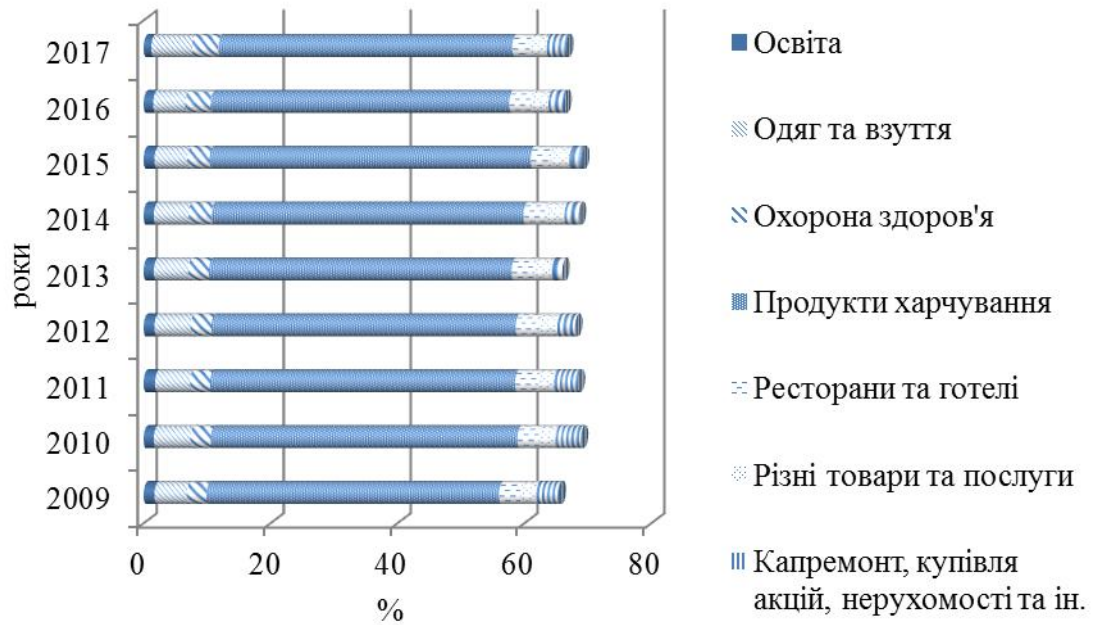

Рис. 2.7. Структура сукупних витрат домогосподарств України за результатами факторного аналізу, 2009 – 2017 р.р.

Складено автором за результатами факторного аналізу

Не менш важливим показником сукупних витрат домогосподарств, який не увійшов до основного складу витрат через відносну стабільність, є витрати на сплату житлово-комунальних рахунків, які у зв'язку з підвищенням тарифів починаючи з квітня 2015 року суттєво збільшились (рис. 2.8).

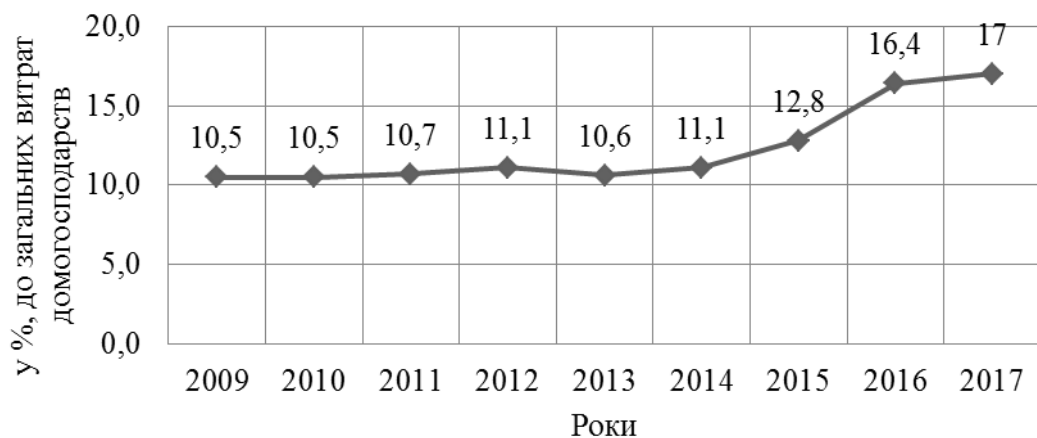

Рис. 2.8. Витрати домогосподарств України на житлово-комунальні послуги за 2009 – 2017 рр., %

Складено автором за [164]

Якщо порівнювати витрати домогосподарств України на житлово-комунальні послуги у 2016 році на одне домогосподарство вони склали близько 1022 грн на місяць, а середня заробітна плата в Україні на кінець 2016 року – 6475 грн, що складає 16,4 % від заробітної плати та 82 % від мінімальної пенсії [164]. Та якщо розглянути оплату комунальних послуг посезонно, то в зимовий період (листопад – березень включно) вони склали у середньому 2500 грн., що дорівнює близько 39 % від загального середнього доходу домогосподарств та перевищує рівень мінімальної пенсії більш ніж 100 %. У порівнянні з зарубіжним досвідом в Німеччині витрати на житлово-комунальні послуги не перевищують 10 % від середньої заробітної плати та 15 % від середньорічної пенсії, у Великобританії такі витрати складають 8 % від заробітної плати та близько 20 % пенсій, у США 7 % та 15 % заробітної плати та пенсії відповідно [99].

В сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства важливими витратами домогосподарств є витрати на освіту, зв'язок та доступ до Інтернету. Однією з важливих вимог формування нової економіки слід вважати освітній рівень населення країни. В свою чергу освіченість членів домогосподарств є головною умовою їх економічного зростання та матеріального добробуту. На рис. 2.9 представлено середній рівень витрат одного домогосподарства на освіту.

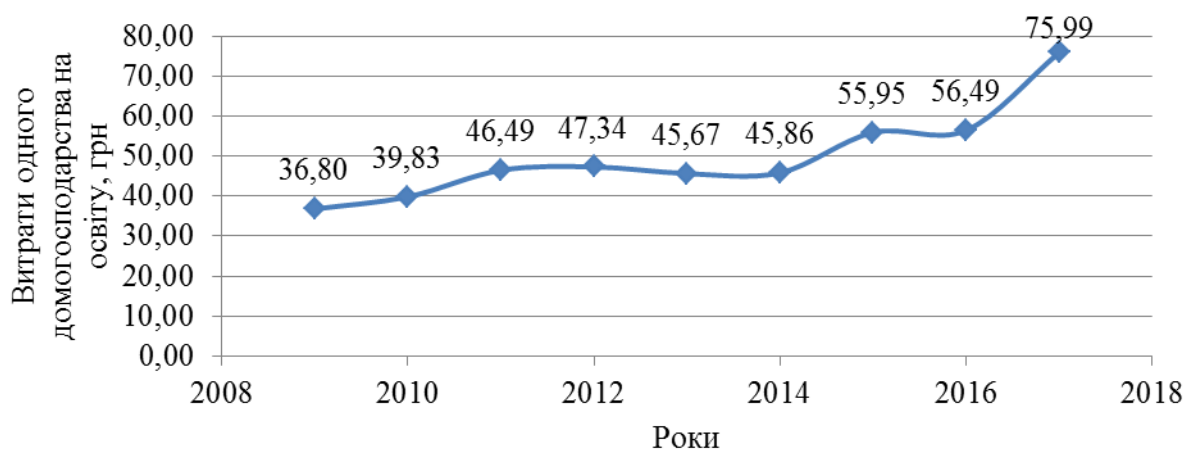

Рис. 2.9. Витрати домогосподарств на освіту у 2009 – 2017 рр., грн

Складено автором за [164]

У 2009 році повну вищу освіту мали 22% населення у віці 22 роки і старші, (у великих містах – третина, у малих – кожний п'ятий, на селі – 9%). У 2017 році повну вищу освіту має 27 % населення, що на 5 % більше ніж у 2009 році (у великих містах – 42%, у малих містах – 26%, на селі – 12%). Порівняння рівня освіти міського та сільського населення свідчить, що серед мешканців міст, особливо великих, частки осіб з повною вищою освітою, як і раніше, значно вища, ніж серед сільських жителів. Це пов'язано з тим, що освіта, і у тому числі вища, дає людині знання, уміння і навички та збільшує рівень компетентностей.

Отже, підсумовуючі наведені результати розрахунків необхідно підкреслити те, що як в сукупних витратах, так і в доходах існують основні групи показників, що дають уявлення про напрямки основної соціально-економічної діяльності домогосподарств та її ефективність.

В ході дослідження встановлено, що за останні чотири роки до основної структури сукупних доходів домогосподарств увійшли поряд з іншими доходи від субсидування. Це пов'язано з різким зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги та новою державною програмою субсидування населення України. За даними Державної служби статистики у 2017 році субсидії отримувало приблизно 58 % усього населення країни, у порівнянні з 2014 роком – 9,2 %.

Знову слід зазначити про вплив тіньових доходів на розвиток соціально-економічної діяльності домогосподарств, яка з одного боку така накладає негативний відбиток на бюджеті країни, оскільки неофіційною діяльністю члени домогосподарств уникають сплати податків та внесків до фонду соціального страхування, а з другого – доходи від тіньової діяльності навмисно приховуються для отримання або збереження прав на соціальні виплати у вигляді субсидій на житлово-комунальні послуги.

Типова структура витрат домогосподарств України включає витрати на продукти харчування, на оновлення гардеробу, на охорону здоров'я та освіту та

ін. Але, питома вага витрат домогосподарств, пов'язаних з інвестування у фінансовий ринок України, залишається досить низькою, що пояснюється не стабільною банківською системою та відсутністю нових можливостей для додаткового заробітку усіх верств населення.

2.2. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами

В період формування нової економіки для повноцінного оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств України необхідно провести аналіз доходів та витрат домогосподарств як окремих структурних елементів соціально-економічної діяльності. Це, перш за все, пов'язано з тим, що роль домогосподарств як виробників товарів та послуг в економіці країни постійно зростає. Крім того, важливим є той факт, що саме доходи домогосподарств є індикатором попиту на товари та послуги не тільки на споживчому ринку, а в інноваційній сфері.

Так, у 2009 році середньомісячні сукупні доходи на одне домогосподарство склали 2892 грн. У той же час рівень середньомісячних сукупних витрат склав 2754 грн., з них близько 88 % витрат склали споживчі витрати та 6% витрачалося на оплату житлово-комунальних послуг (рис. 2.10) [164].

За результатами підсумкових опитувань щодо рівня доходів члени домогосподарств України відзначають, що у порівнянні з 2008 роком відбулися негативні зрушення в самооцінці купівельних можливостей на товари довгострокового використання та доступності елементарного раціону харчування.

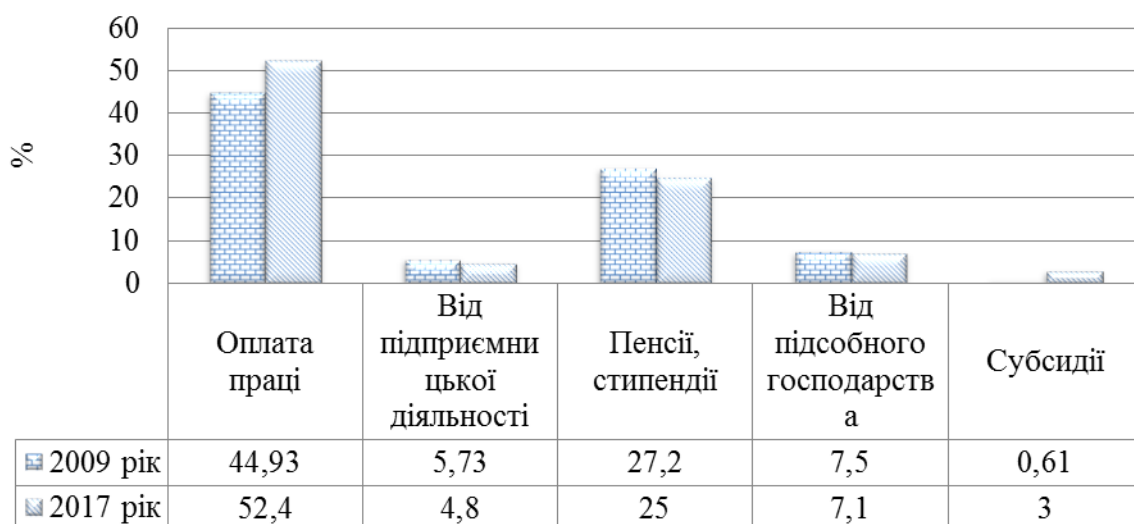

Рис.2.10. Структура сукупних доходів домогосподарств у 2009 та 2017 рр.

Середньомісячні доходи домогосподарств у 2017 році склали 7681 грн., а рівень сукупних витрат – склав 6903 грн., що на 24 % більше ніж у 2016 році. Серед усіх витрат домогосподарств споживчі витрати склали 93 %, з них: на утримання житла та оплату житлово-комунальних послуг витрачено 17 %, що на 11 % більше ніж у 2009 році (2.11).

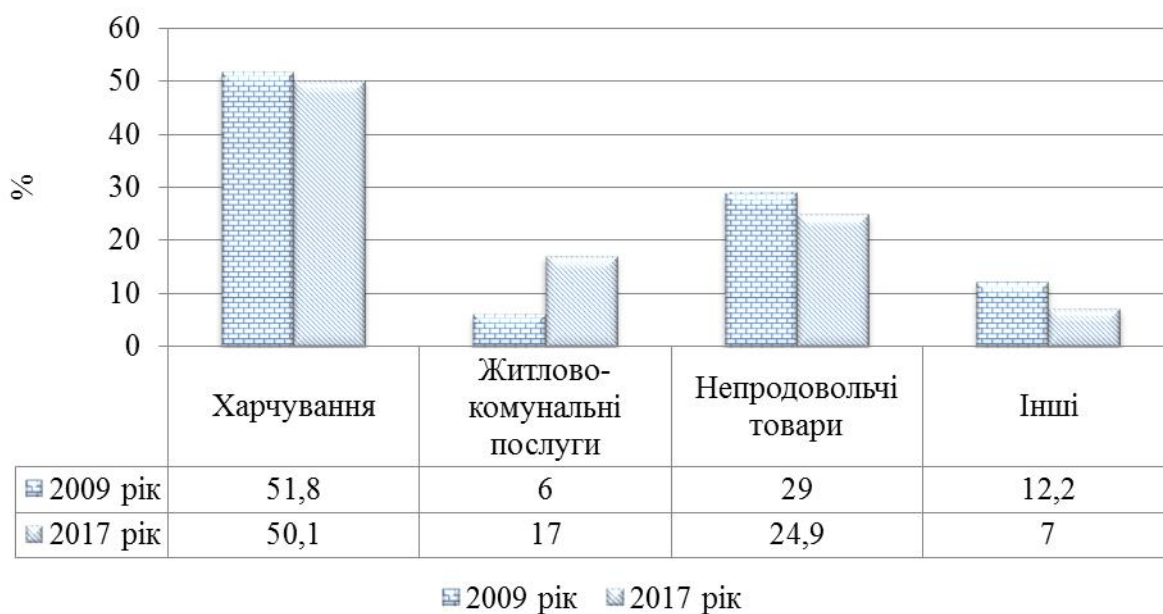

Рис. 2.11. Структура сукупних витрат домогосподарств у 2009 та 2017 рр.

Складено автором за [164]

Однак, не зважаючи на середні значення рівня дохідності, необхідно враховувати поширену проблему нерівності добробуту домогосподарств України. Масова диференціація та поляризація доходів є результатом впливу економічних, демографічних, соціальних та географічних факторів. Рівень диференціації доходів домогосподарств України є дуже високим, тому що з одного боку існує частка забезпечених та багатих членів домогосподарств, а з іншого навпаки – дуже бідного. Більшість домогосподарств складає групу з незначним рівнем диференціації (рис. 2.12) [32;164]:

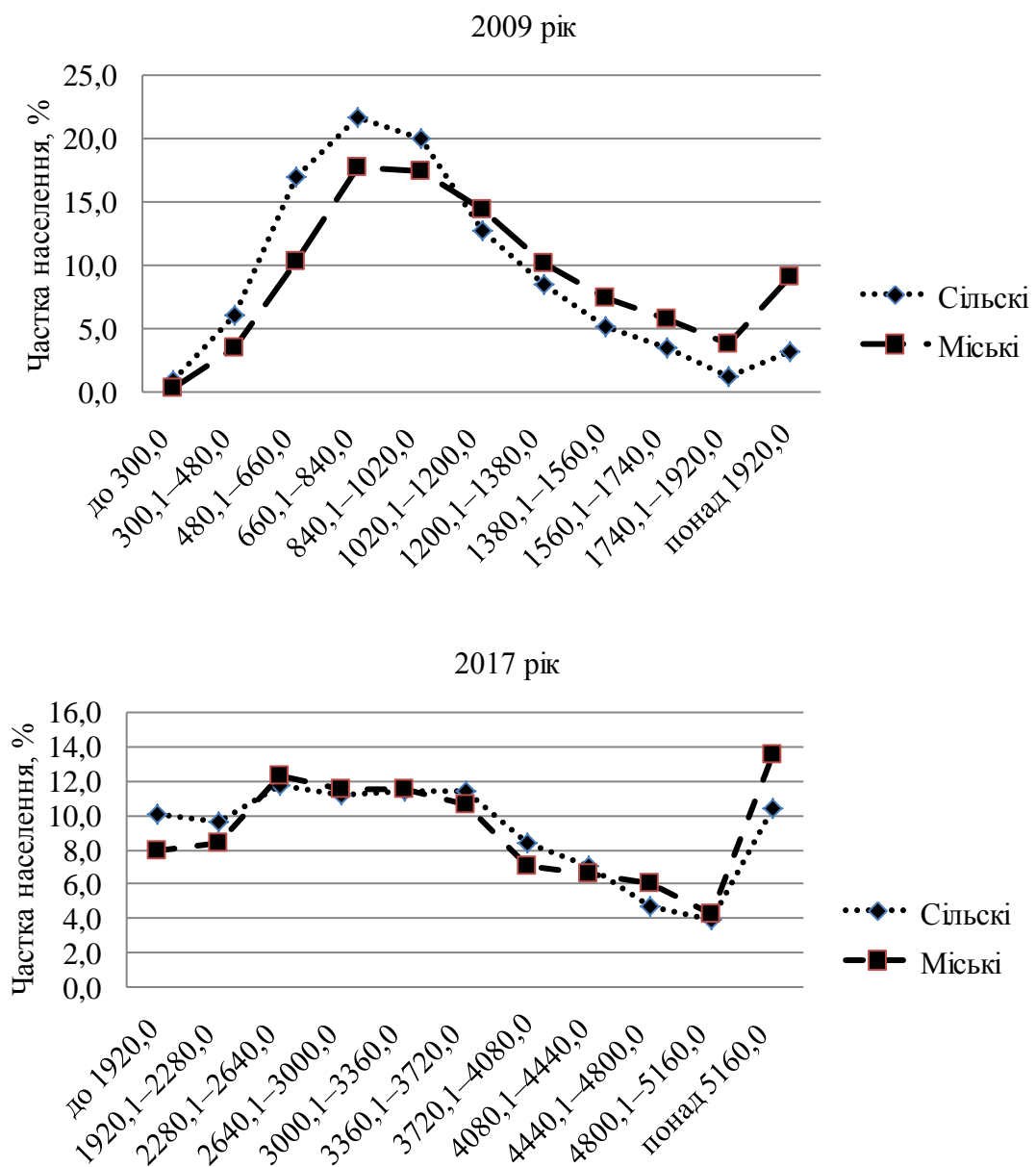

Рис. 2.12. Динаміка розподілу міського та сільського населення за рівнем середньодушових еквівалентних грошових доходів у 2009 та 2017 рр., %

З рис. 2.12 видно, що у 2017 році у порівнянні з 2009 роком відбувається зростання рівня грошових доходів та зменшення диференціації домогосподарств України.

До головних показників нерівності сукупних доходів домогосподарств відносять: децильний коефіцієнт нерівності (дає змогу відобразити у скільки разів дохід 10 % найбільш заможного населення перевищує максимальний дохід 10 % найменш заможного населення), криву Лоренца та коефіцієнт Джині [32; 39].

Головним недоліком децильного коефіцієнту диференціації доходів домогосподарств є те, що при його розрахунку використовуються дані за доходами в рамках крайніх децильних груп [39]. Показники диференціації, які мають можливість узагальнити весь розподіл домогосподарств за рівнем доходів відображають у собі коефіцієнти Лоренца та Джині. Рівень нерівності у розподілі сукупних доходів домогосподарств з різним рівнем достатку відображає (рис. 2.13) [164]:

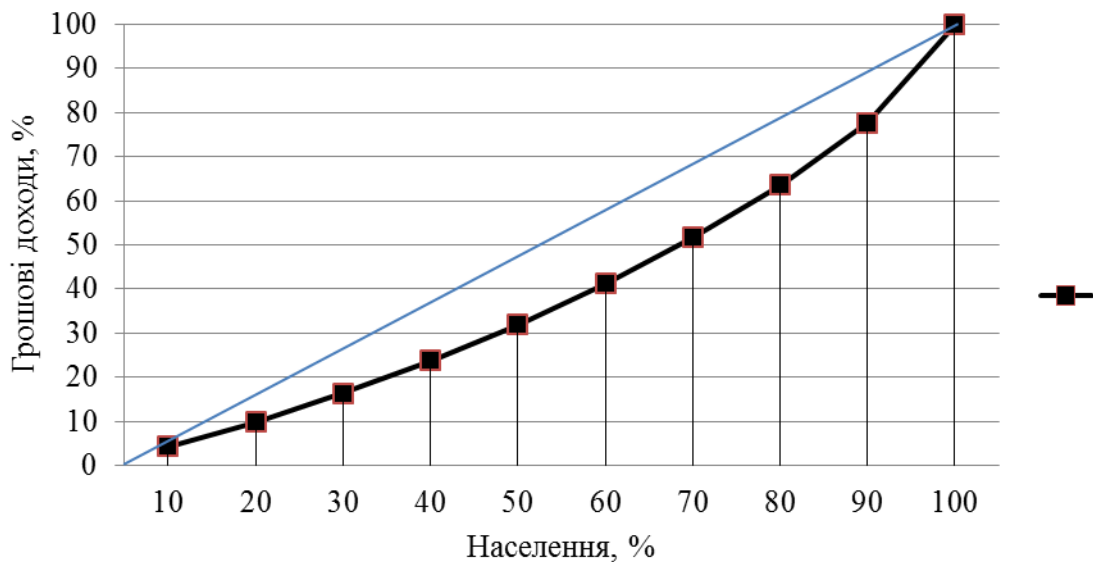

Рис. 2.13. Крива Лоренца для домогосподарств України за 2017 рік та лінія рівномірного розподілу

Побудовано за результатами розрахунків

Відповідно до розрахунків, побудована крива Лоренца за 2017 рік, яка пояснюється відхиленням кривої від діагоналі (бісектриси) (чим найвіддаленіше відхилення, тим більша нерівність у розподілі доходів, відповідно й вища їх концентрація у високо доходних груп населення). З графіка видно, що більшу віддаленість має крива Лоренца для 4 – 8 груп населення, тобто для домогосподарств з середнім рівнем доходів. Коефіцієнт концентрації (індекс Джині) у 2009 році складав 0,277, а в 2017 р. – 0,262, що також пояснює зменшення рівня диференціації доходів домогосподарств країни.

Тому в ході даного дослідження необхідно виявити регіональні групи, які схожі за соціально-економічними характеристиками діяльності домогосподарств, та виявити сильні та слабкі регіони. Для проведення такого дослідження в якості методу, який дозволить виявити стійкі групи, використаний кластерний аналіз, який реалізований у програмному забезпеченні Statistica. Кластеризація проведена на основі даних всіх регіонів України станом на 2009 – 2017 рр. [127;189;238]:

Застосування кластерного аналізу є актуальним, оскільки кластер, в економічному розумінні, – це модель соціально-економічного розвитку, за якої є можливість комплексно дослідити та надати оцінку розвитку домогосподарств з урахуванням місцевих соціально-економічних умов. Однією з головних переваг кластерного аналізу є те, що він дає можливість групувати об'єкти не за одним параметром, а по сукупності певних ознак [207].

Вихідними даними для проведення кластерного аналізу є результати проведеного факторного аналізу сукупних доходів та витрат домогосподарств, які представлені в табл. 2.4 Додатку Д за роками.

Таблиця 2.4

Вихідні дані для кластерного аналізу

Показники	Значення у факторному аналізі	Значення для кластерного аналізу
1	2	3
Дохідні		
оплата праці	X1	Z1

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	X2	Z2
домашнього майна	X4	Z3
доходи від продажу нерухомості	X5	Z4
пенсії	X7	Z5
стипендії	X8	Z6
субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати	X9	Z7
інші соціальні допомоги	X13	Z8
грошова допомога від родичів або інших осіб	X14	Z9
вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	X17	Z10
пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	X19	Z11
грошова оцінка допомоги продовольчими товарами	X20	Z12
використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги	X21	Z13
Витратні		
витрати на продукти харчування та безалкогольні напої	Y_1	B1
витрати на оплату житлово-комунальних послуг	Y_3	B2
витрати на одяг та взуття	Y_4	B3
витрати на охорону здоров'я	Y_7	B4
витрати на освіту	Y_11	B5
витрати на ресторани та готелі	Y_12	B6
витрати на різні товари та послуги	Y_13	B7
витрати на купівлю акцій, нерухомості, будівництво тощо	Y_15	B8

Для реалізації процедури кластерного аналізу усі змінні були стандартизовані та проведений кластерний аналіз методом Евклідових відстаней, де матриця відстаней між об'єктами розраховується за формулою [207]:

$$d_{ij} = \sqrt{\sum_{k=1}^m (x_{ik} - x_{jk})^2} \quad (2.1)$$

де d_{ij} – відстань між i -тим та j -тим об'єктами;

x_{jk} – k -та координата i -того об'єкту (значення k -того показника для i -того об'єкту);

x_{jk} – k -та координата j -того об'єкту (значення k -того показника для i -того об'єкту);

m – кількість характеристик (показників), за якими описані об'єкти.

Результат аналізу вибірових років представлений на рис. 2.14 та 2.15.

Рис. 2.14. Дендограма кластерного аналізу сукупних доходів домогосподарств України, 2009 рік

Побудовано за результатами розрахунків

З аналізу за 2009 рік видно 4 кластери, а за результатами аналізу за 2010 – 2017 рр. кількість кластерів коливалася в межах від 3 до 5. Для більш повної деталізації використаємо метод k -середніх, який дозволяє отримати більш

стійку кількість кластерів, що в свою чергу потребує внесення початкових умов таких як кількість кластерів.

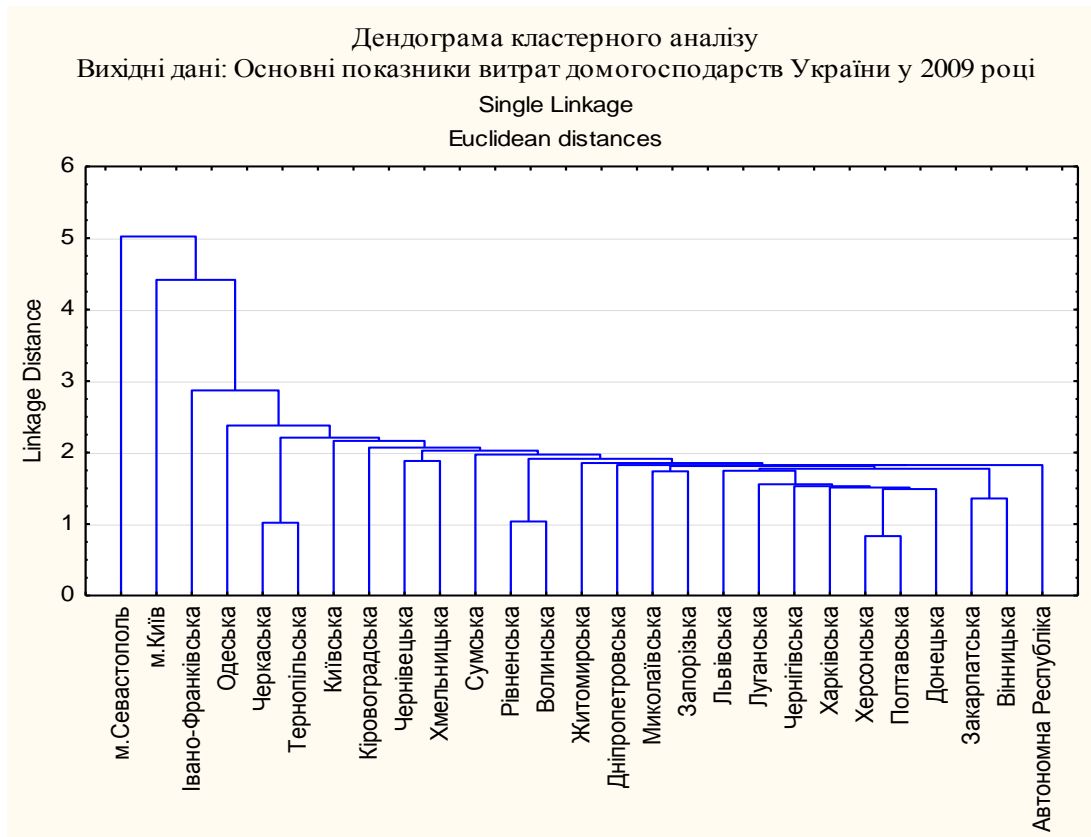

Рис. 2.15. Дендограма кластерного аналізу сукупних витрат домогосподарств України, 2009 рік

Побудовано за результатами розрахунків

Результати кластеризації регіонів України за доходами та витратами представлені в таблицях 2.5 та 2.6 відповідно.

Аналізуючи проведені розрахунки, необхідно відзначити, що кожного року до складу кластерів входили різні регіони. При цьому дискримінантний аналіз показав, що у всіх випадках дисперсійне співвідношення Фішера вище мінімального допустимого значення, що в свою чергу означає високу якість проведеного кластерного аналізу (Додаток Е). З аналізу проведеного по роках з 2009 року по 2017 рік видно, що ситуація в країні щороку змінювалась з переходом груп з кластеру в кластер. Але були також виявлені стійкі регіональні групи, які щороку об'єднуються за різними спільними

показниками. Але для виявлення певної закономірності у розбитті кластерів, необхідно розглянути отримані результати більш детально (рис. 2.16).

Так, у 2009 році до 1 кластеру віднесено такі регіони: АР Крим, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Луганський, Львівський, Одеський, Полтавський, Харківський, м. Севастополь. Цей кластер характеризується досить високим рівнем середньої заробітної плати, яка коливається від 2000 грн. до 2300 грн., коли згідно з Законом України «Про державний бюджет України на 2009 рік»[176] мінімальна заробітна плата коливалась в діапазоні від 605 грн. на початку року до 744 грн. на кінець року. Цей кластер поєднує в собі регіони Східної та Південної України.

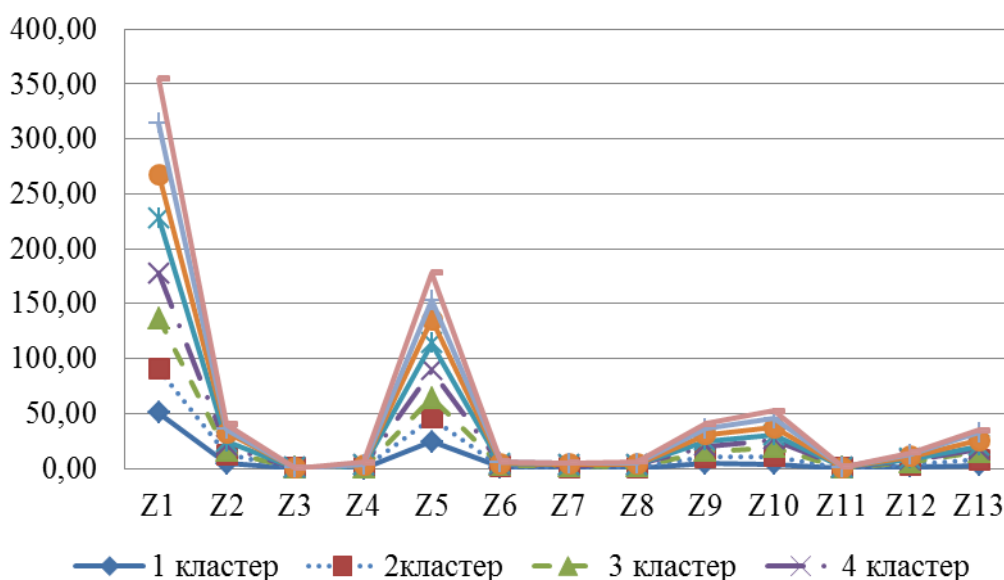

Рис. 2.16. Графік середніх значень показників у кластерах, 2009 рік

Побудовано за результатами розрахунків

До другого кластеру відносяться такі регіони: Вінницький, Закарпатський, Івано-Франківський, Кіровоградський, Миколаївський, Рівненський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський, Чернівецький, Чернігівський. Даний кластер характеризується середньою заробітною платою, що коливається в діапазоні від 1636 грн до 1984 грн. Він поєднав у собі Південно-Західні та центральні регіони країни, які мають високі доходи від підприємницької діяльності і доходи від власного підсобного господарства.

Такі регіони можна охарактеризувати як центри концентрації розвитку малого бізнесу.

До третього кластеру відносяться Волинський та Тернопільський регіони, та м.Київ. Даний кластер має досить специфічні характеристики, тому що рівень середньої заробітної плати у м. Києві суттєво більші ніж у Волинському та Тернопільському регіонах. Але, спільним між даними об'єктами є наявність доходів від допомоги родичів грошима та продуктами, наявність пілг на оплату транспорту та зв'язку. Це пояснюється тим, що саме з Тернопільського та Волинського регіонів були великі міграційні хвилі, тому потік фінансової допомоги родичам є досить високий.

До четвертого кластеру потрапили Житомирський та Сумський регіони. В даному кластері основні доходи від заробітної плати є найнижчими по Україні, але виплати пенсій є найвищими.

У 2013 році, як медіанному році, серед дев'яти років, що аналізуються, відбулися зміни в об'єднанні регіонів. Так, з табл. 2.5 видно, що до першого кластеру належать м. Київ та Житомирський регіон. Таке групування є винятком, тобто дані об'єкти мають досить суттєву різницю в сукупних доходах домогосподарств у порівнянні з іншими регіонами країни. Той факт, що м. Київ виділяється з поміж усіх інших міст країни не є несподіваним. Дане місто є лідером як з розміру оплати праці та доходів від підприємницької діяльності, так і з соціальних виплат населенню. Але, ці об'єкти близькі між собою за доходами домогосподарств від продажу нерухомості, майна та регіональною доступністю.

До другого кластеру увійшли більшість регіонів (Вінницький, Волинський, Івано-Франківський, Кіровоградський, Полтавський, Рівненський, Сумський, Тернопільський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський, Миколаївський, Закарпатський, Луганський, Чернігівський), які досить близькі за показними соціально-економічного розвитку. Більшість показників даного кластеру мають середні значення у регіональному розрізі, але звертає на себе увагу високий показник дохідності від підприємницької діяльності.

Таблиця 2.5

Результати кластерного аналізу сукупних доходів домогосподарств України за регіонами за 2009 – 2017 рр.

	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1 кластер	АР Крим, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Луганський, Львівський, Одеський, Полтавський, Харківський, м.Севастополь	Закарпатський, Чернівецький	АР Крим, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Луганський, Одеський, Харківський, м.Севастополь, Львівський	Вінницький, Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Чернігівський, Рівненський, Тернопільський, Хмельницький, Черкаський	м.Київ, Житомирський	Волинський, Сумський, Тернопільський, Черкаський, м.Київ, Чернігівський	Дніпропетровський, Запорізький, Львівський, Миколаївський, Одеський, Харківський, Херсонський, м.Київ	Харківський, м.Київ, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Кіровоградський, Львівський, Миколаївський, Одеський, Херсонський	Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Кіровоградський, Луганський, Львівський, Миколаївський, Одеський, Хмельницький, Черкаський
2 кластер	Вінницький, Закарпатський, Івано-Франківський, Кіровоградський, Миколаївський, Рівненський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський, Чернівецький, Чернігівський	Київський, Вінницький, Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Львівський, Полтавський, Рівненський, Сумський, Тернопільський, Хмельницький, Черкаський, Чернігівський, Запорізький, Кіровоградський	Кіровоградський, Миколаївський, Рівненський, Сумський, Херсонський, Черкаський	Харківський, м.Київ	Вінницький, Волинський, Івано-Франківський, Кіровоградський, Полтавський, Рівненський, Сумський, Тернопільський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський, Миколаївський, Закарпатський, Луганський, Чернігівський	Житомирський, Луганський, Полтавський, Хмельницький, Запорізький, Кіровоградський, Донецький	Житомирський, Кіровоградський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Чернівецький	Вінницький, Волинський, Івано-Франківський, Рівненський, Хмельницький, Черкаський, Чернігівський, Луганський, Полтавський	Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Рівненський, Сумський, Чернігівський
3 кластер	Волинський, Тернопільський, м.Київ	Дніпропетровський, АР Крим, Миколаївський, Одеський, Херсонський	Закарпатська, Івано-Франківський, Тернопільський, Хмельницький, Чернівецький, м.Київ	Дніпропетровський, Донецький, Київський, Кіровоградський, Луганський, Полтавський, Сумський	Закарпатський, Луганський	Закарпатський, Івано-Франківський, Херсонський, Чернівецький	Івано-Франківський, Закарпатський	Закарпатський	Вінницький, Закарпатський, Тернопільський, Херсонський, Чернівецький
4 кластер	Житомирський, Сумський	Донецький, Луганський, Харківський, м.Севастополь, м.Київ	Вінницький, Волинський, Житомирський, Полтавський, Чернігівський	АРК, Закарпатський, Запорізький, Львівський, Миколаївський, Одеський, Херсонський, Чернівецький, м.Севастополь	АР Крим, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Львівський, Одеський, Харківський, м.Севастополь	Вінницький, Рівненський, Дніпропетровський, Київський, Львівський, Миколаївський, Одеський, Харківський	Донецький, Київський, Вінницький, Волинський, Луганський, Рівненський, Хмельницький, Черкаський, Чернігівський	Сумський, Тернопільський, Чернівецький, Житомирський	м.Київ

До третього кластеру увійшли Закарпатський та Луганський регіони, які значно віддалені у географічному розташуванні, але з точки зору економічної активності домогосподарств мають спільні риси, серед яких досить високі соціальні виплати, а саме пенсій та розвиток рівня підприємницької діяльності.

До четвертого кластеру увійшли такі об'єкти, як АР Крим, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Львівський, Одеський, Харківський, м. Севастополь, які схожі не тільки за розміром сукупних доходів домогосподарств, а й за своїм економічним розвитком, досить близькі територіально та мають сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності домогосподарств.

У 2017 році проведений аналіз підтверджує тенденцію сталих регіональних об'єднань. Так, з рис. 2.17 чітко видно, що до першого кластеру (Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Київський, Кіровоградський, Луганський, Львівський, Миколаївський, Одеський, Полтавський, Харківський, Хмельницький, Черкаський) увійшли територіально близькі регіони, окрім Львівського та Хмельницького регіонів.

Рис. 2.17. Результати кластерного аналізу за сукупними доходами домогосподарств, 2017 рік (побудовано без даних про кількість домогосподарств на тимчасово окупованій території АР Крим та частини зони проведення АТО (Донецького та Луганського регіонів)

Побудовано за результатами кластерного аналізу

Однак, необхідно підкреслити, що домогосподарства Львівського регіону мають схожий характер дохідності з регіонами центральної та східної частини України. Таке об'єднання має найбільші розміри заробітної плати, стабільні доходи від підприємницької діяльності та досить високий рівень соціальних виплат, а саме пенсій.

До другого кластеру увійшли Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Рівненський, Сумський та Чернігівський регіони, які можна охарактеризувати як прикордонні регіони, що мають середній рівень заробітної плати від 6000 грн. до 6500 грн.

До третього кластеру увійшли Вінницький, Закарпатський, Тернопільський, Херсонський, Чернівецький регіони, які характеризуються найнижчими показниками доходів домогосподарств від заробітної плати та найвищими показниками доходів від підприємницької діяльності. Аналіз даних показує, що домогосподарства в цих регіонах країни спрямовані на самозайнятість та розвиток інноваційних видів підприємницької діяльності.

У четвертому кластері знаходиться м. Київ. Розвиток та доходи домогосподарств даного міста домінують за рядом показників, що в свою чергу означає, що це місто лідер.

В результаті статистичного аналізу сукупних доходів та сукупних витрат домогосподарств виявлено регіональну нерівність як за структурою сукупних доходів, так і витрат (табл. 2.6)

З проведеного аналізу щодо сукупних витрат з 2009 року по 2017 рік видно, що ситуація в країні щороку змінювалась з переходом певних об'єктів з кластеру в кластер. Також виявлені стійкі групи регіонів, які щороку об'єднуються за різними спільними показниками. Так, у 2009 році до першого кластеру входять регіони (АРК, Житомирський, Запорізький, Миколаївський, Хмельницький, Чернівецький), в якому витрати домогосподарств на харчування коливаються від 45 % до 53 % щомісячного доходу одного домогосподарства, також високий показник витрат на готелі та ресторани – майже 4 %.

Таблиця 2.6

Результати кластерного аналізу сукупних витрат домогосподарств України за регіонами за 2009 – 2017 рр.

	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1 кластер	АРК, Житомирський, Запорізький, Миколаївський, Хмельницький, Чернівецький	Дніпропетровський, Донецький, Черкаський, Кіровоградський, Луганський, Полтавський, Сумський, Чернігівський	Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Львівський, Рівненський, Тернопільський, Харківський	м. Київ, м. Севастополь, Івано-Франківський	Дніпропетровський, Закарпатський, Івано-Франківський, Львівський, Миколаївський, Харківський, м. Севастополь	Чернівецький, м. Київ	Дніпропетровський, Запорізький, Луганський, Полтавський, Сумський, Чернівецький, Чернігівський	Чернівецький, м. Київ	Закарпатський Івано-Франківська, Львівський, Кіровоградський
2 кластер	Дніпропетровський, Донецький, Кіровоградський, Луганський, Одеський, Полтавський, Сумський, Херсонський, Чернігівський	Одеський, Волинський, Івано-Франківський, Хмельницький, АРК, Закарпатський, Миколаївський, Харківський	м. Київ, м. Севастополь	АРК, Вінницький, Волинський, Закарпатський, Львівський, Одеський, Рівненський, Херсонський	АРК, Вінницький, Донецький, Київський, Кіровоградський, Луганський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Черкаський	Вінницький, Волинський, Дніпропетровський, Донецький, Житомирський, Київський, Кіровоградський, Одеський, Рівненський, Харківський, Херсонський, Хмельницький	Вінницький, Волинський, Закарпатський, Івано-Франківський, Кіровоградський, Львівський, Миколаївський, Харківський	Вінницький, Волинський, Дніпропетровський, Донецький, Житомирський, Київський, Кіровоградський, Одеський, Рівненський, Харківський, Херсонський, Хмельницький	Вінницький, Дніпропетровський, Запорізький, Луганський, Миколаївський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Харківський, Чернівецький, Чернігівський
3 кластер	Вінницький, Волинський, Закарпатський, Київський, Львівський, Рівненський, Харківський	Тернопільський, Вінницький, Житомирський, Львівський, Херсонський, м. Севастополь, Київський, Рівненський	Закарпатський, Запорізький, Київський, Кіровоградський, Миколаївський, Сумський, Хмельницький, Чернівецький	Житомирський, Київський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Черкаський	Житомирський, Запорізький, Одеський, Хмельницький, Чернігівський, м. Київ	Запорізький, Луганський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Черкаський, Чернігівський	Донецький, Житомирський, Київський, Одеський, Рівненський, Тернопільський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський	Запорізький, Луганський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Черкаський, Чернігівський	Одеський, Хмельницький, м. Київ
4 кластер	Івано-Франківський, Тернопільський, Черкаський, м. Київ, м. Севастополь	Запорізький, Чернівецький, м. Київ	АРК, Вінницький, Дніпропетровський, Донецький, Луганський, Одеський, Полтавський, Херсонський, Черкаський, Чернігівський	Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Кіровоградський, Луганський, Миколаївський, Харківський, Хмельницький, Чернівецький, Чернігівський	Волинський, Рівненський, Херсонський	Закарпатський, Івано-Франківська, Львівський, Миколаївський	м. Київ	Закарпатський, Івано-Франківська, Львівський, Миколаївський	Волинський, Донецький, Київський, Рівненський, Херсонський, Черкаський

Це пояснюється високим рівнем розвитку туризму у таких регіонах як Запорізький, Миколаївський та Автономна Республіка Крим. Також даний кластер вирізняється найвищими витратами на купівлю акцій, придбання нерухомості, будівництво, капремонт та вклади до банків.

Другий кластер (Дніпропетровський, Донецький, Кіровоградський, Луганський, Одеський, Полтавський, Сумський, Херсонський, Чернігівський регіони) характеризується високими витратами на харчування, які склали більше половини загальних місячних витрат домогосподарства та дорівнювали 57 %. Найменшими витратами були на одяг та взуття від 4 % до 5 %, найбільшими – на освіту.

Третій кластер (Вінницький, Волинський, Закарпатський, Київський, Львівський, Рівненський, Харківський регіони), який вирізняється найвищими витратами на харчування близько 60 % усіх витрат, високими витратами на одяг та взуття, але всі інші аналізовані витрати мали середнє значення по Україні.

До четвертого кластеру увійшли такі регіони та міста: Івано-Франківський, Тернопільський, Черкаський, м. Київ та м. Севастополь. Дані об'єкти поєднують найвищий рівень витрат у містах на освіту (2,3 %), медицину (5 %), витрати на різні товари та послуги (5,1 %), та найнижчі серед регіонів витрати на харчування (39 %).

Така ситуація продовжувалась протягом 5 років з деякими винятками серед досліджуваних об'єктів, тобто були регіони та міста, де ситуація по сукупним витратам домогосподарств дуже відрізнялась від інших регіонів та у такому кластері поєднувались не більше трьох регіонів, а іноді було лише м. Київ. Так, у 2010 році такими стали: Запорізький, Чернівецький регіони та м. Київ. Загалом витрати у цих об'єктах були подібні з іншими регіонами, але витрати на готелі та ресторани, та неспоживчі витрати були найбільшими і склали 5 % – 7,5 % від загальних витрат.

У 2011 році не схожими на інші регіони за рівнем витрат були м. Київ та м. Севастополь. Дані міста об'єднували однакові витрати на охорону здоров'я та найвищими витратами на освіту, готелі та ресторани.

У 2017 році кластеризація регіонів за сукупними витратами домогосподарств мала такий вигляд (рис. 2.18):

Рис. 2.18. Результати кластерного аналізу за сукупними витратами домогосподарств, 2017 рік (побудовано без даних про кількість домогосподарств на тимчасово окупованій території АР Крим та частини зони проведення АТО (Донецького та Луганського регіонів)

Побудовано за результатами кластерного аналізу

перший кластер (Закарпатський, Івано-Франківський, Львівський та Кіровоградський регіони) характеризується найбільшими витратами на продукти харчування та оплату житлово-комунальних послуг, найвищими витратами на освіту серед інших регіонів та найменшими витратами на послуги;

другому кластеру (Вінницький, Дніпропетровський, Запорізький, Луганський, Миколаївський, Полтавський, Сумський, Тернопільський, Харківський, Чернівецький, Чернігівський регіони) притаманне об'єднання майже всіх регіонів України. Однак даний кластер є одним з найсприятливіших для розвитку діяльності домогосподарств. Серед основних витрат даного кластеру є витрати на харчування (у середньому 45 % від сукупних витрат), найвищі витрати серед інших кластерів на оновлення гардеробу (5,5 % у середньому), та найбільшими витратами на різноманітні товари та послуги;

третьою кластер (Одеський та Хмельницький регіони та м. Київ) характеризується, в першу чергу, найнижчими витратами на оплату житлово-комунальних послуг (значна кількість домогосподарств отримують субсидії) та найбільшими витратами на охорону здоров'я (що пов'язано з близьким географічним розташуванням з м. Чорнобиль, окрім Одеського регіону);

четвертий кластер (Волинський, Донецький, Київський, Рівненський, Херсонський, Черкаський регіони) характеризується, як і перший, найбільшими витратами на продукти харчування (56 %), але й найнижчими витратами серед усіх регіонів країни на охорону здоров'я (0,4 – 0,6 %) та освіту (08 %).

Підсумовуючи проведений кластерний аналіз даних соціально-економічної діяльності домогосподарств за 2009 – 2017 рр., можна виділити групу регіонів зі стабільними показниками сукупних доходів та витрат домогосподарств (які за дев'ять років не мали суттєвих спадів та підйомів, та характеризуються найбільш сприятливими умовами для розвитку діяльності домогосподарств) та навпаки – найбільш депресивні регіони країни (де розвиток соціально-економічної діяльності домогосподарств не можливий без дієвої державної підтримки).

Найбільш відкритими регіонами для розвитку діяльності домогосподарств є регіони, що характеризуються сприятливими умовами для реалізації підприємницького потенціалу, гнучкою ціновою політикою щодо продуктів харчування та інших товарів і послуг, та можливістю домогосподарств здійснювати заощадження, є: Харківський, Полтавський,

Закарпатський, Львівський, Дніпропетровський, Київський, Одеський та Херсонські регіони. Ці регіони є лідерами серед інших та дають можливість реалізувати членам домогосподарств свій потенціал. Однак, через те, що даний кластер об'єднав велику кількість регіонів, з'являється необхідність у більш точному кількісному оцінюванні життєдіяльності домогосподарств саме в цих регіонах, та виявленні слабких місць з метою розроблення подальших рекомендацій щодо розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств.

До регіонів з найнижчим рівнем доходів домогосподарств та досить з неефективною ціновою політикою щодо товарів та послуг відносяться: Вінницький, Волинський, Івано-Франківський, Рівненський, Хмельницький, Черкаський, Чернігівський та Луганський регіони, де в структурі сукупних доходів домогосподарств близько 10% складають доходи від допомоги по безробіттю. У цих регіонах рекомендовано створення та підтримка на регіональному або державному рівнях нових видів діяльності домогосподарств, якими можуть бути: такі види підприємницької діяльності, як соціальне підприємництво, розвиток мережевого бізнесу, «стартапами» тощо.

В Полтавському, Донецькому, Запорізькому, Вінницькому та Волинському регіонах відсутня стабільність у розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств, та з року в рік ці регіони потрапляють до кластеру депресивних або таких, що стабільно розвиваються. Дані регіони звертають на себе увагу суттєвими змінами у соціальних виплатах та досить не стійким рівнем середньої заробітної плати. Для відслідковування причинно-наслідкових зв'язків у соціально-економічній діяльності домогосподарств необхідно проводити безперервні спостереження у вигляді панельних моніторингових досліджень, завдяки яким є можливість проводити аналіз та оцінку розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств.

В Сумському, Тернопільському, Чернівецькому та Житомирському регіонах ситуація щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств склалась досить сприятлива, але на середньому рівні серед інших кластерів.

Звичайно, для відслідковування будь-яких коливань та змін у соціально-економічній діяльності домогосподарств рекомендовано проводити моніторингові дослідження з розрахунком рівня життєдіяльності домогосподарств та використовувати інноваційні види діяльності, що сприятиме підвищенню розвитку регіону в цілому.

Таким чином, кластерний аналіз основних соціально-економічних факторів діяльності домогосподарств України дав можливість виділити чотири основні кластери, які відрізняються між собою не тільки видами діяльності домогосподарств, а й мають певні недоліки або переваги. Результати такого аналізу показують, що навіть регіони, які розташовані у географічній близькості, суттєво відрізняються рівнем сукупних доходів та витрат та не можуть бути віднесені до одного соціально-економічного кластеру.

Отримані результати є підґрунтям для більш детального формування соціально-економічної політики України, що враховує регіональні особливості.

2.3. Аналіз та формування бюджету домогосподарств з використанням балансового методу

Одним з інструментів моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, який дає можливість проаналізувати стан бюджету домогосподарства, є баланс їх доходів та витрат.

Баланс (від французького слова – «ваги») – це форма відображення рівноваги взаємозв'язаних величин, що знаходяться в постійній зміні [74]. Баланс грошових доходів і витрат домогосподарств – є комплекс показників, що відображають джерела грошових доходів домогосподарств у «процесі розподілу й перерозподілу частини національного доходу, а також розміри й структуру їх використання»[66].

Баланс може відображати дані про доходи домогосподарств, грошовий обіг між домогосподарствами та державою, фізичними чи юридичними особами, громадськими організаціями, окремими домогосподарствами чи їх членами, які пов'язані з наданням населенню товарів та послуг та ін. Особливістю загальноприйнятого методу розрахунку статистичних показників доходів та витрат населення є використання даних з різних джерел, таких як: дані щомісячних, щоквартальних та річних статистичних спостережень, дані Пенсійного фонду, дані Державної фіскальної служби, дані Міністерства соціальної політики та ін. Саме баланс доходів та витрат домогосподарств є основною інформаційною базою для аналізу рівня грошових доходів населення, визначення рівня бідності та регіонального розподілу доходів населення країни.

На підставі балансу визначають рівень забезпечення населення готівкою, задають головні параметри для розрахунку показника емісії грошей. Баланс може характеризувати рівень достатку населення, надає змогу визначення реальних доходів, загальний обсяг платоспроможного попиту, розрахувати показники інфляції тощо [127].

В економічному аналізі балансовий метод полягає в зіставленні взаємопов'язаних показників соціально-економічної діяльності з метою вимірювання їх впливу один на одного, а також підрахунку резервів та підвищення ефективності діяльності. При застосуванні балансового методу зв'язок між окремими показниками виражається у формі рівності підсумків, отриманих в результаті різних математичних дій над порівнюваними показниками [55].

В статистиці балансовий метод вважається найважливішим методом обробки статистичних даних, що дозволяє взаємно пов'язати ресурси та їх використання, виявити взаємозв'язки, що складаються в процесі відтворення. За допомогою балансового методу виявляють не тільки економічні зв'язки та пропорції в економіці, а й розкривають їх диспропорції.

Балансовий метод в плануванні та прогнозуванні означає встановлення перспективних матеріальних і вартісних пропорцій [3]. На практиці його реалізація відбувається шляхом розробки системи планових балансів:

матеріальних, фінансових, трудових і т.д. Урівноваження необхідних пропорцій всередині кожного домогосподарства та між його окремими учасниками є головною умовою його збалансованого розвитку.

В сучасній економіці практика застосування балансів і балансового методу істотно розширюється та охоплює [231]:

методологію фінансово-економічного аналізу та статистики, в плануванні та прогнозуванні; макро- (баланс народного господарства, зведений фінансовий баланс), мезо- (регіональний баланс) та мікрорівні (баланс підприємства); масштаб народного господарства (міжгалузеві баланси) та окремих галузей (галузеві баланси); ділове співтовариство в якості джерела об'єктивної і незалежної інформації про потенційних партнерів; фінансові ринки при прийнятті рішень інвесторами про купівлі-продажу цінних паперів і кредиторами про можливість надання позики; різні функції внутрішньо фірмового менеджменту: бухгалтерський облік, управління фінансами, ризик-менеджмент, маркетинг та менеджмент.

Відомо, що невід'ємною складовою будь-якого бізнес-плану є фінансовий план, в структурі якого плануються прибуток / збитки, грошовий потік і балансовий план як «миттєвий знімок» на певний момент, що дозволяє мати уявлення про фінансовий стан господарюючого суб'єкта після реалізації запланованих заходів, а саме чіткі дані про фінансову спроможність бізнес-проекту [66].

Балансовий метод ефективний в різних галузях аналітичної роботи, але останнім часом особливо актуальним є дослідження бюджетів населення, а саме домогосподарств, де головним джерелом інформації служить статистична інформація щодо їх доходу та витрат.

Дослідження доходів домогосподарств балансовим методом дозволяє більш точно робити висновки і прогнози ринку товарів та послуг, чітко уявити характер та ступінь залежності економіки країни від діяльності домогосподарств, як головного споживача товарів і послуг [208].

Такий вид моніторингу вирішує головні макро- та мікроекономічні завдання, а саме: дозволяє оцінити роль домогосподарств у формуванні ринку товарів та послуг як частини соціально-економічної системи та завдання, які пов'язані з дослідженням процесів формування, розподілу, перерозподілу та використання доходів на рівні окремих домогосподарств і соціальних груп.

Дані про стан бюджету домогосподарств можуть бути джерелом інформації ступеню розвитку окремих категорій населення, у тому числі й з точки зору можливостей підвищення рівня їх економічної активності. Так, оцінка домогосподарств з відносно низькими частками доходів від заробітної плати чи підприємницької діяльності свідчать про наявність потенціалу до зростання та розвитку нових видів соціально-економічної діяльності, а також використання пасивного доходу [223].

При аналізі та розрахунку бюджету домогосподарств доцільним буде використовувати саме балансовий метод, який дасть змогу членам домогосподарств чітко розуміти стан їх бюджету та дозволить планувати та контролювати майбутні витрат і заощадження.

Баланс необхідно формувати в агрегованому варіанті, тобто з урахуванням встановленої структури балансу, але без деталізації розділів. Такий баланс найбільш реалістичний при планування. Крім того, він наочний і дозволяє згодом виконати всі необхідні експрес-оцінки загальної діяльності домогосподарств. В результаті складання звітного або планового балансу доходів та витрат домогосподарств є можливість виявити недоліки або надлишки їх бюджету.

Дефіцит бюджету домогосподарств – це перевищення витрат домогосподарств над їх доходами, а накопичення – навпаки, перевищення доходів над витратами. Існуючий дефіцит бюджету домогосподарств спонукає його членів до пошуку додаткових коштів на його погашення, у той час як накопичення, що залишилися в загальному бюджеті є вільним залишком коштів та резервом для подальших витрат.

Стабільна соціально-економічна діяльності домогосподарств передбачає грамотне ведення балансу їх доходів і витрат, а також можливість накопичування

та підвищення ефективності діяльності домогосподарств, що є одним з важливих узагальнюючим показником їх результативності

Завдяки аналізу рівня та структури доходної та витратної частин бюджету домогосподарств (структури доходів, складових витрат та характеристики споживання) з використанням балансового методу, можливо виявити тенденцію зниження добробуту домогосподарств країни. Крім того, зі збільшенням рівня споживання та розвитком соціально-економічної діяльності домогосподарств зростає їх значущість ролі більш впливового учасника ринкових відносин.

Згідно з методологією розрахунків доходів та витрат населення України Державної служби статистики України від 07.03.2012 року затвердженої форми балансу доходів та витрат населення не існує [134]. Тому доцільним буде сформулювати структуру балансу доходів та витрат домогосподарств України (табл. 2.7), вихідними даними для побудови якого буде інформація з щорічних статистичних вибіркового обстежень умов життя домогосподарств.

Таблиця 2.7

Загальна схема балансу доходів та витрат домогосподарств

Сукупні ресурси та доходи	Питома вага у структурі	Сукупні витрати	Питома вага у структурі
1	2	3	4
I. Оплата праці	49 %	I. Витрати на придбання товарів та послуг	86 %
II. Соціальні трансфери	28 %	II. Охорона здоров'я	3,6 %
III. Доходи від власності	8,5 %	III. Допомога родичам	3,5 %
IV. Доходи, отримані від родичів	6 %	IV. Купівля акцій, нерухомості, вклади до банків	3 %
V. Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	5,5 %	V. Обов'язкові платежі та податки	2,1 %

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
VI. Заощадження від повернутих боргів, позики	2%;	VI. Освіта	1 %
VII. Інші доходи	1%	VII. Інші витрати	0,3 %

У табл. 2.7 наведено загальну схему балансу бюджету домогосподарств. Значну питому вагу у структурі сукупних ресурсів домогосподарств мають: доходи від заробітної плати, доходи від соціальних виплат у сукупності та доходи від підприємницької діяльності та від власності. У структурі витрат – найбільшу питому вагу мають витрати на придбання товарів та послуг. Детальний аналіз балансу доходів та витрат домогосподарств представлено у табл. 2.8 та 2.9.

Загальна сума сукупних доходів домогосподарств та окремі статті балансу, зокрема, доходи від підприємницької діяльності, оплата праці, пенсії та стипендії, субсидії за досліджуваний період суттєво зросли, що є наслідком розвитку приватного підприємництва, зростання заробітної плати в більшості секторів економіки.

Однак, підвищення рівня субсидування пояснюється різким підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги, та відповідно підняття цін на товари та послуги у всіх сферах соціально-економічної діяльності домогосподарств. Про такі несприятливі умови у життєдіяльності домогосподарств говорить і збільшення доходів від допомоги родичів.

Звертають на себе увагу такі статті балансу, як заощадження від повернутих боргів та позики, які мають нестійку динаміку, що вказує на не стабільну цінову політику (різке підвищення цін) та завищеними умовами отримання кредитів на фінансовому ринку країни.

У структурі дохідної частини балансу такі статті, як оплата праці, соціальні трансферти та доходи від підприємницької діяльності.

Таблиця 2.8

Дохідна частина балансу домогосподарств України за 2009 – 2017 рр., грн

Сукупні доходи домогосподарств	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
I. Оплата праці	1446,48	1660,05	1894,06	2107,66	2267,14	2228,02	2470,90	2914,70	4279,77
II. Соціальні трансфери, у тому числі:	826,40	944,16	1028,64	1172,38	1262,52	1277,98	1420,44	1763,32	2080,31
2.1 Пенсії	684,55	790,56	856,88	971,55	1040,24	1043,94	1116,92	1211,26	1400,77
2.2 Допомоги, пільги субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	74,91	86,36	98,09	122,22	141,45	153,78	171,61	194,62	221,67
2.3 Стипендії	22,68	22,09	22,54	25,94	27,30	31,13	31,62	31,25	27,96
2.4 Субсидії та пільги на оплату житлово-комунальних послуг	18,36	19,80	21,85	22,24	19,79	19,04	68,27	291,63	380,08
2.5 Аліменти	9,64	9,50	11,63	11,48	13,04	13,18	13,59	11,66	18,84
2.6 Пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	5,28	5,57	6,65	7,14	7,55	7,52	9,86	12,25	13,96
2.7 Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо	10,98	10,28	11,00	11,81	13,15	9,39	8,57	10,65	17,03
2.8 Інші	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
III. Доходи від власності, у тому числі:	254,82	243,92	342,84	311,55	344,52	407,18	510,96	615,5	695,71
3.1 Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	88,88	37,41	122,1	117,91	123,75	148,84	178,18	186,59	241,5
3.2 Доходи від продажу особистого і домашнього майна	2,14	4,85	5,05	5,43	1,38	1,7	4,08	4,12	7,38
3.3 Доходи від продажу нерухомості	6,05	14,18	15,13	4,07	16,74	2,45	1,92	29,6	1,36
3.4 Доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі/найму нерухомості тощо)	17,16	20,85	25,8	33,39	33,53	44,41	58,89	89,92	111,95
3.5 Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	140,59	166,63	174,76	150,75	169,12	209,78	267,89	305,27	333,52
IV. Доходи, отримані від родичів, у тому числі:	194,27	212,01	242,46	229,46	245,78	268	377,48	431,17	490,04
4.1 Грошова допомога від родичів та інших осіб	147,48	160,50	188,65	176,80	191,69	203,47	286,03	323,51	367,83
4.2 Грошова оцінка допомоги від продовольчими товарами	46,79	51,51	53,81	52,66	54,09	64,53	91,45	107,66	122,21
V. Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	156,24	214,37	180,11	171,37	181,59	238,50	286,19	325,14	365,32
VI. Заощадження від повернутих боргів, позики	123,29	120,61	120,85	101,36	117,34	88,23	103,67	110,13	143,42
VII. Інші доходи	13,75	74,00	32,76	40,45	35,35	55,41	62,07	78,86	110,67
VIII. Всього сукупних доходів та ресурсів	3015,25	3469,12	3841,72	4134,23	4454,24	4563,32	5231,71	6238,82	8165,24
IX. Перевищення витрат над доходами	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
X. Баланс	3015,25	3469,12	3841,72	4134,23	4454,24	4563,32	5231,71	6238,82	8165,24

Таблиця 2.9

Витратна частина балансу домогосподарств України за 2009 – 2017 рр., грн

Сукупні витрати домогосподарств	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
I. Витрати на придбання товарів та послуг, у тому числі:	2210,14	2540,72	2858,71	2984,27	3152,25	3430,04	4282,64	4970,61	3303,67
1.1 Продукти харчування та безалкогольні напої	1367,67	1576,50	1761,53	1785,06	1892,03	2092,44	2637,31	2873,80	1998,29
1.2 Алкогольні напої	37,81	42,19	44,99	49,31	50,42	53,04	57,58	61,41	49,59
1.3 Тютюнові вироби	44,13	55,47	65,93	70,67	73,36	78,31	95,43	101,13	73,05
1.4 Одяг та взуття	149,47	182,11	194,18	216,65	219,18	247,45	283,05	315,18	225,91
1.5 Оплата житла та послуг	235,27	261,78	304,91	326,09	334,71	356,79	548,34	892,40	407,54
1.6 Придбання предметів домашнього вжитку	60,28	70,70	73,75	78,88	87,69	91,45	95,33	95,96	81,75
1.7 Транспорт	98,06	105,20	127,86	144,95	156,62	163,04	176,42	193,72	145,73
1.8 Зв'язок	61,15	72,89	80,76	90,18	98,82	103,78	110,15	124,83	92,82
1.9 Відпочинок та культура	40,31	46,44	56,36	61,87	66,99	60,67	66,68	69,40	58,59
1.10 Ресторни та готелі	57,62	61,74	72,76	74,55	78,99	81,41	84,52	108,61	77,52
1.11 Інші товари та послуги	58,42	65,73	75,70	86,10	93,46	101,69	127,85	134,20	92,89
II. Охорона здоров'я	83,37	93,13	105,12	120,19	126,68	144,85	185,52	242,17	137,63
III. Допомога родичам	106,25	126,15	128,73	148,08	164,63	162,57	169,26	200,57	150,78
IV. Купівля акцій, нерухомості, вклади до банків	113,38	136,91	149,95	136,24	54,28	138,49	132,97	144,94	125,89
V. Обов'язкові платежі та податки	109,82	55,29	69,90	59,09	164,20	59,62	67,93	63,42	81,16
VI. Освіта	31,93	35,55	40,68	41,98	40,26	40,54	48,40	49,45	41,10
VII. Інші витрати	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
VIII. Всього сукупних витрат	2654,89	2987,73	3353,08	3489,84	3702,28	3976,10	4886,71	5671,15	7139,40
IX. Перевищення доходів над витратами	360,37	481,40	488,64	644,40	751,96	587,22	345,01	567,67	1025,84
X. БАЛАНС	3015,25	3469,12	3841,72	4134,23	4454,24	4563,32	5231,71	6238,82	8165,24

Як сказано вище, мають велику питому вагу, що й відображає високу залежність доходів домогосподарств від трудової діяльності за наймом, підприємницького сектору та системи соціального захисту населення, тобто основна частка доходів домогосподарств формується за рахунок заробітної плати.

В цілому структура дохідної частини балансу характеризується стійким збільшенням рівня доходів домогосподарств, але таке збільшення пов'язане не тільки з поліпшенням ситуації на ринку зайнятості та зростанням тарифів оплати праці, а й з вдосконаленням і зміцненням системи соціального захисту населення та підвищенням державної підтримки населення [43]. Однак, для повного розуміння соціально-економічної діяльності домогосподарств, необхідно провести аналіз витрат та порівняти його з доходами. Аналіз витрат домогосподарств за 2009 – 2017 роки (табл. 2.9 – витратна частина балансу бюджету домогосподарств).

Динаміка загальної суми сукупних витрат домогосподарств окремих статей балансу, таких як: придбання товарів і оплата послуг, обов'язкові платежі і різноманітні внески характеризують високою тенденцією до зростання, що вказує на збільшення потреб населення та зміни у соціальних фіксованих виплат (у 2009 та 2013 роках).

Окремі витратні статті Балансу, а саме: заощадження у внесках і цінних паперах, витрати на придбання нерухомості, характеризуються нестійкою динамікою (різкий спад у 2013 році, майже на 5%), що відображає не стабільний характер розвитку банківської системи та не високу довіру домогосподарств до фінансового ринку України.

Основне місце в структурі витрат домогосподарств займають споживчі витрати (91 % у середньому) та витрати на охорону здоров'я (за деякими роками до 5 % від загальних витрат). Необхідно відзначити, що важливе значення в балансі бюджету домогосподарств мають гроші, які йдуть на задоволення потреб домогосподарства і покриття зобов'язань, а інвестиційні витрати не мають істотного впливу на їх основні витрати (рис. 2.19).

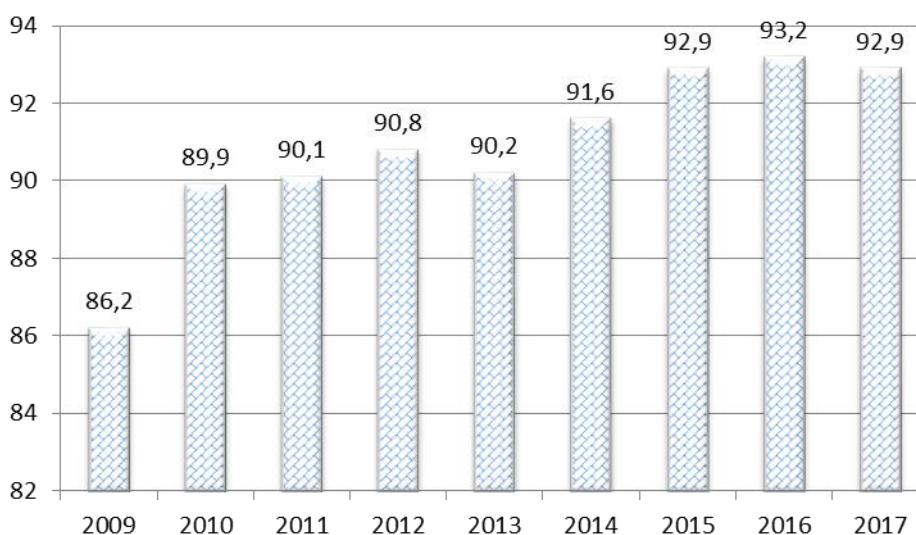

Рис. 2.19. Динаміка споживчих витрат домогосподарств за роками, 2009 – 2017 рр.

Побудовано автором за результатами розрахунків

Японськими статистиками розроблена методика, згідно якої, якщо частка витрат на продукти харчування складає близько:

- 20% – це показує, що домогосподарство має високий рівень життя;
- до 25% – має середній рівень життя;
- до 30% – має більш-менш спокійне існування;
- до 35% – домогосподарство існуванням задоволене;
- до 40% – домогосподарство існуванням мало задоволене;
- до 45% – має рівень життя, яке дозволяє лише зберігати фізичне здоров'я;
- понад 50% – має існування на межі голоду [260, с. 10].

Відповідно до японської методики оцінювання витрат домогосподарств, українські домогосподарства за останні 8 років витрачали на продукти харчування у середньому більше 50 % від сукупних витрат, що характеризує досить негативну ситуацію, а саме існування на межі голоду. Однак, за останні декілька років відсоток витрат на харчування поступово знижується, що чітко видно з рис. 2.20.

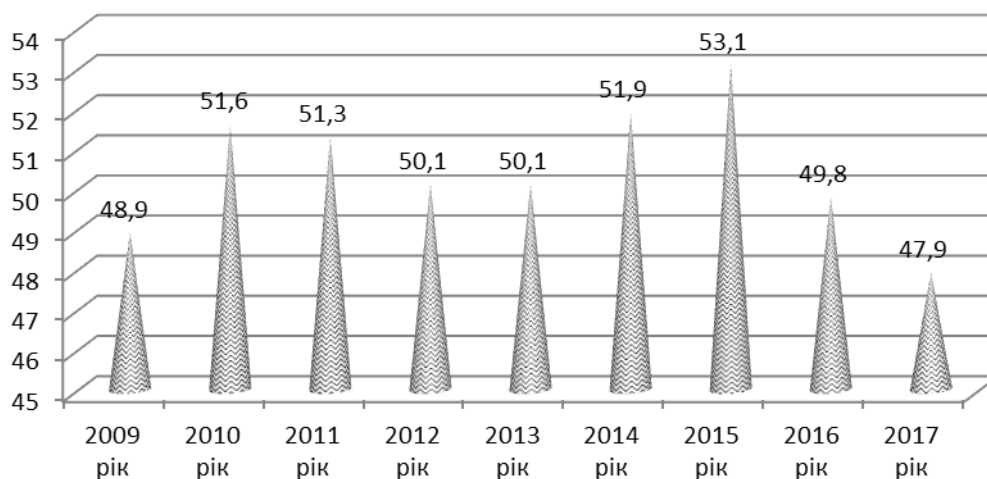

Рис. 2.20. Динаміка витрат домогосподарств України на продукти харчування та безалкогольні напої, 2009 – 2017 р.р.

Побудовано автором за результатами розрахунків

На рис. 2.21 зображені статті сукупного доходу домогосподарств, які зазнали змін за аналізований період в динаміці їх темпу росту.

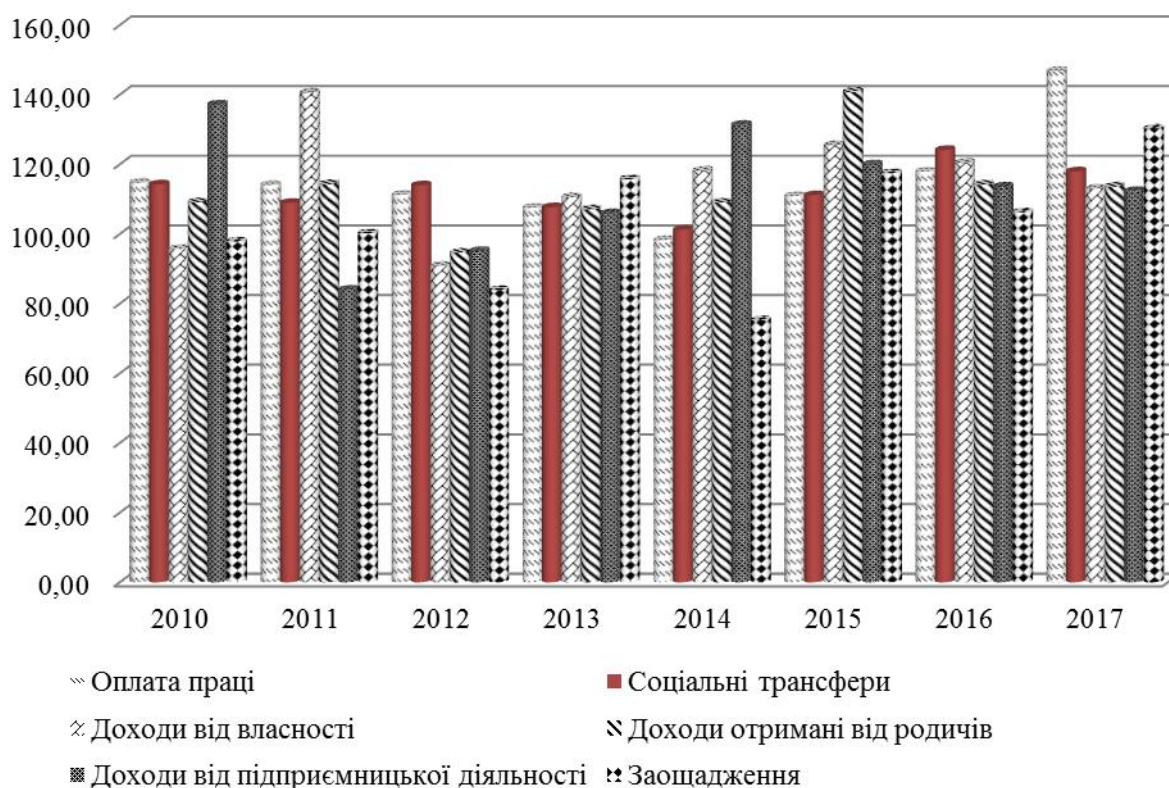

Рис. 2.21. Зміна темпу росту дохідної частини балансу домогосподарств за роками, 2010 – 2017 рр.

Отримані результати показують, що у 2014 році у порівнянні з попередніми роками зменшилась питома вага: оплати праці, соціальних трансферів та заощаджень. Такі зміни пояснюються не стабільною політико-економічною ситуацією в країні з початком АТО.

Однак, питома вага доходів від підприємницької діяльності у цей період зростає, що в свою чергу пояснюється збільшенням кількості домогосподарств, які у кризовий період для країни змушені покращувати свій фінансовий стан новими видами діяльності, у тому числі й організацією соціальних підприємств.

У 2015 році у бюджеті домогосподарств збільшується питома вага грошової допомоги від родичів, що пояснюється необхідністю підтримки домогосподарств з нестабільним доходом (до складу якого входять молодь, або матері-одиначки) з боку більш фінансово незалежних домогосподарств, зокрема трудових мігрантів.

Однак, питома вага доходів від підприємницької діяльності у цей період зростає, що в свою чергу пояснюється збільшенням кількості домогосподарств, які у кризовий період для країни змушені покращувати свій фінансовий стан новими видами діяльності, у тому числі й організацією соціальних підприємств.

У 2015 році у бюджеті домогосподарств збільшується питома вага грошової допомоги від родичів, що пояснюється необхідністю підтримки домогосподарств з нестабільним доходом (до складу якого входять молодь, або матері-одиначки) з боку більш фінансово незалежних домогосподарств, зокрема трудових мігрантів.

2017 рік у порівнянні з попередніми двома роками відрізняється збільшенням питомої ваги доходів від оплати праці та відсотку заощаджень. Такі зміни пояснюються різким зростанням розміру мінімальної заробітної плати з 1600 грн. до 3200 грн. та, в той же час, показують більшу готовність домогосподарств до очікуваних змін у ціновій політиці держави.

Необхідно також підкреслити, що зміна структури витратної частини балансу має не стійку динаміку, особливо така ситуація спостерігається з 2014

року. Саме в той період у порівнянні з 2013 роком вдвічі збільшуються витрати на купівлю нерухомості (рис. 2.22).

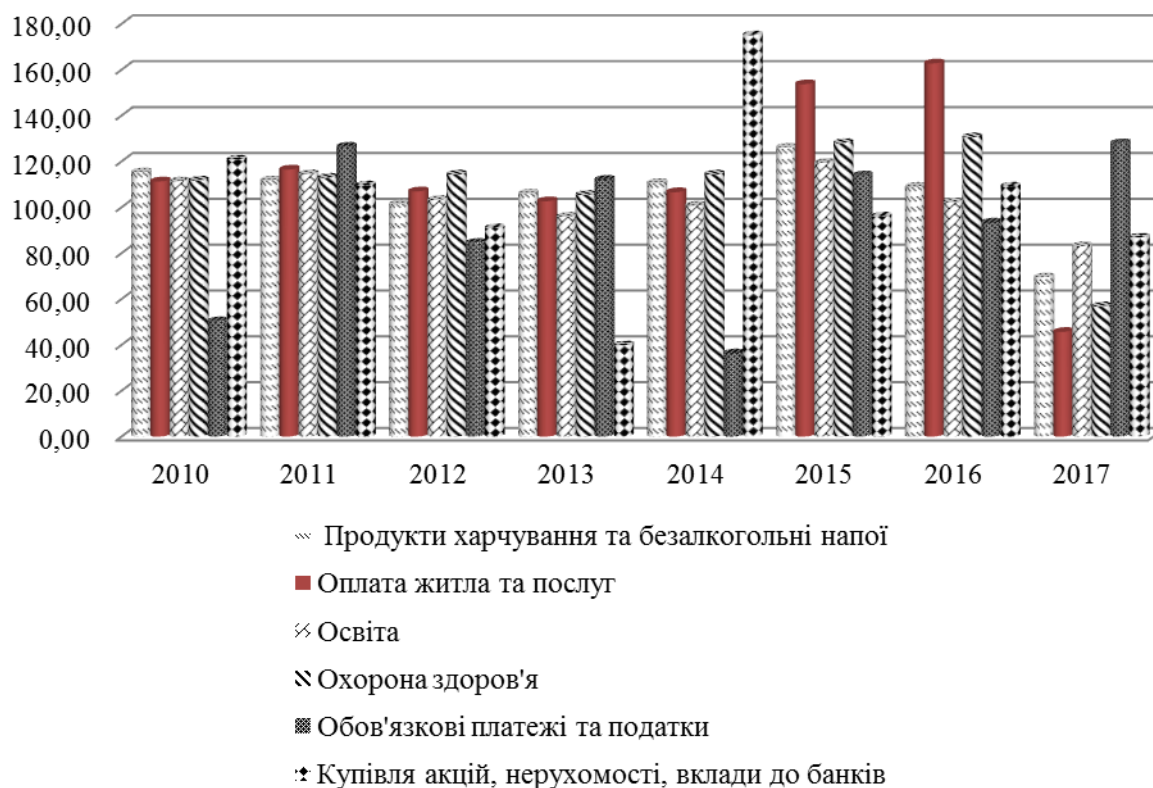

Рис. 2.22. Зміна темпу росту витратної частини балансу домогосподарств за роками, 2010 – 2017 рр.

Побудовано автором за результатами розрахунків

Така стаття витрат, як оплата житла та послуг у 2017 році у порівнянні з 2014 роком збільшилась на 62 %, у зв'язку з підвищенням цін на житлово-комунальні послуги. У 2016 році спостерігається суттєве збільшення витрат на охорону здоров'я, що пояснюється зростанням курсу іноземної валюти, а, відповідно, й цін на ліки іноземного виробництва. Та у той же час, у 2017 році витрати домогосподарств зменшуються майже за всіма статтями виплат, окрім обов'язкових платежів. Такі зміни пояснюються обмеженням домогосподарств у придбанні товарів та послуг та збільшення податкового навантаження на їх бюджет новими видами податків.

Отже, на витратну частину балансу переважно вплинули наступні чинники: коливання споживчого попиту, цінові фактори, значні зміни цін у житлово-комунальному секторі та нестійке положення фінансового ринку України та ін. Це пов'язано з тим, що в умовах формування нової економіки та розвитку інноваційних систем в країні відбуваються істотні зміни у сфері послуг за рахунок зростання споживання послуг, що властиво саме економіці знань.

Баланс дохідної частини домогосподарств України з 2009 року по 2016 рік збільшився більш, ніж в 2 рази (на 3223,6 грн.), а витратна частина – на 3016,30 грн.

Протягом аналізованого періоду (2009 – 2017 рр.) у балансі домогосподарств дохідна частина перевищувала витрати (рис. 2.23).

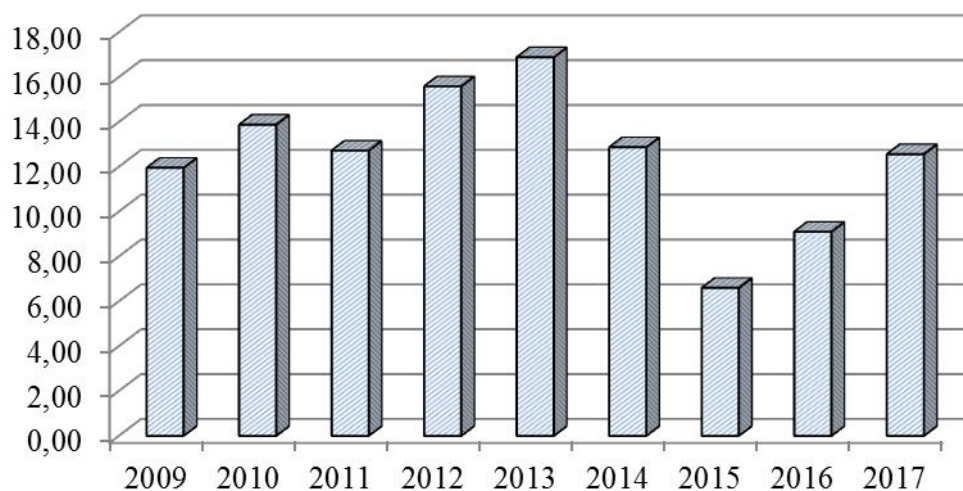

Рис. 2.23. Динаміка зміни перевищення доходів над витратами домогосподарств України, 2009 – 2017 рр. , %.

Побудовано автором за результатами розрахунків

Починаючи з 2014 року динаміка домінуючої частини балансу (доходи над витратами) мала суттєве зниження, та перевищувала лише на 12 % у порівнянні з попереднім 2013 роком – перевищення доходів над витратами було майже 17 %, а у 2015 році лише на 6,5 %.

Такі зміни свідчать про значне збільшення фактичних витрат, зростання інфляції, коливанням споживчого попиту домогосподарств та показують досить суттєве зменшення витрат домогосподарств не на першочергові потреби. Та, у 2016 році відбувається поступове збільшення питомої ваги доходів, що обумовлено зростанням та поступовим зміцненням української економіки. Однак, перевищення доходів над витратами домогосподарств може бути обумовлено зростанням заощаджених коштів (які зберігаються у готівці), що відображає недовіру населення до державного сектору та нестійким соціально-економічним розвитком країни (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка перевищення сукупних ресурсів над витратами домогосподарств у 2009 – 2017 рр. (в середньому за місяць)

Дохідні та витратні показники домогосподарств в середньому за місяць	Роки								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сукупні ресурси та доходи, грн	3015,25	3469,12	3841,72	4134,23	4454,24	4563,32	5231,71	6238,82	8165,24
Сукупні витрати, грн	2654,89	2987,73	3353,08	3489,84	3702,28	3976,10	4886,71	5671,15	7139,40
Перевищення доходів над витратами, грн	360,37	481,40	488,64	644,40	751,96	587,22	345,01	567,67	1025,84

Беручи до уваги результати аналізу бюджету домогосподарств України (табл. 2.10) необхідно наголосити, що зі зростанням питомої ваги заощаджень, домогосподарства виступають значущим інвестиційним ресурсом, який сприятиме економічному зросту та розвитку виробництва, та надасть можливість розвивати соціально-орієнтовані проекти. Таким чином, слід зазначити, що заощаджувальні процеси домогосподарств відіграють важливу роль у відновленні фінансової стабілізації у післякризовий період і забезпеченні інвестиційного потенціалу для модернізації та зростання економіки, оскільки вони потенційно спроможні акумулювати значний внутрішній ресурс країни [22]. Це можуть бути інвестиції у земельні ділянки, розвиток нових видів

діяльності, засоби виробництва, людський капітал, інвестиції у знання та інноваційні технології тощо.

В якості індикатору, що характеризує динаміку ощадно-інвестиційної діяльності домогосподарств використовується норма заощаджень [101;103]. Цей показник представляє собою відсоткове співвідношення суми приросту заощаджень до джерела їх походження – сумі грошових доходів домогосподарств за певний період часу [70].

Розрахунок норми заощадження Світовим банком, ОЕСР та іншими міжнародними організаціями проводиться на основі СНР-08 («Системи національних рахунків 2008 року»). У цьому випадку норма заощаджень є співвідношенням різниці витрат на споживання від доходів домогосподарств, а також зміни чистого капіталу домогосподарств у пенсійних фондах [281]. Цей показник вимірюється як відсоток від доходу домогосподарства.

Визначення норми заощаджень ґрунтується на балансовому методі розрахунку бюджету домогосподарств:

$$НЗ = \frac{З}{ДД} * 100\%, \quad (2.2)$$

де, НЗ – норма заощаджень;

З – заощадження домогосподарств, грн.;

ДД – доходи домогосподарств, грн.

Зміна норми заощаджень різних країнах світу наведено в табл. 2.11

Таблиця 2.11

Динаміка норми заощаджень домогосподарств в країнах світу, %

Країна / Роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Австрія	11,4	9,59	7,88	8,86	7,11	7,3	6,8	7,79	6,83
Великобританія	6,34	6,78	7,4	9,14	6,61	7,58	7,83	6,91	6,9

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Італія	7,05	4,20	3,71	1,98	3,61	3,93	3,25	3,22	2,3
Іспанія	7,29	3,69	4,65	2,35	3,84	3,49	2,87	1,83	-0,83
Китай	37,84	38,99	38,10	38,11	38,46	37,99	37,07	-	-
Латвія	6,31	-1,26	-15,91	-14,97	-15,27	-12,67	-8,11	-3,99	-5,8
Німеччина	9,95	9,97	9,56	9,29	8,95	9,49	9,68	9,79	9,88
Польща	2,82	2,38	-1,09	-1,11	-0,07	-0,36	-0,44	1,67	-
Португалія	2,73	1,34	-0,92	-0,46	-0,24	-3,33	-3,17	-3,74	-4,10
США	6,34	6,78	7,4	9,14	6,61	7,58	7,83	6,91	6,9
Україна	11,95	13,88	12,72	15,59	16,88	12,88	6,59	9,10	12,56
Франція	10,59	10,45	9,94	10,00	8,52	8,86	8,40	8,18	8,47

Джерело [281]

З табл. 2.11 видно, що у більшості країн з розвинутою економікою норма заощаджень є стабільною та коливається в діапазоні 4–12 %. У країнах, які розвиваються на інших умовах, норма заощаджень буде більшою, ніж у розвинених, нижча норма – характерна для країн з відносно великим накопиченим багатством.

В Україні, на жаль, відсутня стабільна тенденція до накопичення, а навпаки, присутні досить високі коливання з 12 % до 6 %, та з 9 % до 12 %. Така ситуація пояснюється більшою концентрацією заощаджень домогосподарств з високим рівнем доходів, уніфікацією форм накопичень (зберігання заощаджень у вигляді готівки, вклади до фінансових установ) та поширенню споживчого кредитування. На накопичення домогосподарств, також, впливають й державні соціально-економічні реформи та зміна у внутрішній або зовнішній політиці.

Отже, підсумовуючи вище наведений матеріал, необхідно підкреслити, що при формуванні та аналізі бюджету домогосподарств з використанням балансового метода є можливість розрахувати та

раціоналізувати витрати відповідно до доходів та одночасно сформувати механізми отримання заощаджень, нових видів прибутку та можливостей інвестування.

У зв'язку з інформатизацією суспільства та розвитку нової економіки статистична значимість балансу зростатиме й надалі. На сьогоднішній день баланс бюджету домогосподарств є найважливішим інформаційним ресурсом, який у повній мірі відображає соціально-економічну діяльність домогосподарств. Отримана інформація за допомогою балансового методу не тільки характеризує минулу діяльність домогосподарств, а й надає можливість спрогнозувати показники їх діяльності як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу розвитку.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дисертації проведений моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств та проаналізований їх бюджет за балансовим методом в умовах формування нової економіки.

1. Здійснено комплексний аналіз соціально-економічної діяльності домогосподарств з 2009 по 2017 роки з точки зору формування їх доходів та витрат, які супроводжують членів домогосподарства у процесі виконання ними своїх функцій. В ході аналізу було виділено основну дохідну частину бюджету домогосподарств, а саме: : оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу особистого і домашнього майна, доходи від продажу нерухомості, пенсії, стипендії, субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати, інші соціальні допомоги, грошова допомога від родичів або інших осіб, вартість спожитої продукції вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку, грошова оцінка допомоги

продовольчими товарами та використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги. Так, дані показники у 2009 році склали 92,56 %, у 2010 році – 89,46 %, в 2011 році – 91,52 %, в 2012 році – 91,4 %, у 2013 році – 91,21 %, у 2014 році – 90,18 %, в 2015 році – 90,12 %, в 2016 році – 90,64 % та мають вагомe навантаження на основну частину доходів.

2. В ході дослідження встановлено, що за останні чотири роки до основної структури сукупних доходів домогосподарств увійшли поряд з іншими й доходи від субсидування. Це пов'язано з різким зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги та новою державною програмою субсидування населення України. За даними Державної служби статистики у 2017 році субсидії отримувало приблизно 58 % усього населення країни, у порівнянні з 2014 роком – 9,2 %.

3. За результатами факторного аналізу до основних витрат у діяльності домогосподарств з 2009 року по 2017 рік відносять споживчі витрати (на продукти харчування та безалкогольні напої, на одяг та взуття, на охорону здоров'я, на освіту та зв'язок, на ресторани та готелі, витрати на різні товари та послуги) та неспоживчі витрати (на купівлю акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків). В сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства важливими витратами домогосподарств є витрати на освіту, зв'язок та доступ до Інтернету. Однією з важливих вимог формування нової економіки слід вважати освітній рівень населення країни, що в свою чергу є головною умовою економічного зростання домогосподарств та матеріального добробуту.

4. В ході роботи було проведене порівняння зарубіжного досвіду щодо формування бюджету домогосподарств та аналіз тіньових доходів українських домогосподарств. Зарубіжний досвід мотивує домогосподарства заощаджувати та інвестувати, оскільки і суспільство і держава отримає низку суттєвих переваг для підвищення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств. Домогосподарства, використовуючи свої доходи, трансформують ринок товарів

та послуг, а при збільшенні рівня споживчих витрат – забезпечують покращення якості життя.

5. Проведений моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами з 2009 по 2017 роки з використанням кластерного аналізу за методом k-середньої. Виявлено диференціацію розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами України та надані рекомендації щодо її покращення. Так, в кластері з досить низьким рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств запропоновано впроваджувати інноваційний вид діяльності для домогосподарств – соціальне підприємництво.

6. Визначено сутність балансового методу та сфери його застосування при проведенні моніторингових досліджень. Розроблено схему балансу бюджету домогосподарств України. Досліджено та проаналізовано динаміку споживчих витрат домогосподарств; темпи росту дохідної та витратної частин балансу домогосподарств; динаміку перевищення доходів над витратами домогосподарств України. Розглянуто існуючі норми заощадження з використанням зарубіжного досвіду у порівнянні з Україною.

Список використаних джерел:

[3; 14; 22; 32; 39; 43; 55; 62; 63; 66; 70; 74; 99; 101; 112; 127; 134; 139; 140; 154; 161; 164; 165; 171; 176; 179; 188; 189; 207; 208; 223; 231; 238; 253; 260; 265; 267; 281].

РОЗДІЛ 3

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ

3.1. Методичний підхід до кількісного оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств

Відповідно до положень Програми Розвитку ООН [183], будь-яка держава світу, повинна створювати сприятливі умови для життя та розвитку свого населення. Особливу актуальність дані положення набувають в період проведення соціально-економічних реформ, які здійснюють негативний вплив на якість діяльності домогосподарств, що вимагає проведення регулярних моніторингових досліджень у сфері рівня та якості життя населення.

Підвищення ефективної діяльності домогосподарств та їх якості життя повинно бути одним із пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку країни. Тому в умовах формування нової економіки постає необхідність розроблення методичного підходу до оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Питання якості життя населення ретельно опрацьовано у роботах багатьох українських авторів, а саме: О. Зотової [87], О. Крикун [42], Н. Гаркавенко [38], А. Малікова [87], Т. Богданової [10] та ін. Оцінкою рівня життя населення займаються як закордонні, так і вітчизняні науковці, серед яких Д. Богиня [5], Дж. Гелбрейт [6], М. Долішній [64], О. Лібанова [118], В. Майер [33], В. Мандибуря [128], О. Новікова [157] та інші. Але, слід зазначити, що на сьогодні не існує чіткої та обґрунтованої системи показників, яку б можна було використати для аналізу рівня та якості життя домогосподарств.

Зазвичай поняття якості життя ототожнюють з такими категоріями, як рівень, умови та спосіб життя. Але, якість життя є комплексним індикатором, який відображує результати економічної, соціальної, освітньої, інноваційної діяльності об'єкту дослідження. Вивчення цих питань на рівні домогосподарств особливо важливе в умовах децентралізації, коли кожен регіон стає повноцінним економічним суб'єктом, що самостійно формує стратегію свого соціально-економічного розвитку.

Деякі науковці трактують діяльність людини як довготривалий процес, на який безпосередньо впливає середовище існування індивіда [77]. Інші вчені наголошують, що діяльність людини – це спосіб існування, повсякденна діяльність та відпочинок індивіда, які формуються під впливом соціально-економічного середовища [44].

Використання словосполучення «соціально-економічної діяльності домогосподарств» дає змогу оцінити не лише рівень або якість їх життя, а також визначити результативність їх в системі суспільних відносин та оцінити вплив чинників макросередовища на їх існування, функціонування та розвиток.

Вивчення еволюційних поглядів, а також останніх досліджень доводить, що принципово важливим при оцінюванні рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки є врахування рівня їх соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, що пов'язано з їх функціонуванням і розвитком.

В економічній літературі використовуються три основні підходи до визначення якості життя населення: суб'єктивний, об'єктивний та комплексний [212]. Суб'єктивний підхід доречно використовувати в процесі самооцінки домогосподарств, об'єктивний – передбачає розрахунок кількісних показників їх діяльності. Тому більш доцільним для оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств буде використання комплексного підходу, який передбачає як кількісну оцінку за групами показників, так і глибоке аналітичне дослідження виявлених проблемних зон.

Для здійснення оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в цьому дослідженні запропоновано методику, що складається з шести послідовних етапів (рис. 3.1).

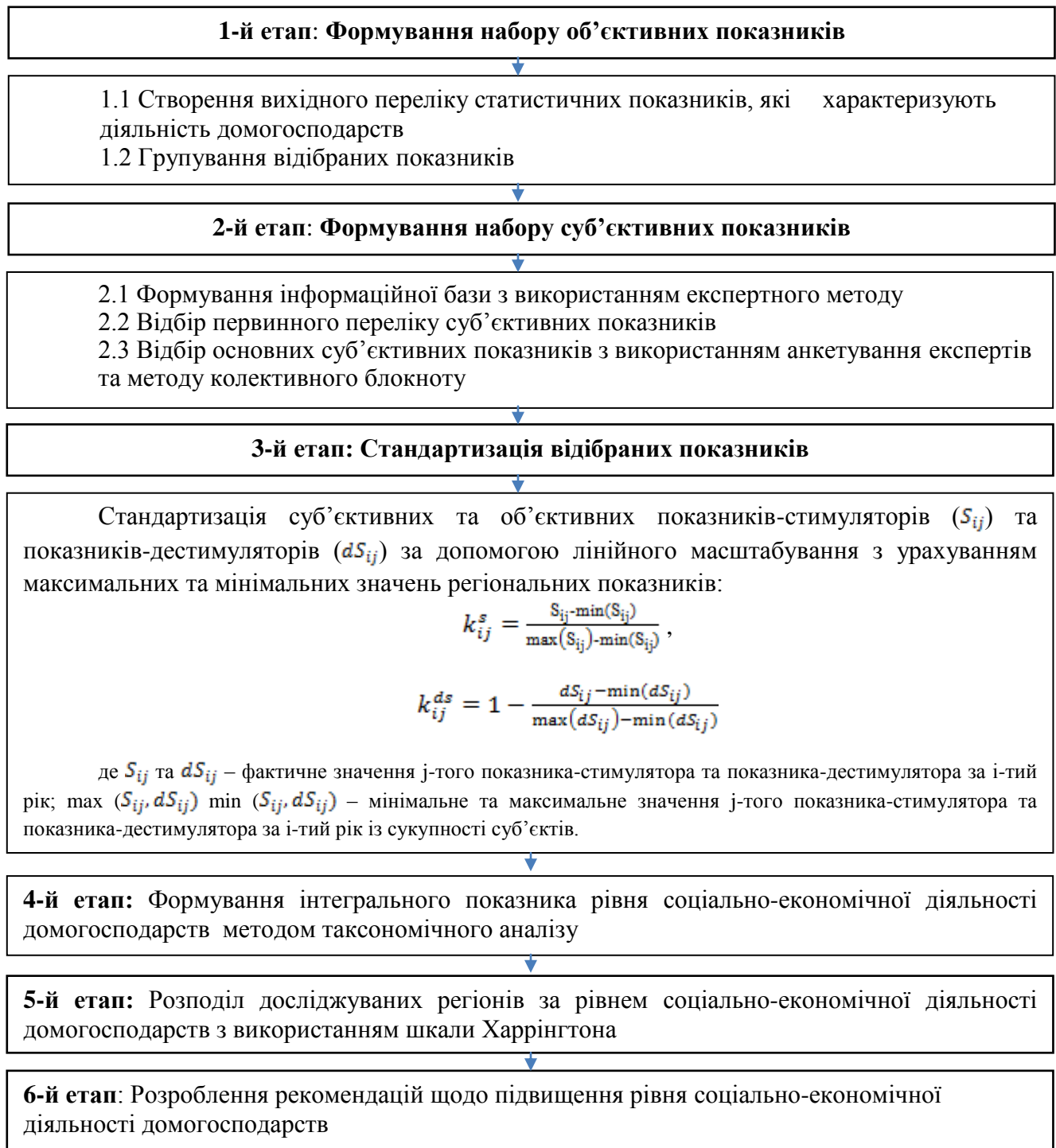

Рис. 3.1. Етапи методичного підходу до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств

Складено автором

Мета цього підходу полягає у визначенні рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки у регіональному розрізі. Для досягнення поставленої мети необхідно виконання таких завдань: обґрунтування набору суб'єктивних та об'єктивних показників для визначення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств за допомогою експертного методу з використанням колективного блокноту [21]; проведення соціологічного опитування домогосподарств з метою визначення набору суб'єктивних показників соціально-економічної діяльності домогосподарств; розрахунок інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств за допомогою таксономічного методу.

Так, на першому етапі запропонованого методичного підходу здійснюється обґрунтування набору показників, що характеризують об'єктивні умови соціально-економічної діяльності домогосподарств (рівень безробіття, мінімальний розмір оплати праці, розмір мінімальної пенсії та ін.).

Другий етап полягає у формуванні набору суб'єктивних показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, для чого використовуються результати соціологічного опитування домогосподарств, що відображають їх самооцінку та задоволеність певними аспектами життя.

Важливою умовою реалізації даного етапу є формування експертної групи, до якої залучено провідних фахівців у сфері дослідження якості життя населення, розвитку соціально-економічних та інноваційних процесів. На сьогоднішній день існує велика кількість методів підбору експертів. Виходячи з мети дослідження, найбільш доцільним буде використання методу «Снігової кулі» [232], який передбачає, що організатори проведення експертної оцінки заздалегідь обирають декількох осіб, що є фахівцями у досліджуваних питаннях. Після чого, обрані експерти залучають інших фахівців зі свого оточення і т.д. Даний процес відбору представлено у математичному вигляді в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Визначення кількості та кола експертів

Етапи	Формула	Пояснення
1 етап	$M_1 = \sum_{j_1=1}^{M_0} m_1(j_1)$	M_0 – кількість відомих експертів; j_1 – порядковий номер опитуваного;
2 та наступні етапи	$M_2 = \sum_{j_2=1}^{M_1} m_2(j_2)$	M_1 – кількість експертів після першого етапу; j_2 – порядковий номер опитуваного; $m_2(j_2)$ – кількість нових експертів.
Результат	$M_r^0 = M_0 + \sum_{i=1}^r \sum_{j_i=1}^{M_{i-1}} m_i(j_i)$	Загальна кількість кандидатів

Джерело [201]

При формуванні кола експертів враховувались: місце роботи (перевага надавалась спеціалістам органів державного самоврядування та науковим працівникам з вченим званням), ранг, досвід роботи, опубліковані наукові праці та ін.

Отже, в результаті відбору до складу експертної групи увійшло 30 осіб, серед яких представники органів місцевого самоврядування, керівники та провідні фахівці обласної служби статистики, Управління праці та соціального захисту населення, викладачі ЗВО, працівники НДІ.

Експертам було запропоновано визначити ранги показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, де 5 – найвищий ранг, тобто найбільш важливий показник, а 1 – найменш значимий.

При проведенні експертної оцінки важливо враховувати рівень суб'єктивності та наявність розбіжностей у кінцевих результатах (рис. 3.2).

Variable	Friedman ANOVA and Kendall Coeff. of Conc.			
	Average Rank	Sum of Ranks	Mean	Std.Dev.
E1	15,10256	589,0000	4,179487	0,942332
E2	14,11538	550,5000	3,897436	1,165172
E3	19,20513	749,0000	4,615385	0,747465
E4	12,06410	470,5000	3,794872	1,104524
E5	18,32051	714,5000	4,538462	0,505035
E6	12,01282	468,5000	3,743590	1,207824
E7	17,25641	673,0000	4,384615	0,781880
E8	15,93590	621,5000	4,333333	0,737468
E9	15,00000	585,0000	4,051282	1,145902
E10	17,56410	685,0000	4,487179	0,683328
E11	11,94872	466,0000	3,743590	1,140590
E12	16,62821	648,5000	4,333333	0,737468
E13	12,12821	473,0000	3,769231	1,134658
E14	17,24359	672,5000	4,384615	0,747465
E15	17,71795	691,0000	4,487179	0,683328
E16	13,71795	535,0000	3,923077	1,132873
E17	17,83333	695,5000	4,487179	0,756439
E18	13,64103	532,0000	4,000000	1,025978
E19	16,37179	638,5000	4,282051	0,856821
E20	14,74359	575,0000	4,076923	1,060899
E21	15,07692	588,0000	4,128205	0,950886
E22	16,19231	631,5000	4,333333	0,700877
E23	14,93590	582,5000	4,102564	1,095322
E24	17,19231	670,5000	4,410256	0,715172
E25	15,05128	587,0000	4,102564	1,095322
E26	16,25641	634,0000	4,282051	0,825537
E27	14,41026	562,0000	4,102564	0,967767
E28	16,94872	661,0000	4,384615	0,747465
E29	15,96154	622,5000	4,256410	0,938026
E30	14,42308	562,5000	4,051282	1,074800

Рис. 3.2. Розрахунок коефіцієнту конкордації (принскрін пакету Statistica)

Це стає можливим завдяки визначенню коефіцієнту конкордації. Проведені розрахунки підтверджують узгодженість думок експертів щодо переліку груп та показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств ($W = 0.62$).

Погляди сучасних науковців та проведена експертна оцінка підтвердили думку авторів, про те, що особливості діяльності домогосподарств в умовах нової економіки потребують виділення трьох системоутворюючих груп показників: соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, використання яких забезпечує більш глибоке та всебічне оцінювання

соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Виходячи із зазначеного вище, а також за результатами проведеної експертної оцінки було сформовано три системоутворюючі групи показників соціально-економічної діяльності домогосподарств, які відображають міру задоволеності матеріальними та духовними потребами домогосподарств (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Показники оцінки рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки

Групи	Підгрупа	Показники	Ознака*
1	2	3	4
Індекс соціальної діяльності	Демографічні показники	Кількість домогосподарств	S
		Середній розмір домогосподарств	S
		Частка одноосібних домогосподарств	dS
		Частка домогосподарств з дітьми	S
	Показники соціального забезпечення	Рівень забезпеченості сімейними лікарями	S
		Розмір мінімальної місячної пенсії	S
		Розмір одноразової допомоги при народженні дитини	S
		Рівень середньої заробітної плати	S
		Кількість домогосподарств, які отримують субсидію	dS
	Показники умов життя	Рівень забезпеченості житлом	S
		Кількість домогосподарств, які отримали житло з державного фонду	S
		Рівень благоустрою житла	S
		Рівень наявності товарів довгострокового користування	S
Індекс економічної діяльності	Дохідні показники	Частка заробітної плати в загальній структурі доходів	S
		Частка доходів від підприємницької діяльності в загальній структурі доходів	S
		Частка домогосподарств, які робили заощадження	S

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Індекс економічної діяльності		Частка заощаджень в загальній структурі доходів	S
		Індекс заощадливості домогосподарств	S
	Витратні показники	Частка витрат на харчування	dS
		Частка витрат на оплату житлово-комунальних послуг	dS
		Частка витрат на освіту, саморозвиток	S
		Частка витрат на охорону здоров'я	dS
		Частка витрат на купівлю нерухомості, ремонт	S
		Частка витрат на не продовольчі товари	dS
		Наявність кредитних зобов'язань	dS
	Загально-економічні показники	Індекс рентабельності домогосподарств	S
		Частка зайнятих членів домогосподарств у загальній їх чисельності	S
		Частка самозайнятих або зайнятих у підприємстві	S
		Коефіцієнт економічного навантаження ($K_{ек.}$) на працюючого члена домогосподарства	dS
		Рівень зайнятості населення	S
		Рівень безробіття населення	dS
		Частка домогосподарств, які постійно відмовлялися собі у найнеобхіднішому, крім харчування	dS
		Рівень бідності	dS
		Індекс Джині	dS
		Індекс споживчих цін	dS
Індекс інноваційно-освітньої діяльності	Освітні та інноваційні показники	Індекс освіченості	S
		Доступ домогосподарств до ІКТ (Інтернет та ін.)	S
		Частка домогосподарств зайнятих інноваційними видами діяльності, а саме соціальним підприємництвом	S

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Індекс інноваційно-освітньої діяльності	Освітні та інноваційні показники	Частка винахідників серед домогосподарств	S
		Кількість заявок на отримання документів до Держдепартаменту інтелектуальної власності	S
		Кількість введених інноваційних технологічних процесів у виробництво	S

Примітка: * S – стимулятор; dS – де стимулятор

Група показників соціальної діяльності домогосподарств, яка утворює відповідний індекс, поєднує демографічні показники, а також показники соціального забезпечення та умов життя.

Підгрупа демографічних показників відображає кількісний склад, розмір домогосподарств, наявність дітей. Демографічні показники характеризують кількісну та якісну структуру ринку праці та мають значний вплив на процес відтворення робочої сили [77]. До підгрупи показників соціального забезпечення експертами було віднесено розміри мінімальної місячної пенсії та рівень середньої заробітної плати, індекс забезпеченості сімейними лікарями та кількість домогосподарств які отримують субсидію, які відображають рівень соціального задоволення та соціальної напруги у суспільстві. Що стосується підгрупи показників умов життя домогосподарств, то тут найбільша увага приділяється: рівню забезпеченості житлом, кількості домогосподарств, які отримали житло з державного фонду; рівню благоустрою житла; рівню наявності товарів довгострокового користування, що в цілому дає можливість визначити платоспроможність домогосподарств, динаміку змін забезпеченістю житлом та ін.

Друга група показників, що утворює індекс економічної діяльності, включає в себе:

підгрупу дохідних показників (частка заробітної плати; доходів від підприємницької діяльності; заощаджень в загальній структурі доходів; частка

домогосподарств які робили заощадження та визначення індексу заощадливості домогосподарств). Ці показники дають можливість проаналізувати здатність домогосподарств до заощаджень, можливість займатися підприємницькою діяльністю та саморозвитком, що в свою чергу надає нові можливості для успішної реалізації підприємницького потенціалу та задоволення різноманітних потреб;

підгрупу витратних показників (частка витрат на харчування; на оплату житлово-комунальних послуг; на освіту та саморозвиток; на охорону здоров'я; на купівлю нерухомості; на ремонт; на непродовольчі товари в загальній структурі витрат та наявність кредитних зобов'язань), яка характеризується витратами домогосподарств, що спрямовані на задоволення матеріальних або духовних потреб членів домогосподарств та є першочерговими для забезпечення повноцінної їх соціально-економічної діяльності;

підгрупу загальних економічних показників (індекс рентабельності домогосподарств; частка домогосподарств, де є працюючі особи; частка зайнятих членів домогосподарств у загальній їх чисельності; коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства; рівні зайнятості та безробіття; рівень бідності; коефіцієнт Джині та ін.).

Необхідно зауважити, що в групі показників економічної діяльності запропоновано для використання два нових для домогосподарств показники, а саме: індекс рентабельності соціально-економічної діяльності та індекс заощадливості домогосподарств. Розглянемо їх докладніше.

Оцінити ефективність діяльності домогосподарств, яка в умовах нової економіки зазнає динамічних змін, дає змогу індекс рентабельності соціально-економічної діяльності домогосподарства. Даний показник характеризує, на скільки успішно домогосподарство використовує свій внутрішній потенціал, та розраховується за формулою:

$$R_s = \frac{D_r}{V_r} \times 100 \%, \quad (3.1)$$

де R_s – рентабельність соціально-економічної діяльності домогосподарства;

D_r – доходи домогосподарства за рік;

V_r – витрати домогосподарства за рік.

Індекс заощадливості домогосподарств дає можливість визначити їх спроможність до заощаджень та рівень ліквідності. Він розраховується співвідношенням пасивного та активного доходів:

$$I_s = \frac{D_p}{D_a}, \quad (3.2)$$

де I_s – індекс заощадливості домогосподарств;

D_p та D_a – пасивний та активний доходи відповідно.

До активних доходів зазвичай відносять заробітну плату, доходи від підприємницької діяльності та ін., тобто доходи, пов'язані з трудовою діяльністю. Пасивний дохід, у свою чергу, не вимагає серйозних трудових витрат з боку членів домогосподарств, але потребує капіталовкладень (доходи з депозитів, з цінних паперів, доходи від здачі майна в оренду тощо). Зростання індексу заощадливості зазвичай є характерним для багатіших верств населення.

Використання запропонованих показників має на меті забезпечити більш глибоке оцінювання індексу економічної діяльності домогосподарств з боку розширення їх економічних можливостей.

Третя група показників, що утворюють індекс інноваційно-освітньої діяльності, поєднує: індекс освіченості домогосподарств; доступ домогосподарств до ІКТ (Інтернет, мобільний зв'язок та ін.); долю домогосподарств, зайнятих інноваційними видами діяльності, а саме соціальним підприємництвом; долю винахідників серед домогосподарств; кількість заявок на отримання документів до Держдепартаменту інтелектуальної власності; кількість введених інноваційних технологічних процесів у виробництво.

Необхідність виділення третьої системоутворюючої групи показників у даному методичному підході пов'язана з наступними тенденціями. Необхідно відмітити, що освіта є одним з ключових елементів розвитку нової економіки та потенціалу членів домогосподарств, забезпечуючи свободу інтелектуального, професійного та соціального вибору. Індекс освіти враховується при визначенні рівня економічного розвитку для ранжирування країн з точки зору їх розвиненості та є найважливішою складовою показника «якості життя населення» [51]. Розвиток нової економіки напряму залежить від освітньої складової, доступу домогосподарств до всесвітньої мережі Інтернет, що в свою чергу дає їм додаткові можливості адаптації до нових видів інноваційної діяльності, одним з яких соціальне підприємництво, і яке, на думку Б. Дрейтона, починає відігравати важливу роль в формуванні нової суспільної системи [50;278]. Соціальне підприємництво охоплює різні сфери життєдіяльності домогосподарств та може використовуватись для тісної співпраці з державною владою для вирішення багатьох соціальних проблем.

Третій етап запропонованого методичного підходу до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств передбачає стандартизацію відібраних показників (стимуляторів та дестимуляторів), яке відбувається методом лінійного масштабування з урахуванням максимальних та мінімальних значень регіональних показників.

На четвертому етапі проводиться визначення інтегральних субіндексів (соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств) з використанням методу таксономічного аналізу. Розрахунок інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств здійснюється за допомогою середньої геометричної [201] з трьох субіндексів:

$$I_{\text{жд}} = \sqrt[3]{I_c \times I_e \times I_i}, \quad (3.3)$$

де I_c – рівень соціальної діяльності домогосподарств;

I_e – рівень економічної діяльності домогосподарств;

I_i – рівень інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств.

Використання середнього геометричного дозволяє компенсувати низькі значення показника однієї складової більшими значеннями інших складових.

В табл. 3.3 представлені результати розрахунків інтегрального показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств України в умовах формування нової економіки за 2009, 2014 та 2018 роки.

Аналізуючи рівень соціальної діяльності домогосподарств зазначимо, що у 2014 році відбувається суттєвий спад рівня у порівнянні з 2009 роком, а у 2018 році у деяких регіонах відбуваються невеликі покращення. Однак відбуваються й позитивні зміни у таких регіонах як: Волинський та Луганський регіони. Дані регіони мають збільшення рівня соціальної діяльності у 2014 році, що вказує на сприятливий розвиток соціальної політики регіонів. Однак такі показники значно нижчі ніж аналогічні у 2009 році. Графічно аналіз зображено на рис. 3.3:

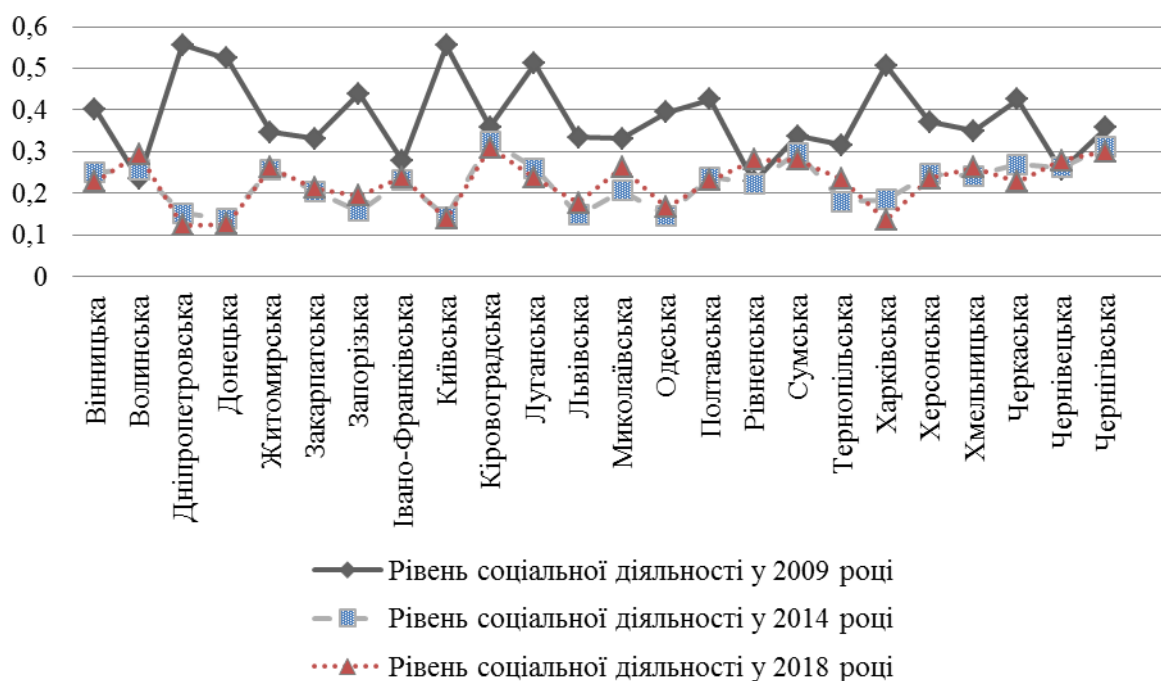

Рис. 3.3. Динаміка рівня соціальної діяльності домогосподарств

Таблиця 3.3

Результати розрахунку інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки

Регіон	Рівень соціальної діяльності			Рівень економічної діяльності			Рівень інноваційно-освітньої діяльності			Рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств (СЕДД)			Зміна рівня СЕДД		Оцінка
	2009	2014	2018	2009	2014	2018	2009	2014	2018	2009	2014	2018	2014	2018	
Вінницький	0,40208	0,25054	0,22836	0,25471	0,29494	0,25372	0,52299	0,48633	0,59925	0,39326	0,34394	0,36044	↓	↑	2
Волинський	0,23463	0,25665	0,29469	0,33705	0,29942	0,27297	0,40812	0,39871	0,61931	0,32660	0,31826	0,38566	↓	↑	3
Дніпропетровський	0,55694	0,15244	0,12324	0,20325	0,14458	0,11626	0,79603	0,62362	0,27556	0,51874	0,30688	0,29168	↓	↓	2
Донецький	0,52381	0,13921	0,12670	0,31739	0,33126	0,32392	0,69259	0,57983	0,48260	0,51126	0,35010	0,31107	↓	↓	2
Житомирський	0,34723	0,25685	0,26153	0,21438	0,25359	0,33459	0,46344	0,40519	0,64683	0,34168	0,30521	0,40432	↓	↑	3
Закарпатський	0,33167	0,20577	0,21222	0,15138	0,16747	0,17263	0,41666	0,38188	0,69168	0,29990	0,25171	0,35217	↓	↑	2
Запорізький	0,43881	0,15773	0,19475	0,23506	0,20401	0,19030	0,66241	0,51657	0,47224	0,44542	0,29277	0,28576	↓	↓	2
Івано-Франківський	0,27801	0,23086	0,23825	0,30729	0,30452	0,24544	0,49467	0,44029	0,57649	0,35999	0,32523	0,35339	↓	↑	2
Київський	0,55456	0,14379	0,13815	0,24937	0,26135	0,26936	0,51097	0,44866	0,59887	0,43830	0,28460	0,33546	↓	↑	2
Кіровоградський	0,35947	0,32475	0,30998	0,31128	0,20326	0,23297	0,49037	0,44376	0,60061	0,38704	0,32392	0,36118	↓	↑	2
Луганський	0,51224	0,26043	0,23779	0,24103	0,31119	0,28784	0,46273	0,41886	0,58229	0,40533	0,33016	0,27931	↓	↓	2
Львівський	0,33388	0,14844	0,17711	0,30787	0,23455	0,16057	0,62208	0,53211	0,50042	0,42128	0,30503	0,29937	↓	↓	2
Миколаївський	0,33212	0,20634	0,26273	0,17110	0,21068	0,23450	0,50139	0,47465	0,55290	0,33487	0,29722	0,35004	↓	↑	2
Одеський	0,39529	0,14709	0,16580	0,21679	0,24542	0,22259	0,65315	0,50654	0,52607	0,42174	0,29968	0,30482	↓	↑	2
Полтавський	0,42559	0,23930	0,23062	0,28847	0,33653	0,25609	0,57604	0,50368	0,53155	0,43003	0,35984	0,33942	↓	↓	2
Рівненський	0,22743	0,22376	0,28029	0,30236	0,24769	0,17600	0,42575	0,38858	0,65515	0,31851	0,28668	0,37048	↓	↑	3
Сумський	0,33741	0,29822	0,28034	0,26049	0,24971	0,28771	0,42477	0,41359	0,60904	0,34089	0,32051	0,34236	↓	↑	2
Тернопільський	0,31535	0,18065	0,23464	0,42161	0,36848	0,31420	0,41364	0,40210	0,58816	0,38353	0,31708	0,36900	↓	↑	2
Харківський	0,50666	0,18487	0,13640	0,26253	0,17210	0,23759	0,92410	0,73342	0,26009	0,56443	0,36346	0,40136	↓	↑	3
Херсонський	0,37106	0,24674	0,23555	0,28820	0,26933	0,24715	0,48285	0,41873	0,61937	0,38070	0,31160	0,36736	↓	↑	2
Хмельницький	0,34918	0,24224	0,26255	0,17137	0,31220	0,26576	0,45297	0,38703	0,64726	0,32451	0,31382	0,34186	↓	↑	2
Черкаський	0,42608	0,27048	0,22758	0,36098	0,28199	0,18858	0,43648	0,37993	0,64348	0,40785	0,31080	0,35321	↓	↑	2
Чернівецький	0,25653	0,26226	0,27903	0,17176	0,11836	0,13253	0,44030	0,40698	0,63051	0,28953	0,26253	0,34736	↓	↑	2
Чернігівський	0,35827	0,31267	0,30065	0,28422	0,24729	0,22610	0,44680	0,39973	0,67150	0,36301	0,31990	0,32941	↓	↑	2

Якщо ж аналізувати рівень економічної діяльності домогосподарств, то у 2014 та 2018 роках у порівнянні з 2009 роком відбуваються погіршення (рис. 3.4). Динаміка зміни інтегральних показників рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств контексті аналізу її складових є неоднозначною: спостерігаються як негативні, так і позитивні тенденції. В останні роки пов'язано це переважно з кризовими процесами, що відбуваються в Україні.

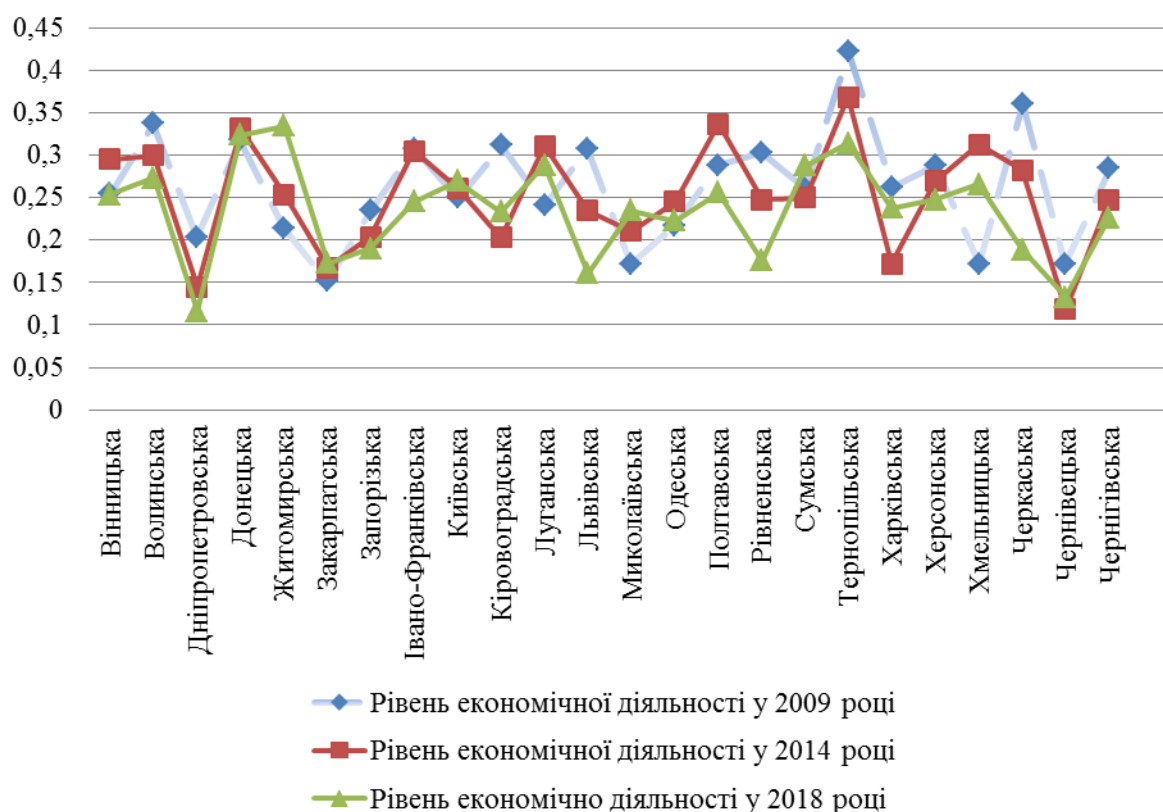

Рис. 3.4. Динаміка рівня економічної діяльності домогосподарств

Що стосується розвитку інноваційної діяльності домогосподарств, то безсумнівним є факт сталого підвищення рівня власного інтегрального показника інноваційно-освітньої діяльності (рис. 3.5). Це пов'язано, перш за все, з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, ширшого доступу до всесвітньої мережі Інтернет.

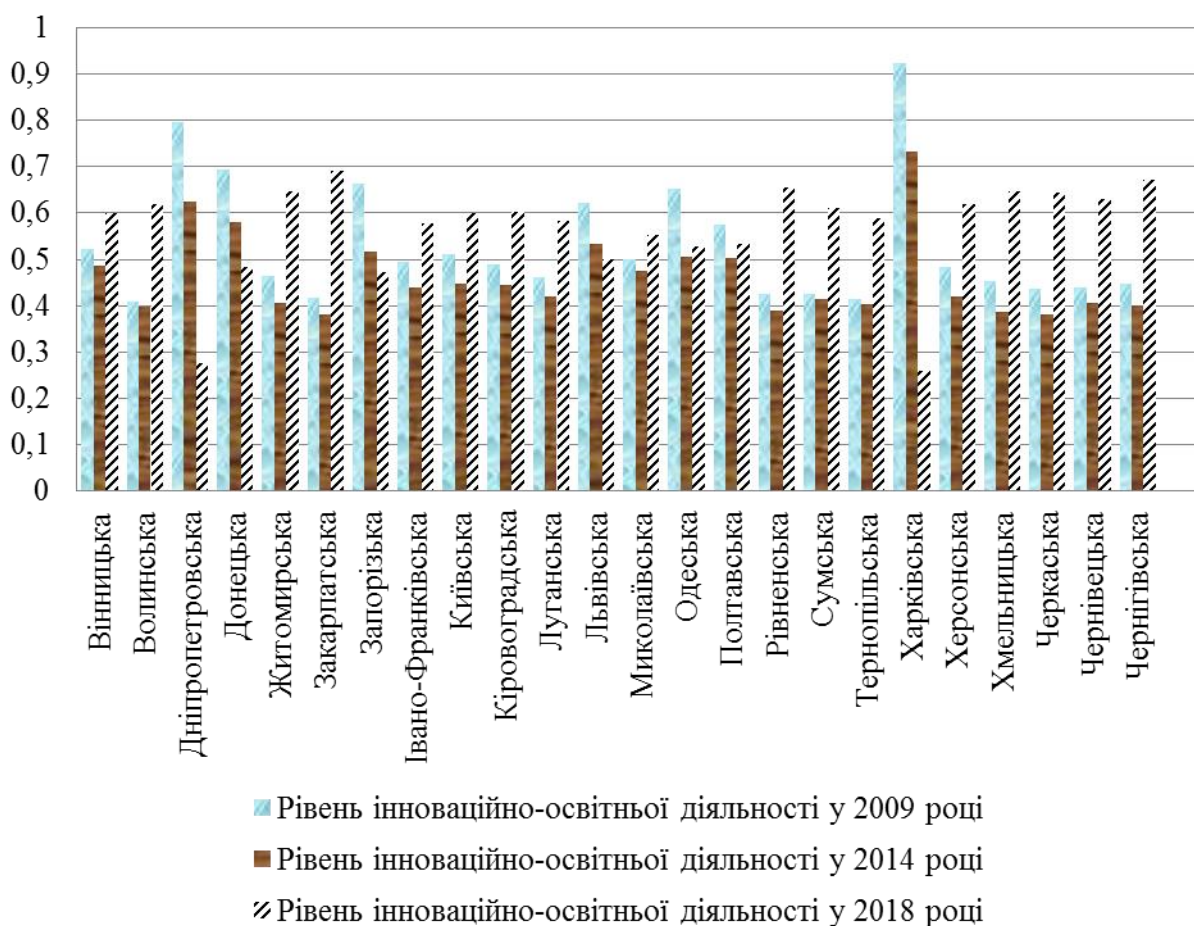

Рис. 3.5. Динаміка рівня інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств

На п'ятому етапі методичного підходу відбувається розподіл досліджуваних регіонів за рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств з використанням шкали Харрінгтона (0–0,2 критичний рівень; 0,21–0,37 – низький рівень; 0,38–0,63 – задовільний рівень; 0,64–0,8 – добрий рівень; 0,81–1 – відмінний рівень).

Для візуалізації отриманих результатів за допомогою засобів «Front-end» (з використанням інструментів та мов програмування: -html, -jquery, -raphaeljs, -css та -javascript) була розроблена моніторингова мапа України (рис. 3.6).

Дане програмне забезпечення дає можливість автоматичної побудови мапи з виділенням кольорами регіонів від білого до темно-синього в залежності від розрахованого індексу.

Чим більш насиченим (темним) є колір, тим вищий рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки в регіоні і навпаки.

Регіони	Індекс
Вінницька	0.36
Волинська	0.38
Дніпропетровська	0.291
Донецька	0.3
Житомирська	0.404
Закарпатська	0.352
Запорізька	0.285
Івано-Франківська	0.353
Київська	0.335
Кіровоградська	0.361
Луганська	0.27
Львівська	0.299
Миколаївська	0.35
Одеська	0.304
Полтавська	0.339
Рівненська	0.37
Сумська	0.342
Тернопільська	0.369
Харківська	0.401
Херсонська	0.367
Хмельницька	0.341
Черкаська	0.353
Чернігівська	0.347
Чернівецька	0.329
АРК	0

Рис. 3.6. Моніторингова мапа України з розподілом регіонів за рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств у 2018 році

Розроблено автором

З табл. 3.3 та рис. 3.6 видно, що рівень соціальної діяльності домогосподарств у 2014 році суттєво зменшився у порівнянні з 2009 роком у більшості регіонів. Втім, у 2018 році в деяких регіонах (Волинський, Житомирський, Закарпатський, Запорізький та ін.) є тенденція до його зростання, що пов'язане з підвищенням соціальних стандартів, державною підтримкою у субсидуванні домогосподарств та своєчасною виплатою соціальної допомоги. Однак, у Луганській та Донецькій регіонах рівень соціальної діяльності домогосподарств починаючи з 2009 року продовжує зменшуватися, що пов'язано з проведенням антитерористичної операції та відсутністю можливостей у цих домогосподарств отримати повноцінне державне соціальне забезпечення та підтримку. Аналізуючи індекс економічної

діяльності домогосподарств, можна виділити регіони з позитивною динамікою: Закарпатський, Житомирський, Миколаївський, Сумський, Харківський та Чернівецький, де за останні чотири роки спостерігається суттєве збільшення дохідної частини домогосподарств від підприємницької діяльності, що, в свою чергу, надає їм додаткові можливості розвитку. Проте у більшості регіонів цей показник поступово знижується.

Слід відзначити факт сталого підвищення рівня інноваційно-освітньої діяльності, що пов'язано, перш за все, з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, розширення доступу до всесвітньої мережі Інтернет та прагненням членів домогосподарств до саморозвитку та самоосвіти.

Таким чином, розраховані інтегральні показники мають різноспрямовані тенденції. Найбільш позитивна динаміка характерна для рівня інноваційно-освітньої діяльності. Загальний рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств має стійку тенденцію до падіння з 2009 до 2014 року. Тільки у 2018 році спостерігається поступове збільшення індексу у деяких регіонах.

Втім, за шкалою Харрінгтона [121] (табл. 3.6) загальний рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств у більшості регіонах України знаходиться в діапазоні низького рівня.

Таблиця 3.4

Стандартна шкала оцінювання Харрінгтона

Оцінка		Значення
1	2	3
Відмінно	5	1,00— 0,80
Добре	4	0,80— 0,63
Задовільно	3	0,63— 0,37
Погано	2	0,37— 0,20
Дуже погано	1	0,20— 0,00

Лише три регіони (Харківський, Волинський та Житомирський) опинилися в зоні задовільного стану досліджуваного показника.

Метою шостого етапу запропонованого методичного підходу до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств є розроблення рекомендацій щодо підвищення рівня їх діяльності на держаних й регіональних та місцевих рівнях.

Зважаючи на зазначене вище, головними векторами розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств, на думку авторів, мають бути:

удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення функціонування домогосподарств;

включення до державних програм соціально-економічного розвитку регіонів програмних заходів щодо соціально-економічного та інноваційно-освітнього розвитку домогосподарств з урахуванням потреб регіонів;

створення сприятливого інвестиційного клімату та нарощування інноваційного потенціалу для розвитку домогосподарств, зокрема, в сільській місцевості;

залучення місцевих органів самоврядування до співпраці з домогосподарствами для реалізації проектів соціального та інноваційного підприємництва з урахуванням особливостей регіонів;

створення умов для розвитку, освіти та саморозвитку членів домогосподарств з метою більш ефективного використання підприємницького та людського потенціалу;

створення економічних умов до підвищення рівня пасивного доходу та зростання індексу заощадливості домогосподарств;

використання в практичній діяльність державних органів влади запропонованого методичного підходу до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств.

Таким чином, представлений методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, особливістю якого є

використання запропонованої системи показників, що складається з трьох системоутворюючих груп (соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, які поєднані в інтегральний індекс рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств методом таксономії. Обґрунтовано, що в групі показників економічної діяльності доцільно використовувати два нових для домогосподарств показники, а саме: індекс рентабельності соціально-економічної діяльності домогосподарств та індекс заощадливості домогосподарств, що забезпечує більш глибоке оцінювання рівня економічної діяльності домогосподарств з боку розширення їх економічних можливостей.

3.2. Науково-практичні рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств

За результатами проведеного аналізу та моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами визначено, що в умовах проведення державних реформ та формування нової економіки зростає соціальна напруга у суспільстві, з'являються регіони з нестабільною діяльністю домогосподарств та різким збільшенням соціально незахищених верств населення, що підтверджене кластерним аналізом соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами, який був проведений в Розділі 2. Проведене дослідження доводить, що для вирішення головних соціальних проблем та підвищення рівня життя домогосподарствам необхідно знайти альтернативні інноваційні види самозайнятості, за допомогою яких можливо здійснювати позитивні зміни в інфраструктурі суспільної системи з довгостроковим соціальним ефектом.

До нових видів самозайнятості домогосподарств відносять діяльність «електронних котеджів», мережевий бізнес та нові види підприємницької

діяльності. Таким видом діяльності є соціальне підприємництво, за допомогою якого можливо поліпшити наслідки соціальних трансформацій в країні та, досягаючи поставленої мети, впровадити інноваційні методи виробництва і створити нові товари й послуги.

В рамках соціального підприємництва працюють головні елементи «теорії соціального впливу» та «бізнес-моделі», що в свою чергу спонукає членів домогосподарства на досягнення успіху за допомогою розвитку існуючих та набуття нових компетентностей.

Про соціальне підприємництво у світі заговорили ще наприкінці 90-х років, але на сьогодні в Україні це питання є малодослідженим. Переваги, які виникають у разі впровадження соціального підприємництва, не усвідомлюються повною мірою владою та суспільством, а представники малого бізнесу ставляться з недовірою до існуючих механізмів дії цього виду діяльності. Це пов'язано з тим, що для більшості населення соціальне підприємництво асоціюється виключно з неприбутковою діяльністю, добродійністю, волонтерством або з різновидом соціальної відповідальності бізнесу, що реалізує соціальні програми через незалежні структури [145].

Аналіз останніх досліджень показав, що питаннями соціального підприємництва, визначення його місця і ролі в сучасному бізнес-середовищі присвячені праці багатьох закордонних вчених таких, як: Г. Діз [255], Г. Стівенсон [246], Д. Остін [246], Б. Торлі [247], Б. Дрейтон [15], Д. Томпсон [251], С. Хібберт [9] та ін., проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні досліджуються в роботах таких вітчизняних фахівців, як І. Березняк [149], З. Галушка [209], В. Назарук [146], А. Свинчук [212], В. Жохова [79].

Слід відзначити, що у світі існує значна кількість досліджень, які стосуються природи походження та становлення соціального підприємництва у світі. Звертає на себе увагу те, що більшість науковців досліджують соціальне підприємництво, обмежуючись діяльністю неприбуткових недержавних

організацій. Поряд з тим, залишаються невирішеними питання обліку та регламентації діяльності соціальних підприємств в нашій країні, їх інтеграції у суспільство, юридичного супроводу даного виду бізнесу, його фінансування, державної підтримки та субсидування, використання для розвитку домогосподарств.

У світовій науковій літературі є ряд термінів, що вживаються як синоніми, серед яких: соціальне підприємництво, соціальне підприємство та соціальний підприємець. Але, у зв'язку з відмінностями у політичному, економічному, соціальному та культурному середовищі країн світу, дефініція «соціальне підприємництво» трактується по-різному. Так, у США під соціальним підприємництвом розуміють, в першу чергу, бізнес, що дає змогу отримати прибуток, до якого відносять як комерційні, так і не комерційні організації.

В США використання некомерційними організаціями фінансів для забезпечення реалізації певної місії існувало ще з моменту заснування держави, однак поняття «соціальне підприємство» у науковій літературі з'явилося у 1960-х роках. Та широкого поширення воно набуло у 1980-х роках завдяки популяризації американського бізнес-консультанта Білла Дрейтона, який заснував фонд Ashoka (Ашока), що цілеспрямовано займається пошуком та підтримкою соціальних підприємств [15;282]. Діяльність цього фонду на сьогодні налічує близько трьох тисяч стипендіатів у 93 країнах світу [272].

В країнах Європи під соціальним підприємництвом розуміють прибуткову діяльність, що здійснюється за участі бенефіціарів (осіб, на яких безпосередньо направлена соціальна допомога). Для них створюються нові робочі місця, в окремих випадках у них є можливість стати співзасновником підприємств. Така діяльність може бути як основною, так і роботою за сумісництвом. У Великобританії соціальне підприємство, зазвичай, має форму суспільного кооперативу чи асоціації, яка надає послуги з догляду за нужденними. На відміну від комерційного підприємництва, головними тут є соціальні аспекти, а потім вже економічна ефективність.

У Європі поширення поняття соціального підприємства у порівнянні з США відбулося пізніше. Це було пов'язано з падінням темпів економічного зростання та збільшенням рівня безробіття, що спостерігалось впродовж 70-90-х років. Наприкінці 80-х – початку 90-х років рівень безробіття в країнах Європи мав тенденцію до збільшення з 3% до 10%, а в деяких країнах постійно зростало безробіття серед молоді. Саме у цей час також відбувалися кризові явища у системі державної соціальної політики, скорочення фінансування, пов'язане з процесами децентралізації. Такі зміни обумовили гостру необхідність у наданні недержавних послуг в соціальній сфері, що стало можливим через активне поширення соціального підприємництва як виду економічної діяльності [132;281].

Визначною подією, яка спонукає вчених усього світу займатися науковою проблематикою концепції соціального підприємництва, стало отримання у 2006 році М. Юнусом (засновником Банку Граміну та соціальним підприємцем) Нобелівської премії [96].

Незважаючи на те, що термін «соціальне підприємництво» за досить короткий час отримав широке визнання в наукових колах, слід констатувати відсутність його загальноприйнятого трактування, що призводить до того, що соціальне підприємництво нерідко ототожнюється з підприємницькою діяльністю, соціальною відповідальністю, соціальною роботою, благодійністю, соціальною діяльністю, волонтерством, у деяких випадках – з венчурним бізнесом.

На думку американського об'єднання соціальних підприємців, явищу соціального підприємництва складно дати визначення тому, що в останні роки ця концепція швидко розвивається та порушує кордони традиційного бізнесу і некомерційного сектору. Дане об'єднання розглядає соціальне підприємство як організацію, яка в змозі задовольнити індивідуальну потребу або вирішити соціальну проблему за допомогою ринкового підходу [275].

Цікавим є тлумачення лідера всесвітньої компанії «Ашока» Б. Дрейтона, який визначає соціальних підприємців як людей, які мають інноваційні рішення для найбільш важливих соціальних, культурних та екологічних проблем суспільства [15].

Англійське об'єднання соціальних підприємств, місією якого є підтримка та розвиток соціальних підприємств в Великобританії, визначає соціальні підприємства як організації, які за допомогою ринкових комерційних стратегій здатні поліпшувати добробут людини та навколишнє середовище. У той же час, канадська організація соціальних підприємців визначає соціальне підприємництво, як діяльність що належить виключно до неприбуткових організацій [273].

У більшості європейських країн визнається підхід до визначення соціального підприємництва, який запропонований Європейською дослідницькою мережею (EMES). У відповідності до нього виділяють дев'ять критеріїв, що характеризують соціальні підприємства, та поєднані у дві великі групи: економічні (виробництво товарів та послуг, незалежність або автономія від державних установ, економічні ризики, найм працівників) та соціальні (пріоритетна орієнтація на досягнення соціальної мети, громадський характер ініціативи, демократична система управління, присутність перерозподілу прибутку, залучення бенефіціарів) [271].

Наведені підходи щодо визначення змісту та сутності соціального підприємництва є досить обмеженими та вузькими і не відображають справжню сутність та соціально-економічне значення цього виду діяльності.

На думку авторів, більш вдалим слід вважати визначення, яке надає вчений А. Кім, розуміючи під соціальним підприємництвом новий вид соціально-економічної діяльності, в якому поєднуються соціальне призначення організації з підприємницьким новаторством та досягненням самоокупності. В основі такого виду діяльності є функціонування соціальних підприємств, які

створені з певною метою щодо вирішення соціальних проблем, та діють на основі інноваційних підходів [245].

Заслуговує на увагу тлумачення «соціального підприємництва» як різновиду бізнесу, який має соціальну місію, тобто спрямовує частину своїх прибутків та/або зусиль на вирішення певної соціальної проблеми суспільства, яке надає керівник програми соціального інвестування в Україні «Western NIS Enterprise Fund» В. Назарук [146].

Найбільш повним та обґрунтованим як з правової, так і з економічної точок зору, є визначення соціального підприємництва, яке наведене у Проекті Закону України «Про соціальні підприємства» (2012 рік) [184], – «соціальне підприємництво є суб'єктом економічної діяльності, організованого юридичною особою або фізичною особою підприємцем, пріоритетом якого є досягнення соціальних результатів у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, навколишнього середовища, соціальні послуги та підтримка вразливих груп (безробітних, літніх людей, інвалідів і т. д.)».

Розглянувши різні підходи до визначення соціального підприємництва, досвід його застосування у економіці різних країн, виділено основні ознаки соціального підприємства, до яких відносять:

двоєдина спрямованість – здатність соціального підприємництва отримувати прибуток для подальшого розвитку та досягнення цілей у соціально-економічній сфері, а також можливість залучення до підприємницької діяльності соціально незахищених верств населення;

фінансова доцільність та обґрунтованість – здатність соціальних підприємств підвищувати ефективність шляхом скорочення потреби у пожертвах та фундаціях, та підвищувати якість соціальних програм за рахунок підприємницької діяльності;

автономність – діяльність організації здійснюється, у більшості випадках, приватним сектором або домогосподарствами, які самостійно приймають рішення щодо економічного розвитку та вирішення певних соціальних проблем;

інноваційний соціальний вплив – можливість вирішення або пом'якшення існуючих соціальних проблем новими інноваційними методами, які в змозі збільшити соціальний ефект;

масштабність та тиражування – збільшення масштабу діяльності соціального підприємства на національному та міжнародному рівнях, та поширення досвіду з метою збільшення соціального впливу [227];

соціальна віддача – наявність соціальних проектів, кінцевий результат яких несе в собі довгострокові позитивні соціальні зміни у суспільстві.

На рис. 3.7 наведена динаміка зростання масштабів соціального підприємництва у світі, яка підтверджує тезу про те, що соціальне підприємництво стає невід'ємною ланкою світового бізнесу [281].

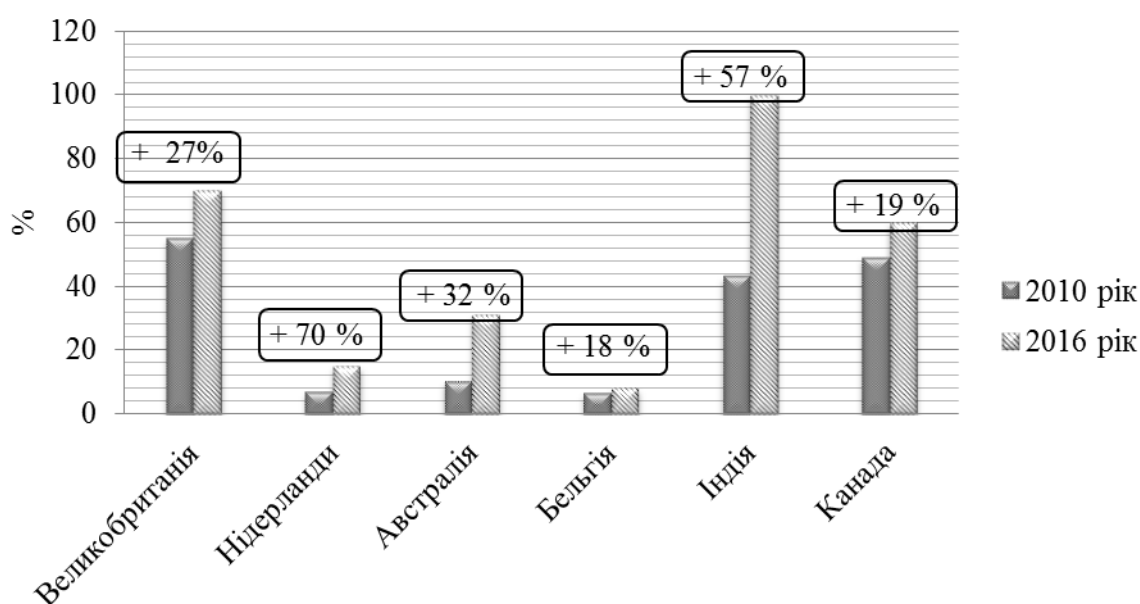

Рис. 3.7. Динаміка зростання масштабів соціального підприємництва у світі

З рис. 3.7 чітко видно, що у європейських країнах масштаби соціального підприємництва динамічно збільшуються, вирішуючи питання безробіття членів домогосподарств, їх соціального захисту та соціального залучення. У Європейському союзі щороку одне з чотирьох нових підприємств стає соціальним, та в більшості випадків його основоположниками є

домогосподарства. У Великобританії зараз нараховується близько 70 тисяч соціальних підприємств, до яких відносяться як домогосподарства, що навчають безробітних, так і соціальні служби, і навіть муніципальні готелі [249]. Протягом останніх п'яти років сектор соціальних підприємств у Нідерландах зріс з 2–2,5 тис. до 5–6 тис. підприємств, розширивши цей сектор на 70% [95]. В Австралії на кінець 2010 року приблизна кількість соціальних підприємств складала 20 тис. одиниць, з них 34% здійснювали свою діяльність протягом останніх 2 – 5 років та виробили 2 – 3% ВВП. У 2014 році в Бельгії близько 63% домогосподарств, виконуючи свою діяльність в якості соціальних підприємств, самостійно генерували більш, ніж 50% прибутку за рахунок зборів та продажів. У Канаді 81% підприємств позиціонують себе як підприємства з соціальною метою, з них – 27% займаються проблемами навколишнього середовища, 26% – створені для розвитку зайнятості населення, інші займаються досягненням культурних цілей. З них більше половини складають домогосподарства [259].

Узагальнюючи зарубіжний досвід, виділено та конкретизовано основні сфери діяльності соціального підприємництва, серед яких:

соціальні послуги (догляд за людьми, дошкільна освіта дітей, створення спортивних організацій для молоді, побутові послуги, надання послуг малозабезпеченим сім'ям); ініціативи в регіони соціально-професійної реінтеграції (спрямовані на перенавчання та/або здобуття нової робочої спеціальності, створення робочих місць для інвалідів); реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації; місцевий розвиток (агротуризм, вирішення екологічних проблем на місцевому рівні); сільськогосподарський розвиток; фінансові послуги (надання послуг у мікrokредитуванні); юридичні послуги (надання послуг у консультуванні та юридичному супроводі соціально незахищеної верстви населення); медичні послуги (надання якісних медичних послуг з використанням інноваційного підходу для соціально незахищених та асоціальних верств населення).

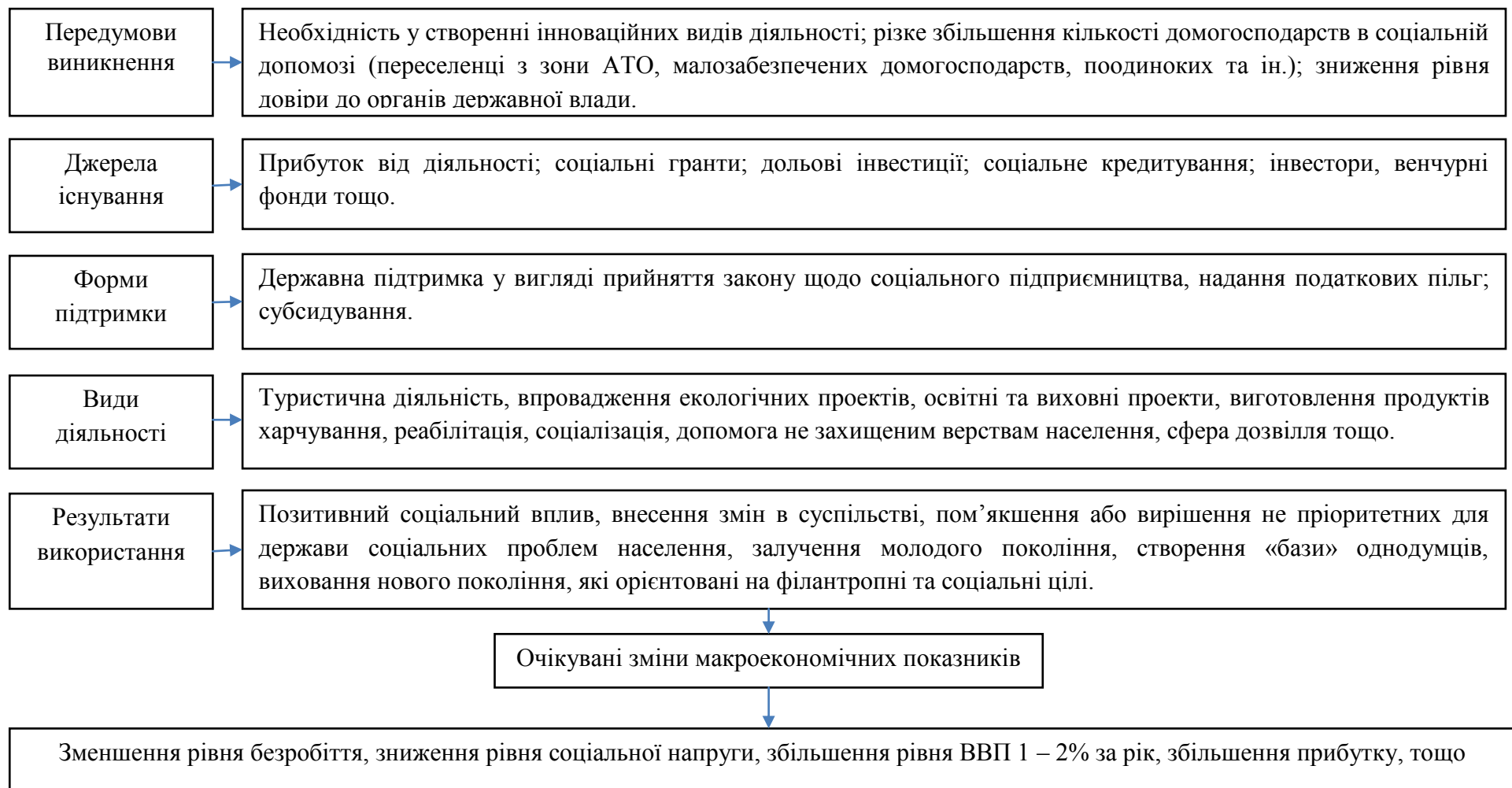

Рис. 3.8. Соціальне підприємництво: передумови виникнення, характеристики та результати використання

На рис. 3.8 наведені головні передумови виникнення соціального підприємництва та результати його впливу на суспільство.

Необхідно підкреслити, що соціальні підприємства унаслідок своєї діяльності тісно взаємодіють майже з усіма елементами ринкового сектору. Модель міжсекторної взаємодії соціального підприємництва представлена на рис. 3.9.

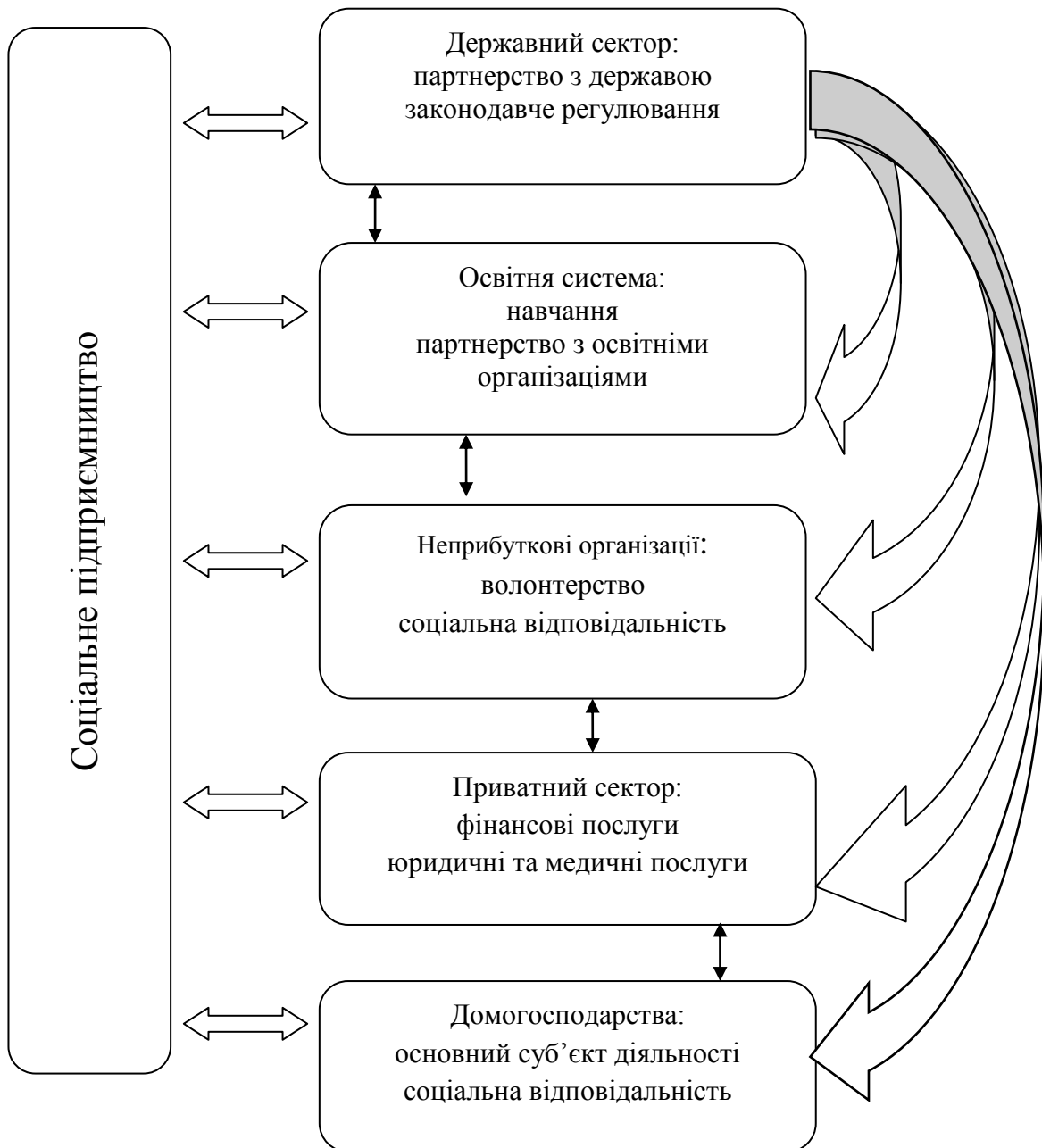

Рис. 3.9. Модель міжсекторної взаємодії соціального підприємництва
Складено авторами за [79;96;273]

Безсумнівним є факт взаємодії соціального підприємництва з державним сектором, коли з'являється необхідність у прийнятті відповідних законодавчих актів урядом та максимальне сприяння розвитку даного виду діяльності; співпраця з освітньою системою: коли з боку освітніх установ відбувається навчання соціальній відповідальності та соціальному підприємству, а з боку соціального підприємництва – розробка певних соціальних програм та стандартів й реалізація їх у життя шляхом залучення членів домогосподарств. Для досягнення певної соціальної мети іноді необхідна тісна співпраця між соціальним підприємництвом та неприбутковими організаціями такими, як: волонтерські організації та благодійні фонди. З приватним сектором можлива як партнерська співпраця у вигляді надання певної фінансової допомоги, так і конкуренція серед домогосподарств в однаковому сегменті, що спонукатиме до розвитку соціального підприємництва.

Не викликає жодних сумнівів те, що соціальне підприємництво є одним з інноваційних видів діяльності домогосподарств, який надає можливість малому та сімейному бізнесу вирішити соціальні та економічні проблеми та створює передумови для поліпшення добробуту громадян [50;51]. Тому, доцільним є залучення саме домогосподарств до соціального підприємництва.

Сьогодні домінуючим соціально-економічним фактором стійкого розвитку економіки є середній, малий та мікробізнес, що за структурними характеристиками відповідають світовій практиці соціального підприємництва. Структура підприємств України за розмірами (на кінець 2017 року) представлена на рис. 3.10 [148;164].

Згідно з даними Державної служби статистики та Національної платформи малого та середнього бізнесу (на кінець 2017 року) в Україні налічувалось 1804 тис. суб'єктів малого і середнього підприємництва, з яких 1,46 млн – фізичних осіб-підприємців [164].

Кількість підприємств у %

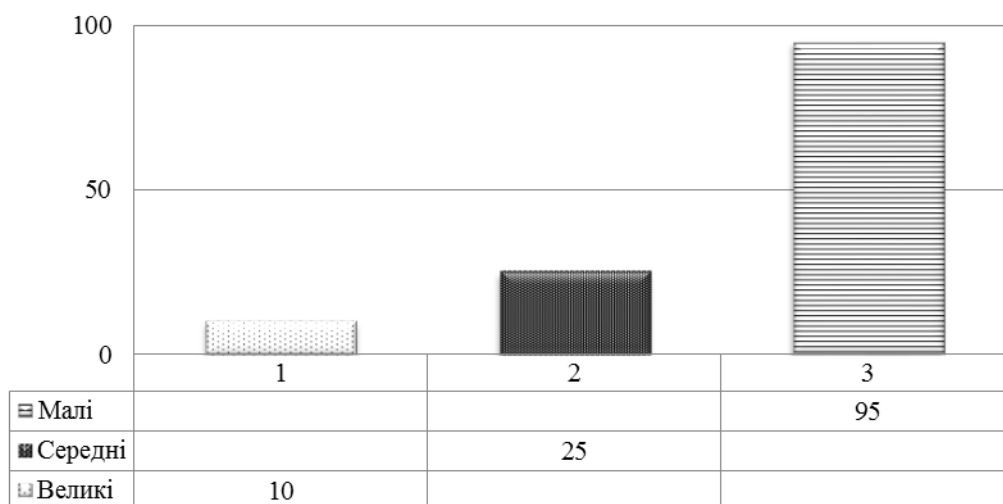

Рис. 3.10. Структура підприємств України за розмірами (на кінець 2017 року)

Розглянувши загальну структуру підприємницької діяльності в Україні, проведемо більш детальний аналіз показників структурної статистики по суб'єктам господарювання з розподілом за їх розміром (малих та мікропідприємств за період з 2010 по 2017 роки) (табл. 3.4, рис. 3.11) [164].

Таблиця 3.5

Кількість підприємств за розмірами (малих, мікропідприємств та фізичних осіб підприємців)

Суб'єкти господ./рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього малих та мікропідприємств, од.	357241	354283	344048	373809	324598	327814	291154	322920
Малі підприємства, од.	56796	58468	57587	55332	45676	43573	43459	44818
Мікропідприємств, од.	300445	295815	286461	318477	278922	284241	247695	278102
Фізичні особи підприємці, од.	1805118	1325925	1235192	1328743	1591160	1630878	1559161	1466803

З табл. 3.5 даних видно, що основну питому вагу малого бізнесу займають фізичні особи підприємці – більш ніж 3,5 млн. одиниць. Але, слід зазначити, що у 2014 році кількість підприємств значно зменшилось (рис. 3.11), а з 2016 – кількість ФОП. В першу чергу це є наслідком ведення АТО і тимчасової окупації частини території східних регіонів та Автономної республіки Крим, а також впливу загальноекономічної кризи, що лише посилилась у зв'язку з подіями воєнного характеру [148].

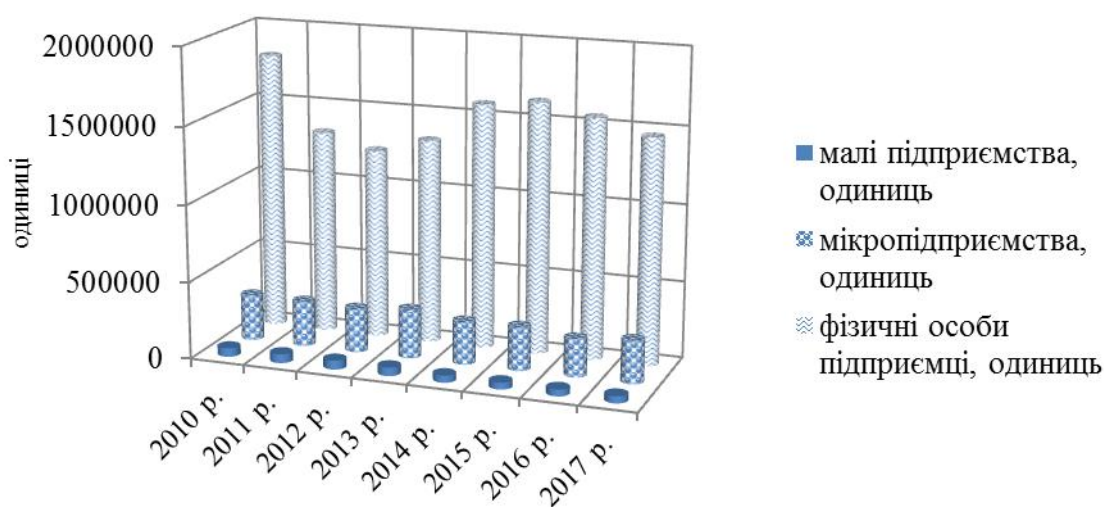

Рис. 3.11. Динаміка розвитку малого бізнесу в Україні 2010 – 2017 рр.

Джерело [164]

Але, починаючи з 2014 року ситуація змінюється на краще: спостерігається суттєве поліпшення розвитку даного виду діяльності. Згідно з даними підсумкового звіту за результатами дослідження «Соціальні підприємства України», який надала громадська організація «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ – XXI», серед 150 зареєстрованих соціальних підприємств України більшість належить до фізичних осіб підприємців (37 одиниць), приватних підприємств (23 одиниці) та громадських організацій [167].

Також соціальні підприємства оформлюють свою діяльність у формі фермерського господарства, товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарського кооперативу, фермерського господарства та ін. [167]. Це можна пояснити тим, що домогосподарства є основним з рушійних механізмів, який здатен мобілізувати та реалізувати свій ресурсний потенціал у суспільному та домашньому виробництві товарів та послуг, навіть, у кризових ситуаціях [46].

Щодо перспектив розвитку соціального підприємництва в Україні, то слід зазначити, що на сьогодні воно є визнаним видом підприємницької діяльності, що спрямована на створення соціальних та економічних благ. Незважаючи на відносно молодий вік – 25 років, воно набуло значного поширення у світі. Саме за допомогою соціальних підприємств намагаються вирішувати проблеми у тих секторах суспільства і економіки, які не охоплені державою або іншими підприємствами та на які не звертається достатня увага через відсутність коштів, знань, навичок чи безперспективність отримання значних економічних вигод.

Підсумовуючи викладений матеріал, необхідно підкреслити те, що на сьогодні соціальне підприємництво є визнаним у світі специфічним видом підприємництва, що здатне вирішувати соціальні та економічні проблеми суспільства за допомогою державного сектору або без нього.

Соціальне підприємництво, як інноваційна діяльність – це концепція, яка останнім часом привертає до себе більше уваги. Беручи до уваги дослідження зарубіжних вчених, а саме Й. Шумптера [236], який в своїх роботах виділяє три течії соціальних інновацій:

в розвитку нових продуктів та послуг;

у використанні існуючих товарів і послуг в контексті нових соціальних інноваційних послугах;

в нормативно-правовому реформуванні завдань для здійснення соціальних проблем.

Хоча й значна частина літературних джерел зосереджена на інноваційній діяльності, яка притаманна підприємництву, варто зазначити, що концепція соціальних відносин необхідно й розглядати в рамках соціально-економічної діяльності домогосподарств. Інноваційне соціальне підприємництво є рушійною силою для вирішення соціальних проблем населення в будь-якому ринковому секторі країни.

Актуальність інноваційного виду діяльності домогосподарств як соціального підприємництва є перш за все вирішення головних соціальних проблем населення пов'язаних з соціальним захистом громадян шляхом активізації їх індивідуальних ресурсів та сумісної корисної діяльності.

Соціальне підприємництво як інноваційний вид діяльності домогосподарств може здійснити прорив у галузі вирішення державних соціальних проблем та зняти великий бюджетний тягар з держави.

З одного боку такий вид діяльності може охопити як види діяльностей в новостворених організаціях так і внести соціальні цінності в існуючі. Соціальне підприємництво спроможне вивести підприємницьку діяльність на добродійність, які в першу чергу здійснюють економічну діяльність.

Діяльність домогосподарств в якості соціального підприємництва стане головним інструментом стійкого економічного та соціального розвитку країни. Такий вид зайнятості надасть можливість реалізувати соціальні проекти незалежно від фінансування.

Соціальне підприємництво являє собою діяльність економічного суб'єкта господарювання, яка організована юридичною особою або фізичною особою підприємцем, пріоритетом якого є досягнення соціальних результатів у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, навколишнього середовища, соціальні послуги та підтримка вразливих груп (безробітних, літніх людей, інвалідів і т. д.). Для повноцінного соціально-економічного розвитку соціального підприємництва надзвичайно важливою є його взаємодія з державним сектором, освітньою системою, неприбутковими організаціями

(волонтерство, благодійні організації та ін.), приватним сектором та домогосподарствами.

Розвиток соціального підприємництва дозволяє не тільки знизити витрати на надання соціальних послуг у порівнянні з діючими комерційними організаціями (агентства з надання соціальних послуг), але і підвищити якість життя населення за рахунок виявлення і задоволення потреб населення в тих сферах, які на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства не виявляються в рамках діючої соціальної інфраструктури (наприклад, надання послуг з доставки продуктів або ліків).

Однак, на сучасному етапі розвитку українського суспільства однією з перешкод впровадження соціального підприємництва є необізнаність населення, з точки зору ролі соціального підприємництва та його значення у суспільному житті. Причинами цього є досить низкий рівень інформації щодо соціального підприємництва та несформованості його правової основи. Іншою перешкодою у формуванні чіткого та реального портрету соціального підприємництва є відсутність повноцінної звітності соціальних підприємств.

Однак, тенденція щодо збільшення їх кількості підтверджує висновки щодо доцільності такого виду діяльності. Тому, на думку автора, в процесі моніторингу соціально-економічної діяльності також необхідно відстежувати динаміку та тенденції зміни розвитку соціального підприємництва, як інноваційного виду діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

3.3. Методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств України

У сучасних швидко змінюваних умовах господарювання моніторингові дослідження відіграють все більшу роль з точки зору обґрунтування організаційно-економічних рішень на різних рівнях управління. Отримана таким чином інформація стає найважливішим стратегічним ресурсом та значною складовою нової економіки. Вибір пріоритетних напрямків розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств як соціально-економічного інституту теж вимагає використання нових перспективних методів та інструментів отримання своєчасної надійної інформації. На сьогодні таким інструментом є моніторинг. Тому в сучасних умовах дослідження соціально-економічної діяльності домогосподарств постає необхідність в удосконаленні існуючої системи моніторингу їх діяльності, яка б давала можливість постійно спостерігати за динамікою їх стану та мала б високу практичну значимість.

Питання проведення моніторингу ретельно опрацьовано у роботах багатьох українських та зарубіжних авторів, а саме: М. Кузьміна [2], Я. Роциної [269], М. Гладія [41], Г. Балабанова [2], Д. Бірюкова [8], А. Кулик [111], О. Балакірієвої [269] та ін. Однак, необхідно підкреслити, що існуючі методичні підходи до дослідження домогосподарств не дають можливості системного та комплексного отримання даних та виявлення причинно-наслідкових змін щодо їх діяльності. Тому особливої значущості набуває розроблення науково-методичного підходу до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, який би дав можливість безперервного відслідковування процесів та змін, що відбуваються у діяльності домогосподарств, а саме: їх стану, рівня та якості їх життя.

Заздалегідь у наукових дослідженнях моніторинг діяльності домогосподарств ототожнюють з моніторингом якості та рівня життя домогосподарств. Безперечним є той факт, що аналіз та динаміка рівня і якості життя домогосподарств є одним з важливих показників їхньої соціально-економічної діяльності, який необхідно проводити з метою розроблення новітніх заходів в соціально-економічній сфері. Показники якості та рівня життя відіграють важливу роль у розробленні регіональних стратегій розвитку, що, в свою чергу, є фундаментом підвищення конкурентоспроможності регіонів та країни в цілому на світових ринках.

На жаль, диспропорції у регіональному розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств та сповільнене зростання інноваційної інфраструктури не дають можливості сформулювати та розробити комплексні програми щодо підтримки життєдіяльності домогосподарств. В результаті цього на сьогодні залишається ряд проблем як у життєдіяльності домогосподарств, так і в соціально-економічному розвитку регіонів, вирішенням яких і повинна займатися сучасна система моніторингу діяльності домогосподарств.

В сучасній науці нерідко спостерігається ототожнення процесу моніторингу з оцінкою. Втім, слід зазначити, що оцінка будь-якого об'єкту соціально-економічної діяльності є тимчасовою та проводиться в певний період часу, а моніторинг, як правило, є безперервним процесом спостереження за діяльністю об'єкта дослідження та збором інформації про нього. Тобто, головні відмінності оцінки та моніторингу полягають у термінах їх проведення, масштабах та результатах. Моніторинг найчастіше використовується для систематичного відслідковування ситуацій та виявлення певних тенденцій. У той же час елементи оцінки використовуються в процесі моніторингу. Особливості та відмінності моніторингу та оцінки наведені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Відмінності між моніторингом та оцінкою

Характеристики	Моніторинг	Оцінка
1	2	3
Процес проведення	Регулярні систематичні щомісячні, квартальні або річні дослідження та спостереження, проведення інтерв'ю або використання інших методів дослідження.	Збір інформації про діяльність в рамках програми, її характеристики і результати, для підвищення ефективності програми. Може проводитись одноразово.
Строки проведення	Постійні безперервні спостереження, протягом всього періоду проведення.	Проводиться в певний момент часу в період проведення найвідповідальніших робіт, наприклад, – на стадії завершення проекту.
Призначення	Забезпечення постійного контролю виконання робіт; покращення виконання проєктів; визначення для впровадження змін до проєкту, особливо в умовах кризи та нестабільності; є джерелом інформації для проведення оцінки.	Підвищення якості проєкту або програми; отримання результатів проєкту або програми.
Особливості	Базисом проведення моніторингу є система індикаторів, які визначаються експертами.	Не ґрунтується на вимірюванні заздалегідь визначених показників (індикаторів); Використовуються статистичні дані.
Результати	Отримана інформація використовується для проведення аналізу, оцінки та прогнозування.	Отримана інформація може використовуватися як для удосконалення даного проєкту, так і для впровадження на окремих стадіях змін.

Узагальнено автором за [2;197]

При проведенні моніторингових досліджень необхідно володіти точною та достовірною інформацією щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств. До таких джерел інформації відносять [60;69;180]: переписи населення, цільові вибіркові обстеження, обстеження статистичних організацій,

національні рахунки (дані макрорівня про потік товару або доходів між секторами підприємств та домогосподарств).

Однак, як правило, інформація таких обстежень в основному доступна у вигляді кінцевих річних показників, що не дозволяє зробити комплексний аналіз соціально-економічної діяльності домогосподарств у динаміці з урахування впливу макроекономічного середовища.

Оскільки сучасне українське суспільство орієнтоване на нову економіку, необхідно спрямовувати домогосподарства на розвиток нових видів інноваційної та інвестиційної діяльності, що в свою чергу дасть змогу зберегти та примножити їх конкурентні переваги. Існуючі системи моніторингу не завжди можуть задовольнити прогресуючі потреби сучасного суспільства та мають ряд недоліків, до яких відносять: розрізненість та недостатня достовірність даних та закритий доступ до інформації.

Так, у світовій практиці широко використовуються «панельні опитувальники», результатами яких є дані, що включають у себе інформацію про функціонування одних і тих же об'єктів спостереження протягом декількох періодів. Наприклад, у Великобританії (The British Household Panel Survey) проводяться моніторингові дослідження щодо домогосподарств з 1991 року, а у 2009 році вони стають частиною компанії Understanding Society – The UK Household Longitudinal Study [279].

Моніторингові дослідження домогосподарств проводяться у Швейцарії (Swiss Household Panel) [279], Канаді (Survey of Labour and Income Dynamics) та Австралії (The Household, Income and Labour Dynamics in Australia Survey) [281]. У таких дослідженнях беруть участь близько 40 000 домогосподарств, надаючи інформацію про стан та зміни у їх діяльності та впливаючи на формування майбутнє країни. В Україні ж досвід панельних досліджень щодо діяльності домогосподарств досить незначний або ж взагалі відсутній.

У 2007 році в Корнельському університеті стартував проект «Cross – National Equivalent File», основна місія якого – об'єднати дані з моніторингових

панельних досліджень різних країн в єдиному файлі, починаючи з 1970 року [196;250]. Основною перевагою такого проекту є доступність скороченої та обробленої інформації за різними країнами, але в даному проекті приймають участь лише США, Німеччина, Великобританія, Канада, Австралія, Швейцарія, Корея та Росія.

На рис. 3.12 наведені принципи, на яких базується методичний підхід до моніторингу.

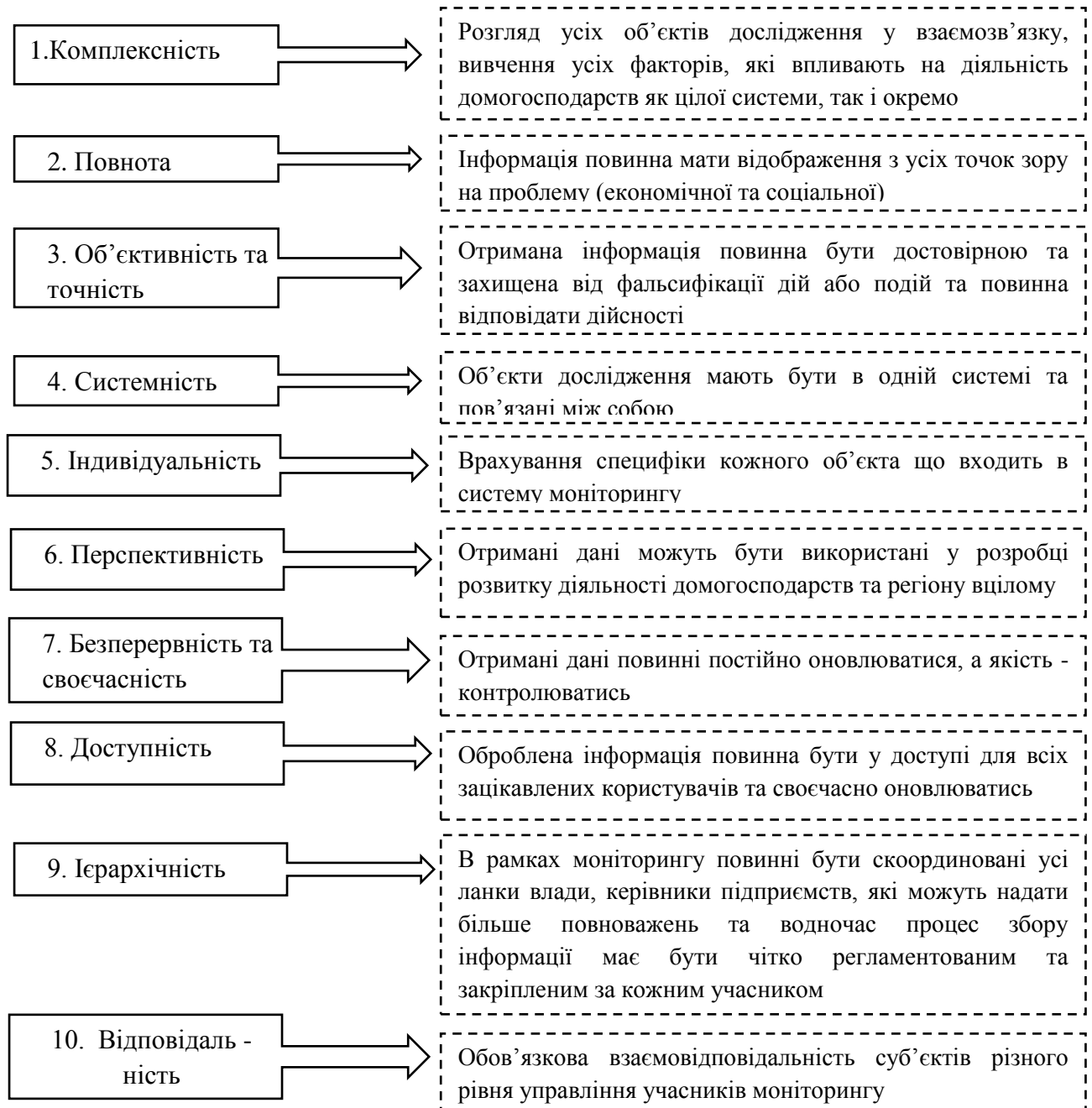

Рис. 3.12. Принципи проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств (Узагальнено автором за [34;183;281])

Ці принципи дають можливість мінімізувати основні недоліки існуючої системи моніторингу та сприятимуть соціально-економічному розвитку діяльності домогосподарств.

Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств необхідно розглядати як один з основних найважливіших інструментів розроблення та удосконалення державної соціальної політики, основними завданнями якого є постійне спостереження за життєдіяльністю домогосподарств та попередження негативних тенденцій, що призводять до соціальної напруги населення.

На рис. 3.13 представлений паспорт проведення моніторингу, який складається з двох основних підсистем: організаційно-технологічної та забезпечуючої. Цей документ відображає визначення мети, завдання моніторингу, розроблення його програм та головних організаційно-управлінських підсистем моніторингу.

Сам процес моніторингу повинен формуватися та підтримуватися нормативно-правовою базою проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. До законів та документів які повинні регулювати відносини, контролювати проведення моніторингу та надавати державні гарантії відносять (рис. 3.13):

Конституція України [105];

Закон України «Про інформацію» [179];

Кодекс законів про працю України [88];

Закон України «Про зайнятість населення» [178];

Закон України «Про оплату праці» [180];

Закон України «Про державну службу» [177] та ін.

З вище перелічених законів про правове регулювання інформаційної діяльності йде мова у Законі України «Про інформацію» [179]. В цьому документі підкреслюються основні відомості про публічно оголошені події та явища, які відбуваються на території України, пояснюються етапи регулювання на одержання, використання, оприлюднення та зберігання інформації.

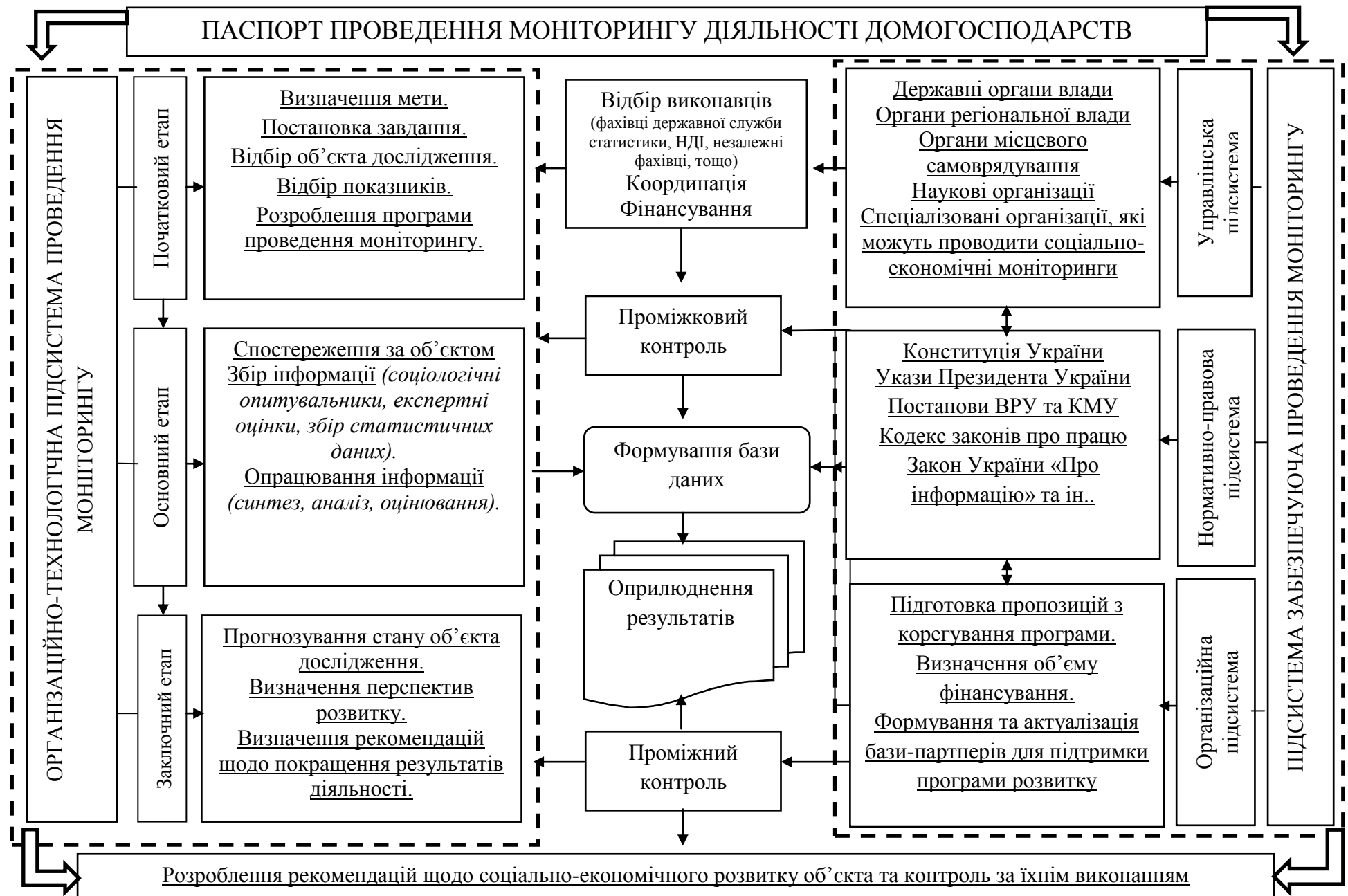

Рис. 3.13. Паспорт проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств

Інформація є необхідним ресурсом та фактором розвитку суспільства в цілому. Вона впливає на розвиток та становлення людини у житті. На сучасному етапі розвитку людства до такого ресурсу висуваються нові вимоги, як до надання інформації та її використання.

Використовуючи досвід закордонних країн, в роботі підкреслена необхідність проведення саме панельних досліджень соціально-економічної діяльності домогосподарств України, які дають можливість отримати дані, що характеризуються повторюваністю у часі соціально-економічних спостережень за діяльністю одних і тих домогосподарств. Панельні опитування дають змогу посилити значення фундаментальних досліджень та застосовувати сучасний дослідницький інструментарій економічного аналізу та розроблення інноваційного програмного забезпечення для отримання необхідних результатів [269].

Слід зазначити, що основною метою панельних моніторингових досліджень є забезпечення повною, достовірною та своєчасною інформацією про соціально-економічну діяльність домогосподарств. Проведення моніторингу, як панельного дослідження діяльності домогосподарств, представлено у вигляді організаційно-технологічної схеми (рис. 3.14), яка відображає кожен його етап.

Отже, на першому етапі проводиться аналіз існуючої бази показників. На другому – відбувається визначення мети та вибір об'єкта дослідження. Вибір об'єкта дослідження відбувається на основі ймовірної стратифікованої багатоетапної територіальної вибірки, яка була розроблена провідними світовими експертами в даній галузі та частково використовується Державною службою статистики України [164]. Спочатку відбувається формування репрезентативної вибірки об'єкта, стратифікація регіону та з кожної страти обирається один район. Також проводиться формування пропорції населення у сільській місцевості та у міській. Наступним кроком вибірки є ділянки перепису населення, виборчі ділянки або поштові відділення.

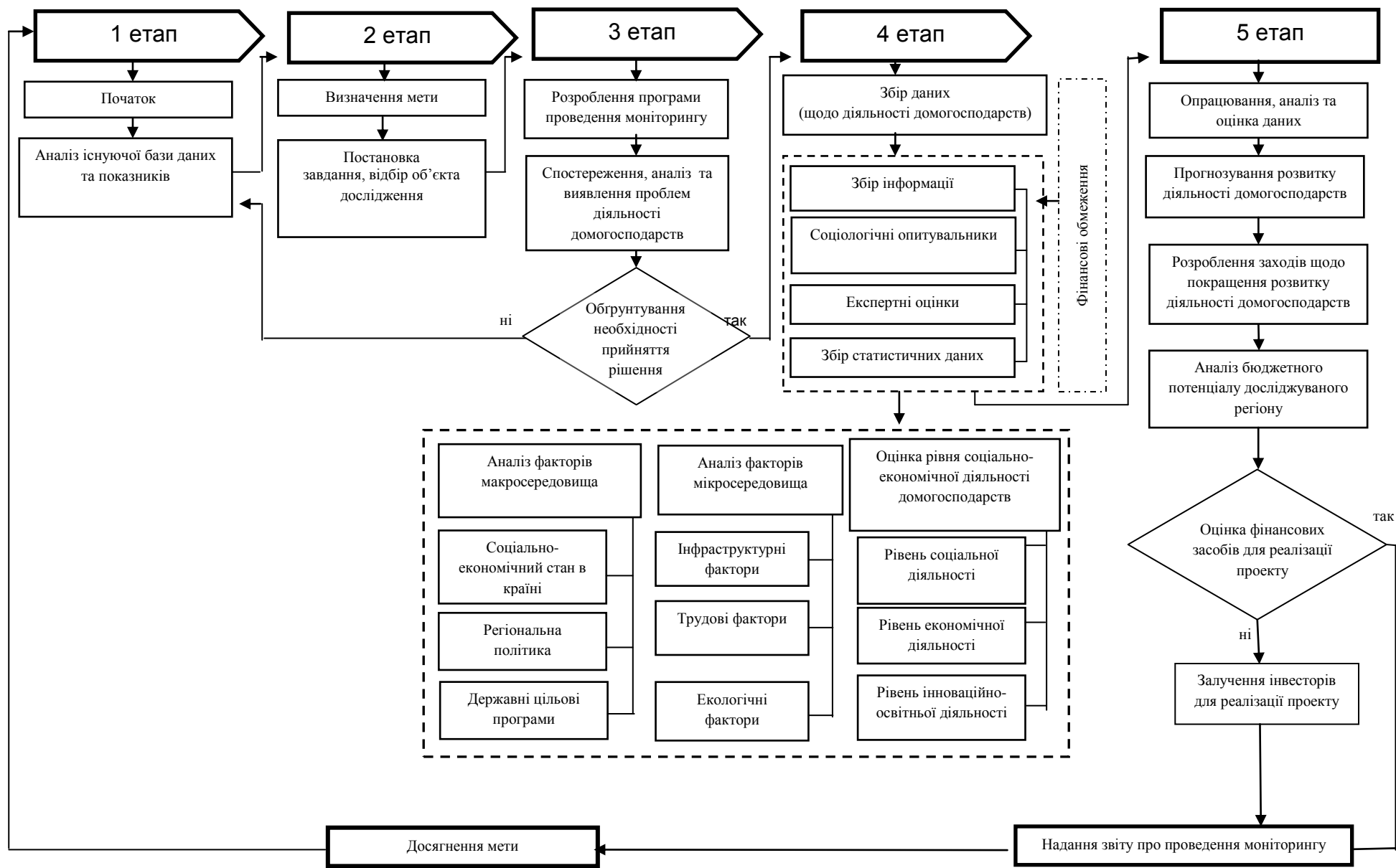

Рис. 3.14. Організаційно-технологічна етапність проведення моніторингу

Розроблено автором

Після цього здійснюється формування списків адрес домогосподарств. Далі відбуваються усі етапи опитування домогосподарств, які проживають за обраною адресою. Важливим фактом є те, що об'єктом вибірки є саме адреса, за якою проживає домогосподарство, тому при зміні місця проживання одного домогосподарства з вибірки на його місце стає нове домогосподарство, яке заселяється за адресою, що є у вибірці.

Але, складність для панельного дослідження полягає у тому, що такі дослідження повинні давати можливість аналізувати зміни усіх членів домогосподарств, які входять до складу вибірки, а не тільки проводити поверхневі щорічні порівняння. У той же час присутній факт вибуття цілого домогосподарства з вибірки або ж одного з членів домогосподарства, який створює нове домогосподарство, або ж входить до складу нового. Такі події призводять до автоматичних змін, що не дає можливість використовувати лише панельну вибірку для репрезентативних оцінок.

На рис. 3.15 графічно зображено формування вибірки об'єкту моніторингу за основу якої було взято розробки професора Мічиганського університету Л. Киша, різниця якої від існуючої вибірки полягає у відслідковуванні переміщення всього домогосподарства або його члена [196].

Отже, основу вибірки моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств складають пронумеровані списки житлових будинків на ділянках, важливим аспектом є те, що за кожною адресою проживає лише одне домогосподарство. Саме ті домогосподарства, які проживатимуть за однією адресою протягом усіх хвиль опитувань і складають сукупність репрезентативних даних. В той же час паралельно відслідковуються всі домогосподарства або його члени, які приймали участь у таких опитуваннях хоча б один раз та змінили своє місце проживання в межах регіону, що і забезпечує панельний характер даних.

Рис. 3.15. Формування вибірки об'єкту моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств

Доповнено автором за [164;196]

Повертаючись до етапів проведення моніторингу: третій етап передбачає розроблення програми моніторингового дослідження, спостереження, аналіз та виявлення проблем діяльності домогосподарств.

Четвертий етап проведення моніторингу здійснюється через оцінку умов реалізації поставленої мети дослідження та безпосереднього збору інформації. На цьому етапі відбувається обґрунтування інструментарію відповідно до поставлених завдань моніторингу та визначення методів його проведення, а саме: розроблення опитувальників та їх апробація; створення тестів для опитування та їхня стандартизація тощо.

Що стосується збору даних, то зазвичай використовуються [164]:

зовнішнє обстеження, основними етапами якого є збір інформації про загальний стан інфраструктури міста, збір статистичної інформації про

чисельність домогосподарств, їх склад та динаміку міграційних процесів, що дозволяє комплексно описати реальний стан в досліджуваному місті;

аналіз факторів мікросередовища, який допомагає виявити різні соціальні групи населення, їх потреби і очікування від місцевих органів влади;

збір даних для розрахунку інтегрального показника рівня життєдіяльності домогосподарств;

спеціалізовані прогностичні методи, головною метою яких є визначення логічної послідовності проведення діяльності щодо вирішення виявлених проблем, визначення перспектив розвитку домогосподарств в цілому. Метод моделювання пов'язаний з пошуком альтернатив розвитку, дає можливість відібрати оптимальний для наявних в місті умов варіант [135];

соціологічні опитування та експертний метод, основною метою яких є більш глибоке вивчення проблем, виявлених в ході попередніх етапів.

Для повноцінного збору інформації про діяльність домогосподарств у панельних дослідженнях як правило рекомендується одночасно використовувати методи соціально-економічних досліджень та опрацьовувати інформацію поточної звітності, одноразових обліків, експрес випусків та ін. [279].

Опитувальники мають бути професійно побудованими, узгодженими за шкалою, включати в себе лише зрозумілі респондентам терміни та поняття (за потребою надавати трактування терміну). Інтерв'юєр повинен окрім основної вибірки розшукати та опитати домогосподарства, які переїхали за новою адресою, але в межах того ж регіону, та членів домогосподарств, які виїхали зі свого домогосподарства і створили нове. При цьому необхідно використовувати певну ідентифікацію домогосподарства в кожній окремій хвилі, що дозволить відстежити приналежність до певного типу домогосподарств (рис. 3.15).

Важливим аспектом збору інформації у панельних дослідженнях є те, що збір інформації відбувається як по домогосподарству в цілому (витрати, доходи

та ін.), так і по кожному його члену окремо (зайнятість, освіта, здоров'я та ін.) Такі дані надають більше можливостей у формуванні індивідуальних характеристик домогосподарств. Тому у створенні анкет для опитування домогосподарств необхідно розробити опитувальники чотирьох видів: сімейних та індивідуальних (для дорослих, дітей та пенсіонерів).

Опитувальники мають бути побудовані таким чином, щоб кожен розділ дозволяв оцінити діяльність домогосподарств в основних його соціально-економічних сферах життєдіяльності та давати можливість на основі отриманих даних виконати поставлені завдання [225]:

- типологія сім'ї та домогосподарства за демографічною структурою;
- економічна поведінка домогосподарств;
- основна економічна діяльність членів домогосподарств;
- трудова мобільність;
- етапи працевлаштування;
- фактори підприємницької діяльності;
- пенсійна програма домогосподарств;
- доступність освіти;
- вплив освіти батьків на освітній статус дітей;
- вплив використання ІТ-технологій на пошук роботи та працевлаштування;
- вплив факторів на заощаджувальну складову;
- придбання нерухомості;
- фактори народження;
- фактори смертності та ін.

Розширення окремих тематичних опитувальників в певні роки дає можливість його співставлення з панельними дослідженнями. Крім того, необхідним є визначення періодичності збору інформації щодо діяльності домогосподарств, приклад якого наведений в табл. 3.7:

Таблиця 3.7

Терміни збору інформації

№ п.п.	Терміни збору інформації	Інформація
1.	щомісяця	придбання продуктів харчування
2.	щомісяця	оплата ЖКП
		загальні витрати та доходи домогосподарств (аналіз з використанням балансового методу)
3.	щоквартально	використання медичних послуг
4.	кожні 6 місяців	придбання товарів довгострокового вжитку
5.	щороку	витрати на освіту та саморозвиток
		результати економічної діяльності та самозайнятості, тощо.

Запропоновано автором

Таким чином, зібрана інформативна база (табл. 3.7), щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств, дозволить: проводити динаміку діяльності окремих об'єктів (домогосподарств, або його членів), а не макропроцесів; проводити оцінку з використанням в моделях змінні з минулих обстежень для чіткого аналізу та пояснення поточних змін в діяльності домогосподарств; будувати прогнозні моделі на основі даних про сучасний стан домогосподарства та його діяльності; досліджувати перехідні процеси, а саме – перехід від навчання до роботи, пенсійний перехід тощо.

П'ятий етап моніторингового дослідження передбачає опрацювання, аналіз та оцінку даних, що в свою чергу має широкий вибір інструментарію, тому, що база панельних досліджень дозволяє:

моделювати динаміку діяльності домогосподарств та окремих його членів;

використовувати дані попередніх хвиль моніторингу для того, щоб пояснити сьогоденний стан діяльності;

будувати прогнознi моделi;

дослiджувати перехiднi види дiяльностi (з навчання у роботу, з роботи на пенсiю та iн.).

На цьому етапi також вiдбувається розроблення проекту щодо покращення соцiально-економiчного розвитку дiяльностi домогосподарств, аналiз заходiв, якi забезпечують реалiзацiю мети в рамках регiональних цiльових програм, розроблення альтернативного проекту в рамках видiленого фiнансування та оцiнка залучення iнвестицiй для реалiзацiя поставленої мети.

По закінченні усіх етапів проведення моніторингового дослідження необхідно сформувавши звіт про результати виконання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств (табл. 3.8 та табл. 3.9)

Таблиця 3.8

Форма звіту про результати соціально-економічного моніторингу

№ п.п.	Назва дослідження	Кількість обстежених домогосподарств	Термін виконання		Кошторис		Виконаний об'єм, %	Вiдповiда- льний викона- вець
			план	факт	план	факт		

Складено автором

В звіті (табл. 3.8) необхідно вносити всі завдання моніторингового дослідження, які були заплановані та обов'язкові до виконання у звітному періоді.

Дані види звітів необхідно надавати до головного замовника моніторингових досліджень соціально-економічної діяльності домогосподарств, яким можуть бути: державні та регіональні органи влади, місцевого самоврядування, наукові організації, тощо.

Таблиця 3.9

Форма звіту про відхилення плану виконання моніторингового дослідження

№ п.п.	Назва дослідження, що потребують у коригуванні	Причини відхилення від затвердженого плану	Пропозиції щодо усунення перешкод	Відповідальний вокинавець	Партнери (вико-навці)

Складено автором

Під час звіту виконання моніторингових досліджень доцільно надавати й інші документи, що підтверджують результати моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Такий вид дослідження, як моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств, повинен мати стратегічний план проведення та не зводиться лише до констатації результатів виконання чи невиконання певного виду дослідження. Сформований за результатами дослідження звіт має інформувати про питому вагу досягнення результату, які завдання втратили актуальність з огляду на внутрішні та зовнішні фактори життєдіяльності домогосподарств, а також надавати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення існуючої системи моніторингу та реалізації стратегічного регіонального розвитку.

Однією з найважливіших переваг у впровадженні в практику панельного моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств для органів державної влади є перспективи довгострокового планування заходів соціального розвитку регіону, які здатні підвищити комфортність проживання, а також можливість визначення умов і перспектив для залучення на свою територію інвесторів, зацікавлених в довгострокових вкладеннях в економічний розвиток регіону. Перед органами регіонального управління постає проблема розробки комплексної соціально-економічної програми перспектив розвитку домогосподарств. Первинний аналіз отриманих даних дозволяє в найзагальнішому

вигляді окреслити дійсний стан всіх соціальних систем міста, спланувати точки зростання або виділити «вузькі місця» в суспільному розвитку діяльності. Для отримання такої деталізованої картини сьогоденного стану діяльності домогосподарств й необхідно впровадити систему панельного дослідження домогосподарств України. Результати такого виду дослідження можуть слугувати базою для створення комплексного плану соціального розвитку регіону, що охопить всі структурні елементи соціально-економічного розвитку регіону та дозволить поетапно вирішити поставлені завдання.

В цілому щодо результатів моніторингу домогосподарств доцільно зауважити, що за результатами оцінки рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств у 2009, 2014 та 2018 роках (розрахованої в рамках проведення моніторингового дослідження в пункті 3.1 розділу 3 маємо:

у 2014 році суттєве погіршення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, однак починаючи з 2018 року відбувається невелике його покращення, що пов'язано перш за все, з ростом кількості соціальних підприємств близько 60 % в країні в цілому, а в деяких регіонах з 2014 по 2018 роки кількість соціальних підприємств зросла на 70 % (рис. 3.16);

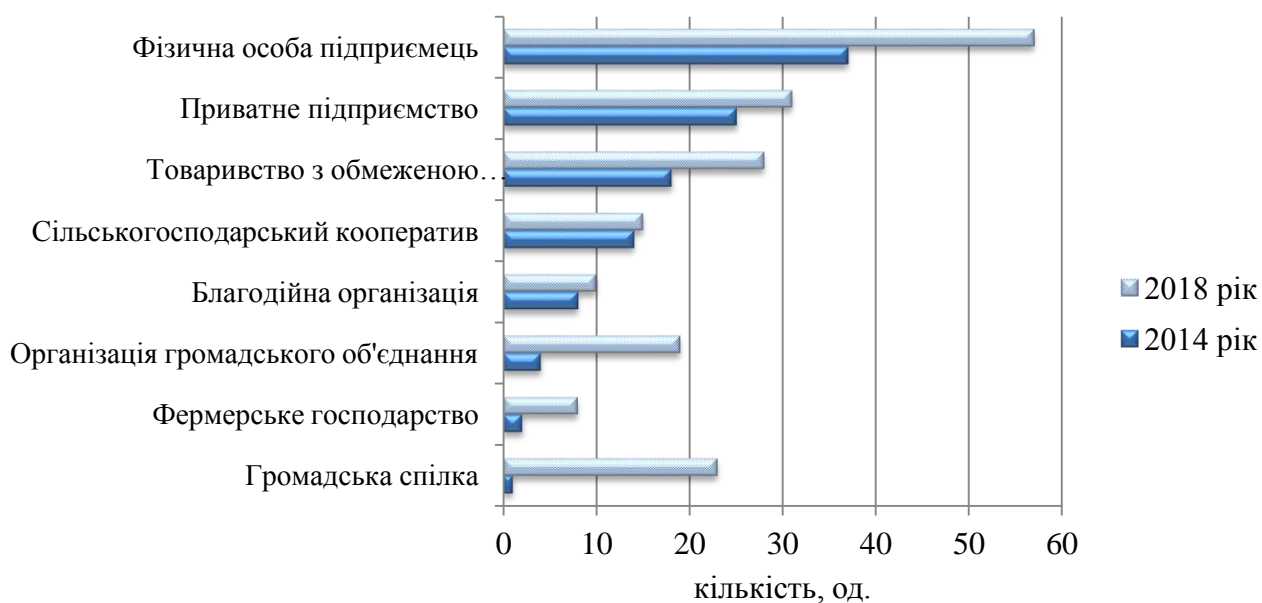

Рис. 3.16. Форми діяльності соціальних підприємств в Україні.

Доповнено автором за [167]

постійне зростання рівня інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств, підґрунтям для чого є формування нової економіки в Україні, головною характеристикою якої є освітня складова та інновації;

відбуваються зміни в діяльності домогосподарств про що свідчать функції, які еволюціонують в умовах формування нової економіки.

За даними оцінки рівня соціально-економічної діяльності можна стверджувати, що при умовах розвитку сучасної освіти відбуватиметься й збільшення рівня інноваційної діяльності домогосподарств, що є необхідною умовою для розвитку нової економіки.

Хоча нова економіка несе в собі соціальні, економічні та технологічні ризики, необхідно зауважити й її позитивний вплив на розвиток соціально-економічної діяльності домогосподарств, а саме: відкриття нових сфер та можливостей діяльності домогосподарств; розвиток інноваційної діяльності домогосподарств; розвиток соціального підприємництва; створення «електронних котеджів»; зміна стадій розвитку домогосподарств.

Що стосується ощадно-інвестиційної функції, то за результатами проведеного моніторингу відбувається зростання рівня заощадження(рис. 3.17)

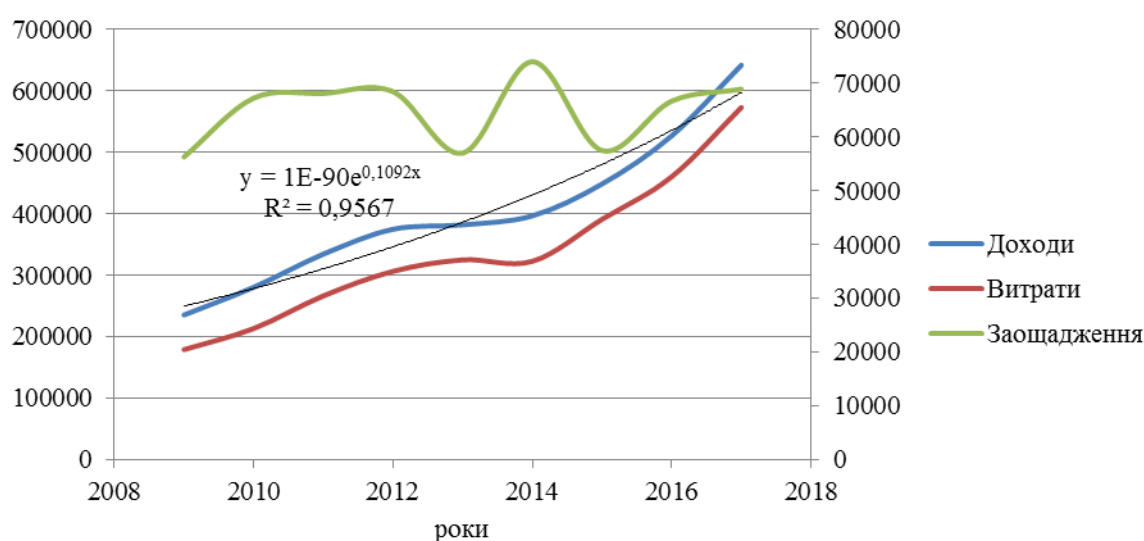

Рис. 3.17. Динаміка заощаджень домогосподарств України

Однак, для повноцінного розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств необхідне залучення й державної підтримки:

удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення функціонування домогосподарств;

включення до державних програм соціально-економічного розвитку регіонів програмних заходів щодо соціально-економічного та інноваційно-освітнього розвитку домогосподарств з урахуванням потреб регіонів;

залучення місцевих органів самоврядування до співпраці з домогосподарствами для реалізації проектів соціального та інноваційного підприємництва з урахуванням особливостей регіонів;

створення умов для розвитку, освіти та саморозвитку членів домогосподарств з метою більш ефективного використання підприємницького та людського потенціалу.

Таким чином, моніторингове дослідження є інформаційною основою розвитку життєдіяльності домогосподарств. Аналіз результатів моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств дозволяє розробляти та застосовувати найкращу стратегію для їх розвитку.

Головною метою проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є забезпечення органів державного управління повною, своєчасною, достовірною інформацією про процеси та зміни, які відбуваються у життєдіяльності домогосподарств.

Підсумовуючи вищенаведений матеріал, варто зазначити, що моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств дає можливість безперервного спостереження, аналізу, оцінки та є складовою частиною інформаційного забезпечення розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Наведений методичний підхід до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств ґрунтується на таких принципах: безперервності здійснення моніторингових спостережень, комплексності

проведення моніторингових досліджень, якісному та кількісному вимірюванні одержаних даних, достовірності результатів спостереження.

Даний вид досліджень надає можливість забезпечити комплексність та достовірність результатів з застосуванням балансового методу та складанням звіту про проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дисертаційної роботи розроблено методичні підходи до оцінювання рівня та проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, а також запропоновані рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств.

1. Розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств. Обґрунтовано набір суб'єктивних та об'єктивних показників для визначення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств за допомогою експертного методу з використанням колективного блокноту. Доведено, що особливості діяльності домогосподарств в умовах нової економіки потребують виділення трьох системоутворюючих груп показників: соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, використання яких забезпечує більш глибоке та всебічне оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств.

2. Обґрунтовано, що в групі показників економічної діяльності доцільно використовувати два нових для домогосподарств показники, а саме: індекс рентабельності соціально-економічної діяльності домогосподарств та індекс заощадливості домогосподарств, що забезпечує більш глибоке оцінювання

рівня економічної діяльності домогосподарств з боку розширення їх економічних можливостей.

3. Для візуалізації отриманих результатів розподілу соціально-економічної діяльності домогосподарств використано засоби «Front-end розробки» та побудована ілюстраційна мапа України. Дане програмне забезпечення дає можливість автоматичної побудови мапи з виділенням кольорами регіонів від білого до темно-синього в залежності від розрахованого індексу.

4. Уточнено змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств. Узагальнено зарубіжний досвід, уточнено ознаки, виявлено передумови виникнення, характеристики та результати використання соціального підприємництва. Проведено аналіз діяльності соціальних підприємств в Україні. Визначено перспективи розвитку соціального підприємництва для домогосподарств України.

5. Обґрунтовано доцільність проведення моніторингового дослідження діяльності домогосподарств; визначена різниця між моніторингом та оцінкою. Проведений аналіз зарубіжного досвіду щодо використання панельних досліджень діяльності домогосподарств. Розроблено паспорт проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, та запропонована організаційно-технологічна етапність проведення моніторингу, в якій чітко структуровані етапи та терміни його проведення. Розроблена форма звіту щодо результатів моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

У даному розділі використано літературні джерела: [2; 5; 6; 8; 9; 10; 15; 21; 33; 34; 38; 41; 42; 44; 46; 50; 51; 64; 65; 69; 77; 79; 87; 88; 95; 96; 105; 111; 118; 128; 132; 135; 145; 146; 148; 149; 157; 164; 167; 177; 178; 179; 180; 183; 196; 197; 201; 209; 212; 225; 227; 232; 245; 246; 247; 249; 250; 252; 255; 259; 269; 271; 272; 273; 275; 278; 279; 281; 282].

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Основні висновки дослідження полягають у такому.

1. Проведено аналіз понятійно-категоріального апарату, що дозволило систематизувати запропоновані дослідниками дефініції, надати узагальнююче трактування поняття «домогосподарство» та визначити його співвідношення з поняттям «сім'я». Запропоновано узагальнене визначення поняття «домогосподарство» як соціально-економічного інституту, до складу якого входить одна особа або добровільне об'єднання декількох осіб, що можуть перебувати в родинних стосунках (сім'я) або не перебувати в них. Визначено, що метою існування домогосподарства є, по-перше, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб; по-друге, створення та використання людського потенціалу; по-третє, реалізація підприємницького потенціалу для підтримки соціально-економічного статусу в умовах формування нової економіки.

2. Узагальнено склад та змістовність основних функцій домогосподарства за рахунок виділення та уточнення змісту загальноприйнятих або класичних (виробничої, споживчої, відтворювальної, заощаджувальної), синтезованих (організаційно-виробничої, ощадно-інвестиційної) та додаткових (обов'язкових платежів, господарсько-побутової), що стало підґрунтям для розроблення рекомендацій з моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах нової економіки.

3. Розглянуто значення та умови формування «нової економіки», узагальнено її основні характеристики та принципи, етапи формування і розвитку. Виявлено фактори, що визначають розвиток інноваційного процесу

та сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств за допомогою виділення особливих умов її формування, уточнення економічних, соціальних та технологічних ризиків. Визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств України (соціальне підприємництво, електронні котеджі тощо).

4. Узагальнено теоретичні засади моніторингу, визначено сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств, запропоновано етапи проведення моніторингу. Здійснено загальний статистичний аналіз домогосподарств за період з 2009 по 2017 роки, що дозволило обґрунтувати доцільність удосконалення методичного підходу з моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств з урахуванням трансформаційних процесів в їх діяльності в умовах формування нової економіки.

5. Здійснено комплексний аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств з використанням багатовимірною факторного аналізу, що дозволило визначити основну складову структури бюджету домогосподарств; проведено моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств з 2009 по 2017 рр. за регіонами із застосуванням кластерного аналізу методом k-середніх, за результатами якого виявлено 4 групи регіонів з різним рівнем розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств; проаналізовано бюджет домогосподарств за балансовим методом в умовах формування нової економіки. Отримані результати є підґрунтям для більш детального формування соціально-економічної політики України, що враховує регіональні особливості.

6. Розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств на основі сформованої системи показників соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, що притаманні формуванню та розвитку нової економіки, які об'єднанні в інтегральний показник (індекс рівня соціально-економічної діяльності

домогосподарств в умовах формування нової економіки) методом таксономії; розроблено моніторингову мапу України з використанням «Front-end», завдяки якій можливо візуалізувати результати моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

7. Уточнено змістовність та роль соціального підприємництва як інноваційного напрямку соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, особливістю якого є конкретизація сфер застосування соціально-підприємницького та людського потенціалу й виділення основних ознак соціального підприємництва, а саме: фінансової доцільності та обґрунтованості, двоєдиної спрямованості, автономності, інноваційності, масштабності та соціальної віддачі з метою зростання ролі соціально-економічної діяльності домогосподарств у новій економіці, що підтверджено результатами моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

8. Удосконалено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, що базується на чіткому розмежуванні етапів, побудові постійної вибірки домогосподарств, термінів його проведення, розробленні паспорту моніторингу, що удосконалює інформаційне та організаційне забезпечення проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для розроблення програм соціально-економічного та інвестиційного розвитку на державному та регіональному рівні, спрямованих на підтримку діяльності домогосподарств. Рекомендації прикладного характеру можуть бути використані при формуванні соціальної політики та підтримки діяльності домогосподарств.

Запропоновані положення щодо впровадження методичних рекомендацій проведення моніторингових досліджень домогосподарств застосовані у роботі

Головного управління статистики у Харківській регіоні (довідка № 01/03/51 від 15.10.2018 року). Розроблений методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств України застосований у роботі Управління соціального захисту населення Чугуївської міської ради Харківської регіоні (довідка № 4290 від 17.10.2018 року).

Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використані в навчальному процесі кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Соціальна економіка та політика» (підготовка магістрів зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами») (довідка № 18/86-04Д-231 від 12.10.2018 року).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Г. М. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений / Г. М. Андреева. – Москва : Аспект Пресс, 1999. – 326 с.
2. Балабанов Г. Територіальний соціально-економічний моніторинг в Україні / Г. Балабанов, В. Вишневський. – Київ : Нора-Друк, 2001. – 58 с.
3. Басовский Л. Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка : учебное пособие / Л. Е. Басовский. – Москва : ИНФРА-М, 2012. – 260 с.
4. Беккер Г. Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории / Г. Беккер ; пер. с англ. – Москва : ГУВШЭ, 2003. – 627 с.
5. Беккер Г. Экономика семьи и макроповедение / Г. Беккер // США-ЭПИ. – 1994. – № 2. – С. 99–107 ; № 3. – С. 93–98.
6. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл ; пер. с англ. – Москва : Academia, 1999. – 640 с.
7. Белоцерковец В. В. Новая экономика: терминологическая перспектива и современность / В. В. Белоцерковец // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова. – 2012. – № 6. – С. 26–29.
8. Бірюков Д. С. Розвиток систем моніторингу соціально-економічного стану малих міст і селищ України / Д. С. Бірюков, В. А. Заславський // Системи обробки інформації. – 2010. – № 9 (90). – С. 221–225.
9. Богатырь Н. Социальное предпринимательство как неопределимая необходимость для Украины [Электронный ресурс] / Н. Богатырь. – 2016. – Режим доступа : <https://voxukraine.org/2016/02/14/socialnoe-predprinimatelstvo-kak-neotsenennaya-neobhodimost-dlya-ukrainy-ru/>.
10. Богданова Т. І. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика : колективна монографія // Т. І. Богданова, Л. В. Іванова та ін. – Одеса : Одеський нац. економічний ун-т, 2012. – 316 с.

11. Богиня Д. Трансформації відтворення трудового потенціалу України в інформаційній економіці / Д. Богиня // Економіст. – 2014. – № 1. – С. 40–41.
12. Болотіна Є. Методологія інституціонального аналізу поведінки домашніх господарств / Є. Болотіна // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 2(35). – С. 123–130.
13. Бондарчук О. Сім'я, як осередок соціалізації дитини / О. Бондарчук // Проблеми соціальної захищеності дітей в ринкових умовах. – Київ : АЛД, 1998. – 186 с.
14. Бородюк В. Оцінка масштабів тіньової економіки та її вплив на динаміку макроекономічних показників / В. Бородюк, О. Турчинов, Т. Приходько // Економіка України. – 1996. – № 11. – С. 4–16.
15. Борнштейн Д. Как изменить мир: Социальное предпринимательство и сила новых идей / Д. Борнштейн. – Москва : Альпина Паблишер. – 2012. – 504 с.
16. Бочан І. О. Домогосподарство – основний суб'єкт приватного сектора в перехідній економіці / І. О. Бочан // Регіон. економіка. – 2001. – № 4. – С. 193–198.
17. Брусер В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / В. Т. Брусер. – Київ ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.
18. Бурлуцький С. В. Соціальна підтримка домогосподарств: теорія та практика : монографія / С. В. Бурлуцький. – Донецьк : Інститут економіко-правових досліджень, 2012. – 364 с.
19. Бурская З. Нобелевский лауреат Мухаммад Юнус: мы даем людям деньги, чтобы они изменили мир [Электронный ресурс] / З. Бурская. – 2009. – Режим доступа : <https://www.novayagazeta.ru/articles/2009/11/19/40360-nobelevskiy-laureat-muhammad-yunus-my-daem-lyudyam-dengi-chtoby-oni-izmenili-mir>.
20. Буряк І. В. Головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Збірник тез наукових доповідей

третьої Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (Київ, 6 грудня 2018 року). – Київ : КНУТД, 2018. – С. 290–294.

21. Буряк І. В. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами / І. В. Буряк // Чернігівський науковий часопис: ел. зб. наукових праць. Серія 1. Економіка і управління. – Чернігів : Вид. ЧНТУ, 2018. – № 1 (9). – С. 7–14.

22. Буряк І. В. Моніторинг якості життя домогосподарств / І. В. Буряк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : Вид. дім «Гельветика». – 2016. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 23–27.

23. Буряк І. В. Структура доходів домогосподарств України / І. В. Буряк // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (Миколаїв, 9 листопада 2018 року). – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2018 – С. 52–55.

24. Буряк І. В. Методичний підхід до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Управління розвитком: збірник наукових праць. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – № 3 – С. 61–68.

25. Буряк І. В. Головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Матеріали III Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (Київ, 6 грудня 2018 року) – Київ : КНУТД, 2018. – С. 271–274.

26. Бусыгина А. В. Венчурное предпринимательство как фактор развития : монография / А. В. Бусыгина. – Москва : Наука и образование, 2015. – 222 с.

27. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / за ред. Р. Л. Хом'яка, В. І. Лемішовського. – 5-те вид., доп. і перероб. – Львів : Національний універ-

ситет "Львівський політехніка" (Інформаційно-видавничий центр "ІНТЕЛЕКТ +" Інституту післядипломної освіти), "Інтелект-Захід", 2006. – 1088 с.

28. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні : навч.-метод. посіб. / за ред. С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ : ТОВ "Баланс-Клуб", 2003. – 768 с.

29. Валентей Д. И. Демографический энциклопедический словарь. Домохозяйство / Д. И. Валентей ; гл. ред. Д. И. Валентей. – Москва : Советская энциклопедия, 1985. – 608 с.

30. Васильева И. В. Актуальные вопросы мониторинга породных отвалов угольных шахт и охраны окружающей среды / И. В. Васильева // Мінеральні ресурси України. – 2015. – № 3. – С. 39–45.

31. Верба В. А. Організація консалтингової діяльності [Електронний ресурс] / В. А. Верба. – Режим доступу : <http://polka-knig.com.ua/book.php?book=547>.

32. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukr.stat.gov.ua.

33. Вітер В. І. Вплив соціальної сфери на інноваційний розвиток економіки України / В. І. Вітер // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 693 с.

34. Внукова Н. М. Моніторинг розвитку та впровадження в системі освіти підсистеми екологічної освіти / Н. М. Внукова, В. Слищенко // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 3. – С. 170–173.

35. Войнаренко М. П. Механізми адаптації кластерних моделей до політико-економічних реалій України / М. П. Войнаренко // Світовий та вітчизняний досвід запровадження нових виробничих систем (кластерів) для забезпечення

економічного розвитку територій / Матеріали конференції 1–2 листопада 2001 р. – Київ : Спілка економістів України, 2001. – С. 25–33.

36. Всемирный экономический форум: индекс сетевой готовности 2015 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/news/2015/04/17/7128>.

37. Галіцин В. К. Системи моніторингу : монографія / В. К. Галіцин. – Київ : КНЕУ, 2000. – 231 с.

38. Гаркавенко Н. О. Доходи та добробут населення напередодні асоціації з Євросоюзом // Н. О. Гаркавенко, Т. В. Новосільська // Україна: аспекти праці, 2014. – № 8. – С. 23–31.

39. Гвелесіані А. Г. Диференціація грошових доходів населення: аналіз, прогноз та механізм регулювання : монографія / відп. ред. В. М. Новіков. – Київ : Ін-т демографії та соц. досліджень НАНУ, 2008. – 155 с.

40. Гендерная интеграция: Возможности и пределы социальных инноваций / О. Б. Савинская, Сесилия Андерсен, Марк Поллак, Эмили Хафтон-Бертон ; под ред. О. Б. Савинской, Е. В. Кочкиной, Л. Н. Федоровой. – Москва : ИСПП ; Санкт-Петербург : Алетея, 2004. – 304 с.

41. Гладій М. Регіональний менеджмент і моніторинг / М. Гладій, М. До-лішній, С. Писаренко, М. Янків. – Львів : ІРД НАН України, 1998. – 68 с.

42. Голеусова О. І. Формування середнього класу в Україні на етапі економічного зростання // О. І. Голеусова, О. І. Крикун // Вісник Технологічного університету Поділля. – Хмельницький. – 2003. – № 4. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 150–152.

43. Гончаренко Н. Г. Аналіз динаміки зайнятості населення України [Електронний ресурс] / Н. Г. Гончаренко // Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». – 2016. – № 2. – С. 41–47. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnu_ekon_2016_2_7.

44. Гончарова С. Ю. Методичний підхід до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2018. – № 4. – С. 1–12.

45. Гончарова С. Ю. Науково-методичні підходи щодо визначення поняття домогосподарства та його ролі в економіці / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Вісник Одеського Національного Університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 4 (46). – Т. 21. – С. 135–139.

46. Гончарова С. Ю. Роль та значення діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 24–25 березня 2016 р.). – Харків : Видавництво «НТМТ», 2016. – С. 198–200. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера.

47. Гончарова С. Ю. Складові соціально-економічної адаптації діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 30–31 березня 2017 р.). – Харків : Видавець ФОП Панов А. М., 2017. – С. 217–219. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader.

48. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – Херсон : Вид. дім «Гельветика» – 2017. – Вип. 27. – Ч. 2. – С. 125–130.

49. Гончарова С. Ю. Сучасна структура домогосподарств України / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 29–30 березня 2018 р.). – Харків : Видавець ФОП Мезіна, 2017. – С. 143–144. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader.

50. Гончарова С. Ю. Сучасні напрямки діяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. – С. 328–330.

51. Гончарова С. Ю. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномену / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 52–58.

52. Гончарова С. Ю. Роль домогосподарства та сім'ї в розвитку економіки країни / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 10–11 червня 2016 р.). – Кіровоград : «Ексклюзив – Систем», 2016. – С. 220–221.

53. Горохова И. Н. Опыт почвенно-экологического мониторинга с использованием геоинформационных технологий на ключевом участке в Нижнем Поволжье / И. Н. Горохова, А. Ф. Новикова // Почвоведение. – 2002. – № 6. – С. 734–740.

54. Грибанова Н. Л. «Новая экономика» и ее ресурсный потенциал / Н. Л. Грибанова // Вестник Белорусского национального технического университета. – 2006. – № 1. – С. 73–76.

55. Гриньова В. М. Функціонально-вартісний аналіз в інноваційній діяльності підприємства : монографія / В. М. Гриньова. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 128 с.

56. Губарев В. Чаепитие в Академии: экономика счастья есть [Электронный ресурс] / В. Губарев. – Режим доступа : <https://www.pravda.ru/science/academy/15-09-2011/1086539-economics-0/>.

57. Гэлбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество [The New Industrial State] / Дж. К. Гэлбрейт. – АСТ, 2004. – 608 с.

58. Демографический энциклопедический словарь / гл. ред. Д. И. Валентей. – Москва : Сов. энцикл., 1985. – 608 с.

59. Демографічний енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://demography.academic.ru/1657>.

60. Демографічні чинники бідності : [колективна монографія] / за ред. Е. М. Лібанової. – Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.

61. Дерій Ж. В. Роль домашніх господарств у циркулярній економіці / Ж. В. Дерій // Проблеми і перспективи економіки та управління. – Чернігів. – 2017. – № 3. – С. 39–45.

62. Дзьобань О. П. Зародження концептуальних підходів до розуміння сутності і специфіки інформаційного суспільства / О. П. Дзьобань, Е. А. Кальницький // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 5. – С. 3–14.

63. Доклад Комиссии по оценке экономических результатов и социального прогресса // Вопросы статистики. – 2010. – № 12. – С. 25 ; С. 46.

64. Долішній М. І. Організаційно-економічні напрямки активізації інноваційної діяльності в Україні: регіональні аспекти [Текст] / М. І. Долішній, Є. Бойко, С. Іщук // Регіональна економіка. – 2004. – № 1. – С. 48–54.

65. Домохозяйство, семья и семейная политика / Н. В. Зверева, В. В. Елизаров, И. Е. Калабихина и др. – Москва : Диалог-МГУ, 1997. – 190 с.

66. Доходи та заощадження в перехідній економіці України / [В. Бандера, В. Б. Буняк, З. Г. Ватаманюк та ін.] ; за ред. С. Панчишин, М. Савлук. – Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. – 406 с.

67. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке / Питер Ф. Друкер ; пер. с англ. – Москва : ИД «Вильямс», 2004. – 432 с.

68. Дьяченко О. В. К сущности категории «новая экономика» [Электронный ресурс] / О. В. Дьяченко. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/k-suschnosti-kategorii-novaya-ekonomika>.

69. Едророва В. Н. Система показателей мониторинга устойчивости региональной финансовой системы / В. Н. Едророва, А. А. Кавинов // Финансы и кредит. – 2005. – № 19. – С. 4–12.

70. Едророва В. Н. Финансовый мониторинг как категория научного исследования [Электронный ресурс] / В. Н. Едророва // Финансы и кредит. – 2016. – № 14 (686). – С. 43–57. – Режим доступа : cyberleninka.ru/article/n/finansovyy-monitoring-kak-kategoriya-nauchnogo-issledovaniya.

71. Едророва В. Н. Система показателей мониторинга устойчивости региональной финансовой системы [Текст] / В. Н. Едророва, А. А. Кавинов // Финансы и кредит. – 2005. – № 19. – С. 4–12.

72. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / за ред. А. П. Гальчинського, С. В. Львовичкіна, В. П. Семиноженка. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2004. – 261 с.

73. Економічна енциклопедія : У 3х т. Т. 1 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.

74. Економічний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу : [/school.home-task.com/balans-groshovix-doxodiv-i-vidatkiv-naselennya/](http://school.home-task.com/balans-groshovix-doxodiv-i-vidatkiv-naselennya/).

75. Економічні погляди стародавніх філософів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://library.if.ua/book/39/2568.html>.

76. Єлісеєва Л. В. Проблеми розподілу доходів населення України / Л. В. Єлісеєва, О. В. Грисюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2016. – Вип. 16 (1). – С. 15–17.

77. Жеребин В. М. Индикаторы качества жизни населения / В. М. Жеребин // Вопросы статистики. – 2012. – № 3. – С. 25–36.

78. Жеребин В. М. Рівень життя населення: Основні категорії, характеристики та методи оцінки / В. М. Жеребин, А. Н. Романов. – Москва : Юніті, 2002. – 592 с.

79. Жохова В. Социальное предпринимательство: сущность и понятие / В. Жохова // Известия ДВФУ. Экономика и управление. – 2015. – № 1. – 87 с.

80. Журавльова І. В. Емпіричні дослідження формування соціального капіталу на мезорівні / І. В. Журавльова, К. Р. Немашкало // Бізнес Інформ. – 2014. – № 9. – С. 65–72.

81. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальний захист та пенсійне забезпечення. У цифрах і фактах – 2014 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт соціальної політики України. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=96595&cat_id=4129634.

82. Здрок В. В. Управління економічною діяльністю домогосподарств: теорія, моделювання, практика : монографія / В. В. Здрок, М. О. Жук. – Львів : Растр-7, 2015. – 392 с.

83. Земцов А. А. О содержании и структуре курса «Финансы домашних хозяйств» / А. А. Земцов // Проблемы финансов и учета : ежекварт. науч.-практ. журн. – Томск, 2008. – № 4 (33). – С. 6–7, приложение – С. 72–80.

84. Зенкин И. В. Право Всемирной торговой организации : учеб. пособ. / И. В. Зенкин. – Москва : Международные отношения, 2003. – 248 с.

85. Зінчина О. Б. Курс лекцій з дисципліни «Соціологія» (для студентів усіх курсів усіх напрямів підготовки та форм навчання) / О. Б. Зінчина, Г. Т. Клименко, О. Ю. Кудрявцев ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ, 2015. – 174 с.

86. Злупко С. М. Дослідження теоретичних і прикладних аспектів сучасної регіональної і соціально-економічної політики держави / С. М. Злупко // Регіональна економіка. – Київ. – 2003. – № 1. – С. 258–261.

87. Зотова О. О. Оцінка динамічних змін у диференціації доходів населення України / О. О. Зотова // Вісник Хмельницького національного університету: Сер. : Економічні науки. – Хмельницький. – 2006. – № 5. – Т. 1. – С. 107–111.

88. Зубкова Т. С. Неполные семьи. Организация и содержание работы по социальной защите женщин, детей и семей : учеб. пособ. для студ. / Т. С. Зубкова. – Москва : Просвещение, 2003. – С. 75–80.

89. Зухба О. М. Домогосподарство в різних типах економічного порядку: еволюція теоретичних моделей / О. М. Зухба // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3 (33). – С. 48–53.

90. Инновационная деятельность в Украине [Электронный ресурс] // Электронная онлайн библиотека. – Режим доступа : <http://banauka.ru/4506.html>.

91. Иноземцев В. Постиндустриальная экономика и «постиндустриальное общество»: терминологические и концептуальные проблемы / В. Иноземцев // Общественные науки и современность. – 2001. – № 3. – С. 140–152.

92. Исследование Всемирного банка: индекс экономики знаний в 2005 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/news/state/2006/08/30/197>.

93. Иванов С. В. Споживання домогосподарств в Україні / С. В. Иванов, С. В. Шиманова / Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2018. – № 8 (215). – С. 36–40.

94. Иващенко М. В. Інституціональні характеристики споживчої поведінки домогосподарств на українському ринку в умовах кризових явищ в економіці / М. В. Иващенко // Вісник університету банківської справи національного банку України. – 2001. – № 3 (12). – С. 70–73.

95. Карта социального бизнеса Европы. Многообразная вселенная [Электронный ресурс] / Новый бизнес. Социальное предпринимательство. – 2015. – Режим доступа : <http://www.nb-forum.ru/interesting/experts/karta-socialnogo-businessa-evropy.html>.

96. Керлин Дж. Социальные предприятия в США и за границей: извлекаем уроки из различий / Дж. Керлин ; под ред. Р. Моше-Уильямса // Исследования в области социального предпринимательства. – ARNOVA Occasional Paper Series. – 2006. – № 1 (3).

97. Кичко І. І. Економічна функція власності у забезпеченні особистих потреб населення / І. І. Кичко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 7 (98). – С. 26–32.

98. Кібанов О. Я. Управління персоналом: енциклопедичний словник / О. Я. Кібанов. – Москва : ІНФРА-М, 1998. – 183 с.

99. Кізіма Т. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії / Т. Кізіма // Інноваційна-економіка. – 2013. – № 7. – С. 171–176.

100. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та домінанти розвитку : монографія / Т. О. Кізіма. – Київ : Знання, 2010. – 431 с.

101. Ключник Л. В. Напрямки та форми трансформації заощаджень домогосподарств в інвестиційні ресурси для потреб національної економіки / Л. В. Ключник // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2016. – Вип. 13 (2). – С. 119–126.

102. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

103. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : навчальний посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента І. М. Колесніченко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 236 с.

104. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики / Н. Д. Кондратьев ; [редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др.]. – Москва : Экономика, 1989. – 526 с.

105. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

106. Концепція інформаційного (технотронного) суспільства Збігнева Бжезинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.su/17_16043_kontseptsiya-informatsiynogo-tehnotronnogosuspilstva-zbigneva-bzhezinskogo.html.

107. Кузик О. Аналіз поведінки домогосподарств у сучасних економічних теоріях / О. Кузик // Вісник Львівського університету. Сер. : Економічна. – 2009. – № 41. – С. 308–314.
108. Кузнецов А. С. Большой толковый словарь / А. С. Кузнецов. – Санкт-Петербург : Нормт, 2000. – 563 с.
109. Кузнецов А. В. «Новая экономика» и новая экономическая парадигма / А. В. Кузнецов // Экон. наука соврем. России. – 2002. – № 2. – С. 5–16.
110. Кузьмин М. Н. Мониторинг как составная часть информационного обеспечения процесса управления [Электронный ресурс] / М. Н. Кузьмин // Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарева. – Режим доступа : http://sisupr.mrsu.ru/2009-1/pdf/17_Kyzmin.pdf.
111. Кулик А. В. Регіональний соціально-економічний моніторинг: проблеми та основні теоретико-методологічні засади / А. В. Кулик // Економіка та держава. – 2008. – № 7. – С. 15–18.
112. Кураков Л. П. Энциклопедический словарь экономики та права / Л. П. Кураков. – Москва : Вуз и школа, 2004. – 186 с.
113. Куриляк В. Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України / В. Є. Куриляк, Є. В. Савельєв // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 57–69.
114. Кучеренко Є. В. Поведінка домогосподарства на споживчому ринку / Є. В. Кучеренко // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 4 (12). – С. 205–211.
115. Кушлин В. П. Современная рыночная экономика. Энциклопедический словарь / В. П. Кушлин, В. П. Чичканов. – Москва : РАГС, 2004. – 250 с.
116. Лебедева Н. Н. Институциональный механизм экономики: сущность, структура, развитие / Н. Н. Лебедева. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2002. – 324 с.
117. Литвак М. Л. Домогосподарство в умовах перехідної економіки інверсійного типу: дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Марина Леонідівна Литвак. – Київ : Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2005.

118. Лібанова Е. М. Нерівність в українському суспільстві: витоки та сучасність / Е. М. Лібанова // Економіка України. – 2014. – № 3. – С. 4–19.
119. Луньова Г. М. Особливості функціонування сільських домогосподарств України / Г. М. Луньова. // Науковий вісник. – 2007. – № 2. – С. 53–59.
120. Лученко О. І. Теоретичні аспекти життєвого рівня домогосподарств [Електронний ресурс] / О. І. Лученко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2012_36/statti/1_4.htm.
121. Любушин Н. П. Использование обобщенной функции желательности Харрингтона в многопараметрических задачах / Н. П. Любушин, Г. Е. Брикач // Экономический анализ: теория и практика. – 2004. – № 18 (369). – С. 2–10.
122. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій : колективна науково-аналітична монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006 – 356 с.
123. Макаров В. Л. Экономика знаний: уроки для России / В. Л. Макаров // Россия и современный мир. – 2004. – № 1. – С. 5–24.
124. Макконнелл К. Р. Економікс: принципи, проблеми та політика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; [пер. с англ. 11-го вид.]. – Київ : Хагар-Демос, 2003. – 785 с.
125. Максимова Т. С. Моніторинг як інструмент стратегічного управління діяльністю організації на ринку дозвілля та розваг / Т. С. Максимова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 2. – С. 114–121.
126. Максюта М. Є. Вступ до філософії: навч. посібник для студ. аграрних вузів 3–4 рівнів акредитації / М. Є. Максюта. – Київ : Нац. аграр. ун-т, 2000. – 673 с.
127. Малярець Л. М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці: методологія і практика : наукове видання / Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. – 384 с.

128. Мандибура В. О. Проблеми забезпечення антикорупційної спрямованості вітчизняного законодавства / В. О. Мандибура // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 6. – №. 82–98.

129. Марець О. Р. Домогосподарство в умовах ринкової трансформації економіки України: дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Оксана Романівна Марець. – Львів : Львівський національний ун-т ім. Івана Франка, 2004.

130. Маркс К. Конспект книги Льюїса Г. Моргана «Древнее общество» / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Сочинения. – 2-е изд. – Т. 45. – С. 227–372.

131. Мартиненко М. В. Економічні, соціальні та демографічні передумови розвитку системи організаційних знань у структурі професійної освіти працівників [Електронний ресурс] / М. В. Мартиненко // Ефективна економіка. – 2017. – № 5. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=5567>.

132. Мартинес Д. Парадокс Европы: высокая безработица при наличии пяти миллионов вакансий [Электронный ресурс] / Д. Мартинес. – 2013. – Режим доступа : <http://inosmi.ru/world/20130617/210108264.html>.

133. Масленников В. Е. Особенности отбора экспертов / В. Е. Масленников // Социология. – 2010. – № 2. – С. 82–93.

134. Методологічні коментарі для користувачів щодо програми та системи показників вибіркового обстеження умов життя домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/koment/koment_dom_gosp.htm.

135. Методологія та методика визначення інтегральних соціальних показників / відп. ред. Ю. І. Саєнко. – Київ : Ін-т соціології НАНУ, 2004. – 372 с.

136. Міністерство соціальної політики України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/>.

137. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / [В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняков та ін.] – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 396 с.

138. Мостенець С. В. Домогосподарство як домінуючий інститут розвитку держави / С. В. Мостенець // Наукові записки. Сер. : Економічна. – 2011. – Вип. 17. – С. 240–245.

139. Мочерний С. Домогосподарства як економічна категорія / С. Мочерний // Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Наукові записки. Сер. : Економіка. – Тернопіль. – 2001. – Вип. 9. – С. 5–8.

140. Мусллова М. Е. Анализ жизнедеятельности домохозяйств в условиях малого города [Электронный ресурс] / М. Е. Мусллова. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-zhiznedeyatelnosti-domohozyaystv-v-usloviyah-malogo-goroda>.

141. Мушкевич М. І. Моделі організації психологічного супроводу сімей, які мають проблемних дітей / М. І. Мушкевич // Збірник наукових праць РДГУ. – 2017. – Вип. 8. – С. 188–192.

142. Навчальна бухгалтерія : навчально-практичний посібник / П. С. Тютюнник, І. Г. Волошан, О. В. Фартушняк та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, професора П. С. Тютюнника. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 276 с.

143. Назарова Г. В. Розвиток та використання управлінського персоналу – стратегічний підхід : монографія / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, О. О. Затейщикова. – Харків : РВВ ХНЕУ, 2012. – 192 с.

144. Назарова Г. В. Стан та регіональні особливості матеріального стимулювання трудової діяльності в Україні / Г. В. Назарова // Соціально-трудова відносина: теорія та практика: зб. наук. праць ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ін-т соціально-трудова відносин; [голов. редкол. А. М. Колот]. – Київ : КНЕУ, 2014. – № 2 (8). – С. 89–96.

145. Назарова Г. В. Управління соціально-трудова сферою підприємства : монографія / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Н. В. Водницька. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 323 с.

146. Назарук В. 5 великих можливостей для розвитку соціального підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / В. Назарук // Соціальне підприємництво в Україні – Режим доступу : <http://socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/156-5-velykykh-mozhlyvostei-dlia-rozvytku-sotsialnoho-pidpriemnytstva-v-ukraini>.

147. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 р. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 287 с.

148. Національна платформа малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://platforma-msb.org>.

149. Никифорак В. А. Соціальне підприємництво: сутність та особливості розвитку / В. А. Никифорак // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – С. 321–324.

150. Никифоренко В. Г. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика : монографія / В. Г. Никифоренко. – Одеса : МОНМС України. Одеський національний економічний університет, 2012. – 316 с.

151. Никонов А. А. Научное наследие Чайнова и современность / А. А. Никонов // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1998. – № 7. – С. 37–42.

152. Нова економіка як інноваційно-інформаційна модель економічного зростання [Електронний ресурс] // Нова економіка. – 2010. – Режим доступу : <http://nadoest.com/nova-ekonomika>.

153. Новая экономика – путь к экономическому росту в России [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://zdamsam.ru/a43694.htm>.

154. Новая экономика : доклад [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.studfiles.ru/preview/1926551/>.

155. Новая экономика как тенденция развития мирового хозяйства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.evolutio.info/content/view/481>.

156. Новая экономика: миф и реальность // Проблемы теории і практики управління. – 2001. – № 6. – С. 1–11.

157. Новикова Н. И. Индикаторы качества жизни / Н. И. Новикова, В. В. Степанова. – Москва : ИЭА РАН, 2010. – Вып. 217. – 46 с.
158. Новіков В. М. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції : колективна монографія / В. М. Новіков, О. С. Власюк. – Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАНУ, 2015. – 356 с.
159. Овчарова Л. Н. Динамика монетарных и немонетарных характеристик уровня жизни российских домохозяйств за годы постсоветского развития : аналитический доклад / Л. Н. Овчарова. – Москва : Фонд «Либеральная Миссия», 2014. – 108 с.
160. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – Москва : Азбуковник, 1999. – 944 с.
161. Озерський І. В. Тіньовий сегмент економіки / І. В. Озерський // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 1. – С. 28–31.
162. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – Київ : КНЕУ, 2005. – 240 с.
163. Осипова І. Домогосподарства України: портрет у дзеркалі статистики / І. Осипова, О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 1999. – № 8. – С. 32–40.
164. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
165. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/>.
166. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Statist/sfs.htm>.
167. Підсумковий звіт за результатами дослідження «Соціальні підприємства в Україні». – Київ : Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ-XXI», 2017. – 32 с.
168. Поворзник В. О. Відділ економічної та соціальної стратегії. Додаток до аналітичної записки. Досвід житлової політики зарубіжних країн

[Електронний ресурс] / В. О. Поворзник. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/May08/10.htm>

169. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

170. Політична економія : навч. посіб. / Г. А. Оганян, В. О. Паламарчук, А. П. Румянцев та ін. ; за заг. ред. Г. А. Оганяна. – Київ : МАУП, 2003. – 520 с.

171. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем : монографія / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець ; Харківський національний економічний університет. – Харків : ІНЖЕК, 2009. – 430 с. – (іл.) – ISBN 978-966-392-240-9. – Бібліогр. : с. 340–369. – Дод. : с. 370–430.

172. Поняття «інформаційне суспільство» у класичних і сучасних концепціях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/1042>.

173. Попов О. Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління: монографія / О. Є. Попов. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 360 с.

174. Пороховский А. А. Феномен «новой экономики» и функции государства / А. А. Пороховский // Российский экономический журнал. – 2002. – № 9. – С. 63–72.

175. Постмодернізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/ssuserfbefd2/ss-48962109> П7.

176. Про Державний бюджет України на 2009 рік : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.

177. Про Державну службу : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

178. Про зайнятість населення : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

179. Про інформацію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

180. Про моніторинг соціально-економічного розвитку малих міст і селищ [Pro monitorynh sotsial'noekonomichnoho rozvytku malykh mist i selyshch] [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України (2009). – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/205382197>

181. Про оплату праці : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.

182. Про програму реформування державної статистики на період до 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP980971.html.

183. Про програму розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/about-us.html>.

184. Про соціальні підприємства : Проект Закону № 10610 від 14.06.2012 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу : <http://fortetsya.org.ua/projects/vr-projects/4972--q-q-10610-14062012>.

185. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності : монографія / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко та ін. ; за заг. ред. В. М. Гриньової. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. – 464 с.

186. Прутська О. О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці / О. О. Прутська. – Київ : Логос, 2003. – 266 с.

187. Пурський О. І. Соціально-економічний моніторинг як фактор стабільного і збалансованого розвитку регіону / О. І. Пурський, І. О. Мороз, О. І. Моїсеєнко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 6. – С. 39–41.

188. Радаєв В. В. Економічна соціологія / В. В. Радаєв. – Москва : ВД «ГУ ВШЕ», 2005. – 603 с.

189. Раєвнева О. Моделі управління розвитком промислового підприємства в умовах трансформації національної економіки / О. Раєвнева, І. Чанкіна. – Харків : ВД «ИНЖЭК», 2013. – 264 с.

190. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е изд., испр. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

191. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств : монографія / А. Ю. Рамський. – Київ : КНУТД, 2014. – 352 с.

192. Рейтинг стран мира по уровню расходов на НИОКР [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/ratings/research-and-developmentexpenditure/info> Р6

193. Рівень життя населення : колективна монографія // О. О. Зотова, О. І. Крикун, Л.М. Черенько, В.В. Черніченко // НАН України. Інститут демографії та соціальних дослід., Держ. ком. статистики України. – Київ : Видавництво «Консультант», 2006. – 428 с.

194. Рівень життя населення України / НАН України Ін-т демографії та соц. досліджень, Держ. ком. Статистики України / [О. О. Зотова, О. І. Крикун, Л. М. Черенько та ін.] за ред. Л. М. Черенько. – Київ : ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006 – 325 с.

195. Россинская Г. М. Домохозяйство в системе субъектов потребительского поведения / Г. М. Россинская. – Санкт-Петербург : ООО «Недра», 2007. – 192 с.

196. Рощина Я. М. Основы моделирования экономического поведения домохозяйств / Я. М. Рощина. – Москва : ИД «Высшей школы экономики», 2015. – 351 с.

197. Руководство по планированию, мониторингу и оценке результатов развития [Электронный ресурс] // Программа развития Организации Объединенных Наций. – Режим доступа : <http://web.undp.org/evaluation/handbook/Russian/pme-handbook-Russian.pdf>.

198. Рыжановская Л. Ю. Национальная система сбережений / Л. Ю. Рыжановская. // Финансы. – 2005. – № 5. – С. 67–71.

199. Савельєв Є. Економіка знань в аспекті включення України в європейський освітній простір і досвід ТДЕУ / Є. Савельєв // Журнал європейської економіки. – 2006. – № 3. – С. 255–266.

200. Сайкевич М. І. Домогосподарства як економічна категорія / М. І. Сайкевич // Фінанси України. – № 4. – С. 3–8.

201. Самохвалов Б. Я. Экспертное оценивание. Методический аспект : монография / Б. Я. Самохвалов, Е. М. Науменко. – Киев : ДУИКТ, 2007. – 262 с.

202. Сапога Т. В. Домогосподарство – важлива складова функціонування економіки / Т. В. Сапога // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2011. – № 6. – С. 49–52.

203. Семья в психологической консультации: Опыт и проблемы психологического консультирования : монография / А. А. Бодалев, В. В. Столин, Е. Т. Соколова и др. ; под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина; Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. – Москва : Педагогика, 1989. – 208 с.

204. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку / Е. М. Лібанова, І. О. Курило, С. Ю. Аксьонова та ін. ; Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Український центр соціальних реформ, Фонд народонаселення ООН. – Київ : ТОВ «Основа-Принт», 2009. – 248 с.

205. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

206. Склярук А. В. Проблемна сім'я та критерії її ідентифікації / А. В. Склярук // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2013. – С. 48–56.

207. Соколенко С. В. Кластери в глобальній економіці / С. В. Соколенко. – Київ : Логос, 2004. – 848 с.

208. Соляник О. М. Балансовий метод як інструмент дослідження розвитку регіону / О. М. Соляник // Сучасний менеджмент і економічний

розвиток : реферативний збірник матеріалів постійно діючої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 1 вересня 2011 р. – 29 лютого 2012 р. / відп. за вип. О. М. Теліженко. – Суми : СумДУ, 2012. – № 1. – С. 9.

209. Социологи быта, здоровья и образа жизни / Л. Гордон, А. Возьмитель, И. Журавлева и др. // Социология в России ; под ред. В. А. Ядова. – 2-е изд., перераб. и дополн. – Москва : Изд-во Института социологии РАН, 1998. – С. 432–453.

210. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с.

211. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / [А. А. Свинчук, А. О. Корнецький, М. А. Гончарова та ін.]. – Київ : ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. – 188 с.

212. Соціальні індикатори рівня життя населення : стат. зб. / Держ. ком. статистики України. – Київ : Держкомстат України, 2012. – 221 с.

213. Столин В. В. Некоторые принципы психологического консультирования / В. В. Столин // Семья и личность: Психол.-пед. социол. и мед.-психол. пробл. Тезисы докл. Всесоюзн. конф. в г. Гродно, 28–30 сент. 1981 г. ; под ред. А. А. Бодалева (отв. ред.) и др. – Москва : Отд-ние психологии и возрастной физиологии АПН СССР, 1981. – С. 58–65.

214. Структура денежных доходов населения [Электронный ресурс] / Комитет по инвестициям и стратегическим проектам. – Режим доступа : <http://st-petersburg.ru/social/welfare/incomes/structure/>

215. Суть, місце та роль сім'ї в сучасній економіці [Електронний ресурс] / Економіка: теорія і практика. – Режим доступу : <http://www.ekonomikam.com>.

216. Тарасевич Л. Макроэкономика : учебник / Л. Тарасевич, В. Гальперин, П. Гребенников ; общ. ред. Л. Тарасевича. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – Санкт-Петербург : Изд-во СПб ГУЭФ, 1999. – 656 с.

217. Теория постиндустриального общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.grandars.ru/college/sociologiya/postindustrializm.html.

218. Тоффлер О. Будущее труда. Новая технократическая волна на западе / О. Тоффлер ; сост. и вступ. ст. П. С. Гуревича ; пер. с англ. – Москва : Прогресс, 1986. – С. 250–275.

219. Тоффлер Э. Третья волна [The Third Wave] / Э. Тоффлер. – Москва : АСТ, 2010. – 784 с.

220. Тышкевич В. П. Основные направления исследований семейного домохозяйства в современной социальной рыночной экономике (на примере Германии) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / В. П. Тышкевич. – Москва, 2006.

221. Тюгашев Е. А. Экономика семьи и домашнего хозяйства : учеб. пособ. / Е. А. Тюгашев. – Новосибирск : СибУПК, 2002. – 182 с.

222. Хайек Ф. Конкуренция как процедура открытия / Ф. Хайек // Мировая экономика и международные отношения. – 1989. – № 12. – С. 6–14.

223. Халіна В. М. Фінансово-економічний моніторинг діяльності підприємства: теоретичні аспекти / В. М. Халіна, Т. В. Полозова, П. Я. Пригунов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 40. – С. 203–207.

224. Хэар П. Д. Экономическая теория социализма. Панорама экономической мысли конца XX столетия / П. Д. Хэар ; под ред. Д. Гринуэя, М. Блини, И. Стюарта ; в 2-х т. ; пер. с англ. – Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2002. – Т. 1. – С. 536–560.

225. Черенько Л. М. Нерівність у доходах: стан і можливі наслідки та шляхи подолання негативних тенденцій / Л. М. Черенько // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1–2. – С. 110–115.

226. Чумаченко Н. Э. Информационная экономика и новая экономика: общее и особенное, понятийный аппарат и содержание. / Н. Э. Чумаченко

// Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2014. – № 3. – С. 36–39.

227. Шаповалова Т. Соціальне підприємництво і фандрейзинг : навч. посіб. / Т. Шаповалова. – Київ : МФСА, 2016. – 186 с.

228. Шаститко А. Институциональная экономическая теория / А. Шаститко. – Москва : ТЕИС, 1998. – 581 с.

229. Шаульська Л. В. Розвиток соціального підприємництва як напрям державного регулювання ринку праці / Л. В. Шаульська, Г. С. Кабаченко // Економіка і організація управління. – Вінниця. – 2006. – С. 300–309.

230. Шаульська Л. В. Сучасні практики забезпечення якості життя населення через розвиток соціальної інфраструктури / Л. В. Шаульська, С. В. Ільїн // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 6 (4). – С. 162–165.

231. Шашнов С. А. Сбережения домашних хозяйств и проблемы их статистического изучения на микроуровне [Текст] / С. А. Шашнов // Вопросы статистики. – 2003. – № 1. – С. 13–25.

232. Шепеленко О. Г. Застосування методу експертного інтерв'ю у практиці дослідження інноваційного розвитку регіону [Електронний ресурс] / О. Г. Шепеленко. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/2/07.pdf>.

233. Шнейдер Л. Б. Семья и брак в истории общества: качественная и количественная эволюция семейных отношений : курс лекций / Л. Б. Шнейдер // Психология семейных отношений. – Москва : ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 53–68.

234. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень / О. Шубравська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 36–42.

235. Шумпетер Й. А. История экономического анализа : в 3-х т. / Й. А. Шумпетер ; пер. с англ. ; под ред. В. С. Автономова. – Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2001. – 1664 с.

236. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – Москва : Эксмо, 2007. – 864 с. – ISBN 978-5-699-19290-8.

237. Щербак В. Г. Соціально-економічні та організаційні фактори раціонального використання трудового потенціалу промисловості / В. Г. Щербак // Механізм регулювання економіки: міжнар. наук. журнал. – 2007. – № 1. – С. 133–141.

238. Электронный учебник по статистике StatSoft. Главные компоненты и факторный анализ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.statsoft.ru/home/textbook/modules/stfacan.html>.

239. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика : монографія / Т. І. Богданова, Т. П. Збрицька, Л. В. Іванова та ін. ; під ред. В. Г. Никифоренка. – Одеса : Одеський нац. економічний ун-т, 2012. – 316 с.

240. Янель Ю. А. Заощадження домогосподарств України та їх мотивація / Ю. А. Янель, К. О. Соломянова // Економіка, фінанси, право. – 2006. – № 6. – С. 9–13.

241. Яремко Л. А. "Нова економіка" та інноваційний розвиток / Л. А. Яремко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3 (1). – С. 25–30.

242. Ярошенко І. В. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України / І. В. Ярошенко, І. Б. Семигуліна // Бізнес Інформ. – 2016. – № 7. – С. 28–39.

243. Ястремська О. М. Здійснення соціально-трудових відносин на засадах соціального партнерства / О. М. Ястремська, А. А. Попова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 6. – С. 225–229.

244. Ястремська О. М. Інноваційна економіка : конспект лекцій / О. М. Ястремська, Д. О. Ріпка. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 72 с.

245. Alter S. K. Social Enterprise Typology [Electronic resource] / S. K. Alter // Virtue Ventures LLC. – 2007. – Access mode : https://www.globalcube.net/clients/philippon/content/medias/download/SE_typology.pdf.

246. Austin J. Social and commercial entrepreneurship: Same, different, or both? / J. Austin, H. Stevenson, J. Wei-Skillern // *Entrepreneurship Theory & Practice*. – 2006. – No. 30. – Pp. 1–22.

247. Ben Thornley. The Facts on U.S. Social Enterprise [Electronic resource] / Ben Thornley. – 2012. – Access mode : http://www.huffingtonpost.com/ben-thornley/social-enterprise_b_2090144.html.

248. Berezina O. Yu. Contemporary challenges of household income differences in Ukraine : monograph / O. Yu. Berezina, I. M. Servatinska // *Scientific development and achievements*. – London : Sciences Publishing, 2018. – Vol. 1. – P. 121–128.

249. British council. Україна. Розвиток соціального підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org.ua/programmes/society/social-enterprise-development>.

250. Browning M. *Economics of the Family* / M. Browning, P. A. Chiappori, Y. Weiss. – Cambridge : Cambridge University Press, 2014.

251. Christie M. J. Social entrepreneurship: New research findings. Editorial / M. J. Christie // *Journal of World Business*. – 2006. – 5 p.

252. Cigno A. *Economics of the Family* / A. Cigno. – Oxford : Clarendon Press, 1991.

253. Costello A. B. Best Practices in Exploratory Factor Analysis: Four Recommendations for Getting the Most From Your Analysis / A. B. Costello, J. Osborne // *Practical Assessment, Research & Evaluation*. – 2005. – No. 10. – Pp. 1–9.

254. Cross-national Equivalent File [Electronic resource]. – Access mode : <https://cnef.ehe.osu.edu>.

255. Dees G. The Meaning of Social Entrepreneurship. Comments and suggestions contributed from the Social Entrepreneurship Funders Working Group. – 1998 – 25 p.

256. Denizer C. Household Savings in Transition Economies / C. Denizer, H. C. Wolf // NBER: working paper 6457. – 1998. – March, 3–12.

257. Economics of the Family: Marriage, Children and Human Capital / ed. by Th. W. Schultz. – Chicago, L. : National Bureau of Economic Research, The University of Chicago Press, 1974. – 584 p.

258. Family and Community Services [Electronic resource]. – Access mode : www.housing.nsw.gov.au.

259. Fostering Social Entrepreneurship: A Comparative Study of the Legal, Regulatory and Tax Issues in Brazil, Germany, India, Poland, UK and USA [Electronic resource] – 2006. – Access mode : http://www.weforum.org/pdf/schwabfound/Linklaters_Schwab_Report.pdf.

260. Harvey R. Comparison of household saving ratios: Euro area/United States/Japan [Electronic resource] / R. Harvey // Statistics Brief. OECD. – 2004. – No. 8. – Access mode: <http://www.oecd.org/std/na/32023442.pdf>.

261. HILDA Survey / Melbourne Institute [Electronic resource]. – Access mode : <https://melbourneinstitute.unimelb.edu.au/hilda>.

262. Honcharova S. Forced labor migration: current challenges for the state and the ways of their solution / S. Honcharova, Yu. Sotnikova // Actual problems of economics. – 2015. – No. 5. – P. 351–355.

263. Goncharova S. Y. Quantitative and structural changes in the Ukrainian household's activity / S. Y. Honcharova, I. V. Burjak // Збірник тез наукових доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 року). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – С. 288–289.

264. International Fund for Agricultural Development (IFAD). Ch. 5. – Monitoring and Evaluation [Electronic resource]. – Access mode : http://www.ifad.org/gender/tools/hfs/bsfpub/bsf_7.pdf.

265. J. C. F. de Winter. Exploratory Factor Analysis With Small Sample Sizes / J. C. F. de Winter, D. Dodou, P. A. Wieringa. – 2009. – Vol. 44. – Iss. 2. – Pp. 147–181.

266. Kelli K. *New Rules for the New Economy: 10 Radical Strategies for a Connected World* / K. Kelli. – London : Penguin Books, 1999. – 192 p.

267. Kooreman P. *The Economics of Household Behavior* / P. Kooreman, S. Wunderink. – Basingstoke : The Macmillan Press Ltd, 1997.

268. Maddison A. *Historical Statistics of the World Economy: 1–2008 AD*. Paris. 2010.

269. Roshchina Y. M. *Typological Analysis of Russian Households Agriculture* / Y. M. Roshchina, A. S. Sukhova // Working paper WP4/2009/04. – Moscow : State University – Higher School of Economics, 2009. – 80 p.

270. Shapiro J. *Monitoring and Evaluation* [Electronic resource] / J. Shapiro. – Civicus : Johannesburg/Washington. 2007. – Access mode : <http://www.civicus.org>.

271. *Social Enterprise: A New Model for Poverty Reduction and Employment Generation* / EMES: International research network / [Electronic resource]. – Access mode : https://emes.net/content/uploads/publications/ECSP-R11-19_Blundel_et_al.pdf.

272. *Social entrepreneurship. Ashoka* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ashoka.org/en>.

273. *Social Enterprise UK*. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.socialenterprise.org.uk/>.

274. *Social Enterprise fund. What is a Social Entrepreneur?* [Electronic resource]. – Access mode : http://www.csef.ca/what_is_a_social_entrepreneur.php.

275. *Social Enterprise. What is Social Enterprise?* [Electronic resource]. – Access mode : <https://socialenterprise.us/about/social-enterprise>.

276. *Survey of Labour and Income Dynamics* [Electronic resource] // Statistics Canada. – Access mode : <http://www23.statcan.gc.ca/imdb/p2SV.pl?Function=getSurvey&SDDS=3889>.

277. *Swiss Household Panel* [Electronic resource] // FORD Explorer. Understand. Share. – Access mode : <https://forscenter.ch/>.

278. Tapscott D. The Digital Economy : Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence / D. Tapscott. – New York : McGraw-Hill, 1997. – 342 p.

279. The British Household Panel Survey [Electronic resource] // Wiley Online Library. – Access mode : <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14679701>.

280. The Cross-National Equivalent File (CNEF) and its member country household panel studies / J. R. Frick, S. P. Jenkins, D. R. Lillard et al. // Schmollers Jahrbuch: Journal of Applied Social Science Studies. – 2007. – Vol. 127 (4). – Pp. 627–654.

281. The Global Fund. Monitoring & Evaluation Concepts [Electronic resource]. – Access mode : http://www.theglobalfund.org/documents/me/ME_Concepts.pdf.

282. The World Economy [Electronic resource] // Wiley Online Library. – Access mode : <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14679701>.

283. Waddock S. Social Entrepreneurs and Catalytic Change / S. Waddock, J.Post // Public Administration Review. – 1991 – 393 p.

ДОДАТКИ

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами

Таблиця А.1

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2009 році, грн.

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	1589,93	209,09	99,15	1,70	0,11	46,59	615,90	14,46	8,16	3,31	0,00	59,67	2,87	141,73	12,22	9,32	23,47	6,30	3,82	14,04	52,11
Вінницький	1072,99	160,98	183,15	8,53	15,64	17,87	624,74	18,76	12,14	6,37	12,9	39,77	5,12	158,24	8,32	12,19	160,39	5,46	3,43	66,11	159,75
Волинський	1015,43	118,66	164,36	0,39	0,00	1,98	595,83	52,46	18,35	14,77	7,37	71,56	30,17	88,76	0,28	8,54	406,42	4,18	3,1	74,20	41,60
Дніпропетровська	1503,46	161,35	71,65	4,27	0,00	16,37	664,85	19,10	16,54	7,58	0,03	55,12	6,39	123,64	14,31	18,84	80,90	12,06	4,45	30,88	113,54
Донецький	1437,01	103,75	33,25	0,90	0,67	5,56	924,36	26,29	26,36	18,76	1,06	35,91	11,57	93,52	19,94	26,99	46,92	14,55	4,32	28,58	98,96
Житомирський	1178,70	133,99	76,62	6,26	86,99	6,90	678,60	13,98	21,20	5,10	0,24	55,68	67,74	154,33	4,95	11,94	162,14	12,09	6,43	47,95	74,08
Закарпатський	1201,64	604,20	121,70	2,61	0,00	1,33	626,03	13,50	7,26	4,53	3,35	99,53	9,00	222,61	2,51	14,74	350,66	10,98	2,04	46,46	143,64
Запорізький	1323,67	115,31	149,44	2,91	0,00	25,71	699,77	22,63	16,00	11,72	1,67	50,82	15,57	124,22	4,71	10,78	102,53	9,33	4,56	31,41	65,78
Івано-Франківська	1261,16	272,50	69,13	0,08	0,00	1,55	659,41	24,17	27,11	18,82	8,30	90,80	15,12	237,36	0,00	10,18	232,13	5,87	2,04	93,93	75,22
Київський	1535,48	157,26	73,24	0,00	0,00	15,99	708,72	16,23	22,08	8,81	0,00	55,47	17,02	136,09	14,63	11,78	185,30	16,21	3,83	46,45	209,94
Кіровоградський	991,32	122,57	99,92	0,76	5,25	36,53	582,48	11,50	13,45	10,98	0,17	57,09	9,45	152,90	9,46	15,29	151,26	9,94	2,13	38,02	387,93
Луганський	1314,46	102,59	45,78	0,30	0,00	7,19	844,69	22,23	26,80	6,46	0,12	40,46	7,67	137,26	19,77	17,28	77,41	16,70	2,05	38,12	86,76
Львівський	1611,05	80,16	66,18	2,49	0,00	2,30	706,83	28,44	17,45	9,86	11,93	34,88	3,67	195,21	2,66	12,08	164,87	11,28	4,36	55,18	86,68
Миколаївський	1466,66	253,59	138,44	2,37	8,56	32,87	658,16	21,93	13,34	4,77	1,30	60,07	9,94	174,57	8,55	10,98	131,80	13,84	3,54	55,83	113,77
Одеський	1833,65	139,44	55,49	0,63	0,00	19,42	595,52	29,91	12,92	8,22	1,39	29,62	3,21	91,24	5,89	11,77	91,32	1,50	4,94	18,61	64,36
Полтавський	993,52	135,95	136,48	4,34	0,00	29,73	632,88	30,89	26,82	11,15	2,09	16,13	14,65	101,07	17,36	9,15	253,13	6,55	2,74	53,89	59,99
Рівненський	1192,98	137,60	178,13	0,25	28,22	0,17	609,78	10,13	9,85	14,68	4,46	75,53	23,11	92,72	3,86	8,97	364,03	21,18	4,15	94,91	62,33
Сумський	972,22	109,69	107,95	0,21	54,73	15,12	651,21	9,65	22,06	20,82	0,00	30,09	17,32	100,96	4,17	9,30	214,10	9,12	2,66	50,51	73,64
Тернопільський	1145,45	44,98	137,66	0,22	0,00	17,85	569,64	28,69	20,23	6,07	4,14	76,64	17,56	230,75	0,57	8,75	299,80	11,75	3,8	66,36	376,84
Харківський	1542,64	120,58	51,38	0,09	0,00	10,53	641,80	20,15	19,84	5,58	0,18	35,86	9,01	104,24	9,38	10,15	116,97	6,47	8,03	42,16	45,32
Херсонський	1014,17	300,18	95,51	4,44	17,60	25,10	559,77	25,30	9,89	10,02	0,59	74,91	4,14	132,03	3,13	12,05	96,91	4,61	2,91	42,50	70,39
Хмельницький	1231,45	145,55	179,75	9,10	0,00	23,68	666,28	13,48	21,41	11,55	1,73	68,56	5,32	189,97	5,11	16,69	226,24	13,96	3,75	60,95	122,93
Черкаський	1047,02	171,61	113,05	0,40	0,00	28,16	609,60	7,82	13,30	18,49	4,00	42,86	16,21	211,39	4,74	13,05	176,64	14,68	3,72	72,05	111,25
Чернівецький	1381,83	341,46	127,40	0,00	0,00	8,10	614,85	25,55	15,54	6,86	2,68	76,14	8,42	252,27	3,19	10,05	196,47	7,90	3,24	49,38	190,09
Чернігівський	909,05	120,52	168,79	5,78	0,00	16,39	735,49	10,93	23,78	18,44	6,25	36,45	19,32	116,35	12,93	9,96	253,91	14,85	5,07	61,22	132,48
м.Київ	3077,41	155,77	0,23	0,03	0,00	34,78	627,89	46,19	22,34	3,14	1,02	48,53	7,91	255,49	9,09	10,56	4,89	15,70	23,55	64,99	334,36
м.Севастополь	1842,43	108,09	0,89	0,00	0,00	10,46	884,71	25,08	13,67	1,81	0,00	69,90	16,14	158,54	8,06	17,25	10,65	14,41	7,34	20,06	73,54

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
 X2- Доходи від підприємницької діяльності
 X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
 X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
 X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладях)
 X7- Пенсії
 X8- Стипендії
 X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
 X10- допомога по безробіттю

X11- Допомога малозабезпеченим сім'ям
 X12- Допомога на дітей
 X13- інші соціальні допомоги
 X14- Грошова допомога від родичів та ін. осіб
 X15- Аліменти
 X16- інші грошові доходи

X17- вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
 X18- Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
 X19- Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20- Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
 X21- Використання заощаджень, повернені борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2010 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	1704,08	260,06	120,25	1,38	0,00	35,17	709,02	4,92	9,57	1,73	0,00	59,79	3,71	125,03	14,07	22,35	32,97	3,73	3,57	17,61	44,33
Вінницький	1149,53	108,62	287,49	2,41	0,00	22,62	725,64	32,03	13,77	11,59	11,14	42,71	10,56	163,80	3,07	23,04	221,70	4,96	3,87	71,61	83,94
Волинський	1172,86	138,46	234,17	0,00	0,00	6,99	750,05	42,50	21,28	9,58	4,53	86,34	38,36	109,97	0,56	23,04	496,48	4,16	2,97	111,64	36,18
Дніпропет-ровська	1775,22	140,21	77,17	9,67	2,17	25,26	783,42	18,26	14,72	5,61	0,74	52,29	9,99	110,46	11,09	38,14	89,45	5,23	3,93	37,25	94,49
Донецький	1870,85	162,71	40,81	3,57	35,33	7,72	1061,67	20,79	19,68	3,85	0,21	42,98	12,07	139,79	16,94	37,72	49,81	19,83	4,74	26,15	89,65
Житомирський	1126,47	140,78	209,51	0,05	0,00	6,89	792,42	26,12	18,81	8,67	3,49	66,65	67,15	150,83	2,13	28,00	220,70	12,94	4,77	50,59	51,42
Закарпатський	1168,19	611,26	132,76	3,58	0,00	4,97	700,15	13,29	7,22	14,97	9,20	139,70	15,03	300,38	1,24	42,17	355,30	3,77	2,64	46,63	188,20
Запорізький	1517,13	246,76	208,31	1,58	5,12	30,53	742,89	28,25	17,46	2,50	2,03	59,22	8,29	142,13	16,58	21,98	119,08	14,04	5,08	40,84	54,76
Івано-Франківська	1236,35	387,28	63,89	0,00	0,00	3,71	763,19	27,04	21,52	20,22	11,30	109,38	16,90	215,39	1,92	23,85	336,12	1,34	1,60	95,17	63,64
Київський	1873,58	193,47	78,84	0,00	0,00	10,06	785,10	15,85	27,33	3,77	6,88	53,08	22,82	118,95	6,93	20,97	201,79	4,99	4,53	58,54	53,50
Кіровоградський	1138,68	183,12	107,55	1,41	5,97	35,75	673,35	18,34	16,77	15,66	6,68	51,31	9,02	126,63	3,46	31,39	155,99	2,35	2,03	33,41	102,72
Луганський	1619,91	59,36	57,11	2,83	18,06	10,79	914,01	7,47	26,82	7,25	3,26	55,36	13,60	134,10	20,04	33,43	106,43	8,32	1,96	46,50	84,30
Львівський	1743,71	188,59	72,40	0,24	0,00	1,44	759,46	28,64	18,05	5,35	7,65	81,59	11,72	171,17	5,52	23,70	194,92	9,50	4,25	64,49	80,88
Миколаївський	1556,96	295,13	168,89	7,00	23,00	47,12	721,32	15,42	13,88	9,97	2,10	72,43	4,45	172,47	13,05	22,12	131,71	11,36	4,14	54,92	112,66
Одеський	2099,03	247,32	94,63	46,57	0,00	28,49	681,90	25,38	7,80	1,31	2,72	60,23	4,98	216,78	9,91	21,02	147,33	4,71	4,94	33,88	74,28
Полтавський	1277,19	427,59	163,40	0,36	0,00	29,89	802,70	31,83	27,14	9,20	2,56	49,04	11,12	115,35	9,32	26,58	280,31	5,95	4,70	54,32	74,95
Рівненський	1283,80	244,76	172,02	0,93	0,00	1,98	704,55	15,76	16,07	2,62	35,14	126,25	22,82	93,00	14,61	21,17	452,65	20,31	3,67	110,43	129,02
Сумський	1236,09	140,63	176,81	0,00	0,55	19,74	776,92	24,92	21,19	16,46	0,00	35,56	11,12	142,09	12,97	32,31	292,46	25,35	4,58	83,38	96,63
Тернопільський	1082,70	175,31	199,02	0,00	0,00	28,08	655,27	24,25	17,99	4,51	13,99	53,29	7,60	241,83	12,25	30,13	350,95	5,79	3,40	70,97	117,42
Харківський	1898,49	64,83	69,49	7,19	0,00	16,96	732,55	22,17	23,70	5,36	0,57	50,91	7,98	114,07	4,52	21,46	112,34	4,67	11,04	41,75	57,25
Херсонський	1245,69	324,10	142,18	1,61	0,00	34,37	709,43	14,08	10,17	6,17	0,84	55,35	4,54	145,79	5,98	28,03	99,22	10,11	2,70	43,24	74,59
Хмельницький	1230,10	207,33	201,16	0,04	0,00	36,19	764,68	32,98	18,02	7,26	3,48	68,94	18,09	217,04	4,71	22,85	221,72	13,69	4,10	62,33	136,28
Черкаський	1261,29	193,70	228,18	0,00	0,00	41,68	746,35	11,46	20,50	12,60	2,23	56,22	28,70	170,81	5,06	22,07	242,91	3,23	4,46	77,31	75,18
Чернівецький	1312,41	339,24	113,31	0,00	0,00	9,57	684,06	16,34	14,35	2,57	7,96	80,72	10,43	354,23	7,44	22,67	236,23	2,61	2,98	47,63	165,62
Чернігівський	1185,36	82,43	239,24	7,70	0,00	23,61	778,89	14,32	18,57	12,53	8,42	50,50	16,77	125,44	9,80	23,42	266,93	4,22	4,78	73,45	111,73
м.Київ	3368,35	436,38	0,00	0,80	90,02	32,64	850,46	39,27	21,94	6,64	1,39	57,58	8,09	249,42	5,48	24,51	2,85	17,59	23,03	50,02	198,96
м.Севастополь	2187,93	117,73	3,89	1,64	0,00	18,73	901,05	23,91	22,18	5,57	0,00	30,08	4,53	197,97	22,04	22,12	12,42	1,78	9,25	18,19	62,59

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
X2- Доходи від підприємницької діяльності
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладах)
X7- Пенсії
X8- Стипендії
X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
X10- допомога по безробіттю

X11-Допомога малозабезпеченим сім'ям
X12-Допомога на дітей
X13-інші соціальні допомоги
X14-Грошова допомога від родичів та ін. осіб
X15-Аліменти
X16-інші грошові доходи

X17-вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
X18-Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
X19-Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20-Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X21-Використання заощаджень, повернених борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2011 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	1902,60	205,69	143,71	0,30	0,00	31,00	744,71	12,76	10,87	5,81	1,45	60,82	5,68	178,20	11,25	25,73	34,17	3,22	4,41	10,32	43,78
Вінницький	1244,91	153,50	286,41	12,98	0,59	30,07	844,76	14,99	20,92	10,58	11,53	61,57	8,53	151,38	9,24	30,42	232,03	8,44	4,93	88,08	176,97
Волинський	1415,28	135,26	240,26	0,68	0,00	13,60	817,80	29,99	25,44	9,55	19,80	80,16	41,42	139,90	0,18	113,20	481,50	2,70	3,65	112,48	51,99
Дніпропетровська	1978,58	84,87	65,82	0,41	0,00	36,03	780,12	16,71	18,70	10,29	3,60	68,17	6,59	163,62	14,98	31,25	117,28	14,85	5,28	40,79	109,90
Донецький	2188,84	89,06	75,32	17,97	0,00	12,52	1185,75	20,77	24,23	1,00	3,51	44,98	13,14	134,56	17,52	43,51	49,25	34,38	6,35	33,74	87,04
Житомирський	1315,54	174,44	177,77	6,85	52,97	18,60	815,91	25,09	30,08	16,19	1,77	117,58	50,66	148,97	9,68	23,65	217,88	10,55	7,19	56,48	76,65
Закарпатський	1535,96	660,22	181,99	8,70	1,16	0,29	824,33	24,16	12,49	10,31	4,98	109,41	25,03	346,28	4,76	65,64	397,53	6,22	3,24	46,71	159,15
Запорізький	1815,83	189,53	240,03	1,47	28,76	59,19	883,22	16,46	20,91	8,68	2,34	54,64	11,90	128,52	18,57	29,96	121,32	6,96	5,75	42,06	77,20
Івано-Франківська	1365,39	303,80	72,31	0,00	0,00	7,00	821,97	31,97	24,98	15,02	26,37	154,76	21,18	316,47	1,66	27,83	356,42	10,59	2,66	89,47	37,46
Київський	2160,49	94,84	106,49	5,67	13,65	8,41	890,73	17,29	30,22	3,08	0,00	59,41	18,10	119,17	5,95	26,04	177,62	12,83	5,14	56,87	43,27
Кіровоградський	1500,31	134,59	136,07	0,25	103,46	52,06	758,21	9,12	15,18	27,05	8,91	64,55	15,72	217,86	5,08	29,98	188,66	10,13	2,77	43,10	155,22
Луганський	1899,78	142,31	79,65	1,74	0,71	16,71	972,96	24,11	28,95	9,72	1,88	38,99	24,25	147,89	18,27	32,53	86,41	6,88	2,07	40,29	68,69
Львівський	2021,68	144,81	91,33	0,04	0,87	2,48	837,08	25,11	16,75	6,80	9,40	67,81	6,61	184,42	7,62	25,74	205,62	2,22	3,89	56,09	124,72
Миколаївський	1746,29	364,57	136,75	4,93	83,41	45,16	806,60	29,38	14,48	12,73	5,00	56,67	6,21	138,57	30,83	24,84	156,30	16,62	4,69	66,26	118,39
Одеський	2075,65	109,99	128,80	0,03	6,33	43,10	787,93	23,85	9,59	8,14	3,52	67,58	3,01	158,00	13,68	26,39	171,65	0,50	5,81	24,93	89,41
Полтавський	1545,24	63,34	167,66	14,05	0,00	42,00	815,01	21,45	28,14	11,25	2,80	76,64	8,83	194,01	8,33	23,73	300,95	5,46	3,80	60,90	86,23
Рівненський	1539,03	129,10	187,59	0,00	0,00	0,51	768,13	8,42	21,72	10,21	33,17	115,06	28,11	121,48	17,76	23,73	410,02	19,68	3,54	87,84	28,27
Сумський	1498,59	137,57	115,55	0,67	120,21	18,37	796,80	7,85	28,02	18,85	1,21	69,80	13,07	128,52	12,63	25,46	262,67	12,70	4,93	78,96	54,40
Тернопільський	1328,07	133,24	147,73	0,00	10,05	46,76	790,71	25,06	23,38	23,62	6,08	92,75	10,39	334,45	4,06	34,59	384,30	1,84	3,59	74,84	175,55
Харківський	2078,68	101,03	64,22	0,26	0,00	16,46	739,58	31,17	25,5	5,19	1,62	35,93	8,5	109,95	14,47	25,73	118,59	4,48	13,2	36,43	44,93
Херсонський	1519,59	325,53	141,27	1,09	0,47	55,55	785,71	14,27	14,60	7,14	6,08	88,65	5,51	186,50	2,75	26,74	149,62	14,54	4,45	63,58	71,45
Хмельницький	1206,71	272,07	190,41	0,22	0,00	36,21	834,24	40,89	27,58	6,33	16,78	109,94	11,82	184,00	10,79	28,39	199,57	18,16	5,92	65,19	143,13
Черкаський	1468,14	291,87	102,90	0,66	1,92	42,96	766,58	12,90	26,43	7,49	1,35	63,47	11,63	151,92	4,78	38,64	282,91	6,59	3,92	99,63	97,51
Чернівецький	1558,62	363,63	139,14	0,05	0,00	18,02	715,07	22,96	17,78	11,82	6,80	97,50	15,28	291,06	2,60	42,88	227,34	5,71	4,14	42,98	159,73
Чернігівський	1232,85	62,65	228,66	0,00	14,41	52,94	789,68	14,21	27,52	12,98	1,76	68,32	28,41	127,56	4,72	31,87	327,00	5,97	5,11	71,32	193,51
м.Київ	3817,68	395,89	0,00	19,95	45,59	3,23	909,60	44,99	30,62	3,32	3,04	65,96	10,64	490,77	9,23	31,90	3,27	9,44	27,32	65,74	519,77
м.Севастополь	2696,18	111,93	1,15	0,00	0,00	35,28	1054,20	37,20	24,07	0,00	0,00	63,75	12,48	337,21	33,28	27,36	2,77	6,05	10,99	32,73	113,85

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
X2- Доходи від підприємницької діяльності
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладях)
X7- Пенсії
X8- Стипендії
X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
X10- допомога по безробіттю

X11- Допомога малозабезпеченим сім'ям
X12- Допомога на дітей
X13- інші соціальні допомоги
X14- Грошова допомога від родичів та ін. осіб
X15- Аліменти
X16- інші грошові доходи

X17- вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
X18- Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
X19- Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20- Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X21- Використання заощаджень, повернені борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2012 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	2054,16	181,06	142,70	0,05	0,00	38,49	877,22	6,93	10,41	2,75	7,80	97,79	4,04	160,90	8,11	35,87	38,84	2,14	5,75	19,66	57,11
Вінницький	1541,29	127,35	311,10	4,03	0,00	39,05	897,59	25,47	18,01	21,00	5,95	48,15	12,85	155,72	5,97	20,10	212,37	15,68	4,48	73,90	115,82
Волинський	1811,00	107,01	169,81	0,00	0,63	10,65	909,87	28,80	26,84	8,57	16,35	125,77	87,39	128,28	10,11	132,05	415,61	12,64	3,37	103,27	71,74
Дніпропетровська	2157,83	58,32	103,71	0,31	1,10	57,71	881,20	24,15	19,45	7,74	2,86	101,54	16,49	136,66	20,50	40,88	94,07	13,48	5,83	47,33	65,22
Донецький	2674,95	125,35	52,05	7,89	9,19	14,01	1210,48	26,55	21,72	4,22	0,00	58,20	12,61	130,78	14,48	59,22	40,26	30,11	8,96	23,10	100,37
Житомирський	1591,45	94,99	114,57	1,56	6,90	25,05	934,13	15,48	24,77	30,11	2,10	63,02	53,70	157,37	7,79	27,13	212,37	33,03	6,52	63,23	99,13
Закарпатський	1651,15	734,56	153,76	11,29	0,00	3,11	925,24	41,13	14,53	30,31	7,50	158,64	36,32	320,32	7,56	61,12	382,49	6,93	4,52	71,05	222,29
Запорізький	1927,80	309,66	169,20	0,05	0,00	45,24	932,79	20,63	24,66	5,21	0,55	70,78	15,32	162,58	39,05	28,95	119,29	8,73	5,32	46,34	172,57
Івано-Франківська	1546,64	354,30	90,16	0,00	0,00	5,61	927,54	56,43	20,92	19,85	8,55	154,83	40,90	238,15	6,28	18,31	262,16	6,36	3,68	91,00	61,86
Київський	2353,97	94,83	145,40	20,73	0,00	21,34	1032,69	14,08	31,22	1,38	4,25	97,80	13,79	105,64	11,47	27,60	179,51	6,11	2,32	33,16	26,30
Кіровоградський	1542,69	199,73	157,28	6,78	26,89	79,02	837,59	42,39	16,72	15,77	16,02	57,95	18,79	211,28	3,75	40,40	140,07	6,15	2,80	41,70	193,42
Луганський	1946,98	217,14	89,61	9,09	6,96	27,85	1220,66	27,57	39,32	11,49	0,46	46,73	22,43	142,84	12,27	50,45	87,88	8,91	2,20	43,10	111,02
Львівський	2351,11	132,83	96,36	0,17	0,00	2,99	975,59	27,29	20,24	5,80	9,22	85,70	9,50	191,99	7,00	28,44	183,91	6,73	3,70	63,20	61,20
Миколаївський	2003,16	351,15	162,06	17,66	0,00	64,95	924,12	22,82	17,35	7,50	5,89	94,97	12,34	100,55	27,51	26,13	142,31	12,02	2,88	53,15	103,68
Одеський	2459,56	279,55	99,77	0,14	0,00	40,89	913,19	18,40	6,20	3,87	11,70	88,24	5,65	195,76	7,51	29,36	111,97	2,98	6,87	17,08	53,35
Полтавський	1791,72	95,07	114,23	1,50	10,66	53,60	925,95	24,91	27,08	12,97	0,23	54,62	6,76	171,13	9,50	27,86	236,55	10,01	4,10	43,72	97,07
Рівненський	1832,73	144,10	154,16	0,00	0,00	2,54	921,16	18,33	14,61	6,40	25,35	110,82	23,90	111,51	3,40	27,36	325,73	7,93	4,98	90,49	16,57
Сумський	1491,04	128,38	116,54	0,27	36,34	29,10	840,99	11,43	36,65	17,16	0,45	103,06	16,78	180,96	6,10	33,65	203,85	11,99	2,76	83,78	79,44
Тернопільський	1383,91	48,70	110,00	0,21	0,00	45,67	845,79	24,00	24,82	16,77	5,96	148,11	30,13	346,91	4,33	94,71	340,19	0,74	4,18	64,26	171,03
Харківський	2204,54	66,69	50,53	0,00	0,00	24,70	903,88	40,22	30,03	3,76	1,17	82,63	12,16	126,03	3,65	27,94	104,43	8,80	16,33	37,17	34,08
Херсонський	1567,41	440,87	108,06	1,57	0,47	39,17	824,83	12,31	16,43	5,93	4,02	133,67	12,42	168,90	7,98	27,88	125,04	9,46	4,06	61,58	71,73
Хмельницький	1553,71	87,17	199,23	0,28	0,00	69,68	940,96	19,64	30,10	17,89	12,43	98,25	20,46	157,32	13,75	28,70	219,63	15,84	4,90	85,85	113,55
Черкаський	1532,95	114,55	188,46	0,71	0,00	58,11	996,28	8,47	28,20	14,12	8,87	75,06	25,81	182,06	7,35	29,56	229,07	3,96	3,62	99,61	88,04
Чернівецький	1827,18	244,00	119,18	45,42	25,87	13,70	899,48	25,84	17,22	11,83	11,38	109,85	7,68	295,66	6,94	112,67	247,37	3,26	3,51	56,63	149,48
Чернігівський	1474,14	109,56	267,34	6,21	0,00	69,85	957,84	14,45	24,75	13,06	0,83	58,66	32,78	167,20	14,12	29,33	231,07	16,92	8,86	67,05	197,52
м.Київ	3883,57	138,17	0,17	6,17	0,00	11,39	1048,99	52,94	29,71	8,67	0,20	99,57	23,84	319,00	8,33	45,79	11,12	11,64	27,39	65,85	218,84
м.Севастополь	2674,28	277,42	8,61	96,64	0,00	60,20	1123,51	30,16	22,00	3,32	0,98	108,10	19,53	367,18	25,52	26,53	8,64	14,13	10,15	19,71	109,58

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
X2- Доходи від підприємницької діяльності
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладях)
X7- Пенсії
X8- Стипендії
X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
X10- допомога по безробіттю

X11-Допомога малозабезпеченим сім'ям
X12-Допомога на дітей
X13-інші соціальні допомоги
X14-Грошова допомога від родичів та ін. осіб
X15-Аліменти
X16-інші грошові доходи

X17-вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
X18-Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
X19-Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20-Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X21-Використання заощаджень, повернених борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2013 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	2251,97	200,83	141,89	0,04	0,00	31,53	944,81	12,60	9,72	1,64	7,53	99,94	7,76	165,50	18,75	15,74	48,26	5,96	7,04	12,97	61,66
Вінницький	1667,23	164,20	280,87	0,04	0,00	44,88	906,13	33,34	19,00	12,43	9,95	72,67	14,81	187,18	6,24	24,81	235,94	11,23	4,89	73,52	87,74
Волинський	1845,14	149,42	225,86	2,51	0,00	13,18	997,47	23,84	20,26	12,72	37,46	205,97	51,39	98,25	13,47	92,57	457,68	20,58	3,18	114,41	64,89
Дніпропетровська	2405,80	85,24	68,65	0,83	4,25	31,05	968,93	21,89	15,69	5,49	0,00	69,96	9,65	173,93	24,52	21,79	96,24	15,95	4,54	36,74	43,38
Донецький	2608,28	177,48	48,83	0,43	0,00	17,32	1419,94	21,68	18,89	6,11	0,34	79,20	15,57	123,02	22,06	61,76	45,31	32,10	8,34	25,55	192,83
Житомирський	1351,15	155,92	138,23	0,00	240,73	46,66	1060,86	44,14	29,00	29,51	10,36	108,00	64,04	185,35	3,13	38,59	262,08	10,29	6,67	61,68	105,92
Закарпатський	1672,48	909,01	166,71	9,21	0,00	1,48	1022,03	20,05	13,80	13,22	8,37	152,40	11,92	275,73	20,92	115,24	449,01	15,62	4,91	52,36	184,44
Запорізький	2177,60	238,16	158,16	0,48	0,00	48,20	909,28	21,35	21,97	9,54	4,28	94,61	8,80	129,44	26,87	14,57	98,37	9,48	6,82	32,13	88,38
Івано-Франківська	1604,23	369,56	97,68	1,02	0,00	9,49	1015,88	42,59	19,08	9,15	64,43	135,46	62,52	278,27	4,22	47,16	332,09	8,90	4,10	101,77	40,01
Київський	2439,18	189,52	161,62	0,00	0,00	20,42	993,52	35,55	20,96	3,99	1,01	96,83	19,41	136,45	10,12	11,87	199,36	11,77	2,40	55,14	52,06
Кіровоградський	1552,95	171,89	194,78	0,11	0,00	92,58	927,75	37,88	16,63	31,82	21,62	137,33	31,11	209,26	1,26	16,21	169,08	14,26	2,81	40,54	114,15
Луганський	2181,42	131,38	73,59	7,08	0,00	22,14	1288,93	12,09	42,33	9,26	0,11	74,71	12,09	105,16	11,56	38,80	68,82	10,92	2,23	35,08	256,09
Львівський	2588,38	131,63	105,97	0,12	0,00	4,74	1020,16	32,35	14,78	5,99	19,58	104,78	4,24	182,13	6,34	14,07	220,17	9,78	5,13	72,20	170,87
Миколаївський	2065,96	282,38	139,03	1,37	0,00	55,64	998,15	26,63	12,55	10,74	9,43	119,02	23,22	131,20	37,63	31,11	134,34	3,67	2,43	43,68	55,03
Одеський	2739,08	103,75	202,39	1,37	0,00	51,25	922,27	29,40	8,30	5,18	9,35	119,24	9,13	179,63	11,19	19,00	151,93	5,96	6,62	32,67	64,87
Полтавський	2040,39	136,74	134,85	1,31	18,06	74,04	951,90	25,23	21,22	19,11	2,24	101,92	11,07	183,48	5,89	15,61	289,04	10,96	3,00	48,91	152,71
Рівненський	2012,38	62,48	183,66	0,00	0,00	1,79	905,63	18,88	15,06	15,06	16,68	109,86	30,33	135,00	17,59	12,57	363,22	12,01	6,40	91,14	25,62
Сумський	1570,13	192,63	152,76	0,41	0,00	26,52	927,67	18,32	27,00	16,86	10,33	97,26	19,92	189,07	2,84	25,71	258,63	33,01	4,29	76,07	77,53
Тернопільський	1543,21	104,24	136,47	0,00	0,00	42,40	1002,83	9,79	20,89	20,09	10,21	219,42	25,68	276,16	0,71	147,98	432,28	8,69	6,12	61,62	180,11
Харківський	2466,15	152,18	43,11	0,00	0,00	23,04	945,99	32,28	24,45	2,45	0,81	109,17	4,59	135,87	11,31	16,46	119,01	5,27	18,79	42,14	44,78
Херсонський	1768,41	233,69	146,66	1,53	0,00	47,55	920,98	26,65	11,45	10,85	7,46	107,54	21,05	174,05	3,68	20,13	90,65	2,98	4,03	63,46	56,68
Хмельницький	1819,46	199,19	174,94	1,31	0,00	69,66	958,44	18,67	28,96	3,83	15,56	100,83	16,52	172,09	10,48	44,47	245,33	6,69	4,46	71,31	83,37
Черкаський	1851,29	80,03	207,29	0,00	0,00	68,96	971,38	21,04	26,17	19,53	4,18	90,98	20,05	179,75	7,38	17,79	198,32	16,72	4,19	89,63	64,97
Чернівецький	2020,58	196,43	125,85	0,00	0,00	19,43	964,36	19,70	12,07	15,02	12,39	125,52	21,96	270,79	2,52	111,59	308,08	4,46	4,43	70,36	126,89
Чернігівський	1601,28	193,80	238,12	0,22	0,00	59,68	1072,58	17,03	24,63	6,63	4,34	73,47	27,73	144,79	7,00	15,18	275,80	19,50	6,47	115,65	86,08
м.Київ	4172,60	202,19	0,00	5,68	140,10	17,86	1127,17	66,31	29,32	13,94	2,87	111,05	23,67	558,37	10,58	44,63	5,68	11,16	30,22	73,40	306,04
м.Севастополь	2932,81	137,08	20,92	0,00	0,00	0,00	1141,78	7,78	17,47	1,61	0,00	108,30	15,83	234,27	16,42	19,12	2,88	3,34	11,10	9,62	54,89

Умовні позначення:

X1- Оплата праці

X2- Доходи від підприємницької діяльності

X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції

X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна

X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладах)

X7- Пенсії

X8- Стипендії

X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати

X10- допомога по безробіттю

X11- Допомога малозабезпеченим сім'ям

X12- Допомога на дітей

X13- інші соціальні допомоги

X14- Грошова допомога від родичів та ін. осіб

X15- Аліменти

X16- інші грошові доходи

X17- вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель

X18- Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я

X19- Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20- Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами

X21- Використання заощаджень, повернені борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2014 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	1673,98	272,23	304,31	0,03	0,00	51,89	951,79	20,05	17,81	18,17	15,84	149,82	18,01	205,79	12,48	37,28	258,43	5,35	4,88	93,31	70,13
Вінницький	1677,91	309,12	178,80	0,17	0,00	20,29	1073,30	51,81	21,27	2,15	31,55	171,70	60,57	143,51	1,71	143,26	445,04	18,01	4,77	114,32	117,67
Волинський	2375,22	97,44	84,70	0,99	0,00	43,85	1005,36	27,83	17,67	9,04	2,70	82,12	11,31	187,10	25,22	46,77	101,24	13,38	5,04	38,44	62,10
Дніпропетровська	2035,76	112,13	45,47	0,27	22,67	6,68	1210,63	20,79	19,92	6,38	3,94	46,66	8,05	141,81	11,46	18,70	115,67	8,88	3,78	46,64	90,69
Донецький	1813,33	138,80	139,21	9,92	0,00	18,23	1136,82	17,71	28,68	17,61	20,68	147,95	41,95	166,08	10,65	41,61	258,62	12,35	10,11	62,19	49,41
Житомирський	1645,39	1466,57	184,36	5,05	0,00	5,76	976,21	27,77	9,26	15,42	0,00	205,46	34,78	437,31	2,62	146,67	431,93	9,63	4,34	50,00	181,19
Закарпатський	2211,98	132,74	254,09	3,81	0,00	139,31	1065,50	21,50	15,11	9,71	4,51	103,18	10,23	262,05	11,51	49,69	124,55	18,72	9,96	40,27	190,87
Запорізький	1841,90	467,34	104,47	0,15	0,00	11,95	903,50	23,88	15,74	11,68	6,15	167,24	24,97	349,18	3,24	256,65	360,56	3,06	4,02	110,97	62,15
Івано-Франківська	2560,14	169,74	133,83	0,00	0,00	20,61	1141,03	21,64	19,57	16,44	2,78	105,37	13,01	81,91	21,86	45,47	215,87	6,25	2,92	51,67	58,96
Київський	1703,12	141,94	232,06	2,31	2,25	113,82	868,80	18,25	12,71	18,61	5,87	75,27	9,55	179,29	9,90	63,58	206,06	5,60	3,34	35,43	110,92
Кіровоградський	1655,13	36,28	239,46	0,00	0,00	56,33	1170,75	10,05	28,81	7,66	0,98	36,82	23,79	202,12	14,21	2,83	151,68	0,00	2,19	32,80	148,85
Луганський	2655,86	186,32	99,44	0,00	0,00	6,62	1158,54	46,18	17,61	3,27	36,79	139,93	12,85	206,11	7,51	45,58	232,99	1,62	5,18	83,36	65,43
Львівський	2158,40	342,12	210,23	1,90	0,00	84,68	954,20	33,13	13,43	6,38	2,39	79,21	22,98	176,02	4,87	40,76	200,67	14,69	4,51	58,69	47,34
Миколаївський	2900,25	231,17	180,22	0,94	0,00	69,22	1003,95	21,18	13,86	2,82	2,01	137,31	16,66	209,02	25,22	46,74	157,86	6,13	5,57	22,22	42,60
Одеський	1899,40	171,95	202,23	3,01	0,00	79,19	1178,61	21,16	39,16	27,51	27,04	123,45	12,07	201,58	8,10	35,95	270,16	8,75	4,10	50,18	124,13
Полтавський	2187,07	79,81	195,30	0,09	0,00	3,12	932,73	22,58	21,27	2,76	10,50	178,04	17,38	112,90	6,01	41,06	415,56	4,00	5,53	91,86	16,37
Рівненський	1515,71	167,73	231,55	0,06	0,00	44,51	1003,97	26,38	25,84	26,82	15,51	95,96	13,57	194,79	11,01	50,40	367,66	6,34	3,25	91,37	97,66
Сумський	1723,79	201,67	92,93	0,00	0,00	43,53	1016,97	24,70	16,97	14,31	53,14	99,65	17,11	294,62	1,50	115,33	400,46	1,02	8,13	79,92	91,41
Тернопільський	2606,94	205,87	75,16	0,86	0,00	20,81	990,90	37,17	20,04	6,74	0,20	106,08	5,75	148,11	11,63	31,23	112,19	1,77	17,40	51,23	35,98
Харківський	1725,85	618,98	131,72	15,43	0,00	84,63	919,01	18,80	12,18	12,34	18,99	113,15	9,81	308,81	3,16	54,01	113,30	6,11	3,82	58,13	93,42
Херсонський	1692,42	133,46	232,96	0,35	0,00	72,68	1039,21	10,36	20,59	19,31	4,35	133,14	26,91	203,31	15,32	41,32	307,75	14,30	3,40	57,33	104,71
Хмельницький	1678,10	150,16	229,60	0,47	0,00	86,67	1038,38	28,08	22,76	8,32	13,67	61,65	20,99	165,21	12,94	32,97	234,72	14,93	5,37	85,97	150,42
Черкаський	2089,68	554,41	236,02	1,38	0,00	19,64	871,04	23,37	14,14	15,00	18,82	141,96	22,21	325,96	7,41	76,95	337,57	11,12	4,73	87,94	187,90
Чернівецький	1764,25	139,49	157,52	1,97	28,25	54,96	1092,27	21,65	27,75	4,94	2,94	100,71	46,83	176,65	21,18	46,66	276,89	21,19	7,92	103,88	79,10
Чернігівський	3766,36	252,42	0,00	0,28	4,00	2,29	1133,00	98,16	28,05	9,39	0,49	113,56	8,86	228,07	20,78	39,94	11,33	15,76	25,00	91,88	106,19
м.Київ	1673,98	272,23	304,31	0,03	0,00	51,89	951,79	20,05	17,81	18,17	15,84	149,82	18,01	205,79	12,48	37,28	258,43	5,35	4,88	93,31	70,13
м.Севастополь	1677,91	309,12	178,80	0,17	0,00	20,29	1073,30	51,81	21,27	2,15	31,55	171,70	60,57	143,51	1,71	143,26	445,04	18,01	4,77	114,32	117,67

Умовні позначення:

X1- Оплата праці	X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладях)	X11-Допомога малозабезпеченим сім'ям	X17-вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	X20-Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X2- Доходи від підприємницької діяльності	X7- Пенсії	X12-Допомога на дітей	X18-Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я	X21-Використання заощаджень, повернені борги домогосподарствам
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	X8-Стипендії	X13-інші соціальні допомоги	X19-Пільги безготівкові на оплату зв'язку	
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна	X9-Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати	X14-Грошова допомога від родичів та ін. осіб		
X5- Доходи від продажу нерухомості	X10-допомога по безробіттю	X15-Аліменти		
		X16-інші грошові доходи		

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2015 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	1909,73	655,49	416,04	0,71	0,00	110,00	1054,36	23,73	104,60	12,15	17,27	146,02	100,48	307,51	13,02	69,91	373,90	8,20	7,96	152,40	196,54
Вінницький	1980,32	355,22	267,35	4,26	0,00	24,64	1065,61	61,09	84,98	16,62	95,57	228,73	40,02	225,74	5,03	138,87	580,56	13,52	5,73	134,45	71,46
Волинський	2567,51	263,45	116,34	0,74	1,00	46,49	1071,85	23,40	38,93	5,15	7,68	105,64	5,52	269,27	21,70	46,88	129,40	10,13	6,74	60,87	108,29
Дніпропетровська	2279,26	96,03	200,21	0,59	0,00	15,98	1237,42	27,48	83,74	14,91	0,78	36,11	23,86	153,95	16,46	55,00	143,20	7,46	3,04	77,32	54,54
Донецький	2002,59	134,19	183,87	40,7	14,0	21,78	1191,55	12,84	120,37	28,72	24,45	79,77	28,49	224,45	11,60	79,99	321,47	10,13	9,59	77,05	84,71
Житомирський	2268,09	1673,6	224,04	5,21	0,00	12,53	1042,36	29,65	22,97	6,04	46,38	313,66	29,99	675,76	6,39	94,88	574,30	1,19	3,01	93,57	155,86
Закарпатський	2569,90	288,25	266,78	6,71	0,44	92,87	1150,52	5,95	48,56	11,20	2,57	122,97	19,72	280,91	22,19	72,80	140,53	29,12	9,02	64,54	168,47
Запорізький	2292,27	803,28	134,21	0,46	0,00	15,59	1048,01	55,00	85,26	12,41	42,80	139,73	23,15	387,74	0,39	165,51	456,80	1,04	6,18	169,74	82,15
Івано-Франківська	3187,52	74,67	159,29	0,00	0,00	31,22	1226,24	15,40	80,07	12,43	0,17	110,64	45,65	119,73	27,92	44,20	256,00	5,99	4,14	49,01	55,67
Київський	1962,97	200,51	204,38	1,01	36,6	134,57	979,31	14,38	56,91	11,84	14,65	93,32	16,67	273,03	13,17	46,30	270,43	0,25	4,76	43,28	92,56
Кіровоградський	1849,61	188,03	246,94	2,58	9,95	92,57	989,67	7,12	123,07	11,41	13,82	155,19	50,10	198,21	6,76	70,43	261,24	7,27	0,76	79,55	77,37
Луганський	2892,71	190,25	118,07	1,78	0,00	11,86	1149,92	32,72	57,54	2,40	18,78	110,44	18,62	375,82	8,12	44,25	320,25	2,88	9,05	108,19	89,65
Львівський	2145,02	447,37	203,30	0,34	0,00	93,74	971,73	15,45	30,38	24,92	22,79	107,14	16,74	233,68	17,23	44,95	248,30	1,36	5,41	62,59	30,35
Миколаївський	3147,29	181,97	150,35	3,10	0,00	59,31	1090,94	15,57	24,63	6,81	10,07	108,84	9,60	298,22	21,49	46,58	219,80	0,74	6,13	51,14	34,70
Одеський	1841,37	205,81	225,48	4,78	2,15	129,83	1171,15	31,97	110,39	31,39	10,94	83,77	11,09	365,94	10,12	37,19	345,65	3,43	5,39	68,65	143,82
Полтавський	2356,02	254,93	235,78	0,00	0,00	0,34	1012,49	18,40	31,15	7,68	4,05	219,94	11,26	171,46	7,67	44,94	516,33	3,88	5,58	139,08	23,88
Рівненський	2112,12	75,98	206,79	1,37	0,00	76,30	1124,53	27,10	122,88	34,47	17,92	63,39	29,83	241,90	19,66	57,79	441,62	18,90	7,70	104,95	310,00
Сумський	2072,59	188,77	202,77	4,56	0,00	104,89	1101,05	37,18	201,10	15,91	9,46	99,16	16,98	479,90	0,59	100,69	504,95	6,15	5,17	124,70	206,63
Тернопільський	2969,02	180,90	74,01	3,25	0,00	40,50	1035,21	53,35	45,23	1,55	7,68	90,95	10,26	185,14	16,54	46,10	129,34	3,85	21,36	71,03	49,23
Харківський	1923,20	389,60	188,92	11,8	0,00	104,25	988,93	42,39	40,08	23,90	54,33	111,58	38,96	296,78	20,37	105,69	130,38	7,88	5,87	76,70	36,64
Херсонський	1876,40	151,60	231,04	0,96	0,00	127,00	1128,42	30,09	108,02	17,21	7,36	101,83	33,75	273,53	11,43	40,76	389,49	7,12	5,37	97,78	56,07
Хмельницький	1883,01	148,96	254,84	1,08	0,00	111,28	1135,34	25,44	93,73	25,61	13,98	122,61	21,32	202,40	6,41	47,43	309,23	6,55	8,51	130,70	101,74
Черкаський	2005,10	426,69	246,14	0,29	0,00	41,33	1145,25	18,50	80,98	28,82	13,18	192,97	11,01	440,10	1,87	118,55	448,76	9,29	5,30	125,05	305,24
Чернівецький	2076,18	199,58	193,29	0,38	0,00	73,76	1180,50	14,13	98,48	23,53	21,42	75,58	47,42	312,97	4,73	60,10	432,50	10,64	9,71	157,23	103,99
Чернігівський	3709,62	287,39	0,00	9,65	0,00	20,60	1296,10	93,11	48,85	11,64	0,00	107,07	33,45	405,57	8,52	47,59	11,23	22,84	40,20	112,14	123,71
м.Київ	1909,73	655,49	416,04	0,71	0,00	110,00	1054,36	23,73	104,60	12,15	17,27	146,02	100,48	307,51	13,02	69,91	373,90	8,20	7,96	152,40	196,54
м.Севастополь	1980,32	355,22	267,35	4,26	0,00	24,64	1065,61	61,09	84,98	16,62	95,57	228,73	40,02	225,74	5,03	138,87	580,56	13,52	5,73	134,45	71,46

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
X2- Доходи від підприємницької діяльності
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладках)
X7- Пенсії
X8- Стипендії
X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
X10- допомога по безробіттю

X11-Допомога малозабезпеченим сім'ям
X12-Допомога на дітей
X13-інші соціальні допомоги
X14-Грошова допомога від родичів та ін. осіб
X15-Аліменти
X16-інші грошові доходи

X17-вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
X18-Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
X19-Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20-Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X21-Використання заощаджень, повернені борги домогосподарствам

Структура сукупних доходів та ресурсів домогосподарств за регіонами у 2016 році, грн

Регіони	Роки																				
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21
АР Крим	2473,61	270,04	481,76	2,63	0,00	130,11	1216,54	13,86	421,35	19,88	26,29	124,88	21,98	385,59	22,03	82,03	364,29	8,84	11,05	172,48	114,06
Вінницький	2612,84	205,37	298,68	0,40	0,00	39,92	1122,96	50,95	518,03	6,60	48,16	148,80	35,52	248,14	5,51	274,78	693,26	12,53	5,82	196,54	63,86
Волинський	2904,96	126,33	63,44	2,63	0,00	102,47	1340,87	35,74	210,22	23,25	32,11	94,85	35,76	398,43	27,33	70,99	156,06	16,45	11,47	56,92	104,64
Дніпропетровська	2643,46	136,72	109,63	0,11	0,00	28,99	1348,85	12,96	283,89	10,84	6,32	65,72	37,17	132,84	10,18	75,64	137,13	14,92	5,39	56,76	68,28
Донецький	2261,41	163,91	147,91	3,38	249,6	31,42	1247,73	28,80	419,61	23,04	16,83	101,19	45,91	242,89	18,41	107,86	360,07	10,60	7,02	85,85	149,86
Житомирський	2376,86	2115,58	116,75	39,97	0,00	16,32	1313,28	13,30	123,31	3,32	76,10	203,22	35,21	981,97	1,35	104,53	624,28	10,88	10,33	111,95	290,76
Закарпатський	2667,15	388,52	147,03	2,96	0,00	103,91	1219,94	33,01	144,52	35,53	14,74	110,61	15,33	253,44	26,85	66,21	162,17	25,13	10,59	64,70	151,11
Запорізький	2474,42	746,52	141,96	3,34	0,00	29,47	1226,75	15,71	650,80	34,36	64,92	209,90	90,06	447,47	3,42	190,79	575,14	3,22	8,15	351,03	67,09
Івано-Франківська	3239,89	284,98	125,86	1,64	0,00	31,52	1269,65	20,38	236,04	8,35	6,98	141,94	30,33	165,80	4,56	48,62	274,60	4,56	3,90	70,00	43,93
Київський	2504,02	301,03	280,86	15,02	0,00	240,61	1055,04	9,24	222,93	24,53	19,08	96,47	58,75	285,42	9,31	49,98	295,70	13,07	4,37	46,52	115,96
Кіровоградський	2179,11	179,21	345,11	0,00	0,00	122,16	1309,06	5,71	319,86	35,30	10,35	43,26	24,48	248,14	4,86	55,66	300,71	5,73	1,02	71,52	99,87
Луганський	4082,85	365,44	164,58	12,39	0,00	8,94	1252,42	39,85	237,86	25,57	30,65	96,78	6,81	357,35	3,94	51,48	342,56	1,65	12,76	107,19	133,66
Львівський	2650,36	399,15	318,77	6,01	0,00	166,36	1200,45	29,55	206,72	17,22	21,36	71,16	26,09	268,18	9,40	70,04	258,29	9,52	6,34	80,50	101,83
Миколаївський	3934,81	171,06	273,71	9,99	0,00	152,36	989,85	40,15	58,58	8,34	2,70	119,66	6,70	367,40	12,45	50,34	293,68	15,00	7,06	43,31	80,64
Одеський	2621,46	81,80	179,89	0,79	0,00	205,76	1224,48	34,54	446,67	16,19	14,35	85,86	17,32	245,70	7,98	52,06	406,02	6,64	5,20	73,68	80,34
Полтавський	2775,21	175,93	244,89	0,00	0,00	6,57	1158,33	4,73	251,63	10,57	50,77	235,20	11,96	244,92	2,83	63,41	566,31	4,34	6,85	222,88	18,88
Рівненський	2330,79	124,18	178,60	0,88	0,00	128,38	1226,62	8,17	594,81	27,24	27,48	73,92	42,08	310,03	3,97	70,25	441,10	22,90	5,39	111,89	223,56
Сумський	2407,14	117,10	220,03	0,47	0,00	136,86	1275,46	13,75	664,05	15,74	53,50	148,72	15,24	524,91	0,00	109,23	569,39	4,72	5,78	203,42	245,11
Тернопільський	2869,41	140,27	159,80	0,00	0,00	101,51	1110,60	50,49	153,84	4,83	8,96	120,08	61,87	256,65	2,72	61,86	210,49	8,08	28,23	92,05	78,85
Харківський	2447,57	624,05	206,85	1,96	0,00	115,04	1132,93	42,98	187,14	11,46	28,86	157,82	39,13	404,84	5,12	92,97	214,90	9,05	4,14	65,53	106,68
Херсонський	2297,89	98,64	371,12	0,00	0,00	176,42	1096,82	14,05	588,36	29,23	36,81	137,72	33,23	258,35	8,52	56,25	492,86	5,14	5,59	110,86	101,20
Хмельницький	2060,63	120,29	284,47	0,00	0,00	135,93	1143,75	27,75	549,37	25,36	6,07	116,64	13,73	195,18	8,18	51,68	267,39	8,53	7,05	135,78	94,80
Черкаський	2873,26	498,34	204,05	0,76	0,00	53,11	1132,12	53,48	411,67	33,38	30,65	117,59	13,47	543,99	11,36	201,87	601,34	9,46	5,01	161,35	223,95
Чернівецький	2347,10	170,13	156,11	7,87	0,00	68,97	1284,13	29,81	405,68	5,90	18,27	81,10	85,90	265,83	8,08	62,33	420,76	12,93	8,58	164,67	65,62
Чернігівський	4669,69	845,84	0,07	2,04	293,53	1,64	1232,82	69,70	133,31	1,13	0,00	139,78	16,00	390,77	24,56	74,85	9,52	9,04	51,45	131,17	116,98
м.Київ	2473,61	270,04	481,76	2,63	0,00	130,11	1216,54	13,86	421,35	19,88	26,29	124,88	21,98	385,59	22,03	82,03	364,29	8,84	11,05	172,48	114,06
м.Севастополь	2612,84	205,37	298,68	0,40	0,00	39,92	1122,96	50,95	518,03	6,60	48,16	148,80	35,52	248,14	5,51	274,78	693,26	12,53	5,82	196,54	63,86

Умовні позначення:

X1- Оплата праці
X2- Доходи від підприємницької діяльності
X3- Доходи від продажу сільськогосподарської продукції
X4- Доходи від продажу особистого і домашнього майна
X5- Доходи від продажу нерухомості

X6- Доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладах)
X7- Пенсії
X8- Стипендії
X9- Субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати
X10- допомога по безробіттю

X11- Допомога малозабезпеченим сім'ям
X12- Допомога на дітей
X13- інші соціальні допомоги
X14- Грошова допомога від родичів та ін. осіб
X15- Аліменти
X16- інші грошові доходи

X17- вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель
X18- Пільги безготівковій на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я
X19- Пільги безготівкові на оплату зв'язку

X20- Грошова оцінка допомоги продовольчими товарами
X21- Використання заощаджень, борги домогосподарствам

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами

Таблиця Б.1

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2009 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	51,80	1,40	2,20	6,30	9,10	2,90	2,20	4,10	2,60	1,80	1,70	2,20	2,40	2,60	5,90	0,80
Вінницький	54,50	1,30	1,10	6,60	7,30	1,80	2,70	2,90	2,40	1,30	1,20	1,60	2,40	4,40	4,80	3,70
Волинський	60,10	1,40	1,00	6,90	9,80	2,10	2,80	2,10	1,60	0,80	0,60	1,60	2,20	2,60	1,70	2,70
Дніпропетровська	48,10	1,70	1,90	5,00	11,00	2,20	3,30	4,70	2,50	2,10	1,30	2,60	2,30	3,40	4,10	3,80
Донецький	51,60	1,80	2,30	4,60	10,70	1,90	2,90	2,80	2,30	1,60	0,70	2,00	2,30	3,30	4,00	5,20
Житомирський	52,50	1,80	1,80	5,90	6,50	2,00	3,10	3,40	2,10	1,40	1,20	3,30	2,30	3,70	6,80	2,20
Закарпатський	51,40	1,80	1,80	7,20	6,30	3,10	2,60	3,50	1,90	1,10	1,00	2,30	2,30	3,00	5,90	4,80
Запорізький	44,80	1,40	2,30	4,80	11,10	2,10	3,40	4,10	2,60	1,90	1,20	2,20	2,30	3,50	7,40	4,90
Івано-Франківська	47,70	1,80	1,70	8,60	7,70	3,10	3,50	5,60	2,30	1,50	1,50	4,20	2,40	3,90	2,20	2,30
Київський	49,50	0,90	1,10	7,40	9,20	2,50	3,70	5,90	2,50	1,40	1,20	1,20	2,30	4,30	4,40	2,50
Кіровоградський	45,50	1,10	1,40	5,00	8,60	2,30	4,20	4,30	2,10	1,40	1,10	1,30	2,30	4,20	2,80	12,40
Луганський	50,50	1,40	2,00	4,80	9,50	1,90	4,00	3,20	2,10	1,80	1,50	1,60	2,20	3,60	6,00	3,90
Львівський	55,00	2,00	1,40	7,10	9,30	2,10	3,10	3,50	2,70	1,20	1,10	2,40	2,70	2,50	1,90	2,00
Миколаївський	47,30	1,00	1,70	6,30	8,00	2,90	3,00	3,30	2,30	1,90	1,30	2,20	2,80	6,00	6,90	3,10
Одеський	57,30	1,50	2,10	4,20	10,40	1,70	2,00	2,80	3,20	1,60	1,70	2,50	2,20	2,00	3,80	1,00
Полтавський	54,20	1,30	1,40	4,50	10,40	1,70	3,40	3,50	2,50	1,30	1,00	1,70	1,90	4,10	3,40	3,70
Рівненський	58,40	1,20	1,20	6,90	7,40	2,80	3,00	2,60	2,10	1,00	0,90	1,30	2,00	3,00	2,20	4,00
Сумський	52,10	0,90	1,50	4,70	9,30	2,20	2,50	2,60	2,40	1,20	1,20	1,20	1,80	5,10	6,40	4,90
Тернопільський	51,90	1,60	1,00	6,50	9,10	2,90	4,10	2,80	2,40	1,20	1,60	2,50	2,50	3,20	2,80	3,90
Харківський	51,40	1,60	2,20	6,20	11,20	2,40	2,70	4,30	2,60	2,20	0,80	2,30	2,20	2,70	2,80	2,40
Херсонський	55,30	1,30	2,40	4,70	10,20	1,80	3,40	2,80	2,50	1,20	1,10	1,70	2,00	3,20	1,90	4,50
Хмельницький	48,30	1,00	1,50	6,20	6,70	1,90	3,10	3,10	2,20	1,30	1,90	2,70	1,90	6,60	6,00	5,60
Черкаський	49,40	1,40	1,30	6,00	8,40	1,80	4,50	4,30	2,20	1,30	1,60	2,60	2,30	5,20	2,90	4,80
Чернівецький	45,90	1,20	1,40	6,70	8,00	2,20	3,20	3,40	2,50	1,80	1,90	3,70	2,10	4,10	8,80	3,10
Чернігівський	49,60	1,30	1,20	4,10	8,50	1,90	3,50	3,60	2,00	1,00	1,20	1,10	1,90	7,50	4,90	6,70
м.Київ	38,80	1,80	1,10	4,10	9,50	3,30	2,90	5,70	3,60	3,60	2,30	5,00	2,50	2,00	1,60	12,20
м.Севастополь	52,80	1,70	2,00	3,80	7,90	2,20	3,80	5,90	2,90	2,40	1,90	2,30	5,10	1,90	1,10	2,30

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої

Y_2-Алкогільні напої

Y_3-Тютюнові вироби

Y_4-Одяг і взуття

Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка

Y_7-Охорона здоров'я

Y_8-Транспорт

Y_9-Зв'язок

Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта

Y_12-Ресторани та готелі

Y_13-Різні товари та послуги

Y_14-Допомога родичам, іншим особам

Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків

Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2010 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	51,10	1,50	1,80	6,80	9,30	3,90	2,30	3,80	2,90	1,80	1,50	2,00	2,80	2,60	5,50	0,40
Вінницький	56,70	1,10	1,40	6,60	7,30	2,30	3,60	2,90	2,40	1,10	1,00	1,20	2,00	5,30	3,50	1,60
Волинський	59,90	1,20	0,90	7,40	8,90	2,40	2,00	2,40	1,80	1,00	1,10	2,20	2,30	3,20	2,70	0,60
Дніпропетровська	49,70	1,60	2,60	5,40	10,90	2,20	3,20	4,10	2,70	2,00	1,20	2,50	2,40	3,60	3,80	2,10
Донецький	52,30	1,60	2,40	5,30	9,80	1,90	2,90	3,30	2,60	1,90	1,10	2,40	2,40	3,10	4,50	2,50
Житомирський	56,60	1,50	1,30	6,40	6,80	1,80	3,70	2,30	2,20	1,60	1,50	2,30	2,40	6,10	2,30	1,20
Закарпатський	54,80	1,60	2,20	8,30	7,00	2,90	2,10	2,70	2,20	1,20	1,50	1,90	2,20	3,30	4,20	1,90
Запорізький	46,20	1,60	2,60	5,70	10,70	1,90	3,50	4,10	3,00	1,60	1,10	3,20	2,10	3,50	7,10	2,10
Івано-Франківська	50,50	1,50	1,80	9,20	6,80	2,70	3,30	4,80	2,10	1,60	2,10	4,10	2,30	4,10	1,80	1,30
Київський	51,10	0,80	1,30	7,70	9,30	1,90	3,40	4,30	2,70	1,40	2,00	1,50	2,30	5,50	3,10	1,70
Кіровоградський	51,00	1,20	2,40	5,50	10,00	2,50	3,10	3,60	2,90	1,70	1,00	1,60	2,30	4,90	4,30	2,00
Луганський	52,00	1,60	2,40	4,80	10,10	2,50	3,30	3,30	2,50	1,70	0,70	1,10	2,40	4,00	5,10	2,50
Львівський	56,10	2,10	1,80	6,90	9,00	2,40	3,20	3,40	2,80	1,40	1,10	1,90	2,80	2,50	1,20	1,40
Миколаївський	49,00	1,30	2,20	7,70	8,70	2,80	3,10	4,50	2,50	1,90	1,10	2,20	2,80	4,10	3,40	2,70
Одеський	53,80	1,60	2,00	4,50	10,40	2,40	2,00	3,70	2,90	1,50	1,90	2,40	1,80	2,00	6,10	1,00
Полтавський	53,30	1,70	1,70	5,80	8,60	2,50	3,10	2,60	2,50	1,60	0,70	2,20	2,00	4,60	3,50	3,60
Рівненський	59,60	1,40	1,00	7,70	7,60	2,10	3,50	2,30	2,10	0,90	0,70	1,00	2,10	3,60	3,70	0,70
Сумський	52,50	0,90	1,30	5,80	8,30	2,40	3,30	3,50	2,30	2,10	0,80	1,70	2,20	5,60	5,40	1,90
Тернопільський	53,50	1,10	1,30	6,50	9,00	2,20	4,30	3,40	2,40	1,00	1,80	1,90	2,50	3,50	3,90	1,70
Харківський	50,70	1,50	2,20	6,70	11,10	3,00	2,70	4,40	3,00	1,80	0,90	2,80	2,20	3,10	3,00	0,90
Херсонський	55,00	1,50	2,40	6,00	9,90	2,00	3,10	2,80	2,60	1,70	1,30	1,40	2,10	3,30	2,10	2,80
Хмельницький	49,60	1,30	1,80	6,50	7,60	2,30	2,30	3,00	2,40	2,00	1,40	2,60	2,00	5,70	7,00	2,50
Черкаський	51,80	1,60	1,40	5,30	9,10	2,60	3,60	4,10	2,30	1,40	1,30	2,40	2,00	6,10	2,60	2,40
Чернівецький	49,00	1,10	1,80	6,90	7,70	1,70	3,30	4,80	2,80	1,40	1,30	3,70	2,00	3,30	7,10	2,10
Чернігівський	56,10	1,30	1,30	4,30	7,90	2,20	3,30	2,70	2,10	1,20	0,50	0,90	1,50	5,90	5,90	2,90
м.Київ	42,80	1,80	1,40	5,20	9,40	2,00	4,10	5,50	3,60	3,50	2,20	4,60	2,60	2,10	6,70	2,50
м.Севастополь	51,60	1,80	2,00	4,30	8,70	2,30	3,80	5,00	3,40	3,20	2,00	1,70	4,90	2,40	0,80	2,10

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
Y_2-Алкогольні напої
Y_3-Тютюнові вироби
Y_4-Одяг і взуття
Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
Y_7-Охорона здоров'я
Y_8-Транспорт
Y_9-Зв'язок
Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
Y_12-Ресторани та готелі
Y_13-Різні товари та послуги
Y_14-Допомога родичам, іншим особам
Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2011 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	54,60	1,50	2,40	5,40	10,30	2,30	2,60	3,70	3,00	1,60	1,50	1,40	2,80	2,90	3,10	0,90
Вінницький	54,60	1,20	1,70	6,00	7,30	2,00	2,90	3,20	2,30	1,40	1,20	1,90	2,50	4,40	5,70	1,70
Волинський	59,20	1,50	1,30	7,10	8,60	2,60	2,10	3,00	1,80	1,10	0,50	1,80	2,30	2,80	1,90	2,40
Дніпропетровська	49,70	1,70	2,40	4,80	10,60	2,10	2,80	3,70	2,60	2,10	1,30	2,60	2,40	3,30	5,20	2,70
Донецький	52,70	1,60	2,60	4,90	10,00	2,20	3,10	3,30	2,60	2,50	0,90	2,60	2,30	2,70	2,90	3,10
Житомирський	52,70	1,30	1,70	7,20	8,30	2,10	3,60	3,80	2,30	1,50	1,20	2,10	2,30	4,40	3,60	1,90
Закарпатський	51,90	1,30	2,20	7,60	6,50	2,50	2,30	5,10	2,10	1,70	0,70	2,80	2,30	2,40	6,00	2,60
Запорізький	45,80	1,40	2,60	5,70	10,30	2,30	3,10	4,20	2,90	1,70	1,00	2,50	2,30	4,00	8,10	2,10
Івано-Франківська	50,50	1,10	1,60	9,20	6,80	2,30	4,10	5,20	2,10	1,10	1,40	3,70	2,60	3,90	1,80	2,60
Київський	50,30	0,90	1,20	6,90	10,00	2,10	3,70	4,20	2,70	1,10	1,20	0,90	2,30	5,00	5,70	1,80
Кіровоградський	49,70	1,50	1,80	5,40	9,30	2,30	3,70	4,20	2,40	1,80	1,10	1,50	2,50	3,20	7,60	2,00
Луганський	50,90	1,50	2,50	4,80	9,90	2,50	3,50	2,70	2,60	1,90	0,70	1,80	2,50	3,40	5,40	3,40
Львівський	56,90	2,00	1,50	6,40	8,80	2,10	2,40	4,00	2,60	1,20	1,30	2,30	2,80	2,80	1,90	1,00
Миколаївський	47,00	0,90	2,60	8,20	8,40	2,80	2,90	4,20	2,60	2,10	1,20	2,10	2,90	3,30	6,10	2,70
Одеський	58,90	1,50	2,40	3,90	11,00	1,40	2,30	3,80	2,90	1,70	1,60	1,60	2,00	2,00	2,00	1,00
Полтавський	52,30	1,60	1,90	5,20	9,30	2,80	3,10	4,60	2,50	1,70	1,30	2,00	1,90	4,20	3,90	1,70
Рівненський	60,90	1,20	1,40	8,10	7,90	2,00	2,30	2,10	2,20	1,00	0,60	1,00	2,30	3,70	2,20	1,10
Сумський	49,40	1,10	1,40	6,10	8,80	2,10	2,70	3,50	2,70	1,50	2,50	1,40	1,80	4,60	7,40	3,00
Тернопільський	56,00	1,40	1,20	6,80	9,90	2,10	4,10	2,70	2,40	1,60	1,10	2,30	2,00	3,30	1,70	1,40
Харківський	50,20	1,40	2,30	6,70	11,40	2,70	2,70	4,50	2,90	2,10	1,00	2,70	2,50	2,70	3,20	1,00
Херсонський	56,60	1,30	3,00	5,60	9,80	2,20	3,10	2,50	2,60	1,50	1,10	1,80	2,30	3,30	1,70	1,60
Хмельницький	50,60	0,90	1,60	5,60	9,80	1,70	2,60	3,50	2,70	1,30	1,90	2,30	2,00	5,40	5,90	2,20
Черкаський	53,80	1,30	1,70	5,20	8,70	1,70	4,30	4,10	2,30	2,50	0,90	2,20	2,10	4,60	2,20	2,40
Чернівецький	48,60	1,00	1,30	6,30	8,30	2,30	3,80	4,20	2,80	1,60	1,30	4,60	2,40	3,60	6,00	1,90
Чернігівський	54,90	1,20	1,60	4,10	7,80	2,40	2,80	4,20	1,90	1,40	0,70	1,50	1,80	5,00	6,70	2,00
м.Київ	40,70	1,60	1,70	4,90	11,00	2,20	4,20	5,80	3,10	3,70	2,90	5,40	2,70	2,50	5,00	2,60
м.Севастополь	46,10	1,50	1,60	4,80	8,60	1,80	2,90	6,60	2,60	4,00	4,30	2,30	5,10	1,90	2,50	3,40

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
 Y_2-Алкогольні напої
 Y_3-Тютюнові вироби
 Y_4-Одяг і взуття
 Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
 Y_7-Охорона здоров'я
 Y_8-Транспорт
 Y_9-Зв'язок
 Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
 Y_12-Ресторани та готелі
 Y_13-Різні товари та послуги
 Y_14-Допомога родичам, іншим особам
 Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
 Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2012 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	53,20	1,30	2,50	5,50	10,60	2,30	2,60	3,80	3,00	1,90	1,20	1,60	2,80	2,90	3,80	1,00
Вінницький	54,30	1,10	1,60	6,00	8,10	1,70	3,30	3,10	2,50	1,20	1,30	1,60	2,50	5,10	4,00	2,60
Волинський	56,00	1,30	1,20	7,40	9,20	2,30	3,20	3,70	2,20	1,80	1,00	1,70	2,80	3,10	2,30	0,80
Дніпропетровська	49,80	1,80	2,40	4,90	11,30	1,90	3,20	3,80	2,70	1,90	1,20	3,20	2,70	3,50	4,10	1,60
Донецький	51,10	1,60	2,30	5,70	10,40	2,70	3,40	3,80	2,70	2,40	0,90	3,00	2,70	3,50	4,10	1,60
Житомирський	52,30	1,10	1,80	7,00	7,60	1,80	4,80	3,90	2,50	1,60	1,30	2,20	2,10	5,40	1,50	3,10
Закарпатський	49,20	1,70	1,90	8,00	7,30	2,70	2,00	6,60	2,50	1,90	1,50	2,30	2,50	3,50	4,70	1,70
Запорізький	43,30	1,60	2,00	6,20	9,40	2,40	3,70	6,20	2,90	2,00	1,50	3,20	2,50	3,80	8,00	1,20
Івано-Франківська	45,90	1,40	1,10	10,20	7,70	3,70	4,00	5,20	2,40	1,80	2,60	3,90	2,50	4,50	1,40	1,70
Київський	49,20	0,90	1,60	7,40	11,30	2,30	3,70	4,40	2,70	1,30	0,90	1,50	2,40	5,70	2,60	2,10
Кіровоградський	47,00	1,00	1,80	5,40	9,50	2,10	3,90	3,60	2,80	1,90	1,00	1,40	3,00	5,90	5,90	3,80
Луганський	47,70	1,60	2,90	5,40	9,80	2,60	3,80	3,50	2,60	2,20	1,20	1,70	2,40	3,80	6,20	2,60
Львівський	55,60	2,00	1,70	8,40	8,70	2,10	2,90	3,20	2,90	1,10	1,00	1,80	3,20	3,00	1,50	0,60
Миколаївський	47,40	1,30	2,30	8,50	8,10	3,60	3,20	3,60	2,80	2,50	1,00	2,20	3,10	4,00	5,20	1,20
Одеський	56,10	1,30	2,70	5,00	11,60	1,60	2,20	3,90	3,20	1,90	1,70	1,80	2,20	2,20	1,80	0,80
Полтавський	51,20	1,70	1,80	5,60	9,60	2,60	3,30	4,40	2,80	2,10	0,90	1,90	2,50	3,90	3,20	2,50
Рівненський	59,40	1,50	1,60	8,50	8,10	2,20	2,20	2,70	2,40	1,10	0,90	1,10	2,10	3,60	2,10	0,50
Сумський	51,90	1,30	1,40	5,80	9,00	1,70	3,80	4,30	2,80	1,80	1,10	1,30	2,70	4,60	4,40	2,10
Тернопільський	52,80	1,40	1,30	6,50	9,10	1,90	4,90	3,90	2,40	1,30	1,20	1,60	2,50	2,50	4,30	2,40
Харківський	48,20	1,40	2,40	6,50	12,30	2,90	2,90	4,40	3,20	2,10	1,20	2,80	2,60	2,90	3,80	0,40
Херсонський	56,50	1,50	3,30	5,90	10,40	1,80	3,00	2,40	2,50	1,60	1,10	1,70	2,20	3,90	1,00	1,20
Хмельницький	48,80	0,90	1,90	5,50	8,70	1,60	2,50	3,30	2,90	1,20	1,70	2,30	2,10	6,40	8,30	1,90
Черкаський	52,10	1,80	1,70	5,00	7,80	1,80	4,90	4,50	2,30	1,70	1,30	2,20	2,60	5,00	2,80	2,50
Чернівецький	45,50	1,10	1,80	5,70	7,60	1,90	3,60	6,50	2,90	1,70	1,00	3,70	2,10	5,00	8,40	1,50
Чернігівський	49,20	1,20	1,20	4,60	7,20	1,90	4,20	3,80	2,50	1,80	1,10	1,70	1,80	8,00	7,80	2,00
м.Київ	44,30	2,00	1,80	5,10	12,50	2,50	3,60	6,30	3,30	3,40	2,30	4,90	3,00	2,20	1,50	1,30
м.Севастополь	48,20	2,10	1,80	4,90	9,60	1,90	4,80	6,00	2,70	2,30	2,40	1,70	5,40	1,40	2,70	2,10

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
Y_2-Алкогольні напої
Y_3-Тютюнові вироби
Y_4-Одяг і взуття
Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
Y_7-Охорона здоров'я
Y_8-Транспорт
Y_9-Зв'язок
Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
Y_12-Ресторани та готелі
Y_13-Різні товари та послуги
Y_14-Допомога родичам, іншим особам
Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2013 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	52,60	1,30	2,50	5,50	10,20	2,80	3,30	3,90	3,10	2,00	0,90	1,40	2,80	2,60	4,50	0,60
Вінницький	54,30	1,00	1,20	7,10	8,00	2,30	4,00	3,00	2,90	1,40	1,60	1,70	2,50	5,00	2,90	1,10
Волинський	56,50	1,20	1,50	7,30	8,50	3,20	3,40	2,80	2,30	1,50	0,50	2,00	2,60	2,50	3,10	1,10
Дніпропетровська	49,60	1,60	2,60	5,20	10,70	2,40	3,10	3,70	2,70	2,20	1,30	3,00	2,80	3,10	4,00	2,00
Донецький	50,40	1,70	2,30	5,20	9,80	2,60	3,90	5,00	2,80	2,20	0,80	2,80	3,00	2,70	2,50	2,30
Житомирський	50,20	1,00	1,40	5,70	7,50	1,70	3,40	4,10	2,50	1,30	1,10	2,40	2,30	4,50	9,00	1,90
Закарпатський	51,40	1,50	2,20	8,40	7,30	3,20	2,50	5,90	2,40	1,40	1,40	2,10	2,50	3,20	2,70	1,90
Запорізький	44,20	1,40	2,50	5,80	9,60	2,10	3,40	4,10	3,10	2,20	1,40	2,60	2,50	3,80	9,50	1,80
Івано-Франківська	47,60	1,30	1,40	9,80	7,20	3,20	4,30	5,30	2,40	2,10	1,50	4,30	2,80	4,20	0,40	2,20
Київський	53,00	0,90	1,80	6,30	10,30	1,50	3,80	3,70	3,10	1,20	0,90	1,30	2,60	4,50	4,00	1,10
Кіровоградський	49,10	1,30	2,10	5,80	9,50	2,20	3,90	3,90	2,90	1,60	1,00	2,20	2,70	5,00	4,70	2,10
Луганський	50,10	1,50	2,80	4,70	9,80	2,20	3,90	2,80	3,10	2,20	0,80	1,30	2,20	4,40	6,20	2,00
Львівський	52,90	2,00	1,50	7,70	8,40	2,10	3,00	6,30	2,70	1,60	1,20	2,00	3,00	3,40	1,40	0,80
Миколаївський	49,40	1,30	2,60	7,40	8,30	3,20	3,20	3,90	2,80	2,20	1,10	2,50	2,80	3,40	3,10	1,80
Одеський	54,10	1,60	2,00	4,60	11,50	1,80	2,40	4,00	3,10	2,20	1,50	2,00	2,00	2,00	3,80	1,40
Полтавський	50,50	1,60	1,80	5,30	9,30	2,10	3,90	4,70	2,60	2,20	0,90	2,40	2,40	4,30	4,10	1,90
Рівненський	61,10	1,20	1,50	8,20	7,40	2,50	2,60	1,50	2,30	1,20	0,50	0,80	2,30	3,60	3,00	0,30
Сумський	49,40	1,10	1,70	5,90	8,50	2,00	4,20	2,90	3,20	2,40	1,30	2,30	2,70	6,30	3,90	2,20
Тернопільський	51,90	1,20	1,20	6,40	8,30	1,90	4,50	4,90	2,50	1,40	1,30	1,50	2,50	4,30	4,10	2,10
Харківський	47,50	1,50	2,30	6,80	11,30	2,90	2,70	5,30	3,40	2,10	1,10	2,90	2,70	3,20	3,80	0,50
Херсонський	58,00	1,50	3,10	5,30	10,80	1,80	2,40	2,10	2,90	1,40	1,10	1,40	2,30	3,30	1,10	1,50
Хмельницький	49,90	0,90	1,90	6,50	9,10	2,10	2,70	3,20	2,80	1,00	1,40	1,80	2,10	5,30	8,00	1,30
Черкаський	51,90	1,30	1,90	5,30	7,90	2,00	4,20	5,40	2,50	1,90	1,20	2,20	2,80	5,00	2,70	1,80
Чернівецький	47,30	1,10	1,80	6,80	8,00	2,50	3,20	3,70	2,90	2,00	1,00	3,60	2,20	4,00	8,80	1,10
Чернігівський	51,30	1,30	1,10	4,80	7,30	2,00	3,10	3,70	2,60	2,00	1,00	1,80	1,90	8,50	5,90	1,70
м.Київ	42,60	1,90	1,60	4,30	11,00	2,30	3,50	5,30	3,00	3,60	2,00	4,70	2,50	2,30	6,90	2,50
м.Севастополь	50,10	1,60	2,20	4,10	11,50	1,90	3,00	5,70	3,30	2,60	1,90	2,00	4,30	3,30	1,00	1,50

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
Y_2-Алкогольні напої
Y_3-Тютюнові вироби
Y_4-Одяг і взуття
Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
Y_7-Охорона здоров'я
Y_8-Транспорт
Y_9-Зв'язок
Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
Y_12-Ресторани та готелі
Y_13-Різні товари та послуги
Y_14-Допомога родичам, іншим особам
Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2014 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	55,00	1,30	1,60	6,50	7,80	2,50	3,70	3,30	2,60	1,10	1,30	1,30	3,00	5,00	2,40	1,60
Вінницький	55,70	1,20	1,50	7,30	7,40	2,30	3,50	3,70	2,00	1,30	0,70	2,20	2,60	2,90	3,50	2,20
Волинський	50,10	1,40	2,30	5,20	11,20	2,10	3,90	3,80	3,00	2,10	1,40	2,30	2,90	3,20	3,60	1,50
Дніпропетровська	55,70	2,00	2,50	3,80	9,90	2,00	2,60	3,90	2,60	1,50	0,80	1,70	2,90	3,60	1,70	2,80
Донецький	55,00	1,40	1,80	5,80	7,80	1,80	3,80	3,20	2,40	1,20	1,20	2,00	2,50	5,00	3,20	1,90
Житомирський	48,50	1,20	2,70	9,10	6,90	3,40	2,80	6,40	2,10	1,50	1,20	1,80	3,00	3,30	4,60	1,50
Закарпатський	42,60	1,30	2,60	5,20	10,50	2,20	5,40	6,00	2,90	2,00	1,20	2,40	2,70	3,90	6,80	2,30
Запорізький	49,40	1,40	1,30	9,60	6,80	3,40	3,70	5,20	2,50	1,40	1,90	3,70	2,80	4,30	0,30	2,30
Івано-Франківська	56,60	1,10	1,70	5,70	11,20	1,80	3,10	3,70	3,10	1,40	0,60	0,80	2,50	3,30	2,70	0,70
Київський	51,80	1,40	2,30	6,10	9,30	2,10	3,30	3,90	2,70	1,40	1,00	1,60	3,10	3,80	3,80	2,40
Кіровоградський	49,70	1,40	1,80	4,50	9,40	1,60	5,10	2,80	2,70	2,00	0,20	1,00	2,50	3,90	8,50	2,90
Луганський	55,50	2,00	1,60	8,60	8,20	2,20	2,80	3,50	2,60	1,30	0,80	2,20	3,00	3,20	1,60	0,90
Львівський	48,80	1,30	2,40	7,10	8,30	2,80	3,70	4,00	2,90	2,20	1,20	2,70	3,20	3,70	3,60	2,10
Миколаївський	56,20	1,10	2,00	4,70	12,00	2,00	2,60	4,10	3,10	1,90	1,10	1,80	2,50	2,00	2,40	0,50
Одеський	49,20	1,40	1,70	5,20	9,70	2,30	5,10	6,90	2,70	2,10	0,70	1,70	2,60	4,10	1,50	3,10
Полтавський	56,80	1,20	1,70	8,70	7,50	2,40	2,50	2,20	2,20	1,00	0,60	1,60	2,30	3,50	5,10	0,70
Рівненський	51,60	0,90	1,40	5,70	8,10	2,10	4,00	3,70	2,80	1,70	1,10	1,20	2,60	6,50	4,80	1,80
Сумський	54,10	1,80	1,50	7,50	7,20	2,40	4,80	3,40	2,50	1,80	0,60	1,10	2,50	4,50	1,90	2,40
Тернопільський	48,60	1,50	1,80	6,70	10,90	2,70	3,00	5,30	3,20	1,60	0,60	2,30	2,80	3,10	5,60	0,30
Харківський	57,30	1,30	2,60	5,10	10,50	1,60	3,10	3,80	2,70	1,30	1,10	2,00	2,30	3,40	0,70	1,20
Херсонський	56,00	1,00	2,40	6,50	8,00	1,50	3,30	2,50	2,70	0,90	0,90	1,40	2,70	4,90	4,00	1,30
Хмельницький	51,60	1,30	2,20	5,20	8,40	2,10	5,30	4,90	2,50	1,30	1,10	2,30	2,40	4,60	3,20	1,60
Черкаський	46,50	1,00	1,70	6,40	7,80	2,30	3,40	3,90	2,70	1,80	1,10	4,80	2,40	3,70	9,70	0,80
Чернівецький	51,30	1,10	1,50	5,40	8,20	2,50	4,60	3,20	2,70	1,90	1,10	1,30	2,10	7,50	3,70	1,90
Чернігівський	49,70	1,70	2,10	4,40	11,20	2,30	3,50	5,10	3,30	3,10	2,30	5,10	2,50	1,80	0,80	1,10
м.Київ	55,00	1,30	1,60	6,50	7,80	2,50	3,70	3,30	2,60	1,10	1,30	1,30	3,00	5,00	2,40	1,60
м.Севастополь	55,70	1,20	1,50	7,30	7,40	2,30	3,50	3,70	2,00	1,30	0,70	2,20	2,60	2,90	3,50	2,20

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
Y_2-Алкогольні напої
Y_3-Тютюнові вироби
Y_4-Одяг і взуття
Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
Y_7-Охорона здоров'я
Y_8-Транспорт
Y_9-Зв'язок
Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
Y_12-Ресторани та готелі
Y_13-Різні товари та послуги
Y_14-Допомога родичам, іншим особам
Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2015 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	52,80	1,00	1,30	6,40	10,00	2,20	4,80	3,70	2,20	1,00	1,30	2,00	3,50	4,60	1,40	1,80
Вінницький	57,20	1,10	1,50	8,10	9,50	2,10	2,90	4,20	1,90	1,10	0,70	1,90	2,80	2,80	1,60	0,60
Волинський	51,80	1,50	2,50	4,00	12,60	1,90	4,30	3,50	2,50	1,90	1,40	1,90	2,40	2,60	3,80	1,40
Дніпропетровська	60,10	1,30	2,90	3,90	12,70	1,40	2,40	2,30	2,00	1,30	0,50	1,00	2,80	2,30	0,70	2,40
Донецький	54,20	0,90	2,00	4,90	10,20	1,20	4,70	4,00	2,80	1,10	1,30	1,50	2,40	5,20	1,90	1,70
Житомирський	49,00	1,10	1,90	10,40	9,40	3,30	2,60	4,60	2,10	1,90	0,90	2,20	3,30	2,50	3,70	1,10
Закарпатський	46,50	1,40	2,50	5,00	11,10	1,50	4,80	4,50	2,30	1,70	0,80	2,40	3,40	2,60	5,90	3,60
Запорізький	50,90	1,30	1,20	9,80	9,10	2,50	4,30	4,30	2,00	1,40	1,10	2,80	3,00	4,70	0,10	1,50
Івано-Франківська	53,40	0,90	2,10	6,40	13,80	1,90	3,20	4,50	2,70	1,40	1,60	0,80	2,30	3,30	1,00	0,70
Київський	53,20	1,10	2,10	6,20	10,20	1,90	3,30	3,20	2,50	1,40	0,90	1,80	3,00	4,00	3,80	1,40
Кіровоградський	48,00	0,70	1,90	5,20	14,10	2,20	4,70	2,50	2,60	1,00	0,60	0,70	2,80	4,30	8,10	0,60
Луганський	57,20	1,90	1,60	7,90	9,40	2,00	2,90	3,00	2,30	1,60	1,00	2,00	2,80	2,70	0,80	0,90
Львівський	52,80	1,20	2,40	6,30	11,70	2,20	3,10	3,30	2,50	1,40	0,90	2,00	3,60	3,00	3,00	0,60
Миколаївський	57,50	1,20	2,10	4,80	13,00	1,40	2,50	2,90	2,00	1,60	1,30	1,00	2,60	1,40	1,20	3,50
Одеський	50,00	1,30	1,60	4,90	11,90	1,90	5,70	6,00	2,40	1,50	1,10	1,70	2,70	3,50	2,20	1,60
Полтавський	58,40	0,90	1,40	8,40	9,70	2,00	3,20	2,20	1,70	0,80	0,60	1,20	2,60	3,20	3,30	0,40
Рівненський	48,50	1,00	1,50	4,90	10,80	2,20	4,20	4,10	2,30	1,40	1,10	1,20	2,40	5,30	7,60	1,50
Сумський	55,60	1,00	1,50	6,40	10,70	2,50	4,40	3,20	2,10	1,20	1,40	1,20	2,80	2,80	2,00	1,20
Тернопільський	50,00	1,30	1,90	6,30	14,00	2,30	3,30	4,30	2,90	1,70	0,90	2,10	2,70	2,30	3,50	0,50
Харківський	58,20	1,00	2,90	4,70	13,60	1,30	3,00	2,50	2,60	1,00	0,70	1,40	2,70	2,90	0,10	1,40
Херсонський	57,80	1,00	2,30	5,30	11,90	1,70	3,60	2,40	2,40	0,90	0,60	1,30	2,30	4,00	1,40	1,10
Хмельницький	56,60	1,30	2,00	4,50	11,10	1,70	4,10	4,00	2,20	1,20	0,60	1,80	2,70	3,90	1,30	1,00
Черкаський	49,10	0,90	1,70	5,40	10,20	1,70	3,60	3,40	2,40	1,70	0,70	3,50	2,30	3,80	8,30	1,30
Чернівецький	52,60	1,00	1,60	5,00	9,90	2,40	5,60	3,50	2,20	1,50	1,10	1,40	2,40	5,40	2,60	1,80
Чернігівський	51,20	2,00	1,70	3,60	13,40	1,70	3,70	4,50	2,80	2,60	2,40	4,70	2,40	1,50	0,90	0,90
м.Київ	52,80	1,00	1,30	6,40	10,00	2,20	4,80	3,70	2,20	1,00	1,30	2,00	3,50	4,60	1,40	1,80
м.Севастополь	57,20	1,10	1,50	8,10	9,50	2,10	2,90	4,20	1,90	1,10	0,70	1,90	2,80	2,80	1,60	0,60

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
Y_2-Алкогольні напої
Y_3-Тютюнові вироби
Y_4-Одяг і взуття
Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
Y_7-Охорона здоров'я
Y_8-Транспорт
Y_9-Зв'язок
Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
Y_12-Ресторани та готелі
Y_13-Різні товари та послуги
Y_14-Допомога родичам, іншим особам
Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
Y_16-Інші витрати

Структура сукупних витрат домогосподарств за регіонами у 2016 році, %

Регіони	Роки															
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_10	Y_11	Y_12	Y_13	Y_14	Y_15	Y_16
АР Крим	48,70	0,80	1,50	6,30	15,30	1,80	4,40	3,30	2,10	1,50	1,40	1,60	2,70	5,10	2,40	1,10
Вінницький	54,30	1,00	1,40	7,10	15,50	1,60	3,10	3,50	2,20	1,00	0,50	2,00	2,70	2,30	1,30	0,50
Волинський	48,20	1,40	2,40	4,30	15,50	1,60	4,60	3,40	2,40	1,70	1,30	2,40	2,20	2,30	3,70	2,60
Дніпропетровська	55,90	1,60	2,10	4,10	16,90	1,60	2,80	3,40	1,90	1,60	0,60	1,40	2,70	1,90	0,70	0,80
Донецький	49,00	0,80	1,80	4,90	15,10	1,50	4,20	2,40	2,20	0,80	1,00	1,00	2,30	4,90	5,70	2,40
Житомирський	51,30	0,80	1,90	9,60	12,30	3,30	2,90	4,10	2,00	1,10	1,50	2,60	3,10	2,20	0,70	0,60
Закарпатський	44,70	0,90	2,20	4,90	16,40	2,00	4,80	4,40	2,50	1,40	0,90	2,60	2,60	3,20	5,30	1,20
Запорізький	46,90	1,20	1,40	7,70	16,80	2,10	4,80	4,20	1,90	1,10	0,80	3,80	2,70	3,10	0,30	1,20
Івано-Франківська	54,00	1,00	1,60	6,20	18,90	1,20	3,10	4,10	2,70	0,80	0,50	1,00	1,90	2,60	0,00	0,40
Київський	48,10	0,80	2,00	5,90	14,00	2,00	4,70	4,60	2,30	2,10	0,90	1,80	2,70	2,90	3,30	1,90
Кіровоградський	44,80	0,70	1,80	4,60	19,40	1,70	6,50	3,30	2,60	0,90	0,40	0,60	2,40	4,40	5,10	0,80
Луганський	52,70	1,90	1,70	7,80	11,70	2,10	2,90	3,60	2,20	1,70	0,60	2,80	2,60	3,10	1,50	1,10
Львівський	48,20	1,40	2,20	6,60	13,60	2,00	4,10	3,80	2,40	1,40	0,90	1,70	3,20	3,20	4,50	0,80
Миколаївський	55,10	1,20	2,60	4,80	15,60	1,70	3,80	2,20	2,60	1,40	1,50	1,60	2,20	1,50	1,40	0,80
Одеський	49,50	1,30	1,30	4,10	19,30	1,60	5,40	4,30	2,20	1,50	0,90	1,60	2,40	2,60	0,70	1,30
Полтавський	59,00	0,60	1,00	7,70	13,50	1,70	3,30	1,40	2,00	0,60	0,80	0,80	2,10	3,20	2,10	0,20
Рівненський	45,20	0,70	1,40	4,50	16,90	1,60	4,30	3,50	2,00	1,40	0,70	1,20	2,60	6,10	7,10	0,80
Сумський	49,00	0,90	1,50	6,90	16,10	1,80	5,50	3,20	2,20	1,20	0,90	1,90	3,10	3,10	1,40	1,30
Тернопільський	48,40	1,10	1,30	5,00	19,30	1,40	4,70	5,10	2,60	1,00	0,70	1,60	2,30	2,00	3,30	0,20
Харківський	53,40	0,80	2,40	5,50	15,90	1,30	5,10	2,60	2,20	1,20	0,50	1,90	2,20	2,60	1,70	0,70
Херсонський	52,40	0,80	1,80	5,30	19,40	1,80	2,60	2,20	2,20	0,60	0,70	1,20	2,60	4,80	1,00	0,60
Хмельницький	52,80	1,00	1,90	4,40	18,30	1,30	4,60	2,40	2,10	1,00	0,70	1,20	1,90	3,40	1,50	1,50
Черкаський	48,40	0,80	1,50	6,20	13,70	1,20	4,40	3,20	2,00	1,50	1,00	3,10	2,20	2,50	7,50	0,80
Чернівецький	50,20	1,30	1,40	4,80	14,00	1,80	4,90	3,50	2,30	1,10	0,70	1,50	2,70	5,90	2,60	1,30
Чернігівський	45,00	1,50	1,40	3,70	16,70	1,40	4,30	4,30	2,90	2,30	1,90	4,90	2,50	5,00	1,60	0,60
м.Київ	48,70	0,80	1,50	6,30	15,30	1,80	4,40	3,30	2,10	1,50	1,40	1,60	2,70	5,10	2,40	1,10
м.Севастополь	54,30	1,00	1,40	7,10	15,50	1,60	3,10	3,50	2,20	1,00	0,50	2,00	2,70	2,30	1,30	0,50

Умовні позначення:

Y_1-Продукти харчування та безалкогольні напої
 Y_2-Алкогольні напої
 Y_3-Тютюнові вироби
 Y_4-Одяг і взуття
 Y_5-Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

Y_6-Предмети домашнього вжитку, побутова техніка
 Y_7-Охорона здоров'я
 Y_8-Транспорт
 Y_9-Зв'язок
 Y_10-Відпочинок і культура

Y_11-Освіта
 Y_12-Ресторани та готелі
 Y_13-Різні товари та послуги
 Y_14-Допомога родичам, іншим особам
 Y_15-Купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків
 Y_16-Інші витрати

Поетапний процес факторного аналізу

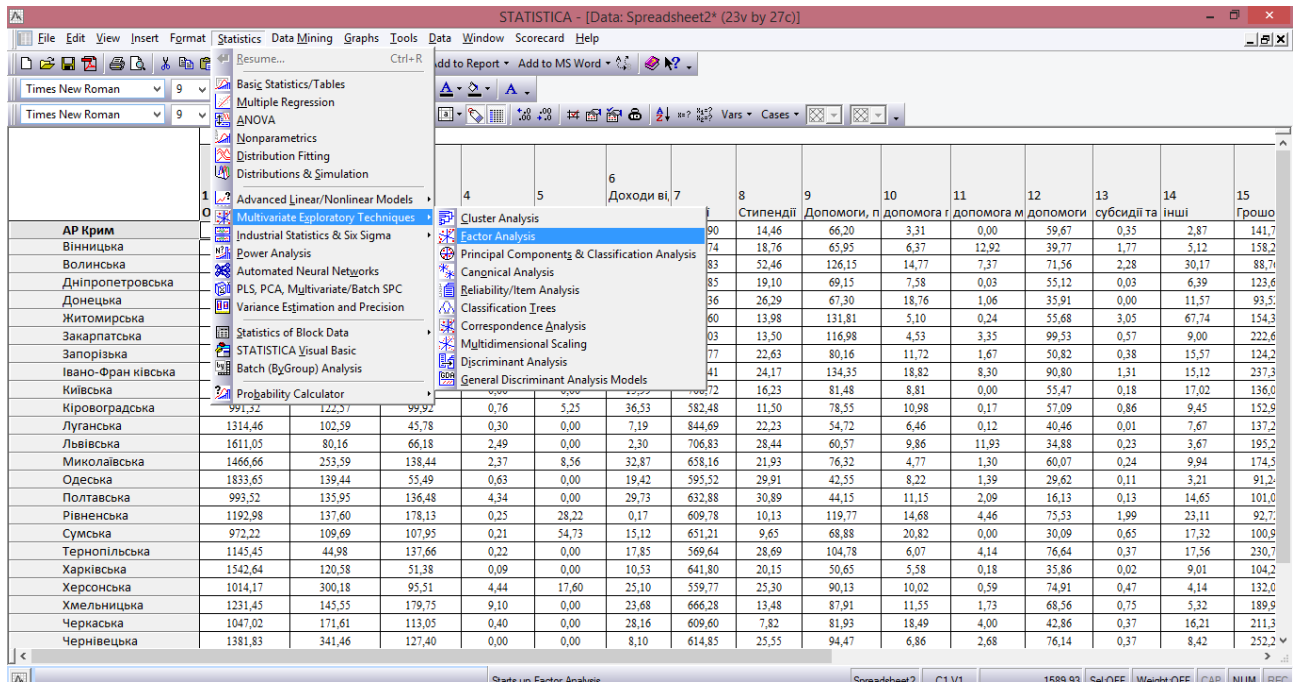

Рис. В.1. Процес факторного аналізу в система Statistica. Відбір та структуризація даних. Скріншот програми Statistica.

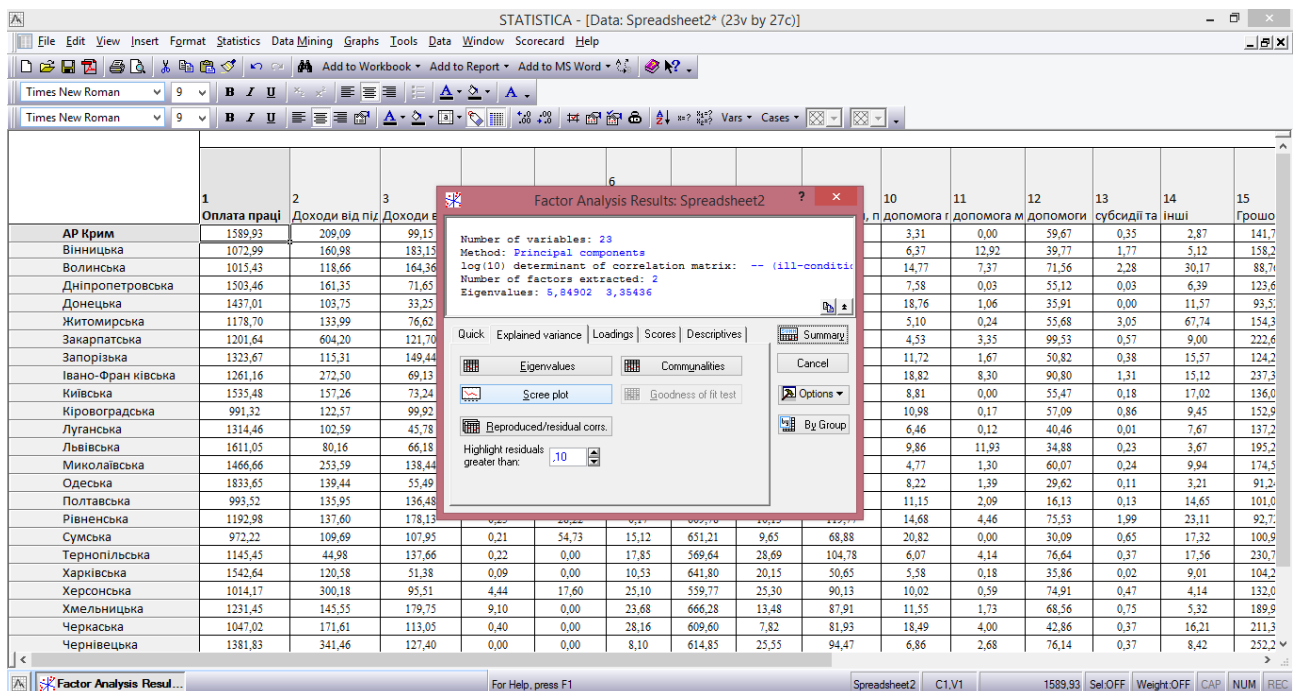

Рис. В.2. Визначення кількості факторів. Скріншот програми Statistica.

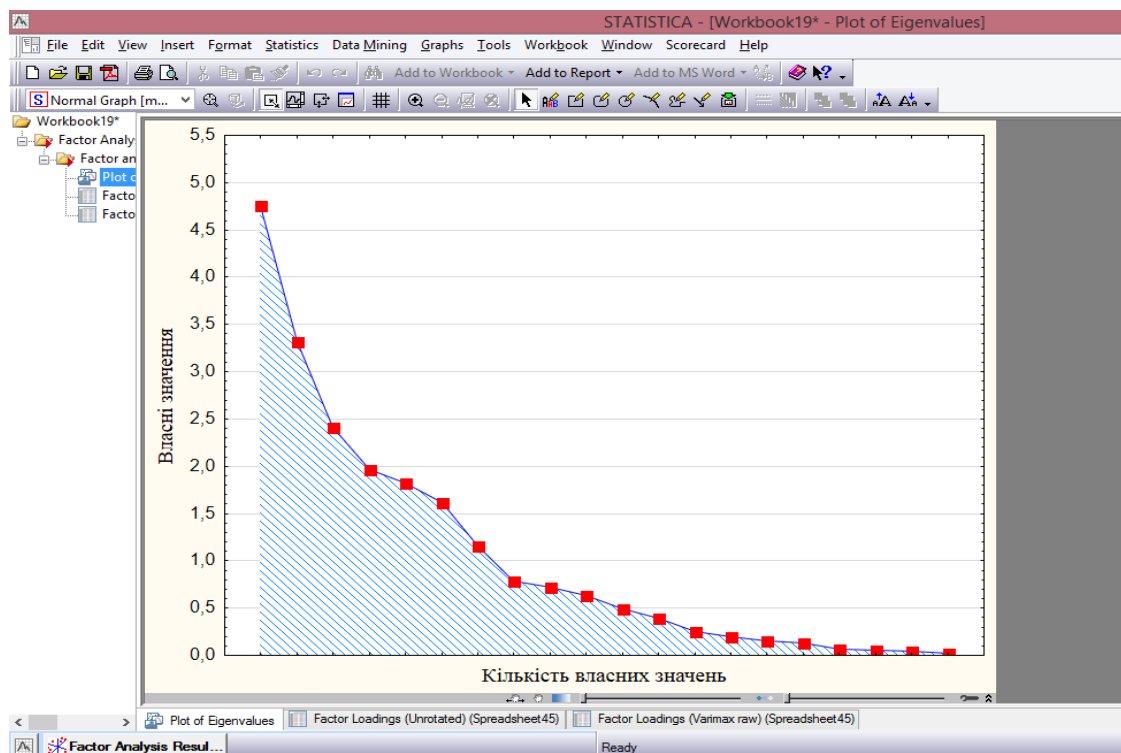

Рис. В.3. Використання графіку «каменистого осипу» для визначення оптимальної кількості факторів впливу на сукупні ресурси та доходи домогосподарств. Скріншот програми Statistica.

Value	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	4.759746	22.66546	4.75975	22.66546
2	3.319357	15.80646	8.07910	38.47192
3	2.407658	11.46504	10.48676	49.93696
4	1.967872	9.37082	12.45463	59.30778
5	1.827252	8.70120	14.28189	68.00898
6	1.612532	7.67873	15.89442	75.68770

Рис. В.4. Визначення кумулятивного відсотку дисперсії

STATISTICA - [Workbook19* - Factor Loadings]

File Edit View Insert Format Statistics Data Mining Graphs Tools Data Workbook Window Scorecard Help

Factor Loadings (Unrotated) (Spreadsheet45)
Extraction: Principal components
(Marked loadings are >.700000)

Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	0,677900	0,554408	0,295592	0,082467	-0,070115	0,093304
X2	-0,295719	0,435684	-0,341867	-0,516639	0,064923	0,181371
X3	-0,787436	-0,138008	-0,240248	0,155000	0,055071	-0,348014
X4	-0,233249	-0,243734	-0,310623	0,086883	-0,143063	-0,321693
X5	-0,239915	-0,331062	0,102214	-0,013252	-0,813575	0,149590
X6	0,297747	0,279748	-0,490282	0,432116	-0,187046	-0,474053
X7	0,578513	-0,506330	0,254495	-0,408472	0,193045	0,067114
X8	0,189355	0,360095	0,405941	0,409615	0,291904	0,403330
X9	0,230901	-0,423298	0,622293	0,170574	0,148869	-0,126030
X10	-0,368997	-0,550784	0,237375	0,094912	0,290031	-0,112132
X11	-0,550083	0,053467	0,269029	0,169042	0,446467	-0,030017
X12	-0,427622	0,494150	0,016880	-0,603468	-0,036025	0,141037
X13	-0,278683	-0,332019	0,408852	-0,053924	-0,677562	0,182919
X14	-0,110754	0,712185	0,251997	-0,316785	0,030137	-0,263500
X15	0,684216	-0,448887	-0,127563	0,006804	0,132304	-0,284435
X16	0,530498	-0,331837	-0,067459	-0,541983	0,240675	-0,080848
X17	-0,862761	-0,081164	0,224096	-0,050815	0,104964	-0,030791
X18	0,206324	-0,160893	0,415938	-0,498217	-0,183521	-0,515157
X19	0,505433	0,466899	0,452754	0,241786	-0,278951	-0,079941
X20	-0,675856	0,093641	0,578948	0,054261	0,082604	-0,247727
X21	0,089083	0,501929	0,194145	-0,030591	-0,059873	-0,598642
Expl.Var	4,759746	3,319357	2,407658	1,967872	1,827252	1,612532
Prp.Totl	0,226655	0,158065	0,114650	0,093708	0,087012	0,076787

Plot of Eigenvalues | Factor Loadings (Unrotated) (Spreadsheet45) | Factor Loadings (Varimax raw) (Spreadsheet45)

Factor Analysis Result... Ready

Рис. В.5. Матриця факторних навантажень (без обертання факторного простору) Вихідні дані: сукупні ресурси та доходи домогосподарств у 2009 році

Факторний аналіз грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств за 2010 – 2017 рр.

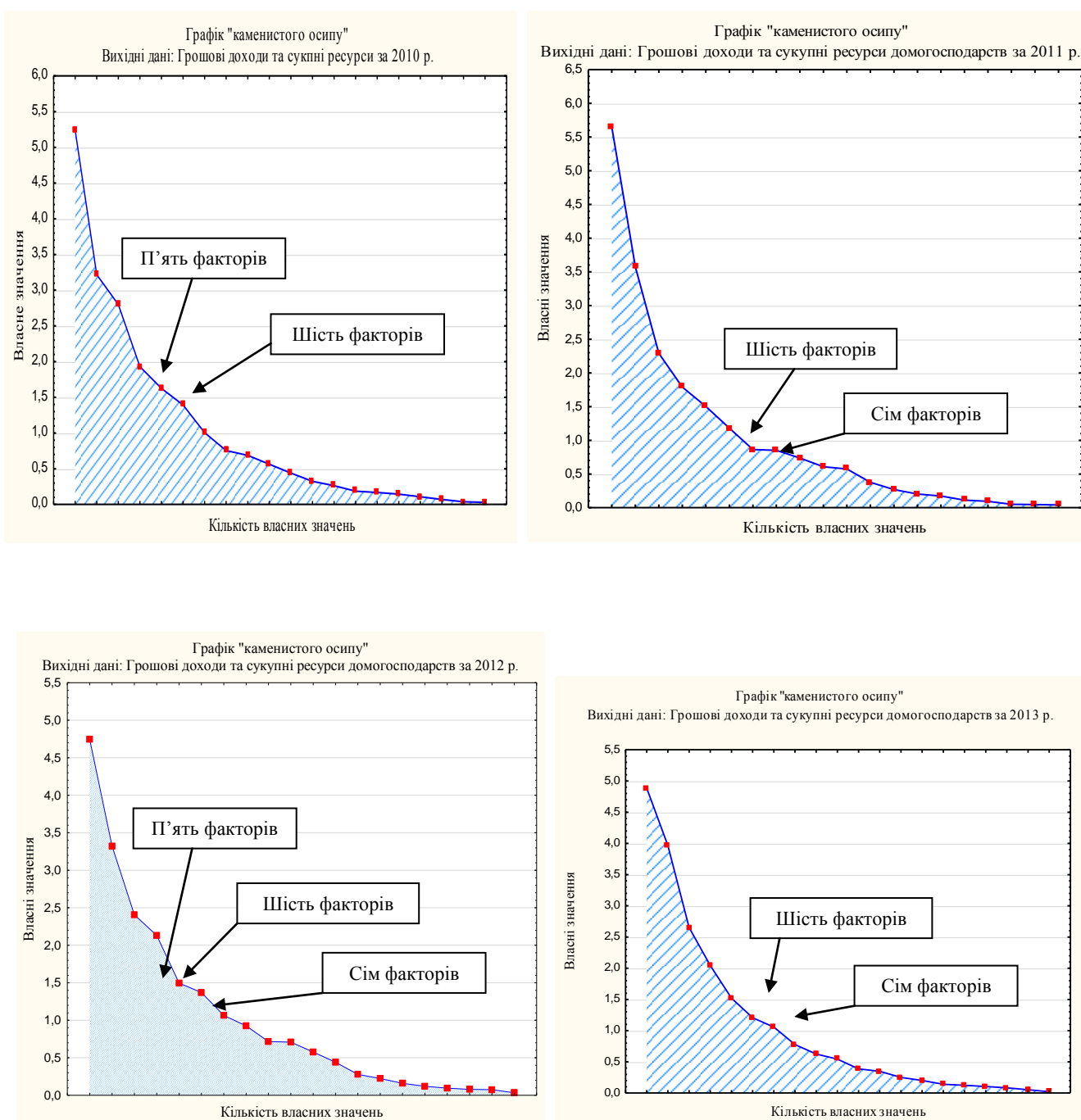

Рис. Д.1. Зображення графіку каменистого насипу за роками

Продовження додатку Д

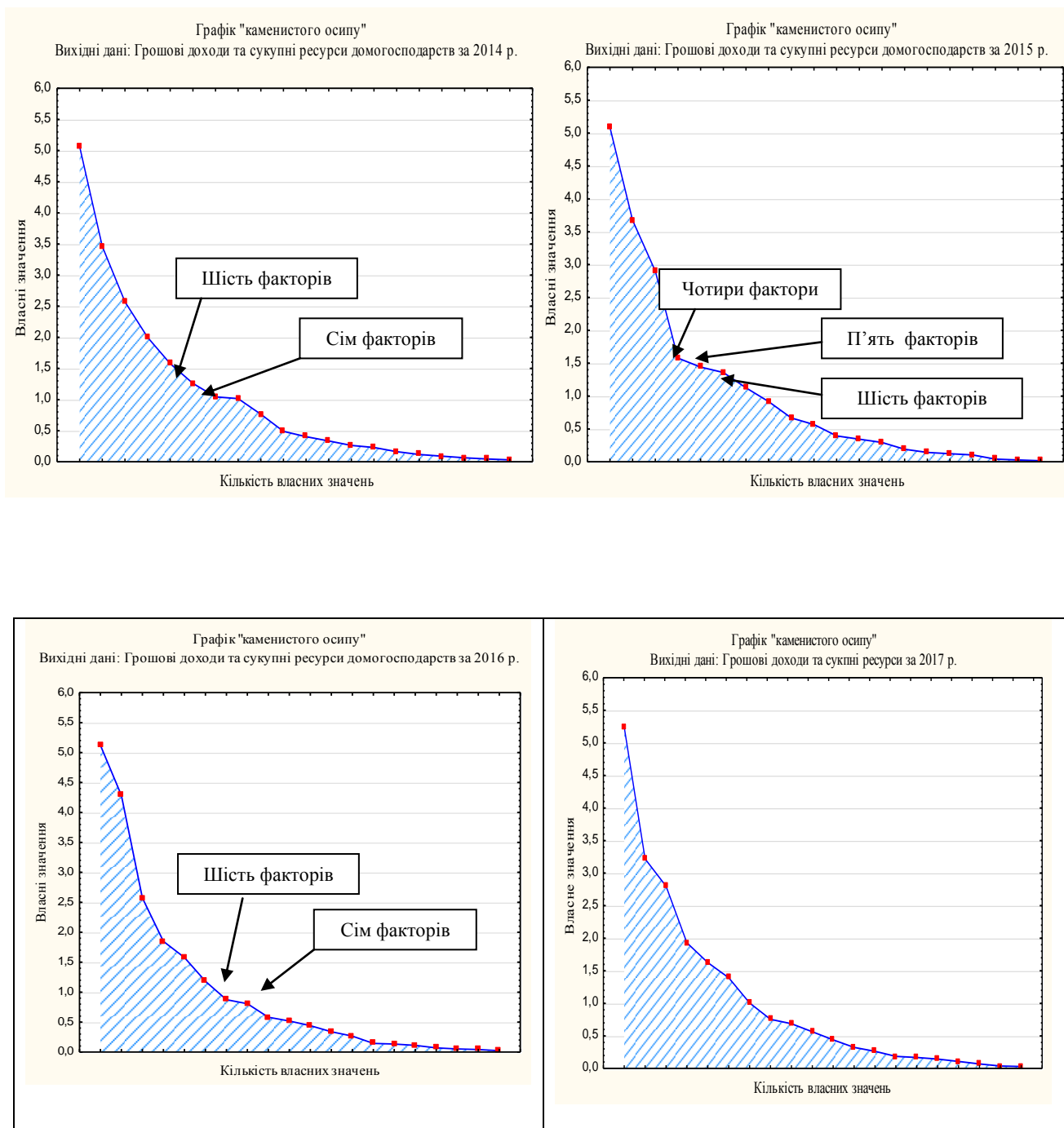

Рис. Д.2. Зображення графіку каменистого насипу за роками

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Biquartimax raw) (Spreadsheet54) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	0,791976	0,041249	0,138847	-0,478835	-0,246590	-0,090183
X2	0,132308	0,788868	0,042962	0,012873	0,110257	0,206446
X3	-0,400961	-0,113810	-0,525693	0,636008	-0,009738	0,061661
X4	-0,084608	0,140454	-0,062029	-0,345211	-0,535037	0,009189
X5	0,857317	0,196786	-0,058833	-0,164429	0,197429	-0,147663
X6	0,064648	0,022340	-0,894125	-0,274682	-0,082189	0,000386
X7	0,431787	-0,409997	0,356685	-0,304887	0,445551	-0,253904
X8	0,560261	-0,147125	-0,061580	0,377984	-0,095505	0,379995
X9	0,394588	-0,634960	0,269783	0,149307	0,240300	0,075103
X10	-0,139427	0,065404	-0,131299	0,294308	0,597811	0,465752
X11	-0,192531	0,304315	0,309399	0,666406	-0,226428	-0,319476
X12	-0,193306	0,629359	0,444585	0,459612	-0,046924	0,071627
X13	-0,059840	-0,304812	0,274931	0,509377	0,154032	0,280818
X14	0,137855	0,729585	0,062428	-0,104797	-0,016001	0,259552
X15	0,013265	-0,225133	0,039153	-0,380421	-0,034256	-0,775404
X16	-0,172050	0,250363	0,160563	-0,238248	0,754674	-0,137055
X17	-0,332530	0,135476	0,176573	0,844679	0,023934	0,154477
X18	0,429890	-0,035585	-0,107184	0,300075	0,262043	-0,620286
X19	0,911839	0,045910	-0,077900	-0,153873	-0,126668	0,049514
X20	-0,026779	-0,047541	0,081062	0,920565	-0,002805	0,071967
X21	0,334511	0,797023	-0,068388	0,109061	0,223980	-0,157894
Expl.Var	3,593547	3,179619	1,785448	4,014158	1,811433	1,822507
Prp.Totl	0,171121	0,151410	0,085021	0,191150	0,086259	0,086786

Рис. Д.3. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2010 році

Таблиця Д.1

Статистичні характеристики головних компонент за 2010 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	5,241353	24,95882	5,24135	24,95882
Фактор 2	3,217859	15,32314	8,45921	40,28196
Фактор 3	2,799049	13,32880	11,25826	53,61077
Фактор 4	1,929452	9,18787	13,18771	62,79863
Фактор 5	1,626459	7,74504	14,81417	70,54368
Фактор 6	1,392539	6,63114	16,20671	77,17482
Сума	16,20671	77,17482	69,16742	329,36868

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Equamax raw) (Spreadsheet73) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	0,574427	0,027968	-0,139659	0,108308	-0,055203	0,706216
X2	0,567440	0,256622	-0,007110	-0,493887	-0,114327	-0,228932
X3	-0,322868	-0,309810	0,016716	-0,070857	-0,257204	-0,677665
X4	0,523808	-0,157152	-0,005055	0,228400	-0,573504	0,189252
X5	0,074038	-0,076870	0,914845	0,081509	-0,034671	0,084217
X6	-0,206790	-0,669896	0,173379	-0,203417	0,385898	-0,036161
X7	0,092005	0,080066	-0,236438	0,373051	-0,401477	0,550817
X8	0,593560	0,325340	-0,320893	0,178810	0,097537	0,187069
X9	0,140334	0,048940	0,007972	0,925558	0,044042	-0,036566
X10	-0,127873	0,007057	0,755115	-0,111188	0,111235	-0,502057
X11	-0,133169	0,596525	-0,141514	0,038881	0,053493	-0,504511
X12	0,101737	0,661354	0,053283	-0,115466	0,150681	-0,576870
X13	-0,103121	0,371606	0,117139	0,443072	-0,362868	-0,435733
X14	0,840543	0,285284	0,009711	-0,185957	0,113419	0,003099
X15	-0,180633	0,078875	0,057209	0,071419	0,049180	0,735018
X16	0,124987	0,025974	-0,337758	0,049680	-0,496778	-0,494288
X17	-0,153585	0,199965	0,013820	0,087079	-0,014916	-0,896904
X18	0,392577	-0,084727	-0,039902	0,228545	0,776149	0,057411
X19	0,753120	-0,046418	-0,034797	0,284492	0,063024	0,414626
X20	0,076928	0,091714	0,015540	0,458494	0,061213	-0,717444
X21	0,905956	-0,202043	0,115993	0,058440	0,015164	0,035655
Expl.Var	3,840692	1,874844	1,786724	2,008714	1,776196	4,703789
Prp.Totl	0,182890	0,089278	0,085082	0,095653	0,084581	0,223990

Рис. Д.4. Матриця факторних навантажень (обертання методом «еквімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2011 році

Таблиця Д.2

Статистичні характеристики головних компонент за 2011 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	5,65222	26,91533	5,65222	26,91533
Фактор 2	3,57546	17,02601	9,22768	43,94133
Фактор 3	2,29033	10,90635	11,51801	54,84769
Фактор 4	1,78928	8,52038	13,30729	63,36807
Фактор 5	1,50358	7,15991	14,81087	70,52797
Фактор 6	1,18009	5,61945	15,99096	76,14742
Сума	15,99096	76,14742	70,50704	335,74781

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet91) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)						
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6	Factor 7
X1	-0,315396	-0,042538	0,093212	0,787799	0,263861	0,241652	0,166909
X2	0,004233	0,181190	-0,128190	0,002299	0,081890	0,147087	-0,883683
X3	0,185991	0,126683	-0,055708	-0,782760	0,188324	-0,319746	0,065646
X4	-0,137786	0,163638	0,040393	0,122588	-0,076415	0,784985	-0,176006
X5	-0,078569	0,116435	0,034556	-0,128619	-0,887923	0,057115	0,106723
X6	-0,421824	0,437425	-0,008056	-0,570598	0,150312	0,101597	0,295126
X7	-0,074217	-0,150667	0,597461	0,359277	0,111937	0,427195	0,062431
X8	0,170687	0,359264	0,001007	0,647730	-0,018850	-0,108345	-0,240769
X9	0,242733	0,041640	0,567026	0,091971	-0,226760	0,050710	0,463590
X10	0,429748	0,453873	0,258653	-0,225587	-0,307931	-0,413525	-0,369460
X11	0,376530	-0,245288	-0,622660	-0,164856	0,029255	-0,149849	-0,041779
X12	0,463765	0,005293	-0,500588	0,233209	0,053653	0,132566	-0,455945
X13	0,871647	0,069784	0,187267	0,012283	0,148094	-0,025487	0,011133
X14	0,110153	0,636638	-0,258699	0,396083	-0,201233	0,310858	-0,275437
X15	-0,237866	0,135315	0,313783	-0,238919	0,502255	0,545281	-0,042493
X16	0,633807	0,115380	-0,267431	0,117973	-0,233498	0,401730	0,209025
X17	0,806424	0,015128	-0,241571	-0,326715	-0,112546	-0,206294	-0,142189
X18	0,059171	-0,026506	0,810451	-0,015065	0,070288	-0,071063	0,031994
X19	-0,181055	0,316467	0,131856	0,770445	0,270214	-0,127253	0,246502
X20	0,753315	0,072462	-0,024905	-0,171566	0,011498	-0,389269	0,010834
X21	0,089698	0,913588	0,094609	0,034200	-0,031251	0,081056	-0,077248
Expl.Var	3,464601	2,084840	2,428908	3,239237	1,552435	1,997791	1,775021
Prp.Totl	0,164981	0,099278	0,115662	0,154249	0,073925	0,095133	0,084525

Рис. Д.5. Матриця факторних навантажень (обертання методом «варімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2012 році

Таблиця Д.3

Статистичні характеристики головних компонент за 2012 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	4,747362	22,60649	4,74736	22,60649
Фактор 2	3,322161	15,81982	8,06952	38,42630
Фактор 3	2,408028	11,46680	10,47755	49,89310
Фактор 4	2,132483	10,15468	12,61003	60,04778
Фактор 5	1,496713	7,12720	14,10675	67,17499
Фактор 6	1,371166	6,52936	15,47791	73,70435
Фактор 7	1,064920	5,07105	16,54283	78,77539
Сума	16,54283	78,77539	82,03196	390,62840

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet106) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	-0,420971	0,619845	-0,142495	0,010576	-0,522440	-0,048051
X2	0,105170	-0,018703	0,173511	-0,102758	-0,065189	0,902107
X3	0,345777	-0,518723	-0,096148	-0,230051	0,550714	0,109386
X4	-0,118600	0,219799	0,192967	0,300291	-0,078072	0,803166
X5	0,182691	0,685659	-0,081009	0,250425	0,291928	-0,031190
X6	-0,176644	-0,111006	-0,210710	-0,111015	0,807239	-0,158061
X7	-0,189326	0,133643	0,081865	0,764184	-0,396788	0,046802
X8	0,342163	0,800387	-0,260407	-0,061695	0,135916	0,094812
X9	0,029063	0,183529	-0,098627	0,769346	0,192733	-0,070009
X10	0,266983	0,177923	0,264487	0,152284	0,763301	-0,018353
X11	0,821887	-0,024044	0,185986	-0,209720	-0,114317	0,020047
X12	0,319551	0,019240	0,814738	-0,238567	0,030396	0,057329
X13	0,830999	0,171420	0,135513	0,122670	0,149104	-0,102245
X14	0,020928	0,816313	0,321475	-0,059047	0,008142	0,188233
X15	-0,314200	-0,184949	-0,289686	-0,115035	-0,453653	0,383599
X16	0,121047	-0,025763	0,892801	0,126386	-0,036875	0,251433
X17	0,615214	-0,322307	0,515364	-0,060993	0,245155	0,201103
X18	0,228495	-0,251124	-0,085623	0,649599	-0,007579	0,087703
X19	-0,175071	0,811310	-0,023857	0,054245	-0,273791	-0,040153
X20	0,803017	-0,021182	0,062688	0,113509	0,155303	-0,005521
X21	-0,309945	0,470371	0,367006	0,563442	0,072254	0,288302
Expl.Var	3,395759	3,686647	2,415283	2,339304	2,527032	1,908357
Prp.Totl	0,161703	0,175555	0,115013	0,111395	0,120335	0,090874

Рис. Д.6. Матриця факторних навантажень (обертання методом «варімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2013 році

Таблиця Д.4

Статистичні характеристики головних компонент за 2013 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	4,89	23,26	4,89	23,26458
Фактор 2	3,965836	18,88494	8,85140	42,14952
Фактор 3	2,650587	12,62184	11,50199	54,77136
Фактор 4	2,044305	9,73479	13,54629	64,50615
Фактор 5	1,519632	7,23634	15,06592	71,74249
Фактор 6	1,206459	5,74504	16,27238	77,48753
Сума	16,27238	77,48753	70,12354	333,92163

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet120) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	-0,289045	0,856754	-0,204547	0,083908	-0,095677	-0,163301
X2	0,339938	0,051034	0,704103	0,014268	-0,462309	0,099325
X3	0,011325	-0,632983	-0,208694	-0,347426	-0,208580	0,528066
X4	-0,161289	-0,132556	0,727868	0,016629	0,038748	0,021153
X5	-0,063491	-0,055630	0,027510	0,763310	0,348897	0,065278
X6	-0,524189	-0,379429	0,002397	-0,247608	-0,092847	0,500737
X7	-0,161641	0,180844	-0,042881	0,216230	0,796082	-0,025087
X8	0,206145	0,909147	-0,066960	0,002603	0,080294	0,081814
X9	0,020865	0,088270	-0,245220	-0,078274	0,845774	0,122730
X10	-0,028942	-0,271115	0,225542	-0,613042	0,228980	0,148915
X11	0,486735	-0,116037	0,095992	-0,431495	0,376258	-0,245380
X12	0,694516	0,129857	0,161236	-0,083346	-0,331066	-0,028399
X13	0,667679	-0,223631	0,020260	0,409159	0,119541	0,362739
X14	0,251720	0,051155	0,735989	-0,204511	-0,387569	0,128876
X15	-0,556702	0,245527	-0,413995	0,311785	0,077442	0,156734
X16	0,682117	0,004488	0,288730	-0,002750	-0,387041	-0,072528
X17	0,838331	-0,422556	-0,027747	-0,146577	-0,083980	0,020207
X18	0,061539	0,166252	-0,008621	0,400729	0,127344	0,795589
X19	-0,072024	0,870341	0,000275	0,017034	0,131798	0,078006
X20	0,809005	0,167809	-0,202954	0,034532	0,110653	0,077716
X21	0,008570	-0,073662	0,432941	-0,245048	0,035078	0,663018
Expl.Var	3,943906	3,383011	2,290564	1,944076	2,431788	1,939514
Prp. Totl	0,187805	0,161096	0,109074	0,092575	0,115799	0,092358

Рис. Д.7. Матриця факторних навантажень (обертання методом «варімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2014 році

Таблиця Д.5

Статистичні характеристики головних компонент за 2014 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	5,064811	24,11815	5,06481	24,11815
Фактор 2	3,460471	16,47843	8,52528	40,59658
Фактор 3	2,569179	12,23419	11,09446	52,83077
Фактор 4	2,000084	9,52421	13,09455	62,35498
Фактор 5	1,577561	7,51220	14,67211	69,86717
Фактор 6	1,260751	6,00358	15,93286	75,87075
Сума	15,93286	75,87075	68,38406	325,63839

Variable	Factor Loadings (Varimax raw) (Spreadsheet132) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	-0,356653	-0,832911	-0,052911	-0,264504	-0,016107	0,019433
X2	0,115934	0,044987	0,071972	-0,005346	0,011349	0,919427
X3	0,122626	0,816831	0,135264	-0,071880	0,419983	0,134941
X4	-0,100559	-0,136962	0,075998	0,823966	-0,012936	-0,064302
X5	-0,238841	0,326291	-0,094591	0,414102	-0,438847	-0,109230
X6	-0,153218	0,603938	0,239269	0,038038	-0,031468	-0,323405
X7	0,038186	-0,512706	0,471178	0,001558	0,161722	-0,401429
X8	0,372714	-0,725229	-0,068702	0,170486	0,111860	0,108230
X9	0,550038	0,308805	0,374487	0,149639	0,052941	-0,471406
X10	0,228436	0,358152	0,402448	0,426035	0,089047	-0,345175
X11	0,386917	0,131902	-0,350636	0,482105	0,246390	0,492665
X12	0,213233	0,097553	-0,088232	-0,092703	0,094118	0,854010
X13	0,110166	0,235083	0,016859	0,022518	0,753813	0,040702
X14	0,269846	-0,120004	0,500371	0,019758	-0,291714	0,662877
X15	-0,858362	-0,011896	-0,119080	-0,047726	0,221943	-0,202424
X16	0,560509	0,047497	-0,033061	0,390306	0,158308	0,475070
X17	0,685276	0,422208	0,073913	-0,072067	-0,028121	0,358105
X18	-0,164400	-0,304396	0,504705	0,224505	0,558603	-0,144999
X19	-0,049610	-0,832962	0,181233	0,110279	0,111256	-0,124425
X20	0,845345	-0,056182	0,089403	-0,152129	0,323990	0,129032
X21	0,193781	0,144858	0,871965	-0,015126	0,084310	0,126874
Expl.Var	3,323744	3,953262	2,085192	1,647632	1,654417	3,376089
Prp.Totl	0,158274	0,188251	0,099295	0,078459	0,078782	0,160766

Рис. Д.8. Матриця факторних навантажень (обертання методом «варімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2015 році

Таблиця Д.6

Статистичні характеристики головних компонент за 2015р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	5,087512	24,22625	5,08751	24,22625
Фактор 2	3,674129	17,49585	8,76164	41,72210
Фактор 3	2,900899	13,81381	11,66254	55,53591
Фактор 4	1,577164	7,51031	13,23970	63,04621
Фактор 5	1,442066	6,86698	14,68177	69,91319
Фактор 6	1,358565	6,46936	16,04034	76,38255
Сума	16,04034	76,38255	69,47350	330,82621

Продовження додатку Д

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet159) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)					
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
X1	0,035271	-0,784950	-0,274698	-0,095049	0,212848	0,191810
X2	0,886256	-0,194321	0,061376	0,127782	0,114431	-0,113469
X3	-0,205183	0,553453	0,092847	-0,503892	0,093920	0,337200
X4	0,889325	0,081544	-0,214240	0,000974	0,070124	-0,147354
X5	-0,067055	-0,706143	0,034036	0,275510	-0,136162	0,088983
X6	-0,180730	0,512195	-0,287612	-0,475729	-0,318940	0,165550
X7	0,112015	0,039252	-0,053895	0,926592	-0,044250	-0,029320
X8	-0,047705	-0,810572	0,051304	-0,312075	-0,168360	-0,006888
X9	-0,310105	0,418888	0,713826	0,163433	-0,024560	0,122539
X10	-0,199473	0,416218	0,254812	0,141878	-0,399745	0,422816
X11	0,575082	0,278607	0,620704	0,081124	0,269089	-0,062052
X12	0,390338	-0,163593	0,453483	-0,132195	0,553634	-0,124032
X13	-0,048780	0,177352	0,234722	0,151476	-0,094161	-0,833555
X14	0,921063	-0,051735	0,233506	0,043375	0,031966	0,108413
X15	-0,145019	-0,465597	-0,158187	0,074849	-0,608044	0,180235
X16	0,134842	-0,137423	0,847373	-0,149902	-0,086214	-0,135748
X17	0,311118	0,403455	0,714388	-0,139987	0,268546	0,023402
X18	0,103188	-0,009132	-0,175560	-0,070481	-0,817440	-0,223339
X19	0,046890	-0,848484	-0,096278	0,076058	0,027389	-0,036231
X20	-0,008921	-0,003661	0,837633	0,108285	0,361882	-0,094942
X21	0,701866	0,096430	0,180042	0,173164	-0,372934	0,360395
Expl.Var	3,782998	4,001398	3,525726	1,733314	2,160175	1,382458
Prp.Totl	0,180143	0,190543	0,167892	0,082539	0,102865	0,065831

Рис. Д.9. Матриця факторних навантажень (обертання методом «варімакс вихідних») Вихідні дані: грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств у 2016 році

Таблиця Д.7

Статистичні характеристики головних компонент за 2016р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	5,121210	24,38671	5,12121	24,38671
Фактор 2	4,284009	20,40004	9,40522	44,78675
Фактор 3	2,572947	12,25213	11,97817	57,03888
Фактор 4	1,847369	8,79699	13,82553	65,83588
Фактор 5	1,578579	7,51704	15,40411	73,35292
Фактор 6	1,181956	5,62836	16,58607	78,98128
Сума	16,58607	78,98128	72,32031	344,38242

Факторний аналіз грошових доходів та сукупних ресурсів домогосподарств за 2009 – 2017 рр.

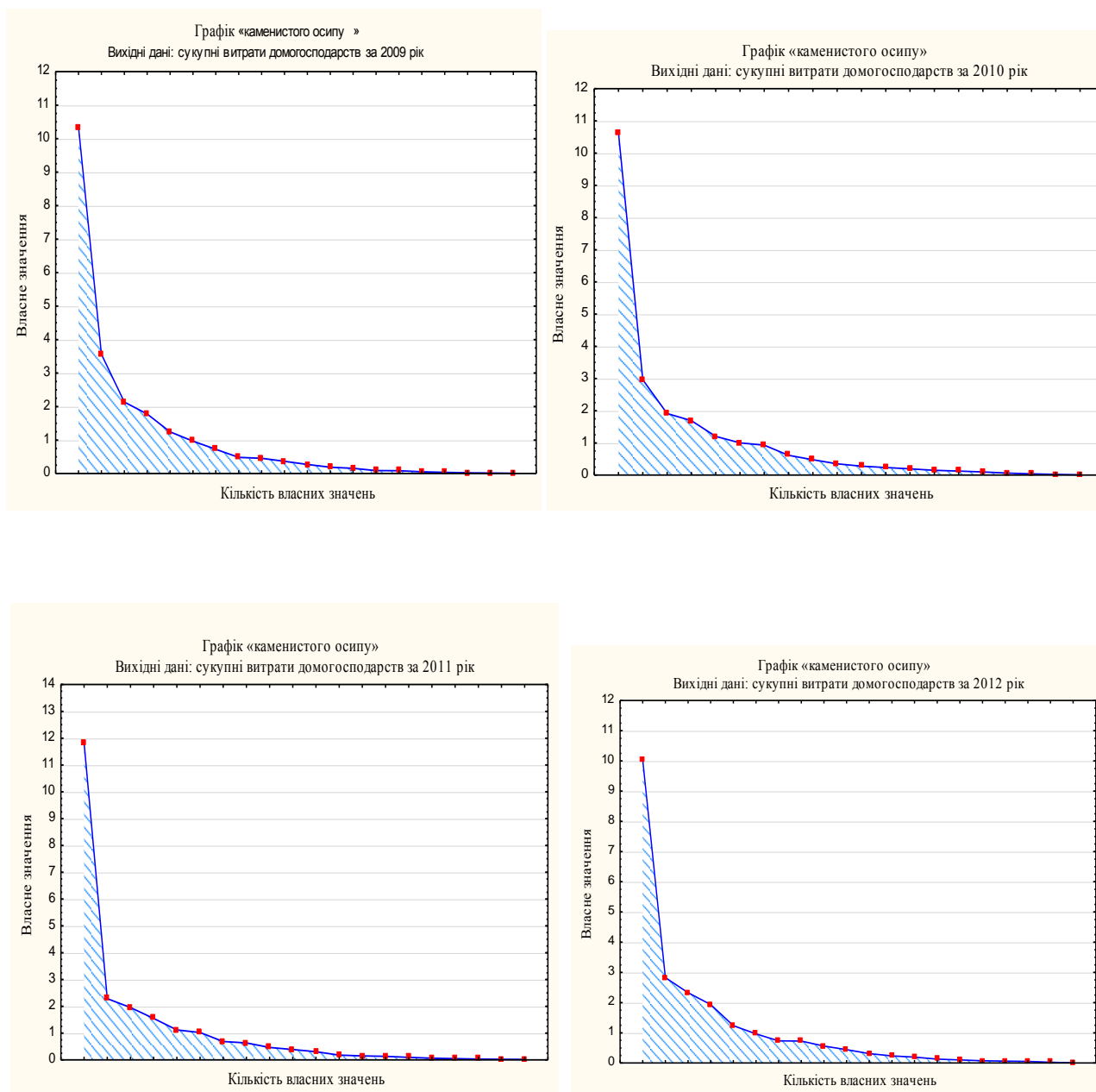

Рис. Ж.1. Зображення графіку каменистого насипу за роками

Продовження додатку Ж

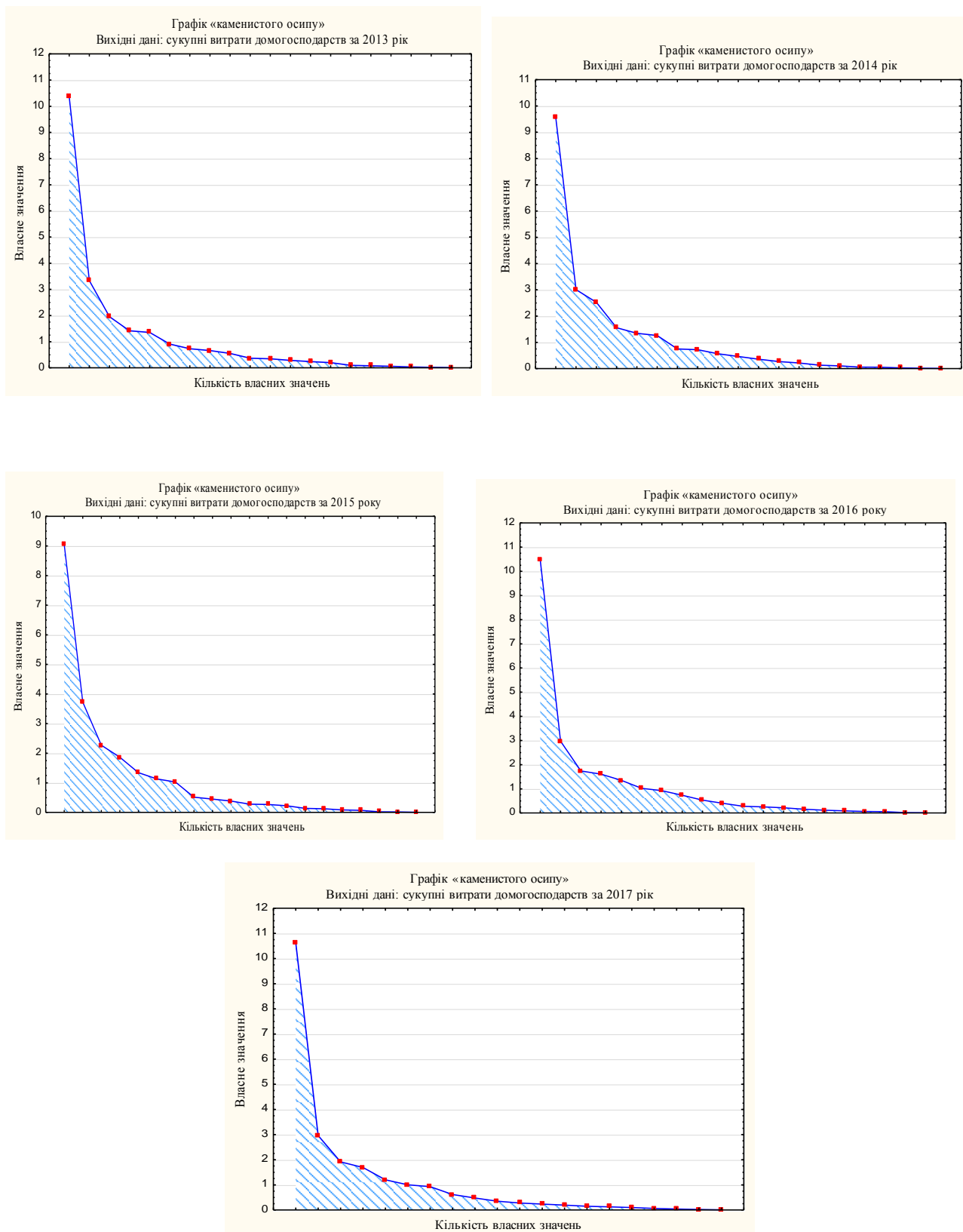

Рис. Ж.2. Зображення графіку каменистого насипу за роками

Продовження додатку Ж

Factor Loadings (Varimax raw) (Spreadsheet54 Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)				
Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
X1	0,194833	0,117487	0,887207	-0,012776
X2	0,537473	0,033180	0,694535	0,212227
X3	0,247668	0,089362	0,218560	0,765411
X4	-0,032173	0,750571	0,480524	-0,063291
X5	0,826416	-0,081808	0,136631	0,197301
X6	-0,029559	0,681317	0,521004	0,064236
X7	0,921348	-0,020630	0,141100	-0,086774
X8	0,257729	0,417123	0,549351	-0,066683
X9	0,386926	-0,080192	0,153230	-0,728251
X10	0,700984	0,274372	0,483743	-0,036429
X11	0,103685	0,713718	-0,106834	0,457899
X12	0,855984	-0,031304	0,423174	0,023210
X13	0,916135	0,078507	0,302125	0,110409
X14	0,765663	0,240384	0,366596	-0,093516
X15	0,545197	0,353226	0,515206	0,113747
X16	0,849465	0,058212	-0,241232	0,021730
X17	0,375035	-0,001514	0,784810	0,028698
X18	0,236519	0,117898	0,889923	0,056368
X19	0,284707	0,681164	0,559921	-0,013376
X20	0,900116	0,055722	0,411023	0,016110
X21	-0,041460	0,581535	-0,254734	-0,526862
X22	-0,048287	0,596290	-0,282999	0,062876
X23	0,797058	-0,012320	-0,035361	-0,381059
Expl.Var	7,544489	3,190624	5,193843	1,897509
Prp.Totl	0,328021	0,138723	0,225819	0,082500

Рис. Ж.3. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: сукупні витрати домогосподарств за 2009 р.

Таблиця Ж.1

Статистичні характеристики головних компонент за 2009 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	10,34754	44,98931	10,34754	44,98931
Фактор 2	3,56194	15,48671	13,90948	60,47602
Фактор 3	2,13714	9,29192	16,04663	69,76794
Фактор 4	1,77984	7,73843	17,82647	77,50637

Продовження додатку Ж

Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet64)				
Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)				
Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
X1	-0,147198	0,784189	0,077705	0,402741
X2	0,315236	0,655652	0,404417	0,200475
X3	0,403911	0,087700	0,704883	0,013829
X4	-0,094697	0,021509	-0,008709	0,917454
X5	0,607707	0,454630	0,482339	0,002625
X6	-0,147846	0,223957	0,510847	0,527017
X7	0,683518	0,156642	0,270158	0,238130
X8	0,348625	0,481245	-0,171385	0,483272
X9	0,421802	0,720135	-0,222407	-0,183103
X10	0,590895	0,524528	0,239638	0,438232
X11	-0,000451	0,342971	0,696551	0,188763
X12	0,665286	0,609420	0,282482	0,158796
X13	0,592466	0,670206	0,249520	0,123288
X14	0,322946	0,549921	0,159043	0,548285
X15	0,522102	0,189765	0,025602	0,678418
X16	0,867528	0,034274	0,099731	-0,012961
X17	0,071343	0,810952	0,386601	0,191537
X18	-0,085429	0,793356	0,157662	0,395730
X19	0,211676	0,407566	0,285612	0,785315
X20	0,648403	0,626668	0,250768	0,289088
X21	-0,078880	0,030655	-0,746383	0,008385
X22	0,741854	-0,138609	-0,006774	0,049122
X23	0,531948	0,385259	-0,128123	-0,106082
Expl.Var	5,040401	5,651944	2,924853	3,582290
Prp.Totl	0,219148	0,245737	0,127168	0,155752

Рис. Ж.4. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: сукупні витрати домогосподарств за 2010 р.

Таблиця Ж.2

Статистичні характеристики головних компонент за 2010 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	10,62937	46,21467	10,62937	46,21467
Фактор 2	2,96276	12,88158	13,59214	59,09625
Фактор 3	1,91457	8,32420	15,50671	67,42046
Фактор 4	1,69278	7,35992	17,19949	74,78038
Сума	17,19949	74,78038	56,92770	247,51176

Factor Loadings (Varimax raw) (Spreadsheet74) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)				
Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
X1	0,51995	-0,530978	0,493317	0,129462
X2	0,77659	-0,292829	0,139377	0,261259
X3	0,41893	0,167815	0,205321	0,605725
X4	0,05291	-0,020750	0,900160	-0,108730
X5	0,89722	0,040892	-0,025493	0,151976
X6	0,45993	0,177360	0,634422	0,224075
X7	-0,06509	0,394295	0,587449	0,163572
X8	0,44556	-0,070751	0,314079	-0,585057
X9	0,73552	0,217310	0,217557	-0,196116
X10	0,82053	0,022315	0,432415	-0,043653
X11	0,65890	0,169559	0,198888	0,450976
X12	0,90128	0,121518	0,139041	0,025912
X13	0,93781	0,008248	0,217888	0,074322
X14	0,87444	-0,062415	0,092134	-0,030534
X15	0,65474	-0,046329	0,448614	-0,314299
X16	0,70726	0,467687	0,113872	-0,005340
X17	0,74197	-0,156869	0,365172	0,152100
X18	0,56461	-0,497563	0,485306	0,186938
X19	0,62654	-0,028457	0,745006	-0,048466
X20	0,95829	0,053927	0,208385	-0,025566
X21	-0,05772	0,420380	0,050729	-0,727405
X22	0,26784	0,829771	0,098942	-0,026690
X23	0,66365	0,249755	0,396443	0,019835
Expl.Var	10,00045	2,109471	3,662363	1,847089
Prp.Totl	0,43480	0,091716	0,159233	0,080308

Рис. Ж.5. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: сукупні витрати домогосподарств за 2011 р.

Таблиця Ж.3

Статистичні характеристики головних компонент за 2011 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	11,83000	51,43476	11,83000	51,43476
Фактор 2	2,28645	9,94109	14,11645	61,37586
Фактор 3	1,95523	8,50102	16,07168	69,87687
Фактор 4	1,54769	6,72908	17,61937	76,60595
Сума	17,61937	76,60595	59,63749	259,29345

Продовження додатку Ж

Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet89)				
Extraction: Principal components				
(Marked loadings are >,700000)				
Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
X1	0,556965	0,382735	0,557739	0,131475
X2	0,646884	0,381877	0,386251	0,382350
X3	0,073019	0,124323	0,268621	0,722068
X4	0,054523	0,872197	0,183977	-0,222542
X5	0,373310	0,247110	0,394013	0,691107
X6	0,081376	0,903886	0,056482	0,179444
X7	0,591175	0,188861	-0,100173	0,313231
X8	0,597739	0,322298	-0,041676	-0,141971
X9	0,814136	-0,082450	-0,092963	0,045155
X10	0,614227	0,579202	-0,047922	0,287105
X11	-0,137476	0,745150	-0,203039	0,225870
X12	0,801714	-0,101602	0,243552	0,050370
X13	0,479352	0,515926	0,126500	0,582455
X14	0,676196	0,470436	0,182963	0,199377
X15	0,342692	0,669597	0,036948	0,259202
X16	0,001192	0,034149	-0,320068	0,793697
X17	0,793943	0,228159	0,339468	0,208002
X18	0,556469	0,383688	0,553488	0,205492
X19	0,303373	0,892674	0,136433	0,135681
X20	0,682058	0,381936	0,186045	0,499017
X21	-0,050234	0,048888	-0,756530	-0,356614
X22	0,039509	0,031388	-0,787849	0,217415
X23	0,618740	-0,154539	-0,400196	-0,346104
Expl.Var	5,980095	5,100251	2,829259	3,223801
Prp.Totl	0,260004	0,221750	0,123011	0,140165

Рис. Ж.6. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: сукупні витрати домогосподарств за 2012 р.

Таблиця Ж.4

Статистичні характеристики головних компонент за 2012 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	9,985501	43,415221	9,985501	43,415221
Фактор 2	2,775910	12,069174	12,761411	55,484396
Фактор 3	2,416269	10,505517	15,177680	65,989912
Фактор 4	1,963668	8,537688	17,141348	74,527600
Сума	17,14135	74,52760	55,06594	239,41713

Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet99)					
Extraction: Principal components					
(Marked loadings are >,700000)					
Variable	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5
X1	0,038065	0,917615	0,015953	0,210480	0,011973
X2	0,316928	0,739526	0,309912	0,138889	0,329553
X3	0,833268	0,133018	0,075823	0,188373	0,190525
X4	-0,205547	0,323753	-0,283199	0,813606	-0,074945
X5	0,569813	0,556549	0,326312	-0,144001	0,413306
X6	0,162593	0,354847	0,063203	0,833486	0,111385
X7	0,266774	0,545019	0,368411	0,129318	0,293912
X8	-0,179413	0,114911	-0,258653	0,469093	0,602292
X9	-0,268022	0,323205	0,788060	-0,131413	0,089951
X10	0,048047	0,677313	0,208613	0,350340	0,391450
X11	0,285812	-0,187860	0,268935	0,790170	-0,134132
X12	0,392301	0,537753	0,290897	-0,104018	0,570712
X13	0,288440	0,448660	0,467902	0,080194	0,623263
X14	0,125227	0,572991	0,180441	0,072386	0,643111
X15	0,048012	0,388337	0,115419	0,414690	0,700177
X16	0,115934	0,037428	0,823265	0,039263	0,115852
X17	0,311416	0,578738	0,232514	0,340898	0,152127
X18	0,128785	0,909471	0,042759	0,220053	0,050308
X19	0,000978	0,566111	-0,019411	0,758490	0,214811
X20	0,320278	0,549903	0,427810	0,008166	0,596455
X21	-0,712091	-0,200854	0,185821	0,019907	0,205968
X22	-0,039815	-0,108206	0,124324	-0,222926	0,696630
X23	-0,044406	0,283354	0,578195	0,174359	0,554628
Expl.Var	2,444091	5,744132	2,883020	3,494117	3,856683
Prp.Totl	0,106265	0,249745	0,125349	0,151918	0,167682

Рис. Ж.7. Матриця факторних навантажень (обертання методом «біквартімакс вихідних») Вихідні дані: сукупні витрати домогосподарств за 2013 р.

Таблиця Ж.5

Статистичні характеристики головних компонент за 2013 р.

Фактори	Власні значення	Частка загальної дисперсії, %	Кумулятивне власне значення	Кумулятивна дисперсія, %
Фактор 1	9,985501	43,415221	9,985501	43,415221
Фактор 2	2,775910	12,069174	12,761411	55,484396
Фактор 3	2,416269	10,505517	15,177680	65,989912
Фактор 4	1,963668	8,537688	17,141348	74,527600
Сума	17,14135	74,52760	55,06594	239,41713

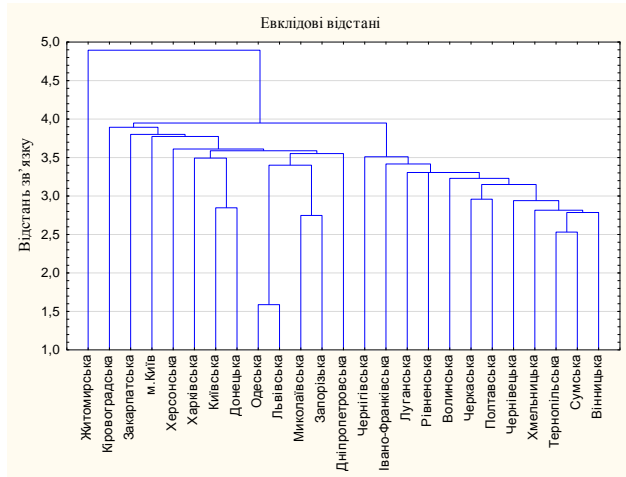
Фрагмент вихідних даних для проведення кластерного аналізу сукупних доходів домогосподарств України

за 2009 – 2017 рр. у %

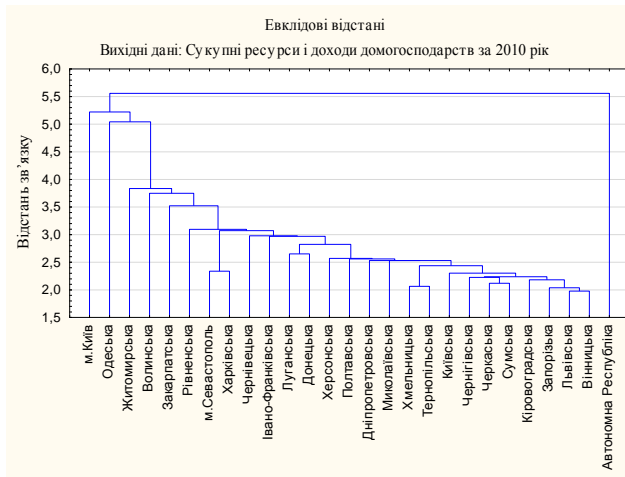
Показники	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7	Z8	Z9	Z10	Z11	Z12	Z13
АР Крим	54,50	7,20	0,10	0,00	21,10	0,50	0,30	0,10	4,90	0,80	0,10	0,50	1,80
Вінницька	39,00	5,90	0,30	0,60	22,70	0,70	0,50	0,20	5,70	5,80	0,10	2,40	5,80
Волинська	37,30	4,40	0,00	0,00	21,90	1,90	0,70	1,20	3,30	15,00	0,10	2,70	1,50
Дніпропетровська	51,40	5,60	0,10	0,00	22,70	0,70	0,50	0,20	4,20	2,70	0,20	1,10	3,90
Донецька	48,60	3,50	0,00	0,00	31,20	0,90	0,90	0,40	3,20	1,60	0,10	1,00	3,30
Житомирська	42,00	4,80	0,20	3,10	24,20	0,50	0,80	2,50	5,50	5,80	0,20	1,70	2,60
Закарпатська	34,40	17,30	0,10	0,00	17,90	0,40	0,20	0,30	6,40	10,10	0,10	1,30	4,10
Запорізька	47,40	4,10	0,10	0,00	25,10	0,80	0,60	0,60	4,50	3,60	0,20	1,10	2,40
Івано-Франківська	40,70	8,80	0,00	0,00	21,20	0,80	0,80	0,50	7,60	7,50	0,10	3,00	2,40
Київська	47,40	4,80	0,00	0,00	21,90	0,50	0,70	0,50	4,20	5,80	0,10	1,40	6,50
Кіровоградська	36,70	4,60	0,00	0,20	21,50	0,40	0,40	0,30	5,60	5,50	0,10	1,40	14,30
Луганська	46,80	3,60	0,00	0,00	30,00	0,80	0,90	0,30	4,90	2,70	0,10	1,40	3,10
Львівська	51,90	2,60	0,10	0,00	22,70	0,90	0,50	0,10	6,30	5,30	0,10	1,80	2,80
Миколаївська	46,00	8,00	0,10	0,30	20,70	0,70	0,40	0,30	5,50	4,10	0,10	1,80	3,60
Одеська	60,80	4,70	0,00	0,00	19,70	1,00	0,40	0,10	3,00	3,10	0,20	0,60	2,10
Полтавська	39,00	5,30	0,20	0,00	24,90	1,20	1,20	0,60	4,00	9,90	0,10	2,10	2,40
Рівненська	40,60	4,70	0,00	1,00	20,80	0,30	0,40	0,80	3,20	12,40	0,10	3,20	2,10
Сумська	39,20	4,40	0,00	2,20	26,30	0,40	0,90	0,70	4,10	8,60	0,10	2,00	3,00
Тернопільська	37,30	1,50	0,00	0,00	18,60	0,90	0,60	0,60	7,50	9,80	0,10	2,20	12,30
Харківська	55,10	4,40	0,00	0,00	22,90	0,70	0,70	0,30	3,70	4,20	0,30	1,50	1,60
Херсонська	40,50	12,00	0,20	0,70	22,30	1,00	0,40	0,20	5,30	3,80	0,10	1,70	2,80
Хмельницька	40,80	4,80	0,30	0,00	22,10	0,40	0,70	0,20	6,30	7,50	0,10	2,00	4,10
Черкаська	39,00	6,40	0,00	0,00	22,70	0,30	0,50	0,60	7,90	6,60	0,10	2,70	4,20
Чернівецька	41,70	10,30	0,00	0,00	18,50	0,80	0,50	0,30	7,60	5,90	0,10	1,50	5,70
Чернігівська	34,00	4,50	0,20	0,00	27,50	0,40	0,90	0,70	4,30	9,40	0,20	2,30	4,90
м.Київ	64,90	3,30	0,00	0,00	13,20	1,00	0,50	0,20	5,40	0,10	0,50	1,40	7,00
м.Севастополь	56,20	3,30	0,00	0,00	26,90	0,80	0,50	0,50	4,80	0,40	0,20	0,60	2,20

Z1 - Оплата праці
 Z2 - Доходи від підприємницької діяльності
 Z3 - Доходи від продажу особистого і домашнього майна
 Z4 - Доходи від продажу нерухомості
 Z5 - Пенсії
 Z6 - Стипендії
 Z7 - Субсидії, допомоги
 Z8 - Інші соціальні допомоги
 Z9 - Грошова допомога від родичів та інших осіб
 Z10 - Вартість спожитої продукції отриманої від підприємств
 Z11 - Пільги безготівкові на оплату транспорту, зв'язку
 Z12 - Грошова оцінка допомоги від родичів прод.товарами
 заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги

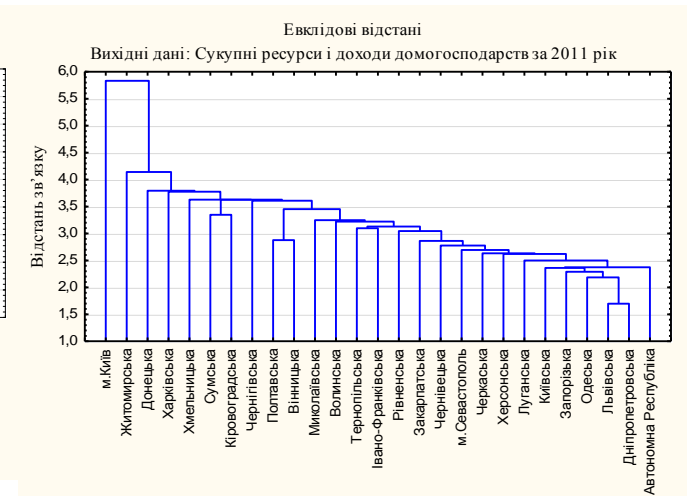
2009 рік

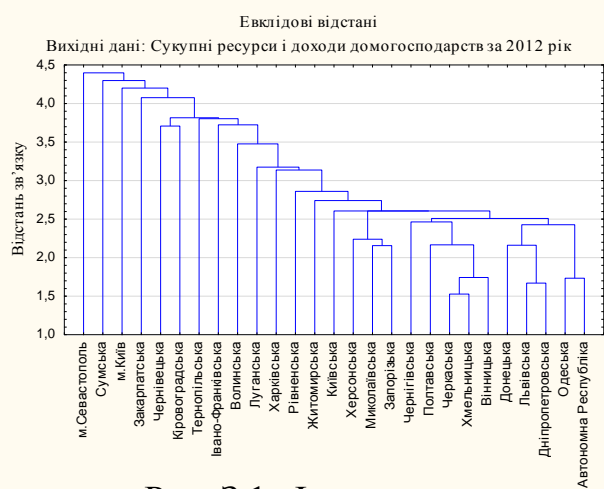
2010 рік

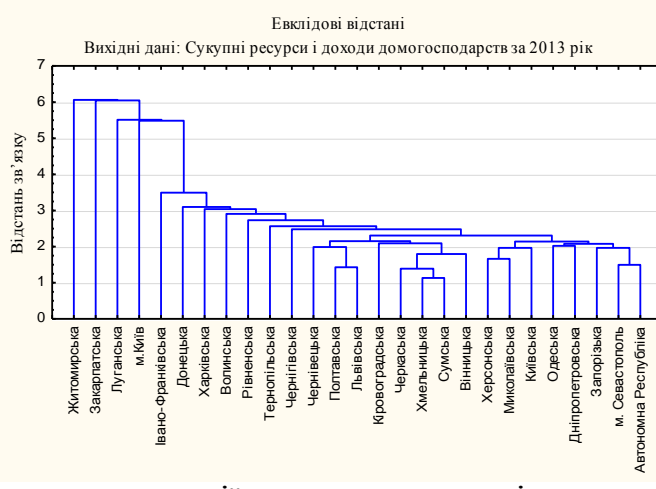
2011 рік

2012 рік

2013 рік

2014 рік

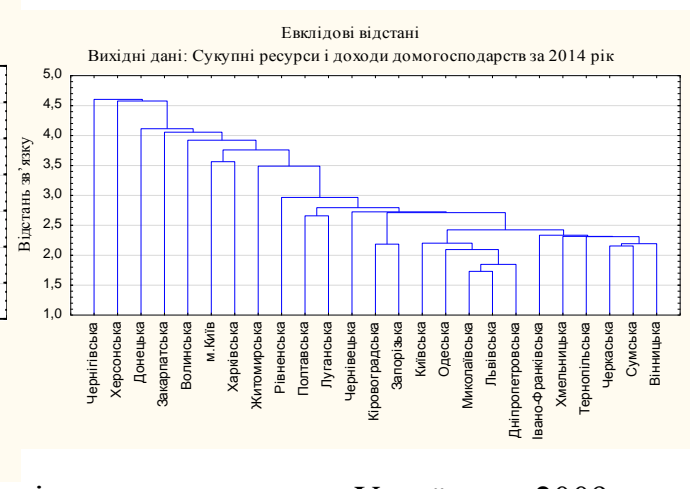
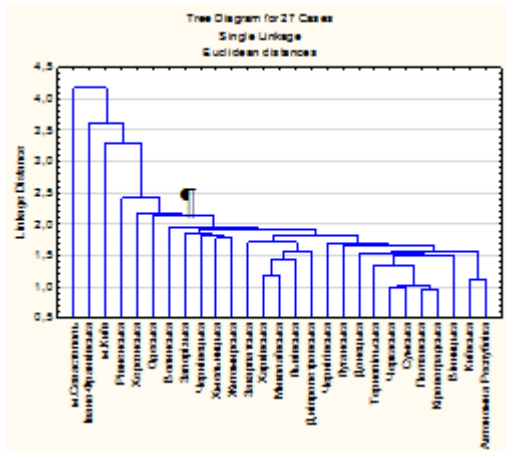
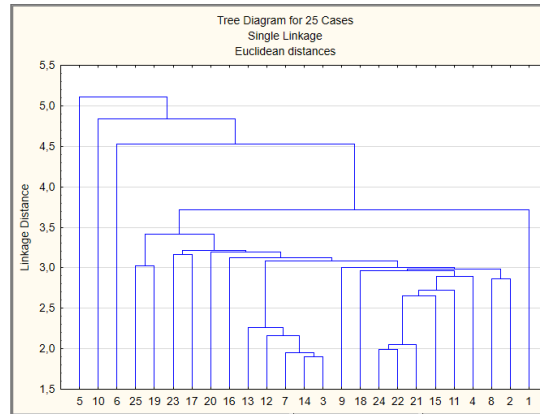

Рис. 3.1. Фрагмент результатів кластеризації сукупних ресурсів та доходів домогосподарств України за 2009 – 2014 рр.

2015 рік

2016 рік

2017 рік

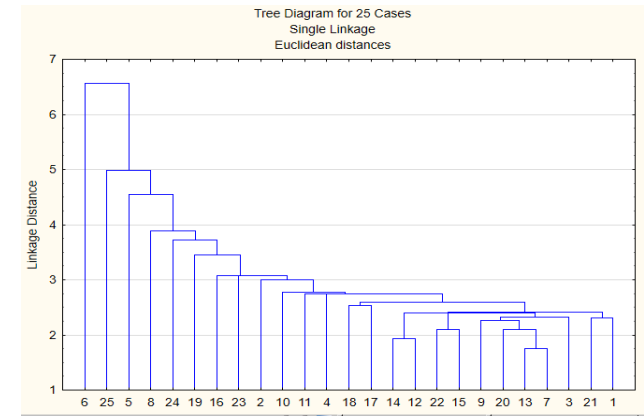

Рис. 3.2. Фрагмент результатів кластеризації сукупних ресурсів та доходів домогосподарств України за 2015 – 2017рр.

	Agglomerative															
	1 Z1	2 Z2	3 Z3	4 Z4	5 Z5	6 Z6	7 Z7	8 Z8	9 Z9	10 Z10	11 Z11	12 Z12	13 Z13	14 CASE_NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
АР Крим	1.16989	0.450189	0.26342	-0.40883	-0.41059	-0.67643	-1.34483	-0.82565	-0.1704	-1.37282	-0.4985	-1.71923	-0.78095	1	1	0.71
Вінницька	-0.72558	0.051158	2.295515	0.408831	0.016819	-0.08728	-0.46988	-0.61534	0.387267	-0.01409	-0.4985	0.961517	0.538967	2	2	0.68
Волинська	-0.93347	-0.40926	-0.75263	-0.40883	-0.19688	3.447606	0.40507	1.487724	-1.28573	2.485963	-0.4985	1.384793	-0.87995	3	3	0.60
Дніпропетровська	0.790297	-0.04093	0.26342	-0.40883	0.016819	-0.08728	-0.46988	-0.61534	-0.65835	-0.8565	0.62313	-0.87268	-0.08799	4	1	0.28
Донецька	0.68552	-0.75263	-0.40883	2.287408	0.501867	1.280021	-0.19473	-1.35543	-1.15542	-0.4985	-1.01377	-0.28598		5	1	0.82
Житомирська	-0.35871	-0.28648	1.279467	3.815757	0.417511	-0.67643	0.842546	4.221709	0.247851	-0.01409	0.62313	-0.02613	-0.51697	6	4	1.11
Закарпатська	-1.2881	3.550355	0.26342	-0.40883	-1.2654	-0.971	-1.78231	-0.40503	0.875223	1.154413	-0.4985	-0.5905	-0.022	7	2	1.03
Запорізька	0.301644	-0.50135	0.26342	-0.40883	0.657927	0.207293	-0.03241	0.225885	-0.44923	-0.61193	0.62313	-0.87268	-0.58296	8	1	0.36
Івано-Франківська	0.51769	0.941305	-0.75263	-0.40883	-0.38387	0.207293	0.842546	0.015578	1.711719	0.447876	-0.4985	1.808069	-0.58296	9	2	0.74
Київська	0.301644	-0.28648	-0.75263	-0.40883	-0.19688	-0.67643	0.40507	0.015578	-0.65835	-0.01409	-0.4985	-0.4494	0.769953	10	1	0.61
Кіровоградська	-1.00684	-0.34787	-0.75263	-0.13628	-0.30373	-0.971	-0.90736	-0.40503	0.317559	-0.09561	-0.4985	-0.4494	3.343798	11	2	0.95
Луганська	0.228271	-0.65482	-0.75263	-0.40883	1.966854	0.207293	1.280021	-0.40503	-0.1704	-0.8565	-0.4985	-0.4494	-0.35198	12	1	0.73
Львівська	0.851941	-0.96177	0.26342	-0.40883	0.016819	0.501867	-0.46988	-0.82565	0.805515	-0.14996	-0.4985	0.114964	-0.45097	13	1	0.64
Миколаївська	0.130441	0.695747	0.26342	-7.6E-17	-0.51744	-0.08728	-0.90736	-0.40503	0.247851	-0.47606	-0.4985	0.114964	-0.18699	14	2	0.44
Одеська	1.940305	-0.31718	-0.75263	-0.40883	-0.78457	0.796441	-0.90736	-0.82565	-1.49485	-0.7478	0.62313	-1.57814	-0.68196	15	1	0.62
Полтавська	-0.72558	-0.13301	1.279467	-0.40883	0.604501	1.385588	2.592448	0.225885	-0.79777	1.100064	-0.4985	0.53824	-0.58296	16	1	0.60
Рівненська	-0.52992	-0.31718	-0.75263	0.953939	-0.49072	-1.26558	-0.90736	0.646498	-1.35543	1.779426	-0.4985	2.090254	-0.68196	17	2	0.84
Сумська	-0.70112	-0.40926	-0.75263	2.589264	0.97848	-0.971	1.280021	0.436191	-0.72806	0.746795	-0.4985	0.397148	-0.38498	18	4	0.55
Тернопільська	-0.93347	-1.29941	-0.75263	-0.40883	-1.07841	0.501867	-0.03241	0.225885	1.642011	1.072889	-0.4985	0.679332	2.683838	19	3	0.97
Харківська	1.243263	-0.40926	-0.75263	-0.40883	0.070245	-0.08728	0.40507	-0.40503	-1.00689	-0.44888	1.744765	-0.30831	-0.84695	20	1	0.48
Херсонська	-0.54214	1.923535	1.279467	0.545108	-0.09003	0.796441	-0.90736	-0.61534	0.108435	-0.55758	-0.4985	-0.02613	-0.45097	21	2	0.75
Хмельницька	-0.50546	-0.28648	2.295515	-0.40883	-0.14346	-0.971	0.40507	-0.61534	0.805515	0.447876	-0.4985	0.397148	-0.022	22	2	0.74
Черкаська	-0.72558	0.204631	-0.75263	-0.40883	0.016819	-1.26558	-0.46988	0.225885	1.920843	0.203305	-0.4985	1.384793	0.010999	23	2	0.62
Чернівецька	-0.3954	1.401725	-0.75263	-0.40883	-1.10512	0.207293	-0.46988	-0.40503	1.711719	0.013084	-0.4985	-0.30831	0.505969	24	2	0.51
Чернігівська	-1.33702	-0.37857	1.279467	-0.40883	1.299034	-0.971	1.280021	0.436191	-0.58865	0.964191	0.62313	0.820425	0.241985	25	2	0.82
м. Київ	2.441687	-0.7469	-0.75263	-0.40883	-2.5209	0.796441	-0.46988	-0.61534	0.178143	-1.56304	3.988035	-0.4494	0.934944	26	3	1.38
м. Севастополь	1.37778	-0.7469	-0.75263	-0.40883	1.138757	0.207293	-0.46988	0.015578	-0.24011	-1.48151	0.62313	-1.57814	-0.64896	27	1	0.46

Рис. 3.3. Результати кластерного аналізу К-середніх за 2009 рік

Members of Cluster Number 1 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 11 cases	
	Distance
АР Крим	0,710593
Дніпропетровська	0,678065
Донецька	0,822274
Запорізька	0,460619
Київська	0,614717
Луганська	0,734618
Львівська	0,637871
Одеська	0,624213
Харківська	0,583277
м.Київ	1,383848
м.Севастополь	0,459469

Members of Cluster Number 1 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 4 cases	
	Distance
Житомирська	1,108877
Сумська	0,844160

Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet2) Distances below diagonal Squared distances above diagonal				
Cluster Number	No. 1	No. 2	No. 3	No. 4
No. 1	0,000000	1,131897	1,450267	1,478138
No. 2	1,063907	0,000000	1,727299	0,910448
No. 3	1,204270	1,314268	0,000000	1,903462
No. 4	1,215787	0,954174	1,379660	0,000000

Рис. 3.4. Результати кластерного аналізу К-середніх за 2009 рік

Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet29) Distances below diagonal Squared distances above diagonal				
Cluster Number	No. 1	No. 2	No. 3	No. 4
No. 1	0,000000	0,835638	1,367875	1,217636
No. 2	0,914132	0,000000	1,579940	1,623274
No. 3	1,169562	1,256957	0,000000	2,947880
No. 4	1,103466	1,274078	1,716939	0,000000

Рис. 3.5. Результати кластерного аналізу К-середніх за 2014 рік

Spreadsheet25																
	1 Z1	2 Z2	3 Z3	4 Z4	5 Z5	6 Z6	7 Z7	8 Z8	9 Z9	10 Z10	11 Z11	12 Z12	13 Z13	14 CASE NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
Вінницька	-0,70	0,16	-0,44	-0,33	-0,13	-0,38	-0,23	-0,20	0,15	0,27	-0,46	1,17	-0,42	1	1	0,52
Волинська	-1,12	0,20	-0,44	-0,33	0,04	1,80	0,41	2,93	-1,07	1,63	-0,46	1,68	0,45	2	1	1,05
Дніпропетровська	1,29	-0,67	-0,44	-0,33	0,12	0,35	-0,23	-0,51	-0,19	-1,20	-0,46	-1,03	-0,62	3	4	0,37
Донецька	0,68	-0,55	-0,44	-0,33	3,00	2,04	-0,38	-0,23	-0,83	-0,73	-1,00	-0,46	-0,52	4	2	0,64
Житомирська	-0,24	-0,46	1,75	-0,33	1,18	-0,74	1,67	1,99	-0,46	0,31	0,69	-0,01	-0,91	5	2	0,87
Закарпатська	-2,15	3,84	0,66	-0,33	-1,88	-0,38	-2,13	0,42	1,90	0,70	-0,46	-1,03	0,93	6	3	0,81
Запорізька	0,20	-0,57	0,66	-0,33	-0,13	-0,38	-0,86	-0,83	0,62	-1,12	0,69	-1,03	1,90	7	2	0,84
Івано-Франківська	-0,83	0,83	-0,44	-0,33	-1,19	-0,38	-0,86	0,11	1,83	0,86	-0,46	1,34	-0,81	8	3	0,72
Київська	1,10	-0,42	-0,44	-0,33	0,30	-0,38	-0,23	-0,51	-2,01	-0,35	-0,46	-0,69	-0,81	9	4	0,61
Кіровоградська	-0,14	-0,40	0,66	0,22	-0,13	-0,38	-0,86	-0,51	0,01	-0,04	-0,46	-1,03	0,74	10	2	0,69
Луганська	-0,29	-0,95	-0,44	-0,33	2,10	-1,10	1,67	0,42	0,42	-0,62	-0,46	-1,03	1,71	11	2	0,93
Львівська	0,91	-0,38	-0,44	-0,33	-0,02	1,07	-0,23	-0,51	-0,39	-0,35	-0,46	0,32	-0,81	12	4	0,47
Миколаївська	0,35	0,40	-0,44	-0,33	-0,54	0,35	-0,86	0,11	-0,53	-0,38	-0,46	-0,35	-1,00	13	4	0,50
Одеська	1,40	-0,24	-0,44	-0,33	-1,02	-0,74	-0,86	-0,51	-0,39	-0,93	-0,46	-1,87	-1,29	14	4	0,64
Полтавська	-0,41	-0,38	0,66	-0,33	0,87	-0,38	2,31	-0,51	-0,12	0,20	-0,46	-0,69	0,64	15	2	0,68
Рівненська	0,59	-0,77	-0,44	-0,33	-0,51	-0,38	0,41	0,11	-1,41	1,55	-0,46	1,00	-1,68	16	4	0,83
Сумська	-0,96	-0,30	-0,44	-0,33	0,55	0,35	1,04	-0,51	0,15	1,44	-0,46	1,34	0,26	17	1	0,48
Тернопільська	-0,68	-0,22	-0,44	-0,33	0,12	-0,01	-0,23	-0,20	1,49	1,47	0,69	0,66	-0,03	18	1	0,68
Харківська	1,53	-0,22	-0,44	-0,33	-0,33	0,71	-0,23	-1,14	-0,93	-1,12	3,00	-0,69	-1,29	19	4	0,81
Херсонська	-0,70	1,70	3,94	-0,33	-0,56	-0,74	-0,86	-0,83	1,63	-1,12	-0,46	-0,35	0,06	20	3	0,98
Хмельницька	-0,59	-0,50	-0,44	-0,33	0,53	-1,10	0,41	0,74	0,15	0,78	-0,46	-0,18	0,35	21	2	0,38
Черкаська	-0,50	-0,40	-0,44	-0,33	0,70	0,35	0,41	0,11	-0,39	0,16	-0,46	1,00	1,51	22	1	0,49
Чернівецька	-0,52	1,03	-0,44	-0,33	-1,71	-0,38	-0,86	-0,20	1,22	0,47	-0,46	0,32	1,51	23	3	0,59
Чернігівська	-0,41	-0,48	-0,44	3,55	0,81	-0,38	1,04	1,99	-0,33	0,47	0,69	1,68	-0,23	24	1	0,64
м.Київ	2,18	-0,28	-0,44	0,22	-1,19	3,61	0,41	-1,14	-0,60	-2,09	3,00	-0,01	-0,32	25	1	1,30

Рис. 3.6 .Результати кластерного аналізу К-середніх за 2014 рік

Spreadsheet40																
	1 Z1	2 Z2	3 Z3	4 Z4	5 Z5	6 Z6	7 Z7	8 Z8	9 Z9	10 Z10	11 Z11	12 Z12	13 Z13	14 CASE NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
Вінницька	-0,68	-0,20	-0,52	-0,29	-0,17	-0,93	0,37	-0,68	0,46	0,02	0,30	0,81	-0,06	1	1	0,50
Волинська	-0,58	-0,43	-0,52	-0,29	-0,89	1,47	0,78	0,09	-0,78	1,94	-0,45	1,11	-0,95	2	2	0,70
Дніпропетровська	0,76	-0,63	-0,52	-0,29	1,20	0,67	-0,65	0,09	0,89	-1,24	0,30	-0,88	-0,06	3	1	0,55
Донецька	0,89	-0,53	-0,52	-0,29	2,19	-0,93	-0,00	0,60	-1,42	-1,24	1,06	-0,88	-0,62	4	1	0,89
Житомирська	-0,58	-0,47	0,29	3,66	0,75	0,27	0,61	0,60	-0,56	0,19	-0,45	-0,38	0,83	5	2	1,01
Закарпатська	-2,13	3,97	3,57	-0,29	-1,47	-0,93	-1,40	-0,42	3,37	0,64	-0,45	-0,58	1,72	6	3	0,00
Запорізька	0,41	0,35	0,29	-0,29	0,68	0,67	-0,99	-0,68	-0,40	-1,16	0,30	-0,78	0,94	7	1	0,47
Івано-Франківська	-1,34	1,02	-0,52	-0,29	-0,99	-0,93	1,16	1,89	0,46	0,88	-0,45	2,89	-1,06	8	2	0,99
Київська	1,28	-0,08	-0,52	-0,29	0,51	-0,53	-0,55	-0,16	-1,31	-0,51	-0,45	-0,68	-1,29	9	1	0,64
Кіровоградська	0,03	0,02	1,93	-0,29	-0,34	-0,93	-0,51	1,37	-0,08	-0,22	-0,45	-1,08	0,27	10	1	0,87
Луганська	-0,44	-0,37	-0,52	-0,29	1,64	-1,33	0,17	-0,16	-0,34	-0,06	-1,21	-0,58	0,05	11	1	0,75
Львівська	1,51	-0,04	1,11	-0,29	-0,85	0,27	-0,79	-1,19	-0,18	-0,47	0,30	-0,38	-0,06	12	1	0,55
Миколаївська	0,08	0,31	0,29	-0,29	0,24	0,27	-0,68	-0,16	-0,40	-0,59	-0,45	-0,48	-0,17	13	1	0,39
Одеська	1,98	-0,53	1,11	-0,29	-1,60	0,67	-1,57	-1,19	0,14	-0,55	-0,45	-1,27	-0,73	14	1	0,83
Полтавська	0,15	-0,77	-0,52	-0,29	0,51	0,67	0,75	-0,68	-0,56	0,51	-0,45	-0,58	-0,51	15	1	0,58
Рівненська	0,24	-0,45	-0,52	-0,29	-0,14	-1,33	-0,45	-0,93	-0,67	1,45	-0,45	1,80	-1,73	16	2	0,75
Сумська	-0,65	-0,65	-0,52	-0,29	0,34	-1,33	1,50	0,60	-0,02	0,68	-0,45	0,02	2,17	17	2	0,56
Тернопільська	-1,08	-0,71	-0,52	-0,29	-0,20	-0,93	1,46	-0,93	1,38	1,13	-0,45	1,11	1,94	18	3	0,58
Харківська	1,03	-0,53	-0,52	-0,29	0,17	1,88	-0,96	1,37	-0,34	-0,75	2,57	-0,18	-0,51	19	1	0,86
Херсонська	-0,35	1,10	-0,52	-0,29	-0,14	1,07	-0,79	0,35	0,89	-0,88	-0,45	-0,78	-0,06	20	3	0,67
Хмельницька	-0,69	-0,73	-0,52	-0,29	-0,37	-0,93	1,53	0,09	-0,45	1,04	-0,45	0,02	-0,17	21	1	0,44
Черкаська	-0,64	-0,59	-0,52	-0,29	0,75	0,27	1,70	-0,68	-0,83	-0,30	-0,45	0,71	-0,06	22	1	0,55
Чернівецька	-0,52	0,35	-0,52	-0,29	-1,30	1,07	0,10	-0,93	1,27	1,09	-0,45	0,31	1,39	23	3	0,72
Чернігівська	-0,35	-0,45	0,29	-0,29	1,03	0,27	0,54	2,65	-0,29	0,68	0,30	1,01	-0,73	24	2	0,80
м.Київ	1,67	1,04	-0,52	2,95	-1,57	1,47	-1,33	-0,93	-0,24	-2,27	3,33	-0,28	-0,51	25	4	1,40

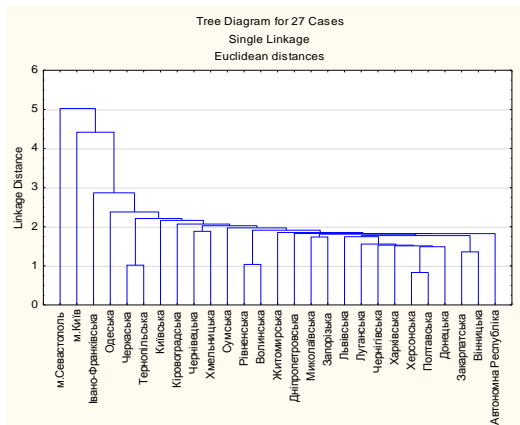
Рис. 3.7. Результати кластерного аналізу К-середніх за 2017 рік

Чернівецька	35,4	7,6	0	0	20,2	0,3	1,4
Чернігівська	40,7	3,9	0	0	23,2	0,3	2
Показники	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7
Дніпропетровська	52,4	5,4	0	0	21,8	0,5	0,8
Запорізька	47,8	5,4	0,1	0	21,4	0,1	0,9
Львівська	52	3,4	0	0	20,7	0,6	1
Миколаївська	45,4	9,4	0	0	20,6	0,3	0,6
Одеська	57,4	3,4	0,1	0	19,9	0,3	0,5
Харківська	58,9	3,6	0,1	0	20,6	1,1	0,9
Херсонська	41,8	8,4	0,3	0	21,5	0,9	0,8
м.Київ	58,1	4,5	0,1	0	20,3	1,5	0,8
мін	=МИН(Т30:Т37)	=МИН(У30:У37)	=МИН(В30:В37)	=МИН(W30:W37)	=МИН(Х30:Х37)	=МИН(У30:У37)	=МИН(З30:З37)
макс	=МАКС(Т30:Т37)	=МАКС(У30:У37)	=МАКС(В30:В37)	=МАКС(W30:W37)	=МАКС(Х30:Х37)	=МАКС(У30:У37)	=МАКС(З30:З37)
срзнач	=СРЗНАЧ(Т30:Т37)	=СРЗНАЧ(У30:У37)	=СРЗНАЧ(В30:В37)	=СРЗНАЧ(W30:W37)	=СРЗНАЧ(Х30:Х37)	=СРЗНАЧ(У30:У37)	=СРЗНАЧ(З30:З37)
Показники	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7
Житомирська	42,6	2,9	0,9	0,3	25,3	0,3	2,6
Кіровоградська	44	4,5	0	0,8	21,9	0,3	1,3
Полтавська	38	4,2	0,1	0	24,2	0,7	2,3

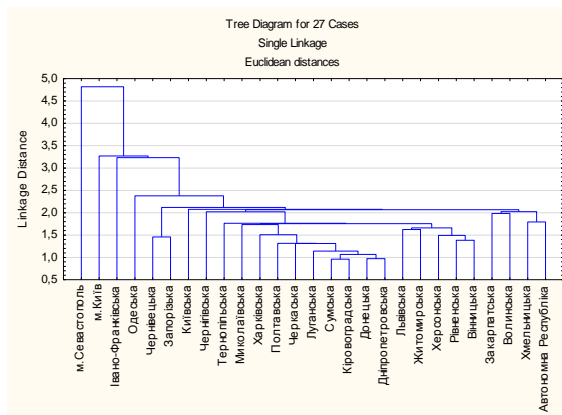
Рис. 3.8. Дані для побудови графіка К-середніх

Кластерний аналіз сукупних витрат домогосподарств України за 2009 – 2017 pp.

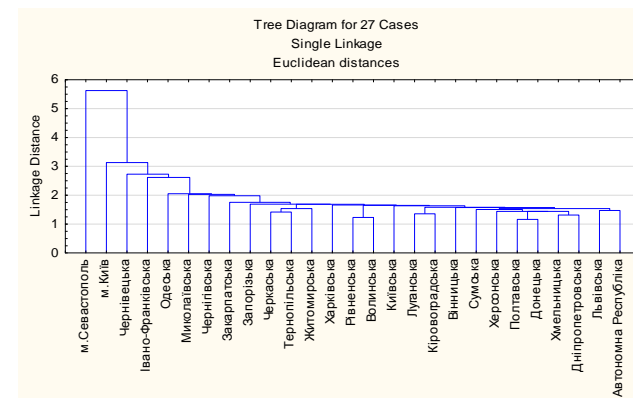
2009 рік

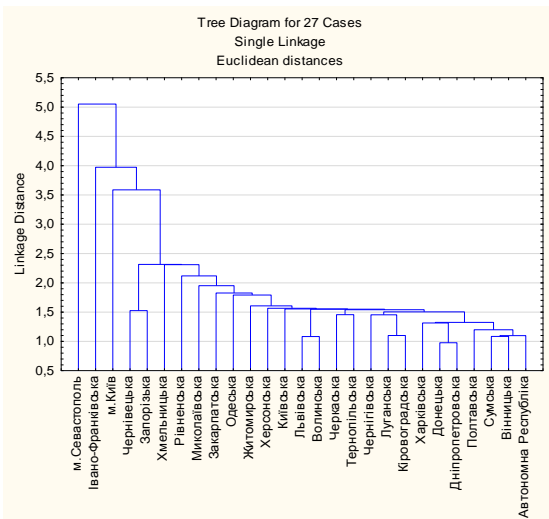
2010 рік

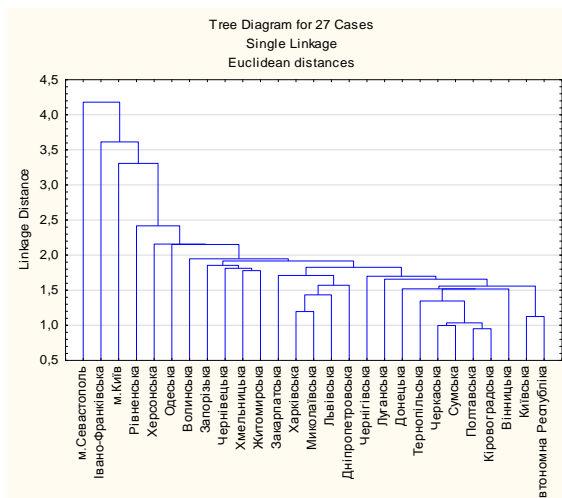
2011 рік

2012 рік

2013 рік

2014 рік

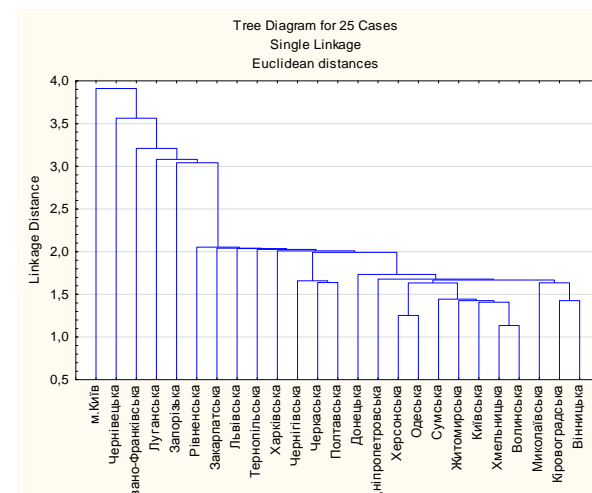

Рис. И.1. Фрагмент результатів кластеризації сукупних витрат домогосподарств України за 2009 – 2014 pp.

2015 рік

2016 рік

2017 рік

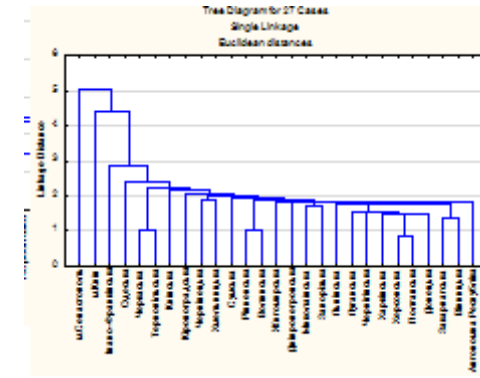
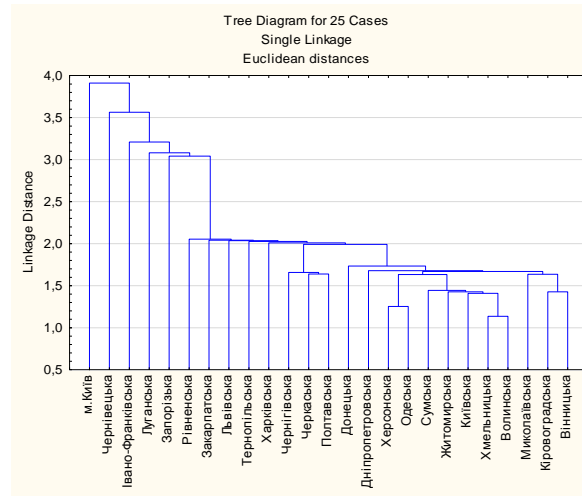
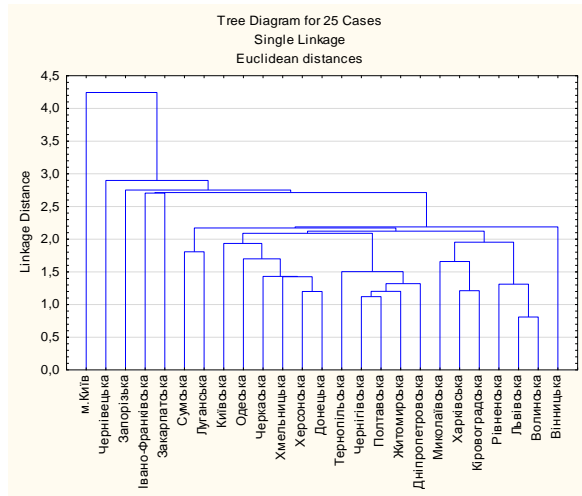

Рис. II.2. Фрагмент результатів кластеризації сукупних витрат домогосподарств України за 2015 – 2017 рр.

	Spreadsheet53															16
	1 Z1	2 Z2	3 Z3	4 Z4	5 Z5	6 Z6	7 Z7	8 Z8	9 Z9	10 Z10	11 Z11	12 Z12	13 Z13	14 CASE_NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
Вінницька	-0,81	-0,06	-0,08	0,33	-0,67	-0,58	0,11	-0,59	1,88	0,46	-0,40	0,99	-0,40	1	3	0,72
Волинська	-1,07	-0,27	-0,10	-0,88	-0,58	-0,20	1,24	0,37	-0,95	2,51	-0,40	1,46	-1,39	2	2	0,63
Дніпропетровська	0,72	-0,42	-0,34	-0,39	0,94	-0,96	-0,64	-0,43	0,76	-1,13	-0,40	-0,41	0,59	3	1	0,58
Донецька	0,27	-0,63	-0,27	-0,56	2,49	2,84	-1,01	-0,11	-0,84	-1,40	0,44	-0,57	0,09	4	1	1,06
Житомирська	0,02	-0,78	-0,22	-0,48	0,37	-0,20	1,05	0,86	-0,89	0,42	0,44	0,37	-0,15	5	2	0,51
Закарпатська	-1,19	3,65	-0,21	-1,04	-1,62	-0,58	0,11	-0,59	0,66	0,33	-0,40	-0,41	1,45	6	3	0,74
Запорізька	0,51	-0,42	-0,22	-0,07	0,94	-0,96	-0,08	-0,43	-0,84	-0,99	0,44	-1,35	0,34	7	1	0,48
Івано-Франківська	-0,73	0,80	-0,32	-1,12	-1,27	1,32	1,99	4,23	1,35	0,78	-0,40	2,71	-1,14	8	2	1,24
Київська	1,29	0,02	-0,32	-0,88	0,15	-0,58	-0,92	-0,11	-1,37	0,01	-1,24	-1,04	-0,65	9	1	0,69
Кіровоградська	-0,03	-0,27	-0,19	2,28	0,21	-0,58	-0,26	-0,11	0,17	0,10	-0,40	-1,04	0,71	10	1	0,70
Луганська	-0,84	-0,27	-0,13	1,47	1,48	-0,58	-1,01	0,05	-0,52	0,37	-1,24	-0,57	0,09	11	1	0,72
Львівська	1,19	-0,03	-0,31	-1,20	-0,48	-0,20	-0,73	-0,59	-0,20	-0,31	0,44	-0,10	-0,28	12	1	0,62
Миколаївська	0,14	0,02	-0,14	1,87	0,69	0,18	-0,17	-0,43	-0,47	-0,76	-0,40	-0,57	-0,52	13	1	0,48
Одеська	1,71	-0,71	-0,16	-0,07	-0,61	-0,96	-0,45	-0,75	-0,20	-0,44	-0,40	-1,66	-0,77	14	1	0,68
Полтавська	0,19	-0,97	-0,22	0,90	0,47	0,18	-0,73	-0,43	-0,15	0,28	-0,40	-0,57	-0,15	15	1	0,34
Рівненська	0,50	-0,29	-0,21	-1,28	-0,36	-0,20	1,05	-0,27	-1,11	1,60	-0,40	0,21	-0,89	16	2	0,69
Сумська	-1,07	-0,71	-0,05	0,74	0,40	0,18	0,68	0,69	-0,04	0,83	-0,40	0,99	0,09	17	2	0,51
Тернопільська	-1,41	1,65	-0,15	0,25	-2,00	0,18	-1,58	-0,59	2,52	0,46	-0,40	-0,26	1,45	18	3	0,72
Харківська	1,26	-0,89	-0,34	0,01	0,62	1,32	-0,45	-0,59	-0,47	-1,04	2,95	0,37	-0,89	19	1	1,01
Херсонська	-0,39	1,11	-0,23	0,33	-0,17	-0,58	1,43	0,69	0,82	-0,90	-0,40	-0,57	0,34	20	3	0,71
Хмельницька	-0,24	-0,68	-0,10	1,30	0,47	0,18	-0,08	-0,11	-0,89	0,19	0,44	-0,57	-0,65	21	1	0,46
Черкаська	-0,07	-0,32	-0,11	0,41	0,12	-0,58	-0,64	-0,43	-0,79	-0,81	-0,40	1,15	-1,02	22	1	0,60
Чернівецька	-1,34	0,85	-0,18	-0,72	-1,24	-0,96	1,80	-0,11	1,46	0,92	-0,40	0,37	3,18	23	3	0,76
Чернігівська	-0,84	-0,58	-0,18	0,01	0,44	2,46	0,77	0,53	-0,09	0,55	0,44	1,30	0,83	24	2	0,74
м.Київ	2,22	0,18	4,78	-1,20	-0,80	-0,20	-1,48	-0,75	0,17	-2,03	2,95	-0,26	-0,28	25	4	0,00

Рис. II.3. Результати кластерного аналізу К-середніх за 2013 рік

Spreadsheet1																
	1 Var1	2 Var2	3 Var3	4 Var4	5 Var5	6 Var6	7 Var7	8 Var8	9 Var9	10 Var10	11 NewVar1	12 NewVar2	13 NewVar3	14 CASE_NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
1	-0,68	-0,20	-0,52	-0,29	-0,17	-0,93	0,37	-0,68	0,46	0,02	0,30	0,81	-0,06	1	2	0,50
2	-0,58	-0,43	-0,52	-0,29	-0,89	1,47	0,78	0,09	-0,78	1,94	-0,45	1,11	-0,95	2	2	0,70
3	0,76	-0,63	-0,52	-0,29	1,20	0,67	-0,65	0,09	0,89	-1,24	0,30	-0,88	-0,06	3	1	0,55
4	0,89	-0,53	-0,52	-0,29	2,19	-0,93	-0,00	0,60	-1,42	-1,24	1,06	-0,88	-0,62	4	1	0,89
5	-0,58	-0,47	0,29	3,66	0,75	0,27	0,61	0,60	-0,56	0,19	-0,45	-0,38	0,83	5	4	1,01
6	-2,13	3,97	3,57	-0,29	-1,47	-0,93	-1,40	-0,42	3,37	0,64	-0,45	-0,58	1,72	6	3	0,00
7	0,41	0,35	0,29	-0,29	0,68	0,67	-0,99	-0,68	-0,40	-1,16	0,30	-0,78	0,94	7	1	0,47
8	-1,34	1,02	-0,52	-0,29	-0,99	-0,93	1,16	1,89	0,46	0,88	-0,45	2,89	-1,06	8	2	0,99
9	1,28	-0,08	-0,52	-0,29	0,51	-0,53	-0,55	-0,16	-1,31	-0,51	-0,45	-0,68	-1,29	9	1	0,64
10	0,03	0,02	1,93	-0,29	-0,34	-0,93	-0,51	1,37	-0,08	-0,22	-0,45	-1,08	0,27	10	1	0,87
11	-0,44	-0,37	-0,52	-0,29	1,64	-1,33	0,17	-0,16	-0,34	-0,06	-1,21	-0,58	0,05	11	2	0,75
12	1,51	-0,04	1,11	-0,29	-0,85	0,27	-0,79	-1,19	-0,18	-0,47	0,30	-0,38	-0,06	12	1	0,55
13	0,08	0,31	0,29	-0,29	0,24	0,27	-0,68	-0,16	-0,40	-0,59	-0,45	-0,48	-0,17	13	1	0,39
14	1,98	-0,53	1,11	-0,29	-1,60	0,67	-1,57	-1,19	0,14	-0,55	-0,45	-1,27	-0,73	14	1	0,83
15	0,15	-0,77	-0,52	-0,29	0,51	0,67	0,75	-0,68	-0,56	0,51	-0,45	-0,58	-0,51	15	2	0,58
16	0,24	-0,45	-0,52	-0,29	-0,14	-1,33	-0,45	-0,93	-0,67	1,45	-0,45	1,80	-1,73	16	2	0,75
17	-0,65	-0,65	-0,52	-0,29	0,34	-1,33	1,50	0,60	-0,02	0,68	-0,45	0,02	2,17	17	4	0,56
18	-1,08	-0,71	-0,52	-0,29	-0,20	-0,93	1,46	-0,93	1,38	1,13	-0,45	1,11	1,94	18	4	0,58
19	1,03	-0,53	-0,52	-0,29	0,17	1,88	-0,96	1,37	-0,34	-0,75	2,57	-0,18	-0,51	19	1	0,86
20	-0,35	1,10	-0,52	-0,29	-0,14	1,07	-0,79	0,35	0,89	-0,88	-0,45	-0,78	-0,06	20	1	0,67
21	-0,69	-0,73	-0,52	-0,29	-0,37	-0,93	1,53	0,09	-0,45	1,04	-0,45	0,02	-0,17	21	2	0,44
22	-0,64	-0,59	-0,52	-0,29	0,75	0,27	1,70	-0,68	-0,83	-0,30	-0,45	0,71	-0,06	22	2	0,55
23	-0,52	0,35	-0,52	-0,29	-1,30	1,07	0,10	-0,93	1,27	1,09	-0,45	0,31	1,39	23	4	0,72
24	-0,35	-0,45	0,29	-0,29	1,03	0,27	0,54	2,65	-0,29	0,68	0,30	1,01	-0,73	24	2	0,80
25	1,67	1,04	-0,52	2,95	-1,57	1,47	-1,33	-0,93	-0,24	-2,27	3,33	-0,28	-0,51	25	1	1,40

Рис. И.4. Фрагмент результатів кластерного аналізу К-середніх за 2016 рік

Spreadsheet53																
	1 Z1	2 Z2	3 Z3	4 Z4	5 Z5	6 Z6	7 Z7	8 Z8	9 Z9	10 Z10	11 Z11	12 Z12	13 Z13	14 CASE_NO	15 CLUSTER	16 DISTANCE
Вінницька	-0,81	-0,06	-0,08	0,33	-0,67	-0,58	0,11	-0,59	1,88	0,46	-0,40	0,99	-0,40	1	3	0,72
Волинська	-1,07	-0,27	-0,10	-0,88	-0,58	-0,20	1,24	0,37	-0,95	2,51	-0,40	1,46	-1,39	2	2	0,63
Дніпропетровська	0,72	-0,42	-0,34	-0,39	0,94	-0,96	-0,64	-0,43	0,76	-1,13	-0,40	-0,41	0,59	3	1	0,58
Донецька	0,27	-0,63	-0,27	-0,56	2,49	2,84	-1,01	-0,11	-0,84	-1,40	0,44	-0,57	0,09	4	1	1,06
Житомирська	0,02	-0,78	-0,22	-0,48	0,37	-0,20	1,05	0,86	-0,89	0,42	0,44	0,37	-0,15	5	2	0,51
Закарпатська	-1,19	3,65	-0,21	-1,04	-1,62	-0,58	0,11	-0,59	0,66	0,33	-0,40	-0,41	1,45	6	3	0,74
Запорізька	0,51	-0,42	-0,22	-0,07	0,94	-0,96	-0,08	-0,43	-0,84	-0,99	0,44	-1,35	0,34	7	1	0,48
Івано-Франківська	-0,73	0,80	-0,32	-1,12	-1,27	1,32	1,99	4,23	1,35	0,78	-0,40	2,71	-1,14	8	2	1,24
Київська	1,29	0,02	-0,32	-0,88	0,15	-0,58	-0,92	-0,11	-1,37	0,01	-1,24	-1,04	-0,65	9	1	0,69
Кіровоградська	-0,03	-0,27	-0,19	2,28	0,21	-0,58	-0,26	-0,11	0,17	0,10	-0,40	-1,04	0,71	10	1	0,70
Луганська	-0,84	-0,27	-0,13	1,47	1,48	-0,58	-1,01	0,05	-0,52	0,37	-1,24	-0,57	0,09	11	1	0,72
Львівська	1,19	-0,03	-0,31	-1,20	-0,48	-0,20	-0,73	-0,59	-0,20	-0,31	0,44	-0,10	-0,28	12	1	0,62
Миколаївська	0,14	0,02	-0,14	1,87	0,69	0,18	-0,17	-0,43	-0,47	-0,76	-0,40	-0,57	-0,52	13	1	0,48
Одеська	1,71	-0,71	-0,16	-0,07	-0,61	-0,96	-0,45	-0,75	-0,20	-0,44	-0,40	-1,66	-0,77	14	1	0,68
Полтавська	0,19	-0,97	-0,22	0,90	0,47	0,18	-0,73	-0,43	-0,15	0,28	-0,40	-0,57	-0,15	15	1	0,34
Рівненська	0,50	-0,29	-0,21	-1,28	-0,36	-0,20	1,05	-0,27	-1,11	1,60	-0,40	0,21	-0,89	16	2	0,69
Сумська	-1,07	-0,71	-0,05	0,74	0,40	0,18	0,68	0,69	-0,04	0,83	-0,40	0,99	0,09	17	2	0,51
Тернопільська	-1,41	1,65	-0,15	0,25	-2,00	0,18	-1,58	-0,59	2,52	0,46	-0,40	-0,26	1,45	18	3	0,72
Харківська	1,26	-0,89	-0,34	0,01	0,62	1,32	-0,45	-0,59	-0,47	-1,04	2,95	0,37	-0,89	19	1	1,01
Херсонська	-0,39	1,11	-0,23	0,33	-0,17	-0,58	1,43	0,69	0,82	-0,90	-0,40	-0,57	0,34	20	3	0,71
Хмельницька	-0,24	-0,68	-0,10	1,30	0,47	0,18	-0,08	-0,11	-0,89	0,19	0,44	-0,57	-0,65	21	1	0,46
Черкаська	-0,07	-0,32	-0,11	0,41	0,12	-0,58	-0,64	-0,43	-0,79	-0,81	-0,40	1,15	-1,02	22	1	0,60
Чернівецька	-1,34	0,85	-0,18	-0,72	-1,24	-0,96	1,80	-0,11	1,46	0,92	-0,40	0,37	3,18	23	3	0,76
Чернігівська	-0,84	-0,58	-0,18	0,01	0,44	2,46	0,77	0,53	-0,09	0,55	0,44	1,30	0,83	24	2	0,74
м.Київ	2,22	0,18	4,78	-1,20	-0,80	-0,20	-1,48	-0,75	0,17	-2,03	2,95	-0,26	-0,28	25	4	0,00

Рис. И.5. Фрагмент результатів кластерного аналізу К-середніх за 2017 рік

Додаток К

Результати дискримінантного аналізу

2009 рік

2010 рік

Case	Classification of Cases (Spreadsheet78) Incorrect classifications are marked with *			
	Observed Classif.	1 p=,40741	2 p=,40741	3 p=,1111
АР Крим	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Вінницька	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Волинська	G_3:3	G_3:3	G_1:1	G_2
Дніпропетровська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Донецька	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Житомирська	G_4:4	G_4:4	G_1:1	G_2
Закарпатська	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Запорізька	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Івано-Франківська	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Київська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Кіровоградська	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_1
Луганська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Львівська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
м.Київ	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_1
м.Севастополь	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Миколаївська	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Одеська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Полтавська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Рівненська	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Сумська	G_4:4	G_4:4	G_1:1	G_2
Тернопільська	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_1
Харківська	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3
Херсонська	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3
Хмельницька	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3

Case	Classification of Cases (Spreadsheet85) Incorrect classifications are marked with *				
	Observed Classif.	1 p=,07692	2 p=,53846	3 p=,19231	4 p=,19231
1	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_4:4	G_1:1
2	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
3	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
4	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_4:4	G_1:1
5	G_4:4	G_4:4	G_2:2	G_3:3	G_1:1
6	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_1:1	G_4:4
7	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
8	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_1:1	G_4:4
9	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
10	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
11	G_4:4	G_4:4	G_2:2	G_3:3	G_1:1
12	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
13	G_4:4	G_4:4	G_2:2	G_3:3	G_1:1
14	G_4:4	G_4:4	G_2:2	G_3:3	G_1:1
15	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_4:4	G_1:1
16	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_4:4	G_1:1
17	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
18	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_1:1	G_4:4
19	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
20	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3:3	G_4:4
21	G_4:4	G_4:4	G_2:2	G_3:3	G_1:1
22	G_3:3	G_3:3	G_2:2	G_4:4	G_1:1
23	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_1:1	G_4:4
24	G_2:2	G_2:2	G_3:3	G_4:4	G_1:1
25	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
26	G_2:2	G_2:2	G_4:4	G_3:3	G_1:1

Рис. К.1. Фрагмент результатів проведеного дискримінантного аналізу

2016 рік

Case	Classification of Cases (Spreadsheet91) Incorrect classifications are marked with *				
	Observed Classif.	1 p=,37037	2 p=,22222	3 p=,22222	4 p=,18519
1	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
2	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_2:2	G_1:1
3	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_2:2	G_1:1
4	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
5	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
6	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_2:2	G_1:1
7	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
8	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
9	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
10	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
11	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_4:4	G_3:3
12	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
13	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_4:4	G_3:3
14	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
15	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
16	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_4:4	G_3:3
17	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
18	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_2:2	G_1:1
19	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_4:4	G_3:3
20	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_4:4	G_3:3
21	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
22	G_1:1	G_1:1	G_2:2	G_3:3	G_4:4
23	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3:3	G_4:4
24	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
25	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3:3	G_4:4
26	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_2:2	G_1:1
27	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_2:2	G_1:1

2017 рік

Case	Classification of Cases (Spreadsheet102) Incorrect classifications are marked with *				
	Observed Classif.	1 p=,33333	2 p=,07407	3 p=,25926	4 p=,33333
1	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
2	G_1:1	G_1:1	G_4:4	G_3:3	G_2:2
3	G_1:1	G_1:1	G_3:3	G_4:4	G_2:2
4	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
5	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
6	G_1:1	G_1:1	G_3:3	G_4:4	G_2:2
7	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
8	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
9	G_1:1	G_1:1	G_3:3	G_4:4	G_2:2
10	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
11	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
12	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
13	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
14	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3:3	G_4:4
15	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
16	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
17	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
18	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
19	G_1:1	G_1:1	G_4:4	G_3:3	G_2:2
20	G_3:3	G_3:3	G_4:4	G_1:1	G_2:2
21	G_1:1	G_1:1	G_4:4	G_3:3	G_2:2
22	G_2:2	G_2:2	G_1:1	G_3:3	G_4:4
23	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
24	G_1:1	G_1:1	G_3:3	G_4:4	G_2:2
25	G_1:1	G_1:1	G_4:4	G_3:3	G_2:2
26	G_4:4	G_4:4	G_3:3	G_1:1	G_2:2
27	G_1:1	G_1:1	G_3:3	G_4:4	G_2:2

Рис. К.2. Фрагмент результатів проведеного дискримінантного аналізу

15 fx =баланс!I5/баланс!I28*100

	B	C	D	E	F	G	H	I
1								
2	БАЛАНС СУКУПНИХ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПО	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
3	Сукупні ресурси та доходи							
4	I. Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості							
5	П. Оплата праці	=баланс!C4/баланс!C28	=баланс!D4/баланс!D28	=баланс!E4/баланс!E28	=баланс!F4/баланс!F28	=баланс!G4/баланс!G28	=баланс!H4/баланс!H28	=баланс!I4/баланс!I28
6	III. Соціальні трансфери	=баланс!C5/баланс!C28	=баланс!D5/баланс!D28	=баланс!E5/баланс!E28	=баланс!F5/баланс!F28	=баланс!G5/баланс!G28	=баланс!H5/баланс!H28	=баланс!I5/баланс!I28
7	у тому числі:							
8	1. Пенсії	=баланс!C8/баланс!C28*	=баланс!D8/баланс!D28	=баланс!E8/баланс!E28	=баланс!F8/баланс!F28	=баланс!G8/баланс!G28	=баланс!H8/баланс!H28	=баланс!I8/баланс!I28
9	2. Допомоги, пільги субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	=баланс!C9/баланс!C28*	=баланс!D9/баланс!D28	=баланс!E9/баланс!E28	=баланс!F9/баланс!F28	=баланс!G9/баланс!G28	=баланс!H9/баланс!H28	=баланс!I9/баланс!I28
10	3. Стипендії	=баланс!C10/баланс!C28	=баланс!D10/баланс!D28	=баланс!E10/баланс!E28	=баланс!F10/баланс!F28	=баланс!G10/баланс!G28	=баланс!H10/баланс!H28	=баланс!I10/баланс!I28
11	4. Субсидії та пільги на оплату житлово-комунальних послуг	=баланс!C11/баланс!C28	=баланс!D11/баланс!D28	=баланс!E11/баланс!E28	=баланс!F11/баланс!F28	=баланс!G11/баланс!G28	=баланс!H11/баланс!H28	=баланс!I11/баланс!I28
12	5. Аліменти	=баланс!C12/баланс!C28	=баланс!D12/баланс!D28	=баланс!E12/баланс!E28	=баланс!F12/баланс!F28	=баланс!G12/баланс!G28	=баланс!H12/баланс!H28	=баланс!I12/баланс!I28
13	6. Пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	=баланс!C13/баланс!C28	=баланс!D13/баланс!D28	=баланс!E13/баланс!E28	=баланс!F13/баланс!F28	=баланс!G13/баланс!G28	=баланс!H13/баланс!H28	=баланс!I13/баланс!I28

Рис. К.3. Принскрін розрахунків бюджету домогосподарств за балансовим методом

Сукупні витрати							
I. Витрати на придбання товарів та послуг	=СУММ(C33:C43)	=СУММ(D33:D43)	=СУММ(E33:E43)	=СУММ(F33:F43)	=СУММ(G33:G43)	=СУММ(H33:H43)	=СУММ(I33:I43)
Продукти харчування та безалкогольні напої	1367,67	1576,5	1761,53	1785,055	1892,03	2092,435	2637,31
Алкогільні напої	37,805	42,185	44,99	49,31	50,415	53,035	57,575
Тютюнові вироби	44,125	55,47	65,925	70,665	73,36	78,305	95,43
Одяг та взуття	149,465	182,105	194,175	216,645	219,18	247,45	283,05
Оплата житла та послуг	235,265	261,78	304,91	326,085	334,71	356,79	548,34
Придбання предметів домашнього вжитку	60,275	70,695	73,75	78,875	87,685	91,445	95,325
Транспорт	98,055	105,195	127,86	144,945	156,62	163,035	176,415
Зв'язок	61,145	72,885	80,76	90,175	98,815	103,78	110,145
Відпочинок та культура	40,305	46,435	56,355	61,87	66,985	60,67	66,675
Ресторни та готелі	57,615	61,735	72,76	74,55	78,99	81,41	84,52
Інші товари та послуги	58,415	65,73	75,695	86,095	93,455	101,685	127,85
II. Освіта	31,93	35,545	40,68	41,98	40,255	40,54	48,4
III. Охорона здоров'я	83,37	93,125	105,12	120,185	126,675	144,845	185,515
IV. Обов'язкові платежі та податки	109,815	55,285	69,9	59,085	164,2	59,615	67,93

Рис. К.4. Принскрін розрахунків бюджету домогосподарств за балансовим методом

E6		fx =баланс!F6/баланс!E6*100							
	B	C	D	E	F	G	H	I	
1									
2	БАЛАНС СУКУПНИХ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОС	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017
3	Сукупні ресурси та доходи								
4	I. Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості								
4		=баланс!D4/баланс	=баланс!E4/баланс	=баланс!F4/баланс	=баланс!G4/баланс	=баланс!H4/баланс	=баланс!I4/баланс	=баланс!J4/баланс	=баланс!K4/баланс
5	II. Оплата праці	=баланс!D5/баланс	=баланс!E5/баланс	=баланс!F5/баланс	=баланс!G5/баланс	=баланс!H5/баланс	=баланс!I5/баланс	=баланс!J5/баланс	=баланс!K5/баланс
6	III. Соціальні трансфери	=баланс!D6/баланс	=баланс!E6/баланс	=баланс!F6/баланс	=баланс!G6/баланс	=баланс!H6/баланс	=баланс!I6/баланс	=баланс!J6/баланс	=баланс!K6/баланс
7	у тому числі:								
8	1. Пенсії	=баланс!D8/баланс	=баланс!E8/баланс	=баланс!F8/баланс	=баланс!G8/баланс	=баланс!H8/баланс	=баланс!I8/баланс	=баланс!J8/баланс	=баланс!K8/баланс
9	2. Допомоги, пільги субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	=баланс!D9/баланс	=баланс!E9/баланс	=баланс!F9/баланс	=баланс!G9/баланс	=баланс!H9/баланс	=баланс!I9/баланс	=баланс!J9/баланс	=баланс!K9/баланс
10	3. Стипендії	=баланс!D10/баланс	=баланс!E10/баланс	=баланс!F10/баланс	=баланс!G10/баланс	=баланс!H10/баланс	=баланс!I10/баланс	=баланс!J10/баланс	=баланс!K10/баланс
11	4. Субсидії та пільги на оплату житлово-комунальних послуг	=баланс!D11/баланс	=баланс!E11/баланс	=баланс!F11/баланс	=баланс!G11/баланс	=баланс!H11/баланс	=баланс!I11/баланс	=баланс!J11/баланс	=баланс!K11/баланс
12	5. Аліменти	=баланс!D12/баланс	=баланс!E12/баланс	=баланс!F12/баланс	=баланс!G12/баланс	=баланс!H12/баланс	=баланс!I12/баланс	=баланс!J12/баланс	=баланс!K12/баланс
13	6. Пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	=баланс!D13/баланс	=баланс!E13/баланс	=баланс!F13/баланс	=баланс!G13/баланс	=баланс!H13/баланс	=баланс!I13/баланс	=баланс!J13/баланс	=баланс!K13/баланс

Рис. К.5. Принскрін розрахунків бюджету домогосподарств за балансовим методом

Додаток Л

Таблиця Л.1

Фрагмент вихідних даних для розрахунку соціальної діяльності домогосподарств у 2009 році

Регіони/Показники	Кількість домогосподарств, тис. од	Середній розмір домогосподарств	Частка одноосібних домогосподарств	Частка домогосподарств з дітьми	Індекс забезпеченості сімейними	Середній розмір призначеної місячної пенсії	Розмір середньої зп	Кількість домогосподарств, які отримують субсидію,	Рівень забезпеченості житлом	Рівень благоустрою житла	Кількість домогосподарств, які отримали житло з держ	Рівень наявності товарів довгострокового користування	Рівень забезпеченості приватними легковими автомобілями на
Вінницький	648,1	2,51	27,90	35,30	0,257	780,19	1784	35719	26,5	0,222	371	356,54	113
Волинський	336,8	3,01	19,20	48,40	0,719	802,11	1654	13075	20,3	0,226	170	181,03	111
Дніпропетровський	1322,5	2,43	26,60	34,40	0,654	1053,95	2233	43474	23,2	0,407	540	798,25	150
Донецький	1709,0	2,45	23,30	35,00	0,55	1209,52	2436	104562	22,4	0,208	1764	1062,26	131
Житомирський	497,2	2,55	27,20	38,00	0,6	823,94	1787	28174	24,4	0,2	221	289,64	126
Закарпатський	357,0	3,42	12,70	53,30	0,712	779,66	1915	11258	22,4	0,265	31	233,56	152
Запорізький	693,2	2,51	21,40	35,50	0,662	986,49	2105	18408	22,2	0,342	309	429,89	163
Івано-Франківський	451,6	3,01	21,90	47,10	0,751	820,10	1808	12755	23,1	0,227	195	257,06	93
Київський	638,9	2,66	24,40	37,50	0,601	906,87	2322	29387	30,6	0,423	309	367,88	177
Кіровоградський	431,0	2,34	28,60	33,00	0,66	829,15	1833	29559	24,3	0,282	161	238,02	120
Луганський	928,6	2,40	25,80	35,90	0,64	1146,75	2142	30463	23,6	0,217	1150	582,13	140
Львівський	821,3	3,04	17,30	45,20	0,625	857,14	1944	24789	20,8	0,333	207	499,11	105
Миколаївський	451,3	2,59	19,70	39,30	0,647	883,10	2174	8629	21,6	0,315	239	280,87	116
Одеський	840,8	2,66	21,40	39,20	0,448	884,25	2317	15248	22,1	0,374	290	496,19	112
Полтавський	613,0	2,42	28,10	32,70	0,654	888,32	2053	27330	24,6	0,324	220	349,59	130
Рівненський	377,8	3,00	17,40	47,40	0,746	799,80	1984	12256	20,9	0,25	134	233,31	89
Сумський	453,8	2,49	20,30	34,70	0,569	835,61	1857	46733	23	0,274	196	261,95	116
Тернопільський	362,0	2,97	22,30	46,90	0,691	735,95	1695	13906	22,7	0,333	52	208,64	113
Харківський	1038,0	2,47	24,60	33,70	0,697	913,36	2130	57676	22,6	0,383	526	676,97	137
Херсонський	408,1	2,65	21,70	37,00	0,609	838,88	1744	17480	23,1	0,363	84	233,32	138
Хмельницький	494,7	2,67	25,60	39,40	0,726	778,92	1807	25904	24,6	0,274	178	278,44	106
Черкаський	533,2	2,41	23,80	34,60	0,637	832,74	1768	31591	26,2	0,293	144	306,06	137
Чернівецький	305,9	2,91	11,20	51,20	0,53	768,78	1816	9341	22,3	0,211	111	181,19	108
Чернігівський	462,2	2,37	27,00	33,70	0,558	811,85	1636	22361	25,3	0,265	343	263,75	98

Фрагмент вихідних даних для розрахунку економічної діяльності домогосподарств у 2009 році

Регіони/Показники	Доля заробітної плати в загальній структурі доходів	Доля доходів від підприємницької діяльності в загальній структурі доходів	Доля домогосподарств, які робили заощадження, %	Розмір заощаджень, банківських вкладів, купівля акцій в загальній структурі доходів	Співвідношення пасивного та активного доходу	Доля витрат на харчування	Доля витрат на оплату житлово-комунальних послуг	Доля витрат на освіту, саморозвиток	Доля витрат на охорону здоров'я	Доля витрат на купівлю нерухомості, акцій%	Доля витрат на непродовольчі товари	Наявність кредитних зобов'язань млн. грн	Оцінка рентабельності домогосподарств	Доля зайнятих членів домогосподарств у загальній їх чисельності, %	Доля самозайнятих або зайнятих у підприємстві на 10 тис. осіб	Коефіцієнт навантаження на працюючого члена домогосподарства, разів	Рівень зайнятості населення	Рівень безробіття населення	Доля домогосподарств, які постійно відмовили у необхідному, крім харчування, %	Рівень бідності населення	Індекс Джинні	Індекс споживчих цін
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Вінницький	39,0	5,9	6,30	3,5	0,369588	54,5	7,3	1,2	2,7	4,8	19,4	5184,1	1,051023	60,10	46	2,49	56,9	4,3	43,10	4,1	0,210	102,3
Волинський	37,3	4,4	8,90	1,5	0,177096	60,1	9,8	0,6	2,8	1,7	21,1	4191,0	1,139202	67,70	47	2,76	57,4	4	22,50	3,4	0,200	101,8
Дніпропетровський	51,4	5,6	19,60	4,2	0,526316	48,1	11,0	1,3	3,3	4,1	20,8	24085,0	1,12239	70,90	71	2,08	59,3	2,4	35,40	6,3	0,220	103,2
Донецький	48,6	3,5	6,30	1,8	0,198675	51,6	10,7	0,7	2,9	4,0	19,1	17490,0	1,094621	68,40	55	2,18	57,3	1,9	55,70	8,2	0,230	103,3
Житомирський	42,0	4,8	17,10	2,2	0,238095	52,5	6,5	1,2	3,1	6,8	18,7	3934,0	1,086299	62,60	51	2,58	58,3	4,3	24,00	3,2	0,250	101,9
Закарпатський	34,4	17,3	40,60	6,6	0,746606	51,4	6,3	1,0	2,6	5,9	21,1	5934,0	1,067466	83,30	57	2,33	56,9	3,4	23,00	3	0,230	102,7
Запорізький	47,4	4,1	8,20	7,5	0,893921	44,8	11,1	1,2	3,4	7,4	20,0	8218,0	1,069205	68,10	77	2,23	58,6	3	47,30	3,8	0,230	102,9
Івано-Франківський	40,7	8,8	6,10	1,7	0,187019	47,7	7,7	1,5	3,5	2,2	25,0	5059,0	1,042448	74,50	57	2,29	51,9	4,1	49,00	2,6	0,230	103,1
Київський	47,4	4,8	16,10	4,6	0,534884	49,5	9,2	1,2	3,7	4,4	25,8	54887,0	1,116391	67,50	76	2,23	57,7	2,5	11,80	2,2	0,240	101,5
Кіровоградський	36,7	4,6	8,40	2,6	0,307692	45,5	8,6	1,1	4,2	2,8	20,2	2824,0	1,15663	58,40	55	2,65	56,2	4,6	34,30	3,7	0,230	102,1
Луганський	46,8	3,6	25,60	6,0	0,784314	50,5	9,5	1,5	4,0	6,0	18,8	5637,0	1,107238	67,30	49	2,19	56,7	2,3	29,60	5,6	0,260	103,1
Львівський	51,9	2,6	3,20	1,0	0,110011	55,0	9,3	1,1	3,1	1,9	20,9	10850,0	1,098582	73,20	79	2,41	57,2	3,4	30,90	5,7	0,230	103,8
Миколаївський	46,0	8,0	8,70	7,0	0,786517	47,3	8,0	1,3	3,0	6,9	20,8	5681,0	1,051105	73,30	71	2,13	58,2	4,2	38,50	2,2	0,240	102,7
Одеський	60,8	4,7	8,10	3,9	0,440181	57,3	10,4	1,7	2,0	3,8	17,0	23770,0	1,208379	74,30	88	2,27	56,9	2,1	34,90	5,8	0,250	103
Полтавський	39,0	5,3	18,90	3,0	0,322581	54,2	10,4	1,0	3,4	3,4	19,9	4992,0	1,115598	61,80	63	2,49	56,7	4,4	22,50	3,4	0,270	102,6
Рівненський	40,6	4,7	7,00	2,5	0,301932	58,4	7,4	0,9	3,0	2,2	19,4	3816,0	1,097229	70,00	46	2,49	55,5	5,2	28,70	2,6	0,200	102,9
Сумський	39,2	4,4	0,60	3,6	0,443896	52,1	9,3	1,2	2,5	6,4	18,0	3090,0	1,107843	61,90	52	2,39	55,5	4	63,50	3,5	0,220	102,4
Тернопільський	37,3	1,5	3,90	2,2	0,260664	51,9	9,1	1,6	4,1	2,8	22,2	3324,0	1,141561	62,30	44	2,82	52,9	6,6	58,00	3,6	0,240	102,5
Харківський	55,1	4,4	6,20	2,9	0,391892	51,4	11,2	0,8	2,7	2,8	22,8	15680,0	1,098241	74,60	83	1,95	58,5	2,6	71,70	4,9	0,210	102,7

Продовження додатку Л

Продовження таблиці Л.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Херсонський	40,5	12,0	3,00	0,9	0,098793	55,3	10,2	1,1	3,4	1,9	19,4	4621,0	1,168603	70,80	57	2,37	57,9	4	50,60	4,4	0,240	103,2
Хмельницький	40,8	4,8	19,20	5,2	0,577778	48,3	6,7	1,9	3,1	6,0	18,2	5108,0	1,096576	63,40	48	2,42	58,5	3,7	26,80	3,5	0,240	102,5
Черкаський	39,0	6,4	6,50	2,4	0,284698	49,4	8,4	1,6	4,5	2,9	20,6	4087,0	0,922453	62,80	55	2,36	57,3	5,2	70,20	2,7	0,250	102,9
Чернівецький	41,7	10,3	13,30	7,0	0,830368	45,9	8,0	1,9	3,2	8,8	21,6	3950,0	1,069959	77,50	50	2,17	56,5	4,9	22,30	1,9	0,240	102,7
Чернігівський	34,0	4,5	12,00	5,2	0,605355	49,6	8,5	1,2	3,5	4,9	17,3	2605,0	0,997074	60,20	52	2,42	58,3	3,8	39,90	2,4	0,230	103,4

Таблиця Л.3

Фрагмент вихідних даних для розрахунку інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств у 2009 році

Регіони	Індекс освіченості	Доступ до Інтернет тис.	Зайняті у соц.ПП	Доля винахідників серед домогосподарств	Кількість заявок на отримання документів до Держдепартаменту інтелектуальної власності	Кількість введених інноваційних технологічних процесів у виробництво
Вінницька	0,315	78,80	3	26	336	38
Волинська	0,332	41,11	3	9,3	58	24
Дніпропетровська	0,522	212,81	4	35,9	530	131
Донецька	0,372	125,34	3	41,7	516	171
Житомирська	0,425	56,38	3	15,8	27	42
Закарпатська	0,33	60,62	3	8,5	56	20
Запорізька	0,505	111,03	5	41,1	239	76
Івано-Франківська	0,272	67,44	3	36	156	48
Київська	0,599	91,98	5	10,5	73	28
Кіровоградська	0,407	50,24	3	22,5	88	56
Луганська	0,28	43,88	3	20,3	189	58

Продовження додатку Л

Продовження таблиці Л.3

1	2	3	4	5	6	7
Львівська	0,341	117,92	5	27,3	317	96
Миколаївська	0,391	67,79	4	17,7	130	38
Одеська	0,504	132,57	5	20,8	382	70
Полтавська	0,484	86,71	4	25,5	184	55
Рівненська	0,372	34,91	3	11,4	42	40
Сумська	0,315	60,37	2	19,5	82	27
Тернопільська	0,298	54,19	2	18,7	77	28
Харківська	0,573	167,67	5	54,9	906	172
Херсонська	0,453	55,87	3	16,5	95	43
Хмельницька	0,454	61,27	3	10,3	80	21
Черкаська	0,457	60,33	2	11,5	37	39
Чернівецька	0,335	44,81	3	18,4	93	25
Чернігівська	0,486	48,50	4	7,8	62	14

=MARC(C32:C55)				=MARC(D32:D55)				=MIN(E32:E55)				=MARC(F32:F55)									Значення інтегрального показника
				сума	корінь	срзнач	стандоткл	Формула													
=(C32-\$C\$56)^2	=(D32-\$D\$56)^2	=(E32-\$E\$56)^2	=(F32-\$F\$56)^2	=СУММ(C59:F59)	=КОРЕНЬ(G59)	=СРЗНАЧ(H59:H82)	=СТАНДОТКЛОН.В(I59+4*J59)												=1-(H59/\$K\$59)		
=(C33-\$C\$56)^2	=(D33-\$D\$56)^2	=(E33-\$E\$56)^2	=(F33-\$F\$56)^2	=СУММ(C60:F60)	=КОРЕНЬ(G60)														=1-(H60/\$K\$59)		
=(C34-\$C\$56)^2	=(D34-\$D\$56)^2	=(E34-\$E\$56)^2	=(F34-\$F\$56)^2	=СУММ(C61:F61)	=КОРЕНЬ(G61)														=1-(H61/\$K\$59)		
=(C35-\$C\$56)^2	=(D35-\$D\$56)^2	=(E35-\$E\$56)^2	=(F35-\$F\$56)^2	=СУММ(C62:F62)	=КОРЕНЬ(G62)														=1-(H62/\$K\$59)		
=(C36-\$C\$56)^2	=(D36-\$D\$56)^2	=(E36-\$E\$56)^2	=(F36-\$F\$56)^2	=СУММ(C63:F63)	=КОРЕНЬ(G63)														=1-(H63/\$K\$59)		
=(C37-\$C\$56)^2	=(D37-\$D\$56)^2	=(E37-\$E\$56)^2	=(F37-\$F\$56)^2	=СУММ(C64:F64)	=КОРЕНЬ(G64)														=1-(H64/\$K\$59)		
=(C38-\$C\$56)^2	=(D38-\$D\$56)^2	=(E38-\$E\$56)^2	=(F38-\$F\$56)^2	=СУММ(C65:F65)	=КОРЕНЬ(G65)														=1-(H65/\$K\$59)		
=(C39-\$C\$56)^2	=(D39-\$D\$56)^2	=(E39-\$E\$56)^2	=(F39-\$F\$56)^2	=СУММ(C66:F66)	=КОРЕНЬ(G66)														=1-(H66/\$K\$59)		
=(C40-\$C\$56)^2	=(D40-\$D\$56)^2	=(E40-\$E\$56)^2	=(F40-\$F\$56)^2	=СУММ(C67:F67)	=КОРЕНЬ(G67)														=1-(H67/\$K\$59)		
=(C41-\$C\$56)^2	=(D41-\$D\$56)^2	=(E41-\$E\$56)^2	=(F41-\$F\$56)^2	=СУММ(C68:F68)	=КОРЕНЬ(G68)														=1-(H68/\$K\$59)		
=(C42-\$C\$56)^2	=(D42-\$D\$56)^2	=(E42-\$E\$56)^2	=(F42-\$F\$56)^2	=СУММ(C69:F69)	=КОРЕНЬ(G69)														=1-(H69/\$K\$59)		
=(C43-\$C\$56)^2	=(D43-\$D\$56)^2	=(E43-\$E\$56)^2	=(F43-\$F\$56)^2	=СУММ(C70:F70)	=КОРЕНЬ(G70)														=1-(H70/\$K\$59)		
=(C44-\$C\$56)^2	=(D44-\$D\$56)^2	=(E44-\$E\$56)^2	=(F44-\$F\$56)^2	=СУММ(C71:F71)	=КОРЕНЬ(G71)														=1-(H71/\$K\$59)		
=(C45-\$C\$56)^2	=(D45-\$D\$56)^2	=(E45-\$E\$56)^2	=(F45-\$F\$56)^2	=СУММ(C72:F72)	=КОРЕНЬ(G72)														=1-(H72/\$K\$59)		
=(C46-\$C\$56)^2	=(D46-\$D\$56)^2	=(E46-\$E\$56)^2	=(F46-\$F\$56)^2	=СУММ(C73:F73)	=КОРЕНЬ(G73)														=1-(H73/\$K\$59)		
=(C47-\$C\$56)^2	=(D47-\$D\$56)^2	=(E47-\$E\$56)^2	=(F47-\$F\$56)^2	=СУММ(C74:F74)	=КОРЕНЬ(G74)														=1-(H74/\$K\$59)		

Рис. Л.1. Принскрін розрахунків рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств за 2009 рік

Чернігівська	-0,43828	-0,96642	1,148692	-0,78046									-0,20969
ЕТАЛОН	2,979657	2,66032	-2,30271	2,186397									4,694775
					сума	корінь	срзнач	стандоткл				Значення інтегрального показника	
Вінницька	7,055217	9,851318	8,644092	7,782602	33,33323	5,773494	5,350216	1,140702	9,913023	0,417585		24,10851	
Волинська	14,85437	1,938241	1,859179	0,659062	19,31086	4,394412				0,556703		23,95142	
Дніпропетровська	0	11,74445	7,320971	8,45539	27,52081	5,246028				0,470794		23,99918	
Донецька	4,529404	13,49535	10,21277	10,07113	38,30866	6,189399				0,37563		23,98553	
Житомирська	10,52565	9,06117	5,898898	5,647457	31,13317	5,579711				0,437133		24,03332	
Закарпатська	14,25365	0	0	0	14,25365	3,775401				0,619147		23,95142	
Запорізька	6,090956	10,01029	1,474725	7,537496	25,11347	5,011334				0,49447		23,98553	
Івано-Франківська	11,55349	2,180997	4,815437	0,978027	19,52795	4,419044				0,554218		23,8969	
Київська	7,007198	7,071065	4,183152	6,076229	24,33764	4,93332				0,50234		24,01966	
Кіровоградська	12,35094	13,80629	15,53476	9,792034	51,48403	7,175237				0,276181		23,99235	
Луганська	19,48644	16,18229	16,04268	11,42542	63,13684	7,945869				0,198441		23,99918	
Львівська	3,800583	2,031233	2,098839	1,574124	9,504779	3,082982				0,688997		23,99918	
Миколаївська	11,66078	8,301228	2,978045	4,772266	27,71232	5,26425				0,468956		23,99235	
Одеська	3,460131	6,678016	1,323576	4,836974	16,2987	4,037164				0,592741		24,1222	
Полтавська	7,934293	11,94659	13,74231	10,35414	43,97734	6,631541				0,331027		23,99918	
Рівненська	13,63043	2,017351	3,435577	0,892403	19,97576	4,469425				0,549136		23,93097	
Сумська	11,76588	10,56249	7,092204	8,199826	37,6204	6,133547				0,381264		24,06065	
Тернопільська	14,15573	2,853585	4,448685	1,225529	22,68352	4,762722				0,519549		0	

Рис. Л.2. Принскрін розрахунків рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств за 2014 рік, (фрагмент)

**Фрагмент вихідних даних для розрахунку інноваційно-освітньої діяльності
домогосподарств у 2014 році**

Регіони	Індекс освіченості	Доступ до Інтернет тис.	Зайняті у соц.ПП	Доля винахідників серед домогосподарств	Кількість заявок на отримання документів до Держдепартаменту інтелектуальної власності	Кількість введених інноваційних технологічних процесів у виробництво
Вінницька	0,1873	680,6	5	31,8	543	21
Волинська	0,1578	411,26	6	15,1	45	0
Дніпропетровська	0,2085	1736,15	8	41,7	630	177
Донецька	0,2085	1123,03	6	47,5	198	298
Житомирська	0,1642	520,67	4	21,6	23	8
Закарпатська	0,1181	641,58	6	14,3	63	29
Запорізька	0,203	976,89	5	46,9	176	76
Івано-Франківська	0,1293	708,29	6	41,8	159	28
Київська	0,1762	797,40	7	16,3	78	25
Кіровоградська	0,1756	421,19	6	28,3	133	19
Луганська	0,1756	332,63	4	26,1	201	5
Львівська	0,1957	1106,57	9	33,1	307	20
Миколаївська	0,2096	651,07	5	23,5	121	97
Одеська	0,2073	1070,02	6	26,6	449	9
Полтавська	0,1774	669,02	8	31,3	211	100
Рівненська	0,1437	330,03	6	17,2	54	4
Сумська	0,1783	565,86	2	25,3	113	27
Тернопільська	0,1456	490,54	4	24,5	142	12
Харківська	0,2161	1488,34	9	60,7	1282	468
Херсонська	0,175	482,22	3	22,3	128	53
Хмельницька	0,1615	584,58	3	16,1	36	0
Черкаська	0,1642	470,01	2	17,3	38	16
Чернівецька	0,179	408,47	2	24,2	175	25
Чернігівська	0,171	437,55	5	13,6	32	9
м.Київ	0,25	1952,60	20	49	2527	282

**Фрагмент вихідних даних для розрахунку інноваційно-освітньої діяльності
домогосподарств у 2018 році**

Регіони	Індекс освіченості	Доступ до Інтернет тис.	Зайняті у соц.ПП	Доля винахідників серед домогосподарств	Кількість заявок на отримання документів до Держдепартаменту інтелектуальної власності	Кількість введених інноваційних технологічних процесів у виробництво
1	2	3	4	5	6	7
Вінницька	0,1860	797	29,0	38,0	100	23
Волинська	0,1997	505,40	136,0	21,3	58	15
Дніпропетровська	0,2110	2360,00	176,0	47,9	500	185
Донецька	0,2207	1194,20	47,0	53,7	150	100
Житомирська	0,1913	623,00	25,0	27,8	35	15
Закарпатська	0,1050	773,10	81,0	20,5	70	35
Запорізька	0,2337	1106,20	53,0	53,1	239	83
Івано-Франківська	0,1657	874,60	33,0	48,0	156	33
Київська	0,1920	919,30	61,0	22,5	73	47
Кіровоградська	0,2073	511,10	63,0	34,5	88	24
Луганська	0,2340	416,10	101,0	32,3	189	5
Львівська	0,2160	1395,20	43,0	39,3	317	20
Миколаївська	0,2120	679,20	75,0	29,7	130	97
Одеська	0,1867	1156,50	60,0	32,8	382	9
Полтавська	0,2307	755,60	45,0	37,5	184	100
Рівненська	0,1933	614,70	32,0	23,4	42	4
Сумська	0,2207	648,40	33,0	31,5	82	27
Тернопільська	0,1843	633,70	177,0	30,7	77	12
Харківська	0,1920	1682,00	48,0	66,9	800	468

Продовження додатку Л
Продовження таблиці Л.5

1	2	3	4	5	6	7
Херсонська	0,2093	522,30	26,0	28,5	95	53
Хмельницька	0,1730	754,70	44,0	22,3	80	0
Черкаська	0,2160	637,00	30,0	23,5	37	16
Чернівецька	0,1937	602,30	19,0	30,4	93	25
Чернігівська	0,2123	525,10	10,0	19,8	62	9
м.Київ	0,1860	797	29,0	38,0	100	23

```

#map {
    width:1200px;
    height:820px;
}

.point {
    position:absolute;
    display:none;
    padding:10px 15px;
    background:rgb(243, 175, 48);
    font-size:14px;
    font-weight:bold;

    /* Скругленные углы CSS3 */
    -moz-border-radius:8px;
    -webkit-border-radius:8px;
    border-radius:8px;
}

.point .close {
    display:block;
    position:absolute;
    top:-10px;
    right:-10px;
    width:24px;
    height:24px;
    text-indent:-9999px;
    outline:none;
    background:url(../img/close.png) no-repeat;
}

```

Рис. Л.3. Фрагмент коду моніторингової мапи України

```

- <navigator version= 1 proportions= >
  <foldersAlwaysOnTop value="true"/>
</navigator>
- <panes>
  <pane id="Scope"/>
  - <pane id="ProjectPane">
    - <subPane>
      - <expand>
        - <path>
          <item name="map" type="b2602c69:ProjectViewProjectNode"/>
          <item name="map" type="462c0819:PsiDirectoryNode"/>
        </path>
        - <path>
          <item name="map" type="b2602c69:ProjectViewProjectNode"/>
          <item name="map" type="462c0819:PsiDirectoryNode"/>
          <item name="js" type="462c0819:PsiDirectoryNode"/>
        </path>
      </expand>
    </subPane>
  </pane>
</panes>
</component>
- <component name="PropertiesComponent">
  <property name="WebServerToolWindowFactoryState" value="false"/>
  <property name="last_opened_file_path" value="$PROJECT_DIR$"/>
  <property name="nodejs_interpreter_path.stuck_in_default_project" value="undefined stuck path"/>
  <property name="nodejs_npm_path_reset_for_default_project" value="true"/>
</component>
- <component name="RunDashboard">
  - <option name="ruleStates">
    - <list>
      - <RuleState>
        <option name="name" value="ConfigurationTypeDashboardGroupingRule"/>
      </RuleState>
      - <RuleState>
        <option name="name" value="StatusDashboardGroupingRule"/>
      </RuleState>
    </list>
  </option>
</component>

```

Рис. Л.4. Фрагмент коду моніторингової мапи України (продовження)

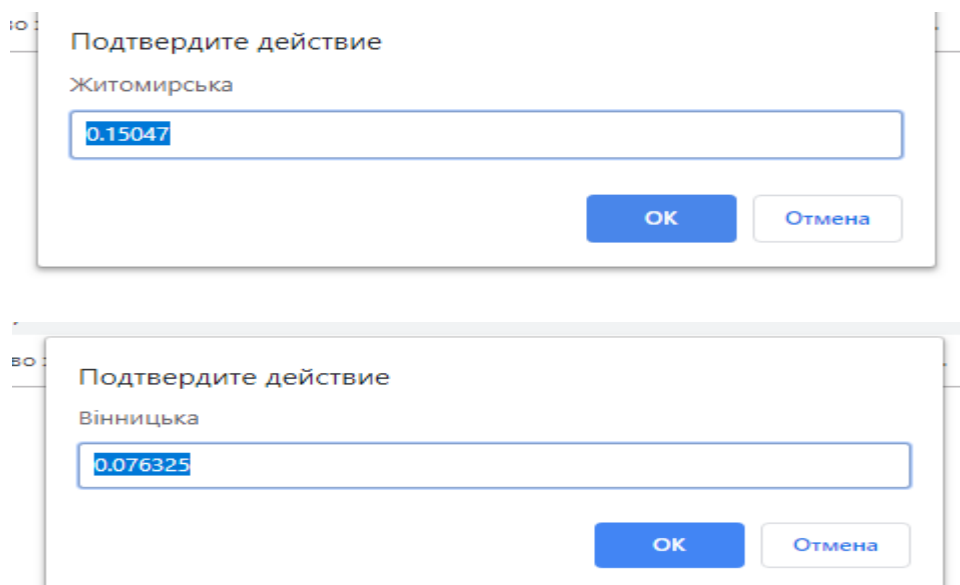

Рис. Л.5. Фрагмент моніторингової мапи України (продовження). Від даних

Волинська	0.111203
Дніпропетровська	0.139204
Донецька	0.095552
Житомирська	0.15047
Закарпатська	0.208767
Запорізька	0.142715
Івано-Франківська	0.125041
Київська	0.201913
Кіровоградська	0.121576
Луганська	0.118815
Львівська	0.15127
Миколаївська	0.147175
Одеська	0.167812
Полтавська	0.099473
Рівненська	0.16985
Сумська	0.119484
Тернопільська	0.1478
Харківська	0.068253
Херсонська	0.159319
Хмельницька	0.137919
Черкаська	0.146055
Чернігівська	0.129691
Чернівецька	0.172786
АРК	0.243415

Рис. Л.6. Моніторингова мапа України. (авторська розробка)

Додаток М

Список публікацій здобувача за темою дисертації

1. Гончарова С. Ю. Науково-методичні підходи щодо визначення поняття домогосподарства та його ролі в економіці / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Вісник Одеського Національного Університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 4 (46). – Т. 21. – С. 135–139. *Особистий внесок здобувача: надано авторське трактування поняття «домогосподарство» та узагальнено основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

2. Буряк І. В. Моніторинг якості життя домогосподарств / І. В. Буряк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : Вид. дім «Гельветика». – 2016. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 23–27.

3. Буряк І. В. Методичний підхід до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Управління розвитком: збірник наукових праць. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – № 3. – С. 61–68.

4. Гончарова С. Ю. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномену / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 52–58. (Index Copernicus, CiteFactor (США), Scientific Indexing Services). *Особистий внесок здобувача: розроблено структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств.*

5. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Херсон : Вид. дім «Гельветика» – 2017. – Вип. 27. – Ч. 2. – С. 125–130. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: виявлено основні сфери діяльності домогосподарств, розроблено модель взаємодії соціального підприємництва з ринковим сектором, запропоновано рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств.*

6. Гончарова С. Ю. Методичний підхід до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2018. – № 4. – С. 1–12. (Google Scholar, ОАІІ). *Особистий внесок здобувача: сформовано показники розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, розроблено моніторингову мапу.*

7. Буряк І. В. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами / І. В. Буряк // Чернігівський науковий часопис: ел. зб. наукових праць. Серія 1. Економіка і управління. – Чернігів : Вид. ЧНТУ, 2018. – № 1 (9). – С. 7–14. (Ulrich, РІНЦ, Google Академія).

8. Гончарова С. Ю. Роль та значення діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 24–25 березня 2016 р.). – Харків : Вид. «НТМТ», 2016. – С. 198–200. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

9. Гончарова С. Ю. Роль домогосподарства та сім'ї в розвитку економіки країни / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 10–11 червня 2016 р.). – Кіровоград : «Ексклюзив – Систем», 2016. – С. 220–221. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз ототожнення сім'ї та домогосподарства.*

10. Гончарова С. Ю. Складові соціально-економічної адаптації діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 30–31 березня 2017 р.). – Харків : Видавець ФОП Панов А. М., 2017. – С. 217–219. –

1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: запропоновано інноваційні види діяльності домогосподарств.*

11. Гончарова С. Ю. Сучасні напрямки діяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. – С. 328–330. *Особистий внесок здобувача: виявлено сучасні напрями діяльності домогосподарств під впливом формування нової економіки.*

12. Гончарова С. Ю. Сучасна структура домогосподарств України / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 29–30 березня 2018 р.). – Харків : Видавець ФОП Мезіна, 2017. – С. 143–144. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано склад і структуру домогосподарств України.*

13. Goncharova S. Y. Quantitative and structural changes in the Ukrainian household's activity / S. Y. Goncharova, I. V. Buryak // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – С. 288–289. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано структурний розвиток домогосподарств за роками.*

14. Буряк І. В. Структура доходів домогосподарств України / І. В. Буряк // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії»

(Миколаїв, 9 листопада 2018 року) – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2018 – С. 52–55.

15. Буряк І. В. Головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Матеріали III Всеукраїнської наукової Інтернет–конференції «Освітньо–інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (Київ, 6 грудня 2018 року) – Київ : КНУТД, 2018. – С. 271–274.

Апробація результатів дисертаційної роботи

№ п.п.	Тип конференції	Назва конференції	Місце і дата проведення	Тип участі
1	Міжнародна науково-практична конференція	Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика	м. Харків, Україна 24–25 березня 2016 р.	Безпосередня
2	Міжнародна науково-практична конференція	Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика	м. Кіровоград, Україна 10–11 червня 2016 р.	Дистанційна
3	Міжнародна науково-практична конференція	Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика	м. Харків, Україна 30–31 березня 2017 р.	Дистанційна
4	Міжнародна науково-практична конференція	Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця	м. Харків, Україна, 1–2 червня 2017 р.	Безпосередня
5	Міжнародна науково-практична конференція	Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика	м. Харків, Україна 29–30 березня 2018 р.	Дистанційна
6	Міжнародна науково-практична конференція	Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця	м. Харків, Україна 31 травня – 1 червня 2018 р.	Дистанційна
7	Міжнародна науково-практична конференція	Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії	м. Миколаїв, Україна 9 листопада 2018 року	Дистанційна
8	Всеукраїнська наукова Інтернет–конференція	Освітньо–інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»	м. Київ, Україна 6 грудня 2018 року	Дистанційна

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

61166, м. Харків, пр. Науки, 9-А, тел. (057) 702-03-04, факс: (057) 702-07-17
 E-mail: post@hneu.edu.ua, http://www.hneu.edu.ua

№ 18/86-049-231 від 12.10.18

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційних досліджень

Буряк Ірини Володимирівни,

яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика на тему: «Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки»

Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи Буряк І. В. використані в навчальному процесі кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Соціальна економіка та політика» (підготовка магістрів зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами»). Найбільш конструктивним серед них, з теоретичної точки зору, є уточнення визначення поняття «домогосподарство», в якому зазначено, що це соціально-економічний інститут, до складу якого входить одна особа або добровільне об'єднання декількох осіб, що можуть перебувати в родинних стосунках (сім'я) або не перебувати в них. Особливість даного підходу полягає у конкретизації мети існування домогосподарства через: по-перше, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб; по-друге, створення та використання людського потенціалу; по-третє, реалізацію підприємницького потенціалу для підтримки соціально-економічного статусу в умовах формування нової економіки. Заслужують на увагу теоретико-методичні пропозиції автора щодо розвитку соціального підприємництва в Україні.

Актуальним з практичної точки зору є організаційно-методичне забезпечення здійснення моніторингу життєдіяльності домогосподарств України.

Ректор ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
 д.е.н., професор

В. С. Пономаренко

Зав. кафедрою економіки
 та соціальних наук
 д.е.н., професор

Г. В. Назарова

183227

ЧУГУЇВСЬКА МІСЬКА РАДА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

вул. Старонікольська, 20а, м. Чугуїв, Харківська область, 63503

тел. (05746) 2-24-10, тел/факс (05746) 2-24-10 E-mail: uszn_chuguev@chuguev-rada.gov.ua

ISO 9001:2015 Сертифікат Bureau Veritas Certification від 13.04.2018 № UA228802

17.10.2018 № 4290

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання результатів та окремих пропозицій
Буряк Ірини Володимирівни, поданих в дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук
на тему: «Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в
умовах формування нової економіки»

У дисертаційній роботі представлені теоретико-методичні розробки щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, які відіграють все більшу роль у розвитку економіки України. Сьогодні інтерес до них посилюється як з боку науковців, так і з боку практиків. Автором було докладно вивчено сутність і функції домогосподарств та перспективи розвитку їх соціально-економічної діяльності; визначено фактори впливу на формування доходів та витрат домогосподарств; уточнено сутність та роль соціального підприємництва як інноваційного напрямку діяльності домогосподарств; ретельно досліджено ознаки та умови формування нової економіки.

Методичний підхід щодо розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, викладений в дисертаційній роботі, вивчено нами та використовується у роботі. За участю автора та з використанням методичного підходу щодо проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, поданого в дисертації, розроблено пропозиції з оптимізації соціальних виплат населення.

При плануванні діяльності управлінням соціального захисту населення використовується методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств та рекомендації Буряк І. В. для удосконалення системи соціального забезпечення домогосподарств, які дають можливість виявити області з низьким рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств та обрати раціональні шляхи удосконалення соціальної політики на місцевому рівні.

Зазначений методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств використано в практичній діяльності управління соціального захисту у 2018 році.

Довідка видана без фінансових зобов'язань бюджетної установи перед автором.

Начальник управління
соціального захисту населення
Чугуївської міської ради

О. КУРИЛЕНКО

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Маршала Бажанова, 28, м. Харків, 61002, тел. (057) 706-26-16, факс (057) 706-25-88
 E-mail: gus@kh.ukrstat.gov.ua Web: <http://kh.ukrstat.gov.ua> Код ЄДРПОУ 02362629

15.10.2018 № 01/03/57 На № _____ Від _____

ДОВІДКА

про використання результатів та окремих пропозицій
 Буряк Ірини Володимирівни, поданих в дисертації на здобуття
 наукового ступеня кандидата економічних наук
 на тему:

«Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування
 нової економіки»

Представлені в дисертаційній роботі розробки з проблем моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств були виконані на підставі проведення макроекономічного аналізу на державному та регіональному рівнях. Автором було докладно вивчено тенденції розвитку домогосподарств, фактори, що впливають на формування та використання доходів та витрат, розглянута роль соціального підприємництва як нової сфери застосування підприємницького потенціалу, зроблено обґрунтовані висновки щодо формування та регулювання нової економіки.

Практичні та методичні рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, вивчено нами і викликають певний інтерес у роботі, пов'язаній з обстеженням умов життя домогосподарств. За участю автора та з використанням методичного підходу з проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, поданого в дисертації, розроблено пропозиції щодо моніторингу умов життя домогосподарств, що дозволяє забезпечити більшу достовірність і надійність результатів дослідження та сприяє підвищенню якості отримання статистичної інформації.

Заслуговують уваги пропозиції автора щодо формування вибіркової сукупності домогосподарств, уточнення змісту їх функцій, що дає можливість розроблення нових підходів щодо об'єктивного відображення життєвого рівня домогосподарств та підвищення аналітичного потенціалу одержаної статистичної інформації.

Зазначені рекомендації методичного підходу з проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств можуть бути використані в практичній діяльності Головного управління статистики.

Довідка видана без фінансових зобов'язань бюджетної установи перед автором.

Начальник Головного
 управління статистики
 у Харківській області

О.Г. Мамонтова
 О.Г. Мамонтова